

A STUDY OF HISTORIC AREAS FOR THEIR INTEGRATION INTO AN URBAN PLAN
: PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA MUNICIPALITY

Mr. Suwat Kumwong

A thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Urban Planning

Department of Urban Planning

Graduate School

Chulalongkorn University

1982

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา
ชื่อนิสิต	นาย สุวัฒน์ คุ้มวงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดุษฎี ทายตะตุ
ภาควิชา	ผังเมือง
ปีการศึกษา	๒๕๒๔

บทคัดย่อ

ประวัติศาสตร์อันยาวนานกว่าพันปีของประเทศไทย บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์งานศิลปวัฒนธรรมไว้เป็นมรดกของชาติอย่างมากมาย แต่มาในยุคปัจจุบันเป็นยุคของความเสื่อมโทรมในด้านนี้อย่างมาก โบราณสถานโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากถูกทำลายลง ทั้งโดยธรรมชาติ ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลัง และการปล่อยปละละเลยไม่บูรณะดูแลรักษา จากปัญหานี้ แผนการทำนุบำรุงส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) จึงตั้งเป้าหมายไว้ว่า ให้ประชากรโดยเฉพาะในเขตเมืองทั่วประเทศประมาณ ๔ ล้านคน มีความสำนึกในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง คุ้มครองรักษา และวางแผนมรดกทางศิลปวัฒนธรรมไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติและความภูมิใจในความเป็นชาติที่มีเอกราชมาช้านาน

เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเมืองซึ่งประกอบด้วยบริเวณโบราณสถานเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของไทยในอดีต ในปัจจุบันตกอยู่ในสภาพปัญหาดังกล่าว โดยเกิดความขัดแย้งกันระหว่างการใช้ที่ดิน ๕๐ % เป็น Static function ได้แก่ บริเวณโบราณสถานที่ว่าง ถนน แม่น้ำลำคลอง กับอีก ๕๐ % เป็น Dynamic function ได้แก่ การใช้ที่ดินทางเศรษฐกิจที่มีการขยายตัวอยู่ทุกขณะ ได้แก่ บริเวณพักอาศัย บริเวณพาณิชยกรรม และ บริเวณอุตสาหกรรม

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาถึงสภาพในอดีตและปัจจุบัน คุณค่าความสำคัญ และ ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน เพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาบริเวณโบราณสถาน และ นำผลจากการศึกษาไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาเมือง โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ๕ ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การสำรวจบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา การศึกษา วิเคราะห์สภาพโบราณสถาน ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณกับชุมชนเมืองและปัญหาของบริเวณ โบราณสถาน การกำหนดเกณฑ์พิจารณาคุณค่าความสำคัญและระดับการอนุรักษ์และพัฒนา การ วางนโยบายและแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถาน รวมทั้งกำหนดมาตรการ ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน

จากการศึกษาพบว่า เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่องมีโบราณ สถานเป็นจำนวนถึง ๑๔๔ แห่ง ทำให้หน่วยงานของรัฐไม่มีงบประมาณพอที่จะดำเนินการ อนุรักษ์และพัฒนา ทั้งในด้านการบูรณะ อนุรักษ์รักษา และการปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่ประชาชน ใน ขณะเดียวกัน การขยายตัวของเมืองซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมก็บี บังคับให้ประชาชนไม่ใส่ใจในบริเวณโบราณสถาน เป็นผลให้โบราณสถานถูกประชิด นุกรุก และ ถูกทำลาย ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้จะส่งผลกระทบต่อถึงการท่องเที่ยวซึ่งขึ้นอยู่กับบริเวณโบราณสถาน เป็นสำคัญ นโยบายการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถานจึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วน ร่วมและแบ่งเบาภาระการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถานจากหน่วยงานของรัฐ โดยมี แนวทางและมาตรการแบ่งออกเป็น ๗ แนวทาง คือ

๑. การให้การศึกษาระชาสัมพันธ์เผยแพร่ การอนุรักษ์โบราณสถาน
๒. การแบ่งกลุ่มโบราณสถาน ตามระดับคุณค่าความสำคัญ และระดับการได้รับการ อนุรักษ์พัฒนา
๓. การจัดระเบียบการใช้ที่ดิน และสภาพแวดล้อมชุมชน
๔. การส่งเสริมกิจกรรมประเพณี และศิลปวัฒนธรรม
๕. การจัดระบบสาธารณูปโภค, สาธารณูปการ
๖. การจัดระบบการท่องเที่ยว

๗. ข้อเสนอแนะการอนุรักษ์พัฒนาย่านโบราณสถาน ๗ บริเวณ ได้แก่ บริเวณ อุทยานประวัติศาสตร์ บริเวณบ้านสวน บริเวณอโยธยาตอนเหนือ บริเวณ อโยธยาตอนใต้ บริเวณคลองสระบัว บริเวณย่านพาศิขกรรมห้าวร และ บริเวณโบราณสถานตามลำน้ำสายต่าง ๆ

การศึกษาทั้งหมดที่กล่าวมานี้สามารถนำไปใช้เพื่อการวางแผนอนุรักษ์พัฒนาบริเวณ โบราณสถาน และนำไปประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา ได้เป็นอย่างดี

v

Thesis Title A Study of Historic Areas for Their Integration into
 an Urban Plan: Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality.

Name Mr. Suwat Kumwong

Thesis Advisor Miss Dusadee Thaitakoo

Department Urban Planning

Academic Year 1982

ABSTRACT

More than a thousand years of the national history, Thailand has built up its own distinct culture and works of art. Some of these historical works of art are still remain to be evidenced in the present day. Apart from the educational value, they also represent the national pride. Never theless, it is sad to find out that some of them are left to remain in the run down conditions and unprotected. Ignorance and carelessness of the people in the present generation are partly to be blamed. Realizing the urgent need to deal with the problem effectively, the government has put forward the strategy for conservation in the Fifth National Social and Development Plan, aiming to inject the eight million people in the urban area the consciousness of conservation.

Phra Nakhon Si Ayutthaya Municipality is the classical case of the linkage between the past and the present, the living community among tranquilruines. Impressed by this striking characteristic, this study aims at presenting a guideline for urban development for the living people while keeping the most of these ruins undisturbed.

The study reveals that the municipality of A consists of 188 archeological sites. Urban growth and increasing number of population have led to the invasion of these archeological sites which, in turn, brought about the conflict in land uses. This problem also has the impact on the tourism promotion in A. The government alone do not have enough budget and manpower to cope with all of these problems. This is why the strategy of community participation in the conservation is seen as an effective solution to help alleviate the government responsibility. The recommendations for development are divided into 7 categories as follow;

1. Using public relation as the mean to educate people about conservation.
2. The ranking of the archeological sites according to its importance and the need for development.
3. The organization of landuse and environment.
4. Art and cultural promotion
5. The organization of public facilities and utilities.
6. The organization of tourism
7. The recommendation for development of 7 archeological sites which are; the site of historical park, Ban Suan Area, the North and the South of Ayothaya area, Klong Sraboa Area, Commercial area at Hua Raw and the archeological sites along the water ways.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา" นี้ สำเร็จลงด้วยความกรุณาช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ กล่าวคือ

อาจารย์ คุชฎี ทายตะคุ	อาจารย์ที่ปรึกษา
อาจารย์ประยูร อรุษาณะ (น. ฌ ปากน้ำ)	ผู้ให้คำปรึกษาด้านโบราณสถาน
คุณภิรมย์ จิณะเจริญ หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ผู้ให้คำปรึกษาการสำรวจโบราณสถาน
อาจารย์วรรณศิลป์ ศิริ พันธุ์	ผู้ให้คำปรึกษาด้านวิธีการทางสถิติ
คุณปรีชา ดิยะจามร	ผู้ให้คำปรึกษาด้านคอมพิวเตอร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ผู้ออมัติเงินทุนในการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	ผู้ออมัติเงินทุนในการวิจัย

ตลอดจนบิดามารดา พี่บ้าน้าอา และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ช่วยอุปการะในด้านกำลังเงินและกำลังใจ ตลอดจนงานกระทั้งงานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สุวัฒน์ คุ้มวงษ์

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญแผนที่.....	ช
สารบัญแผนภูมิ.....	ฐ
สารบัญตาราง.....	ฑ
บทที่	
๑. บทนำ	
๑.๑ ความสำคัญของปัญหาและความ เป็นมาของวิทยานิพนธ์.....	๑
๑.๒ เป้าหมายของการศึกษา.....	๒
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๒
๑.๔ ขอบ เขตของการศึกษา.....	๓
๑.๕ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา.....	๓
๑.๖ แหล่งที่มาของข้อมูล.....	๔
๑.๗ ประโยชน์ของการศึกษา.....	๖
๑.๘ ความไม่สมบูรณ์ของการศึกษา.....	๖
๑.๙ คำจำกัดความ.....	๗
๒. แนวความคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	
๒.๑ กฎบัตรสากลแห่งเมืองเวนิส.....	๙
๒.๒ การศึกษาแนวทางเพื่อการพัฒนา เกาะรัตนโกสินทร์.....	๑๓
๓. การศึกษาบทบาทและสภาพปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา..	
๓.๑ การศึกษาบทบาทและสภาพปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๑๖
ในระดับภาคและระดับจังหวัด	

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
๓.๒ การศึกษาสภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา (เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง).....	๓๘
๔. การศึกษาและวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน	๗๐
๔.๑ ประเภทและจำนวนของโบราณสถาน.....	๗๐
๔.๒ ขนาดของบริเวณโบราณสถาน.....	๘๕
๔.๓ การกระจายตัวของบริเวณโบราณสถาน.....	๘๑
๔.๔ ความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถาน.....	๑๐๑
๕. การวิเคราะห์คุณค่าของโบราณสถานและความสัมพันธ์โบราณสถานกับชุมชนเมือง	
๕.๑ เกณฑ์พิจารณาการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน กรมศิลปากร.....	๑๐๕
๕.๒ เกณฑ์พิจารณาโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา.....	๑๐๖
๕.๓ การวิเคราะห์ "คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน".....	๑๐๘
๕.๓.๑ การศึกษาด้านประวัติศาสตร์.....	๑๐๘
๕.๓.๒ การศึกษาด้านสถาปัตยกรรม.....	๑๑๘
๕.๓.๓ การศึกษาด้านท่องเที่ยวและวัฒนธรรม.....	๑๒๕
๕.๔ การวิเคราะห์ "ระดับการอนุรักษ์ พัฒนา บริเวณโบราณสถาน".....	๑๓๕
๕.๔.๑ การศึกษาความสัมพันธ์โบราณสถานกับการพัฒนาเมือง.....	๑๓๕
๕.๔.๒ ระดับการได้รับการพัฒนาโบราณสถานกับการพัฒนาเมือง.....	๑๕๓
๕.๕ การให้คำถ่วงน้ำหนักขององค์ประกอบ.....	๑๕๗
๕.๖ ผลการวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน.....	๑๗๕
๖. สรุปและเสนอแนะ	
๖.๑ สรุปผลการศึกษา.....	๑๘๐
๖.๑.๑ สภาพพื้นที่ศึกษา.....	๑๘๐
๖.๑.๒ สภาพบริเวณโบราณสถาน.....	๑๘๒

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

๖.๑.๓	ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับพื้นที่ศึกษา.....	๑๔๘
๖.๑.๔	ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน.....	๒๐๘
๖.๒	ข้อเสนอแนะ	
๖.๒.๑	วัตถุประสงค์ของการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน.....	๒๑๕
๖.๒.๒	เป้าหมายการอนุรักษ์ พัฒนา.....	๒๑๕
๖.๒.๓	นโยบายการอนุรักษ์ พัฒนา.....	๒๑๕
๖.๒.๔	แนวทางหลักการพัฒนาเพื่อเป็นไปตามนโยบาย.....	๒๑๕
๖.๒.๕	ข้อเสนอแนะและมาตรการ.....	๒๒๐
	บรรณานุกรม.....	๒๕๐
	ภาคผนวก.....	๒๕๒
	ประวัติผู้เขียน.....	๒๗๕

รายการแผนที่ประกอบ

แผนที่ที่	หน้า
๓.๑	แสดงตำแหน่งที่ตั้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... ๑๗
๓.๒	การแบ่งเขตการปกครอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... ๑๘
๓.๓	ลักษณะภูมิประเทศและการใช้ที่ดิน..... ๒๐
๓.๔	การกระจายตัวของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... ๒๒
๓.๕	การกระจายตัวของวัดและโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... ๒๓
๓.๖	ปริมาณการจราจร ระบบคมนาคมขนส่ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... ๒๔
๓.๗	ประเภทและจำนวนแหล่งท่องเที่ยวในภาคกลาง..... ๓๒
๓.๘	แสดงการแบ่งเขตตำบลและเขตเทศบาล..... ๓๔
๓.๙	พื้นที่ศึกษา และเขตสำรวจ ๒๐ เขต..... ๔๐
๓.๑๐	แสดงการใช้ที่ดิน พ.ศ.๒๕๒๒..... ๔๖
๓.๑๑	เปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน..... ๔๗
๓.๑๒	การขยายตัวของเมือง..... ๔๘
๓.๑๓	เส้นทางและปริมาณการจราจรในช่วงโมงเร่งด่วน..... ๕๐
๓.๑๔	แสดงที่ตั้งของหน่วยบริการสังคมในพื้นที่ศึกษา..... ๕๑
๓.๑๕	ผังการประปา..... ๕๑
๓.๑๖	การเข้าถึงศูนย์กลางเมือง..... ๕๔
๓.๑๗	แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน..... ๕๔
๓.๑๘	ราคาที่ดิน พ.ศ.๒๕๒๔ (บาท/ไร่)..... ๕๕
๓.๑๙	แสดงแนวโน้มการขยายตัวของเมือง..... ๕๖
๓.๒๐	การเปลี่ยนแปลงและความหนาแน่นประชากร..... ๖๓
๔.๑	แสดงตำแหน่งที่ตั้ง โบราณสถาน..... ๗๑
๔.๒	การกระจายตัวของโบราณสถานที่ยังขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว..... ๗๒
๔.๓	การกระจายตัวของวัดที่มีภิกษุ..... ๗๔
๔.๔	การกระจายตัวของโบราณสถานที่ยุทหาย..... ๗๗

รายการแผนที่ประกอบ (ต่อ)

แผนที่ที่		หน้า
๔.๕	การกระจายตัวของบริเวณโบราณสถานในปัจจุบัน.....	๔๔
๔.๖	จำนวนโบราณสถานและอัตราส่วนพื้นที่โบราณสถานต่อพื้นที่ชุมชน.....	๑๐๒
๔.๑	แสดงวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของเมือง.....	๑๐๔
๔.๒	แสดงสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน.....	๑๓๒
๔.๓	แสดงผังการใช้ที่ดินประกอบโครงการอุทยานประวัติศาสตร์.....	๑๓๖
๔.๔	แสดงปัญหาความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถานกับที่พักอาศัย.....	๑๔๒
๔.๕	แสดงปัญหาความสัมพันธ์โบราณสถานกับบริเวณอุตสาหกรรม.....	๑๔๗
๔.๖	แสดงปัญหาสภาพภูมิทัศน์ และสภาพแวดล้อม.....	๑๕๑
๔.๗	การกระจายตัวโบราณสถานกลุ่มที่ ๑ ระดับการอนุรักษ์พัฒนาสูง.....	๑๗๖
๔.๘	การกระจายตัวโบราณสถานกลุ่มที่ ๒ ระดับการอนุรักษ์พัฒนาปานกลาง.....	๑๘๐
๔.๙	การกระจายตัวโบราณสถานกลุ่มที่ ๓ ระดับการอนุรักษ์พัฒนาต่ำ.....	๑๘๓
๔.๑๐	การกระจายตัวของโบราณสถานกลุ่ม ๓.๔ ระดับการพัฒนาต่ำ คุณค่าต่ำ.....	๑๘๗
๖.๑	แสดงคุณค่าความสำคัญและระดับการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถานบริเวณอุทยาน ประวัติศาสตร์.....	๑๙๔
๖.๒	แสดงคุณค่าความสำคัญและระดับการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถานบริเวณอโยธยา ตอนเหนือ.....	๒๐๑
๖.๓	แสดงคุณค่าความสำคัญ และระดับการพัฒนาโบราณสถานบริเวณตอนใต้.....	๒๐๒
๖.๔	แสดงคุณค่าความสำคัญและระดับการอนุรักษ์โบราณสถานบริเวณคลองเมือง คลองสระบัว (ทุ่งแก้ว).....	๒๐๔
๖.๕	แสดงคุณค่าความสำคัญ และระดับการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถานบริเวณพาดิชย- กรรมหัวรอ.....	๒๐๖
๖.๖	แสดงคุณค่าความสำคัญและระดับการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถานตามลำน้ำสาย ต่าง ๆ	๒๐๗

รายการแผนที่ประกอบ (ต่อ)

แผนที่ที่		หน้า
๖.๓	ข้อเสนอแนะการใช้ที่ดิน.....	๒๓๐
๖.๔	ข้อเสนอแนะพื้นที่อาคารคลุมดิน.....	๒๓๒
๖.๕	ข้อเสนอแนะระบบการจราจร.....	๒๓๔
๖.๑๐	ข้อเสนอแนะการท่องเที่ยวชมโบราณสถาน.....	๒๓๖
๖.๑๑	แสดงแนวทางการอนุรักษ์ พัฒนาโบราณสถาน และการใช้ที่ดินบริเวณอุทยาน ประวัติศาสตร์และบ้านสวน.....	๒๔๐
๖.๑๒	แสดงแนวทางการอนุรักษ์ พัฒนาโบราณสถานและใช้ที่ดินบริเวณอโยธยา ตอนใต้.....	๒๔๓
๖.๑๓	แสดงแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถานและใช้ที่ดินบริเวณอโยธยา ตอนใต้.....	๒๔๔
๖.๑๔	แนวทางการอนุรักษ์ พัฒนาโบราณสถานและใช้ที่ดินบริเวณคลองเมือง คลองสระบัว (ทุ่งแก้ว).....	๒๔๘

รายการแผนภูมิประกอบ

แผนภูมิที่		หน้า
๓.๑	กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๑๘ - ๒๕๒๓.....	๒๘
๓.๒	กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของเทศบาลเมืองอยุธยา.....	๖๑
๓.๓	การคาดคะเนการเพิ่มจำนวนประชากรเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๔-๒๕๓๕.....	๖๕
๕.๑	แสดงระดับการพัฒนาและคุณค่าความสำคัญบริเวณโบราณสถาน.....	๑๗๒
๕.๒	แสดงการแบ่งกลุ่มโบราณสถาน.....	๑๗๓
๕.๓	แสดงจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ๓ กลุ่ม.....	๑๗๔
๕.๔	แสดงจำนวนโบราณสถานแต่ละกลุ่ม.....	๑๗๔
๖.๑	แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัญหาโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา.....	๒๑๒
๖.๒	แสดงโครงสร้างปัญหาของหน่วยงาน.....	๒๑๒
๖.๓	แสดงโครงสร้างปัญหาจากประชากร.....	๒๑๓
๖.๔	แสดงโครงสร้างปัญหาจากประชากร.....	๒๑๓
๖.๕	แสดงโครงสร้างปัญหาการท่องเที่ยว.....	๒๑๓
๖.๖	โครงสร้างปัญหาสภาพแวดล้อม.....	๒๑๔
๖.๗	แสดงแนวนโยบายการแก้ปัญหาบริเวณโบราณสถาน.....	๒๑๖
๖.๘	แสดงแนวทางการแก้ปัญหาหน่วยงาน.....	๒๑๗
๖.๙	แสดงแนวทางการแก้ปัญหาสภาพแวดล้อม.....	๒๑๗
๖.๑๐	แสดงแนวทางการแก้ปัญหาการท่ประชาชน.....	๒๑๘
๖.๑๑	แสดงแนวทางการแก้ปัญหาการท่องเที่ยว.....	๒๑๘
๖.๑๒	แสดงแนวทางการให้การศึกษาประชาสัมพันธ์.....	๒๒๑

รายการตารางประกอบ

ตารางที่	หน้า
๓.๑	แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา..... ๒๗
๓.๒	แสดงรายได้ต่อบุคคลตามราคาคงที่ พ.ศ.๒๕๑๕..... ๒๘
๓.๓	แสดงเปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามราคาคงที่ พ.ศ.๒๕๑๕ ๒๘
๓.๔	สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเปรียบเทียบกับภาคกลาง และทั้งประเทศตามสาขาการผลิตปี พ.ศ.๒๕๒๓ (ในราคาคงที่ พ.ศ.๒๕๑๕). ๓๐
๓.๕	ประเภทและจำนวนแหล่งท่องเที่ยวในภาคกลาง..... ๓๑
๓.๖	แสดงสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม..... ๓๓
๓.๗	เปรียบเทียบข้อมูลแรงงาน พ.ศ.๒๕๑๓ และ ๒๕๒๐..... ๓๔
๓.๘	แสดงจำนวนศาสนิกชน ศาสนสถาน และศาสนบุคคล..... ๓๖
๓.๙	แสดงจำนวนประชากรต่อข้อมูลทางพุทธศาสนา..... ๓๖
๓.๑๐	การใช้ที่ดินบริเวณเขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๐๔..... ๔๔
๓.๑๑	การใช้ที่ดินชุมชนเมืองอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๐..... ๔๔
๓.๑๒	การใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๒..... ๔๕
๓.๑๓	แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลเมือง..... ๕๘
๓.๑๔	การเปลี่ยนแปลงประชากรระดับตำบลในเขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา.... ๕๙
๓.๑๕	แสดงการย้ายเข้าย้ายออกในเขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา..... ๖๐
๓.๑๖	ความหนาแน่นของตำบลในเขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาปี ๒๕๒๓..... ๖๒
๔.๑	แสดงรายละเอียดโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา..... ๗๒
๔.๒	แสดงกลุ่มของบริเวณโบราณสถานแบ่งตามพื้นที่..... ๘๕
๔.๓	แสดงความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา..... ๑๐๔
๕.๑	แสดงโครงสร้างของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๓..... ๑๓๑
๕.๒	จำนวนบ้านรายตำบลในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา..... ๑๔๐

รายการตารางประกอบ (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๕.๓	แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม เขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา.....	๑๔๕
๕.๔	Correlation Matrix แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร ที่ใช้ในการพิจารณา "ค่าความสำคัญของโบราณสถาน".....	๑๔๘
๕.๕	Correlation Matrix แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปร ที่ใช้ในการพิจารณา "ระดับการพัฒนา" ของบริเวณโบราณสถาน.....	๑๕๔
๕.๖	แสดงผลการให้คะแนน "คุณค่าความสำคัญ" และ "ระดับการพัฒนา" ของ บริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา (รายละเอียดของโบราณสถานแต่ละแห่ง ดูภาคผนวก).....	๑๕๘

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญของปัญหาและความ เป็นมาของวิทยานิพนธ์

บริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมื่อ ๖๐๐ ปีก่อนนี้ คือ จุดกำเนิดของ กรุงศรีอยุธยาราชธานีของไทย ดินแดนแห่งประวัติศาสตร์ ศิลป วัฒนธรรม และวิทยาการความรู้ นอกจากนี้จะเป็นรากฐานและส่วนร่วมต่อวิวัฒนาการของประเทศไทยแล้ว กรุงศรีอยุธยายัง มีบทบาทที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้คือ

๑.๑.๑) เป็นศูนย์กลางแห่งประวัติศาสตร์ของชาติไทย สถาปัตยกรรมและโบราณสถานในสมัยนั้นปัจจุบันมีอายุถึง ๖๐๐ ปี ยังคงปรากฏอยู่ให้ประชาชนได้ศึกษาและเกิดความภาคภูมิใจ อาทิเช่น พระราชวัง วัด อาคารบ้านเรือน ซึ่งมีจำนวนถึง ๑๔๔ แห่ง^๑ ในบริเวณเกาะเมือง

๑.๑.๒) เป็นศูนย์กลางของศิลป วัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาในอดีต

๑.๑.๓) เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยทั้งชาติในการระลึกถึงบรรพบุรุษ

๑.๑.๔) เป็นแหล่งท่องเที่ยวของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

แต่ในปัจจุบัน สิ่งซึ่งแสดงออกถึงความสำคัญเหล่านี้กำลังจะสูญไป โดยเฉพาะโบราณสถานซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของเมือง นับวันแต่จะถูกปะปนและทดแทนด้วยความเจริญของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมสมัยใหม่อย่างมีการใคร่ครวญน้อยเกินไป ซึ่งไม่แต่จะมีผลโดยตรงต่อบริเวณโบราณสถานเองเท่านั้น แต่จะมีผลส่งไปถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของเมือง เศรษฐกิจ และสภาพจิตใจของประชาชนด้วย

^๑จากการศึกษาในบทที่ ๔ การศึกษาและวิเคราะห์โบราณสถาน หัวข้อ ๔.๑

ดังนั้นปัญหาสภาพภาพของบริเวณเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก็คือ ความขัดแย้งภายใต้เงื่อนไขของกาลเวลา ระหว่างความสูญเสียเอกลักษณ์ที่ไม่มีสิ่งใดมาแทนที่ได้ของเมือง กับความต้องการให้เกิดการดำรงอยู่อย่างก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจ จากเหตุผลของความขัดแย้งดังกล่าว จึงทำให้เกิดวิทยานิพนธ์นี้เพื่อแสวงหาคำตอบในอันที่จะลดความขัดแย้ง และสัมฤทธิ์ผลในการแก้ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญระดับชาติ

๑.๒ เป้าหมายของการศึกษา

เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน ซึ่งเป็นเครื่องมือประกอบการตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาเมือง แนวทางนั้นรวมถึงการอนุรักษ์พัฒนา พื้นฟู โบราณสถาน และสภาพแวดล้อมสภาพในเขตเทศบาลนครศรีอยุธยา ทั้งทางการผังเมือง ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภูมิทัศน์ชุมชน สถาปัตยกรรม ชีวิตความเป็นอยู่ และความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น ในวันที่จะมีผลออกเงยไปถึงการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์ ๕ ประการดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ทางด้านประวัติศาสตร์ (History) เพื่อเป็นการอนุรักษ์โบราณสถาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ และเอกลักษณ์ของชาติให้คงไว้

๑.๓.๒ ทางด้านกายภาพ (Physical) เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนสภาพภาพของเมืองให้มีความเหมาะสม สัมพันธ์กันระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณโบราณสถาน

๑.๓.๓ ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Social & Culture) เพื่อเป็นการอนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมที่ตกทอดมาจากอดีตให้สืบเนื่องต่อไป

๑.๓.๔ ทางด้านเศรษฐกิจ (Economic) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ เช่น จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

๑.๓.๕ ทางด้านสภาพแวดล้อม (Environment) เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมของเมืองให้เหมาะสมและแก้ไขปัญหาผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีอิทธิพลต่อโบราณสถาน

๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา

๑.๔.๑ ขอบเขตพื้นที่ศึกษา คือ บริเวณเทศบาลนครศรีอยุธยาและบริเวณโดยรอบที่เกี่ยวข้องเนื่อง

๑.๔.๒ ขอบเขตโดยเนื้อหา คือ

ก) ศึกษาวิเคราะห์การกระจายตัว ความสัมพันธ์ ความสำคัญด้านต่าง ๆ ของโบราณสถาน

ข) ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบริเวณโบราณสถานกับผังเมือง ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้น

ค) เสนอแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของบริเวณโบราณสถานเพื่อนำไปประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง

๑.๕ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาจากเอกสารหรือห้องสมุด (Documentary or Library Research) และการเก็บข้อมูลจากสนาม (Field Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้คือ

๑.๕.๑ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น แบ่งเป็น

ก) บทบาทและสภาพปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ข) สภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา

๑.๕.๒ การวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน แบ่งเป็น ๒ ด้าน

ก) การวิเคราะห์คุณค่าความสำคัญของโบราณ วัตถุและประเพณีค่า โดยแบ่งเป็นองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรอง ได้แก่

ก.๑ ด้านประวัติศาสตร์

- อายุ
- ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

ก.๒ ด้านสถาปัตยกรรม

- ลักษณะพิเศษทางสถาปัตยกรรม
- ความงามทางสถาปัตยกรรม
- องค์ประกอบของโบราณสถาน

ก.๓ ด้านวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว

ข) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โบราณสถานกับเมือง ในด้านต่าง ๆ และสรุปเป็นระดับการพัฒนาของบริเวณโบราณสถาน ซึ่งพิจารณาจาก

- ข.๑ สภาพอาคาร
- ข.๒ สภาพบริเวณโบราณสถาน
- ข.๓ สภาพแวดล้อม
- ข.๔ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

การหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบใช้วิธีการทางสถิติซึ่งปรับปรุงมาจาก Correlation Matrix โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) คือ

$$r_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N\sum x^2 - (\sum x)^2][N\sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

ผลรวมทางด้านคุณค่าโบราณสถาน และ ระดับการพัฒนานำมา Plot กราฟ ด้าน ละแนวแกน ได้กลุ่มของโบราณสถานซึ่งมีคุณค่าและความเร่งด่วนแตกต่างกันนำไป Plot ลงแผน

ที่เพื่อศึกษาถึงการกระจายตัวและปัญหาที่เกิดขึ้น

- ๑.๔.๓ เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน ๓ ลักษณะ
- ก) แนวทางการพัฒนาโบราณสถานเฉพาะกลุ่ม
 - ข) แนวทางการพัฒนาผังเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบริเวณโบราณสถาน
 - ค) ข้อเสนอแนะทางผังเมืองที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน

๑.๔.๔ ศึกษามาตรการสนับสนุนการพัฒนา ได้แก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบและกฎหมาย

๑.๔.๕ แสดงผลการศึกษาออกมาในรูปของการบรรยาย ตาราง แผนภูมิ และแผนที่

๑.๖ แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้วิจัยครั้งนี้ จำแนกแหล่งที่มาได้ ๓ ประเภท คือ

- ๑.๖.๑ ข้อมูลสถิติ เอกสาร จากหน่วยราชการ เอกชน และสถาบันต่าง ๆ เช่น
- หน่วยศิลปากรที่ ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - สำนักงานเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา
 - ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - หอสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - ห้องสมุดคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 - หอสมุดแห่งชาติ
 - สำนักงานวารสารเมืองโบราณ

ฯลฯ

๑.๖.๒ แผนที่และภาพถ่ายทางอากาศ จากสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย กรมแผนที่ทหาร กระทรวงกลาโหม กองโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

๑.๖.๓ ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์ การถ่ายภาพ การออกแบบสอบถามโดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling) จำนวน ๒๐๐ ชุด

๑.๗ ประโยชน์ของการศึกษา

๑.๗.๑ ผลของการศึกษา จะทราบถึงผลของการขัดแย้งระหว่างการเจริญเติบโตของเมืองกับบริเวณโบราณสถาน

๑.๗.๒ หน่วยงานของรัฐสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นมูลฐานในการปฏิบัติงาน เช่น สำนักผังเมือง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมศิลปากร เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

๑.๗.๓ หลักการและข้อเสนอแนะแนวความคิดสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้กับพื้นที่ที่มีโบราณสถานอื่น ๆ อันมีอยู่มากในประเทศไทย

๑.๘ ความไม่สมบูรณ์ของการศึกษา

ในการศึกษาค้างนี้มีข้อจำกัด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาและส่งผลให้ผลการศึกษาที่ออกมาไม่ถูกต้องสมบูรณ์เต็มที่ ข้อจำกัดเหล่านี้ได้แก่

๑.๘.๑ การวิเคราะห์คุณค่าของโบราณสถาน เป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณ วิธีที่ดีที่สุดในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพมีเงื่อนไขว่า^๑ ผู้สังเกตการณ์ ผู้วิเคราะห์ประเมินค่าจะต้องเป็นบุคคลชุดเดียวกัน และความบกพร่องของการศึกษาจะเป็นไปในค่าที่สม่ำเสมอค่าเดียว ซึ่งถือเป็นความไม่สมบูรณ์ข้อหนึ่ง

^๑ ฤษฎี ทายตะคุ, ภูเก็ต-การศึกษาในตำนานอนุรักษ์สถาปัตยกรรมโดยการผังเมือง. จากการสอบถาม รศ.ดร.เกียรติ จิวะกุล และ ดร.สุชาดา กิระนันท์ ผู้เชี่ยวชาญสถิติศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๒๒.

๑.๘.๒ ขาดข้อมูลรายละเอียดทางด้าน โดยเฉพาะข้อมูลในอดีตซึ่งไม่มีการจดบันทึกเอาไว้ ทำให้การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

๑.๘.๓ ขาดงบประมาณในการสำรวจ ทำให้การสำรวจข้อมูลภาคสนาม ไม่อาจครอบคลุมรายละเอียดต่าง ๆ ได้ครบถ้วนสมบูรณ์

๑.๘ คำจำกัดความ

"โบราณสถาน" ^๑ หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้าง หรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

"การผังเมือง (City Planning or Urban Planning)" ^๒ คือวิชาการที่ว่าด้วยการจัดระเบียบหรือสนองความต้องการของชุมชน นำเอาเทคนิควิทยาการมาแก้ปัญหา นานาชนิดที่อุบัติขึ้นในเมืองหนึ่ง ๆ โดยการวางและปฏิบัติโครงการ มีจุดหมายปลายทางที่จะส่งเสริมหน้าที่ของเมือง ตลอดจนการกินดีอยู่ดี ความสุขความเจริญของประชาชนพลเมืองในท้องถิ่นนั้น ๆ และชาติส่วนรวม

จุดประสงค์ของการวางผังเมือง

๑. เพื่อการใช้ที่ดินของเมืองให้ได้ประโยชน์สูงสุด
๒. เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมกายภาพของเมืองภายในขอบเขตของทรัพยากรที่อำนวยที่สุด
๓. เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เหมาะสมกับสภาพการกินอยู่ การทำงาน การติดต่อสื่อสาร และการพักผ่อนของประชาชนในเมือง

^๑ เสถียร วิชัยลักษณ์, สืบวงศ์ วิชัยลักษณ์. พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๔. (กรุงเทพมหานคร), นิติวะ, ๒๕๑๖) หน้า ๒.

^๒ ชัน นิมมานเหมินทร์. เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา ทฤษฎีการวางแผน. (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔). หน้า ๑.

๔. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรของเมืองในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น ศิลปวัตถุ โบราณสถาน

" ภูมิทัศน์ชุมชน " (Urban Landscape) คือ สภาพแวดล้อมกายภาพที่ปรากฏในพื้นที่ที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่นพอสมควรที่จะเรียกได้ว่าชุมชนหรือเมือง ซึ่งเน้นการรับรู้ด้วยประสาทตา

" พัฒนา " ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้หมายถึง การสงวนรักษาอนุรักษ์ บูรณะซ่อมแซมฟื้นฟู และหรือ การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

บทที่ ๒

แนวความคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

แนวความคิดและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบ
การวางแผนพัฒนาเมืองครั้งนี้ประกอบด้วย

๒.๑ "กฎบัตรสากลแห่งเมือง เวนิส"

ว่าด้วยการสงวนรักษาและบูรณะอนุสรณสถานและแหล่งที่ตั้ง

อนุสรณสถานประวัติศาสตร์ที่ตกทอดกันมาหลายชั่วอายุคนนั้น มีเรื่องของอดีตบรรจุ
อยู่ บรรดาอนุสรณสถานที่ยังเหลืออยู่จนถึงปัจจุบันนั้นก็ เป็นพยานหลักฐานของจารีตประเพณีที่มี
มาหลายยุคหลายสมัย จึงจำเป็นต้องตกลงกันในหลักที่จะเป็นแนวทางในการสงวนรักษา
และบูรณะโบราณสถานและกำหนดไว้ให้เป็นมาตรฐานสากล โดยแต่ละประเทศต้องรับผิดชอบ
ในการนำไปประยุกต์ใช้ให้อยู่ในกรอบวัฒนธรรมและจารีตประเพณีของตน หลักเกณฑ์ครั้งแรก
คือ กฎบัตรเฮเธนส์ ปี พ.ศ.๒๔๗๔ (ค.ศ.๑๙๓๑) และต่อมาในการประชุมสภาระหว่างชาติ
แห่งสถาปนิกและเจ้าหน้าที่เทคนิคด้านอนุสรณสถานประวัติศาสตร์ ครั้งที่ ๒ ณ นครเวนิส ระหว่าง
วันที่ ๒๕ - ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๗ (ค.ศ.๑๙๖๔) ที่ประชุมได้ลงมติพิจารณาตรวจสอบ
กฎบัตรใหม่ดังข้อความต่อไปนี้

คำจำกัดความ

มาตรา ๑ ความหมายของอนุสรณสถานประวัติศาสตร์นั้น มิได้ครอบคลุมแต่งานก่อสร้าง
สร้างทางสถาปัตยกรรมอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังหมายถึงสถานที่ตั้งของเมืองหรือชนบทซึ่งพบ

พยานหลักฐานของอารยธรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นพิเศษ และพยานหลักฐานของความเจริญก้าวหน้าที่สำคัญ หรือของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ความหมายนี้ไม่แต่นำมาใช้กับงานศิลปะที่ยิ่งใหญ่เท่านั้น แต่ยังใช้กับผลงานธรรมดาสามัญในอดีตที่มามีความสำคัญทางวัฒนธรรมขึ้นเมื่อกาลเวลาล่วงเลยไปอีกด้วย

มาตรา ๒ การสงวนรักษาและบูรณะอนุสรณสถาน จะต้องอาศัยวิทยาการและเทคนิคทั้งปวง ซึ่งอาจช่วยในการพินิจศึกษาและคุ้มครองมรดกทางสถาปัตยกรรมได้

ความมุ่งหมาย

มาตรา ๓ ความมุ่งหมายในการสงวนรักษาและบูรณะอนุสรณสถานก็เพื่อการรักษาทั้งในฐานะที่เป็นงานศิลปะและเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์

การสงวนรักษา

มาตรา ๔ การสงวนรักษาอนุสรณสถานนั้นจำเป็นต้องปฏิบัติให้เป็นงานที่ถาวร

มาตรา ๔ การสงวนรักษาอนุสรณสถานมักจะทำให้ง่ายสะดวก โดยนำอนุสรณสถานมาใช้เพื่อจุดประสงค์ที่จะให้เป็นประโยชน์ทางด้านสังคมบางประการ แม้ประโยชน์ดังกล่าวจะเป็นสิ่งที่ปรารถนา แต่จะต้องไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบรูปหรือเปลี่ยนแปลงเครื่องตกแต่งเมื่อจำเป็นจะต้องดัดแปลง เพราะมีการเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ก็น่าจะอนุญาตให้ทำได้ หากได้ปฏิบัติภายในข้อจำกัดเหล่านี้

มาตรา ๖ การสงวนรักษาอนุสรณสถาน หมายถึงการสงวนรักษาสิ่งแวดล้อมของเดิมไว้ ซึ่งไม่เกินส่วนสกัดออกไป หากเป็นสิ่งแวดล้อมที่สร้างสืบต่อตามจารีตประเพณีก็ต้องคงไว้ จักต้องไม่อนุญาตให้มีการสร้างขึ้นใหม่ การรื้อถอน การดัดแปลง ซึ่งอาจทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนรวมและสืมนิตแตกไป

มาตรา ๗ อนุสรณสถานนั้นไม่สามารถแยกออกจากประวัติศาสตร์ ซึ่งมีอนุสรณสถานนี้เป็นพยานอยู่ หรือแยกจากสิ่งแวดล้อมที่อนุสรณสถานตั้งอยู่ การเคลื่อนย้ายอนุสรณสถานไปทั้งหมดหรือเพียงบางส่วนนั้นอนุญาตให้ทำไม่ได้ ยกเว้นในกรณีที่ทำเป็น ทำเพื่อการคุ้มครองป้องกันอนุสรณสถานนั้น หรือมีเหตุผลที่ต้องทำเพื่อผลประโยชน์อันสำคัญยิ่งในระดับชาติ หรือนานาชาติ

มาตรา ๘ บรรดาชิ้นประติมากรรม จิตรกรรม หรือมณฑนศิลป์ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของอนุสรณสถาน อาจจะเคลื่อนย้ายออกจากงานศิลปกรรมดังกล่าวได้ หากพิจารณาเห็นว่าเป็นเพียงวิธีเดียวที่จะสงวนรักษาสิ่งเหล่านี้ไว้ได้อย่างแน่นอน

การบูรณะ

มาตรา ๙ กรรมวิธีการบูรณะ เป็นงานที่ต้องการความชำนาญอย่างสูงในการปฏิบัติ จุดมุ่งหมายก็เพื่อสงวนรักษาและแสดงให้เห็นคุณค่าทางสุนทรีย์และทางประวัติศาสตร์ของอนุสรณสถาน โดยยึดถือวัตถุประสงค์เดิม และเอกสารอันเชื่อถือได้เป็นหลัก การบูรณะนั้นจะต้องยุติลง ณ จุดที่จะต้องเริ่มใช้ และในกรณีนี้ งานบูรณะที่ทำ เป็นพิเศษออกไปโดยไม่จำเป็นจะต้องให้แตกต่างเห็นได้ชัดจากองค์ประกอบสถาปัตยกรรม และให้มีเครื่องหมายประทับแจ้งเวลาที่บูรณะไว้ ในการบูรณะไม่ว่าจะกรณีใดก็ตาม สิ่งที่จะต้องมาก่อนและติดตามมาภายหลังด้วย คือ การศึกษาอนุสรณสถาน ทั้งในแง่โบราณคดี และประวัติศาสตร์

มาตรา ๑๐ เมื่อเห็นว่าเทคนิคที่เคยใช้ปฏิบัติสืบกันมานั้นไม่เหมาะสมในการบูรณะอนุสรณสถาน เพื่อให้มั่นคง ย่อมสามารถใช้เทคนิคสมัยใหม่วิธีหนึ่งวิธีใดเข้าช่วยในการสงวนรักษาและการสร้างได้ หากประสิทธิภาพของวิธีนั้น ๆ มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ยืนยัน และพิสูจน์แล้วโดยประสบการณ์

มาตรา ๑๑ จักต้องยึดถือ เคารพสิ่งที่ช่วยให้ทราบแบบก่อสร้างทุก ๆ สมัย ของอนุสรณสถานนั้น ๆ เพราะเอกภาพของแบบก่อสร้าง มิใช่จุดมุ่งหมายของการบูรณะ เมื่ออาคารแห่งใด รวมงานสมัยต่าง ๆ สร้างซ้อนทับกันไว้ การที่เผยให้เห็นสิ่งก่อสร้างที่อยู่ชั้นล่างย่อมทำ

ได้โดยเฉพาะ ในกรณีพิเศษเท่านั้น และเมื่อสิ่งที่เคลื่อนย้ายออกมีคุณค่าน้อยและวัตถุที่เผยแพร่
ทราบมีคุณค่ายิ่งในทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และทางสุนทรียะ และสภาพของการสงวน
รักษาดีพอที่จะทำเช่นนั้นได้ การประเมินคุณค่าความสำคัญของส่วนประกอบที่เกี่ยวข้อง และการ
ตัดสินว่าสิ่งใดอาจจะถูกทำลายนั้น จะมอบให้บุคคลผู้รับผิดชอบงานนั้นแต่ผู้เดียวไม่ได้

มาตรา ๑๒ การสร้างแทนส่วนที่ขาดหายไปนั้นจะต้องครบบริบูรณ์ กลมกลืนเข้า
กับส่วนใหญ่ทั้งหมด แต่ในขณะเดียวกันจะต้องมองเห็นได้ชัดเจนว่า ต่างจากของเดิมเพื่อการ
บูรณะนั้นจะได้ไม่เป็นการปลอมหลักฐานทางศิลปกรรมหรือทางประวัติศาสตร์

มาตรา ๑๓ ไม่อนุญาตให้มีการต่อเติม นอกเสียจากว่า การต่อเติมนั้นไม่ก่อให้เกิด
ความเสียหายแก่ส่วนที่น่าสนใจของอาคาร สิ่งแวดล้อมที่ห้อมล้อมมา บริเวณ สมดุลย์ขององค์
ประกอบ และความสัมพันธ์ระหว่างอาคารกับสิ่งแวดล้อม

สถานที่ทางประวัติศาสตร์

มาตรา ๑๔ สถานที่ตั้งอนุสรณ์สถานจะต้องเป็นสิ่งที่ได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เพื่อ
ปกป้องไว้ให้อยู่สภาพที่มั่นคงแข็งแรง และเพื่อให้เรียบร้อยไม่รกรุงรัง และอยู่ในสภาพที่เหมาะสม
งานสงวนรักษาและบูรณะซึ่งดำเนินการอยู่ในสถานที่ดังกล่าว ควรจะต้องยึดหลักการ ซึ่งกำหนด
ไว้ในมาตราดังกล่าวข้างต้น

การขุดค้น

มาตรา ๑๕ การขุดค้นจะต้องดำเนินการไปตามมาตรฐานทางวิชาการ และตามข้อ
เสนอแนะที่นิยามหลักสากล ใช้ในกรณีที่มีการขุดค้นทางโบราณคดี ซึ่งองค์การศึกษา ฯ สหประชา
ชาติได้ตราขึ้น เมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๙ (ค.ศ.๑๙๕๖)

โบราณสถานต่าง ๆ จะต้องบำรุงรักษาไว้และใช้มาตรการอันจำเป็นในการสงวน
รักษาและคุ้มครองลักษณะสำคัญทางสถาปัตยกรรมตลอดจนวัตถุที่พบ ยิ่งกว่านั้นจะต้องใช้วิธีการ

ทุกอย่างเพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในอนุสรณสถานนั้น ๆ และไม่ปิดเป็นความหมายเดิมของอนุสรณสถานนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม งานสร้างชิ้นใหม่ทั้งปวง จะต้องไม่จัดเป็นลำดับแรก (ใน) วิธีซ่อมแบบแอนัสติโลซิส (anastylosis) เท่านั้น กล่าวคือ การประกอบส่วนที่มีอยู่เข้าด้วยกันนั้น ส่วนที่ขาดหายอนุญาตให้สร้างเติมได้ วัสดุที่ใช้ในการเสริมสร้างนั้น จะต้องเป็นที่ยอมรับกัน และจะต้องใช้ให้น้อยที่สุด เพื่อเป็นที่แน่นอนว่า เป็นการสงวนรักษาอนุสรณสถาน และคงไว้ตามรูปลักษณะ เดิม

เอกสารสิ่งพิมพ์

มาตรา ๑๖ งานทั้งปวงที่เกี่ยวกับการสงวนรักษา การบูรณะ หรือการขุดค้นจะต้องจัดทำเอกสารที่มีความถูกต้อง ในรูปของรายงานแบบวิเคราะห์ และแบบวิจารณ์ รวมทั้งภาพประกอบซึ่งเป็นภาพลายเส้นและภาพถ่าย

(ในเอกสารนั้น) จะต้องรวมงานที่ปฏิบัติทุกขั้นตอน ของงานแล้วถาง งานเสริมความมั่นคง การปรับปรุงจัดบริเวณ และการประกอบให้สมบูรณ์ รวมทั้งเทคนิคและแบบแผนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้นใช้ในระหว่างที่ปฏิบัติงาน รายงานบันทึกนี้จะต้องเก็บรักษาไว้ในหอจดหมายเหตุของทางราชการเพื่อให้นักวิจัยได้ใช้ค้นคว้า ขอเสนอแนะว่า รายงานนี้จะต้องจัดพิมพ์เผยแพร่ด้วย

๒.๒ "การศึกษาแนวทางเพื่อการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์"

โครงการนี้สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจัดให้มีการประกวดการออกแบบวางผังเกาะรัตนโกสินทร์ ผู้ชนะประกวดคือ Synchron Co.,LTD. ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาดังนี้

ขั้นตอนการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์

๑. รวบรวมข้อมูล
๒. วิเคราะห์สภาพและปัญหา
๓. วิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาโครงการ
๔. ประเมินแนวความคิดเพื่อการพัฒนา
๕. ขึ้นออกแบบโครงการ
๖. ขึ้นมาตรการสนับสนุนการพัฒนา

จากการศึกษาวิเคราะห์ตามลำดับข้างต้นสามารถสรุปและเสนอแนะสำหรับการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ได้ว่า

เนื่องจากโครงสร้างของเมืองมีเอกลักษณ์และความดั้งเดิม สถาปัตยกรรมไม่ว่าจะเป็นอนุสาวรีย์หรืออาคารมีคุณค่าแสดงให้เห็นถึงระดับความต่อเนื่องในการพัฒนาเมือง และสถาปัตยกรรมรวมทั้งความต่อเนื่องของชีวิตในสังคมยังคงมีอยู่ จึงกำหนดให้เกาะรัตนโกสินทร์เป็น THE HISTORIC URBAN CENTRE และมีข้อเสนอได้ดังนี้

- ๑) พัฒนาให้เกาะรัตนโกสินทร์เป็น HISTORICAL OPEN-MUSEUM ในลักษณะของ LIVING MONUMENT
- ๒) ปรับปรุงบริเวณที่มีปัญหาสูงต่อบริเวณเกาะโดยเร่งด่วน เช่น บริเวณท่าเตียน ปากคลองตลาด สัมหลั้งอาคารราชดำเนินกลาง
- ๓) โครงการพัฒนาปรับปรุงสภาวะแวดล้อม
- ๔) โครงการเพิ่มระบบการจราจร โดยการนำเอาระบบการสัญจรทางน้ำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ ส่งเสริมทางเดินเท้า เพิ่มประสิทธิภาพของผิวจราจร มาตรการในการลดปริมาณการจราจร กำหนดบริเวณที่จอดรถให้สอดคล้องกับระบบโครงข่ายการจราจรของกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะช่วยลดปริมาณรถยนต์ที่จะเข้ามาในบริเวณโครงการ
- ๕) พัฒนาปรับปรุงบริเวณเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
- ๖) แก้ไขปรับปรุงอนุรักษ์โบราณสถานต่าง ๆ

- ๗) พัฒนาปรับปรุงอนุรักษ์บริเวณวัดต่าง ๆ ในบริเวณ
- ๘) พัฒนาปรับปรุงบริเวณย่านการค้าที่สำคัญ เช่น ย่านการค้าบางลำภู
- ๙) พัฒน่าย่านที่พักอาศัย โดยการจัดระเบียบย่านที่พักอาศัยใหม่ เช่น บริเวณย่านที่พักอาศัย หลังราชดำเนินกลาง
- ๑๐) พัฒนาล้วนที่เชื่อมต่อกับโครงการโดยรอบ เพื่อแสดงถึงความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์

สรุป

แนวความคิดและโครงการตัวอย่างข้างต้น เป็นสิ่งสนับสนุนในอันที่จะทำให้เกิดการพัฒนาในหลักการ แนวความคิด และแนวทางสำหรับ "การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา" ได้ตั้งที่ตั้งเป้าหมายของการศึกษาไว้

บทที่ ๓

การศึกษาบทบาทและสภาพปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

๓.๑ การศึกษาบทบาทและสภาพปัจจุบันของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในระดับภาคและระดับจังหวัด

๓.๑.๑ ลักษณะทางกายภาพ^๑

ก. ที่ตั้งและอาณาเขต จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยทางทิศเหนือจากกรุงเทพ ฯ ประมาณ ๗๕ กิโลเมตร มีพื้นที่รวม ๒๔๘.๑๕ ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น ๑๖ อำเภอ ๓ เทศบาล และ ๑๔ สุขาภิบาล (ดูแผนที่ที่ ๓.๑, ๓.๒ ประกอบ) และมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จ.ลพบุรี อ่างทอง และ สระบุรี หรือเส้นรุ้งที่ ๑๔° ๔๑' เหนือ

ทิศใต้ ติดต่อกับ จ.ปทุมธานี และนนทบุรี หรือเส้นรุ้งที่ ๑๔° ๐๘' เหนือ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จ.สระบุรี หรือเส้นแวงที่ ๑๐๐° ๕๒' ตะวันออก

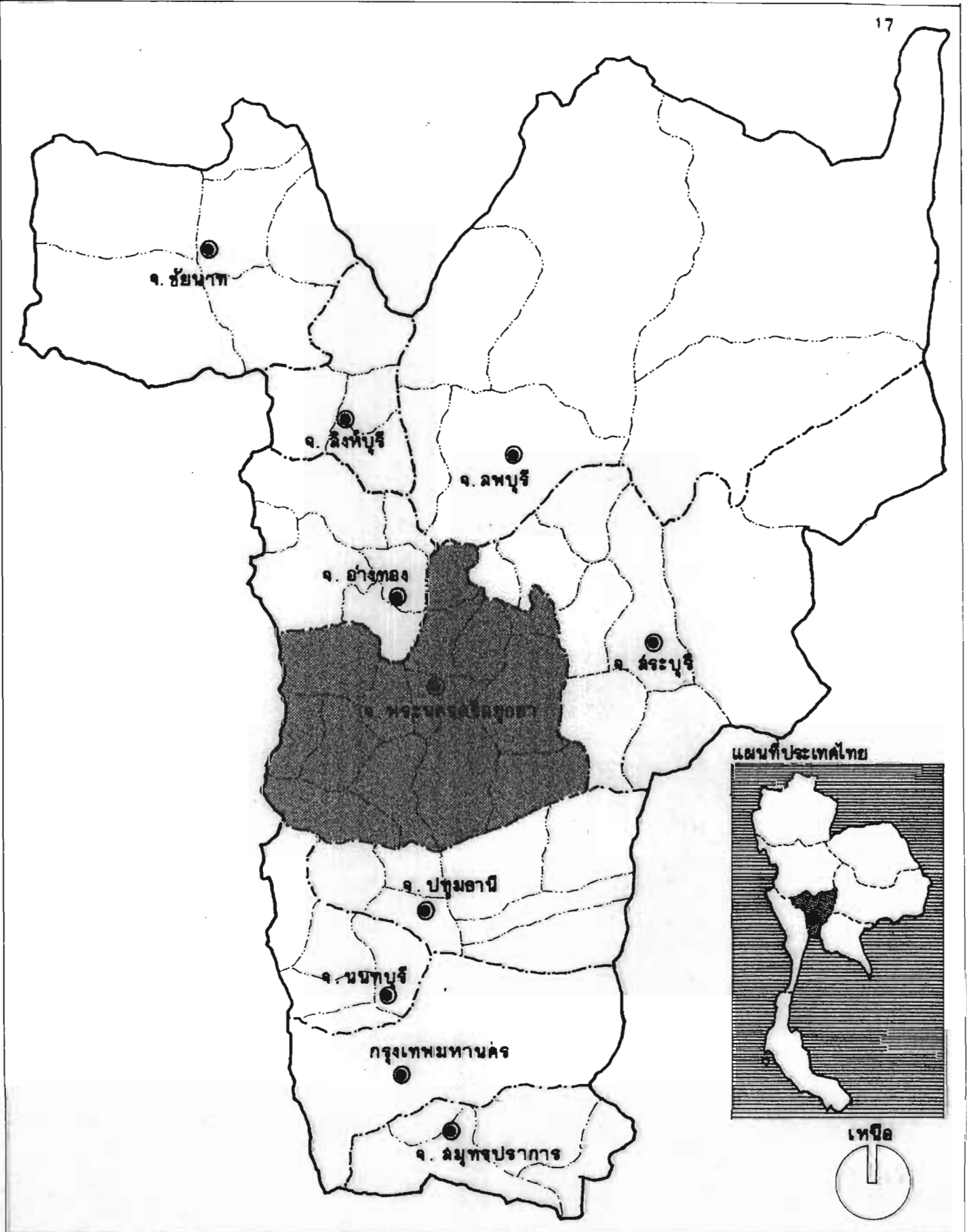
ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จ.สุพรรณบุรีหรือเส้นแวงที่ ๑๐๐° ๑๓' ตะวันออก

ข. ลักษณะภูมิประเทศ (ดูแผนที่ที่ ๓.๓ ประกอบ) เป็นที่ราบลุ่ม และทุ่งนา ไม่มีภูเขาอยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ ๓.๕๐ เมตร มีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ๔ สาย คือ

๑. แม่น้ำเจ้าพระยา

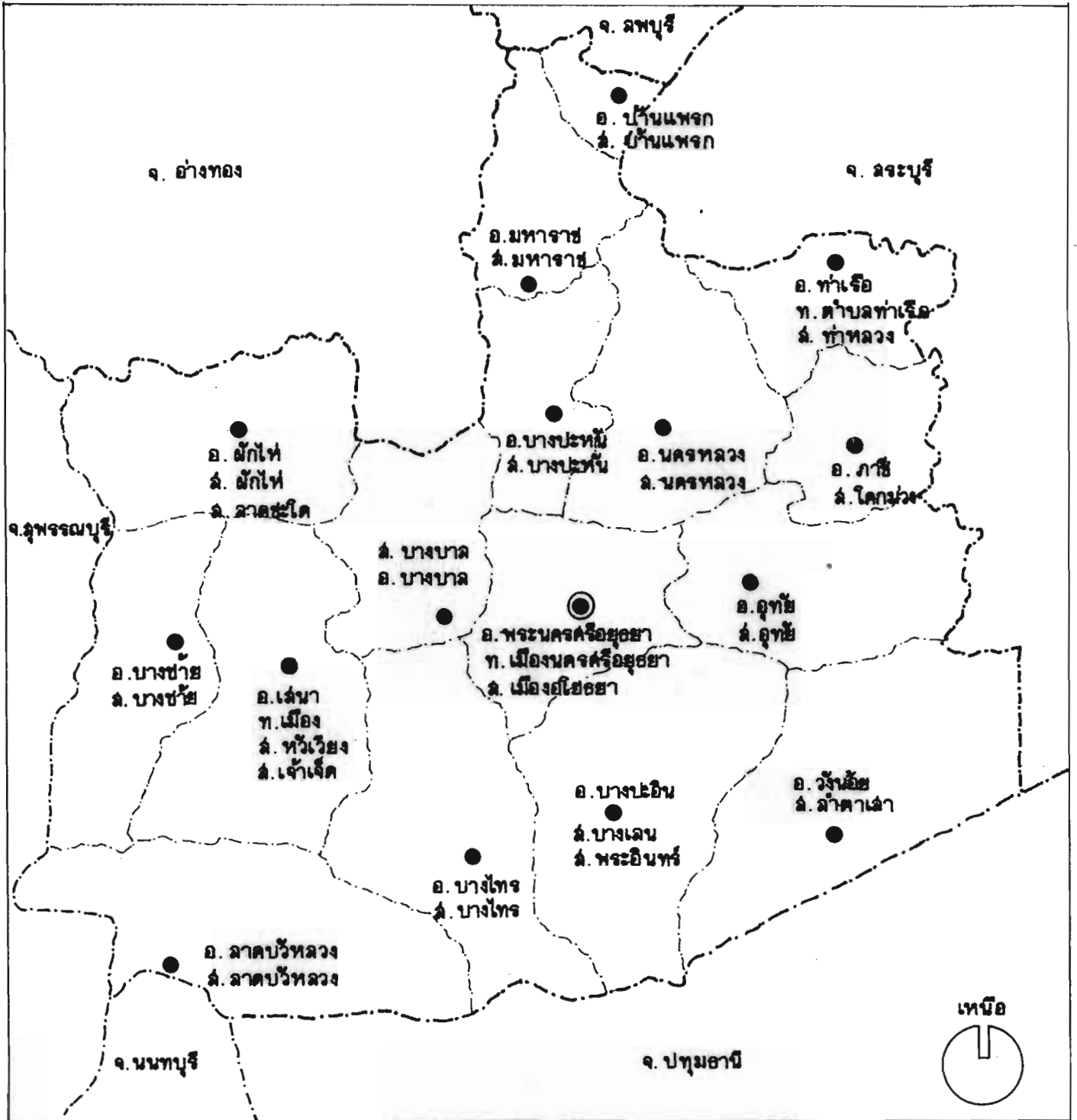
๒. แม่น้ำป่าสัก

^๑ข้อมูลจากรายงานวิจัยเมืองพระนครศรีอยุธยา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย และสำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แผนที่ภาคกลาง

แสดงตำแหน่งที่ตั้ง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

SCALE (5KM)

แสดง

จังหวัด

อำเภอ (อ.)

เทศบาล 3 เทศบาล (ท)

สุขาภิบาล 19 สุขาภิบาล (ส)

การแบ่งเขตการปกครอง
จ. พระนครศรีอยุธยา

ที่มา สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.

กองศึกษาบริเวณโบราณคดีและศิลปวัฒนธรรมเพื่อประกอบกรวางแผนพัฒนาเมือง

๕ เทศบาลนครศรีอยุธยา

๓. แม่น้ำลพบุรี

๔. แม่น้ำน้อย

ค. ภูมิอากาศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ก่อนมาทางใต้ใกล้กับอ่าวไทยได้รับลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จากอ่าวไทยโดยตรง เป็นเหตุให้ฝนตกติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ฤดูกาลของจังหวัดจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันทุกจังหวัดในภาคกลาง อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ ๒๘ องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ ๑๔๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ความชื้นสัมพัทธ์โดยเฉลี่ย ๗๑.๖ %

ง. สมรรถนะที่ดิน ดินทั่วไปของอยุธยาเหมาะสำหรับปลูกข้าว โดยดินสามารถอุ้มน้ำได้ โดยเฉพาะในเขตอำเภอบางปะหันและมหาราช แม้ว่าในระยะเริ่มแรกของ LAND FORM ในลักษณะ LOW LAND จะเป็นดินกรดจัด แต่เนื่องจากเป็นดินใหม่ที่เกิดจากอิทธิพลของน้ำกร่อยมีการตกตะกอนทับถมนาน ๆ เข้ามีปุ๋ยธรรมชาติมากขึ้นจนเป็นดินอุดมที่เรียกว่า ALLUVIAL SOIL

จ. ทรัพยากร อยุธยาไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แร่หรือป่าไม้ มีแต่ทรัพยากรธรรมชาติในเรื่องของน้ำ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำ ผิวดินจากลุ่มน้ำสำคัญ ๒ ลุ่มน้ำ คือ

๑. ลุ่มน้ำป่าสัก มีปริมาณมากในช่วงฤดูฝนตกชุก ลดต่ำลงมากในช่วงฤดูแล้ง การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำสูง และมีระดับความลาดเทจากตัวลุ่มน้ำค่อนข้างมากสำหรับพื้นที่โครงการชลประทานพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก คือ โครงการป่าสักใต้ และโครงการป่าสักเหนือ มีโครงการที่จะชักน้ำจากลุ่มน้ำโขงสู่แม่น้ำป่าสัก

๒. ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนที่อยู่ในอยุธยาจะแยกออกเป็นแม่น้ำน้อย แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้อยุธยามีทรัพยากรน้ำผิวดินจากแม่น้ำช่วงนี้มาก

ทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ ที่ได้นำขึ้นมาใช้ ได้แก่ ทราย ดินเหนียว ซึ่งขุดมาทำอิฐ ข้อที่น่าสังเกตอย่างหนึ่ง คือ พื้นที่ในอยุธยาไม่มีสภาพพื้นที่ใดเป็นป่าไม้เลย แต่มีโรงเลื่อยและ

และโรงงานแปรรูปไม้ถึง ๒๔ โรง^๑ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีการคมนาคมระหว่างจังหวัดสะดวกทั้งทางรถยนต์ รถไฟ และทางน้ำ

ข. การใช้ที่ดิน (ดูแผนที่ที่ ๓.๓ ประกอบ) เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่ทำการเกษตร โดยจากพื้นที่ทั้งจังหวัด ๒๔๘๑.๑๕ ตารางกิโลเมตร มีพื้นที่ทำการเกษตรถึง ๒๒๘๘.๖ ตารางกิโลเมตร หรือ ๙๒.๒๔ % การเกษตรได้แก่ การทำนา ทำไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และสวนผัก ไม้ดอก ตามลำดับ แต่การขยายพื้นที่กระทำได้ในอัตราต่ำ เนื่องจากเป็นบริเวณเกษตรกรรมเก่าแก่ ถ้ามีการส่งเสริม การเกษตรที่ดี เช่น การใช้ปุ๋ยที่มีคุณภาพ จะทำให้ผลผลิตสูงขึ้น การใช้ดินนอกเหนือจากการเกษตรเป็นบริเวณตัวเมืองและหมู่บ้าน ซึ่งกระจายตัวไปตามลำน้ำสายต่าง ๆ

ข. โบราณสถาน เป็นทรัพยากรที่สำคัญของจังหวัด เนื่องจากเคยเป็นเมืองหลวงของไทยมาในอดีต จึงทำให้มีโบราณวัตถุ โบราณสถานที่สำคัญอยู่เป็นจำนวนมากมายังมีรายละเอียดดังนี้

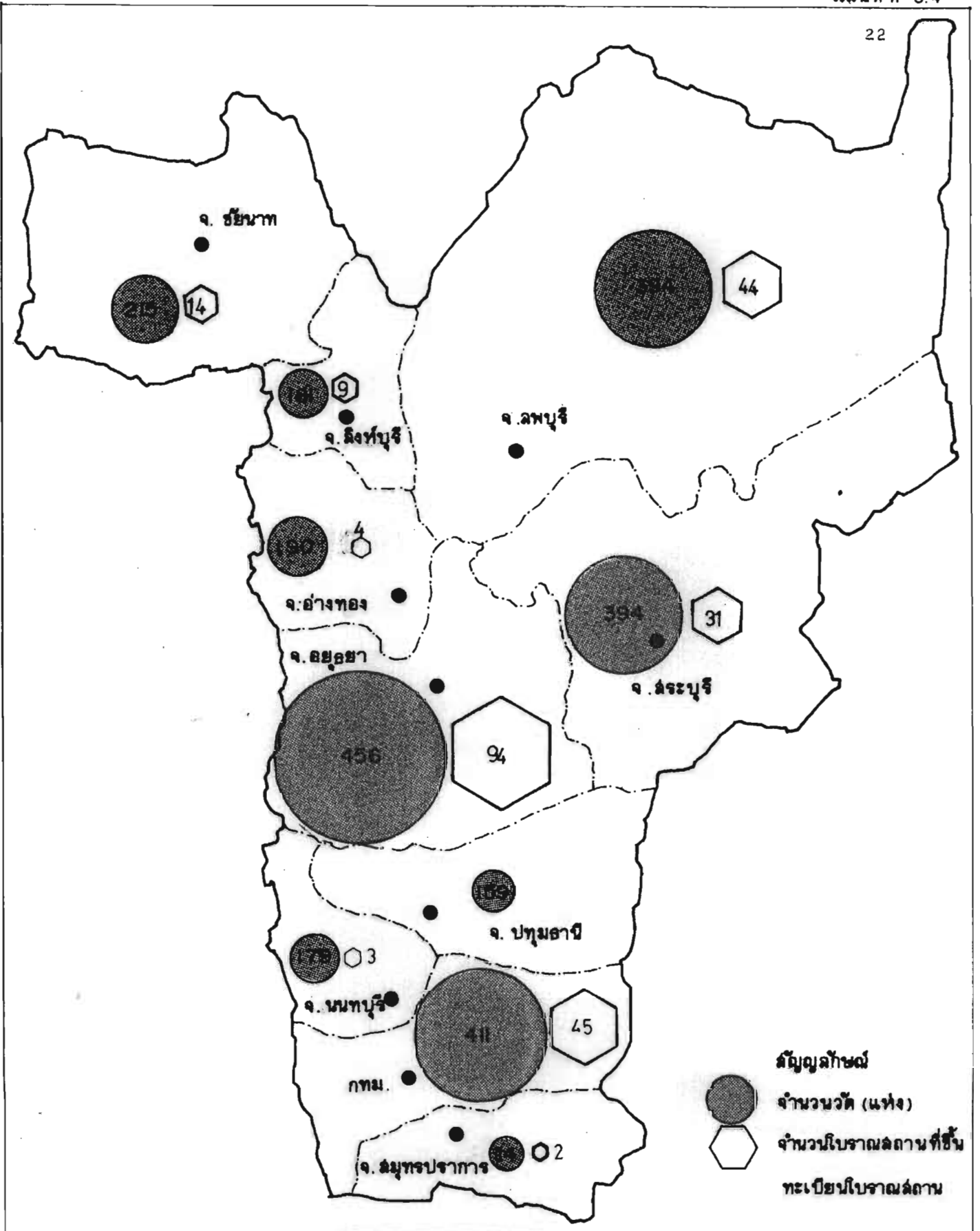
๑. โบราณสถานที่ขึ้นบัญชีโบราณสถาน กรมศิลปากร^๒

- จำนวนโบราณสถานทั่วประเทศ	๑,๑๖๗	แห่ง
- จำนวนโบราณสถานในภาคกลาง	๒๔๑	"
- จำนวนโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๔๔	"

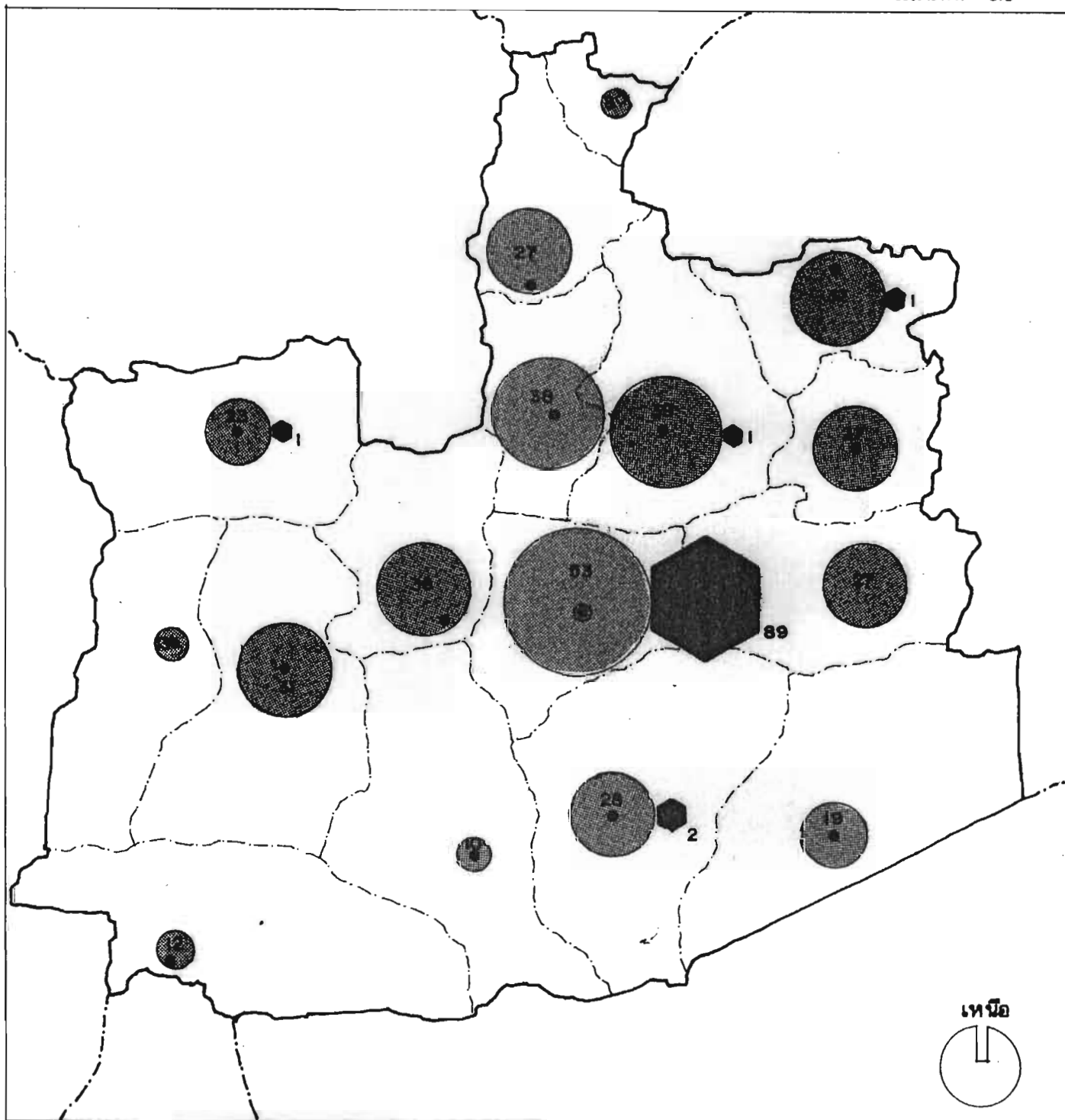
โดยที่จำนวนโบราณสถานในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๔๔ แห่งนี้ คิดเป็น ๓๒.๓๐ % ของโบราณสถานในภาคกลาง และคิดเป็น ๔.๐๔ % ของโบราณสถานทั่วประเทศ (ดูแผนที่ที่ ๓.๔ ประกอบ)

^๑ตัวเลขจากสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๓

^๒จากบัญชีรายชื่อโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ กรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ

การกระจายตัวของ วัด และ โบราณสถาน ในภาคกลาง

scale 5 km.

แสดง

การกระจายตัวของ วัดและโบราณสถาน ใน จ. พระนครศรีอยุธยา

- สัญลักษณ์
- จำนวน วัด (มีิกษุ) 456 (แห่ง)
- จำนวนโบราณสถาน 94 (แห่ง)

หมายเหตุ ๘ ตัวเลขที่แสดงเป็นจำนวนแห่ง

และเมื่อพิจารณาถึงการกระจายตัวของโบราณสถานในจังหวัด พบว่าโบราณสถานส่วนใหญ่จะกระจุกตัวอยู่บริเวณเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา โดยจากทั้งหมด ๔๔ แห่ง จะอยู่ในบริเวณเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียงถึง ๔๔ แห่ง (ดูแผนที่ที่ ๓.๕ ประกอบ)

๒. วัดที่มีภิกษุ^๑

- จำนวนวัดทั่วประเทศ	๓๐,๑๗๔	วัด
- จำนวนวัดในภาคกลาง	๒,๗๕๒	"
- จำนวนวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๔๕๖	"

จำนวนวัดในอยุธยาคิดเป็น ๑๖.๕๗ % ของจำนวนวัดในภาคกลาง และคิดเป็น ๑.๕๑ % ของจำนวนวัดทั้งประเทศ (ดูแผนที่ที่ ๓.๔ ประกอบ)

และเมื่อพิจารณาการกระจายตัวภายในจังหวัด (ดูแผนที่ที่ ๓.๕ ประกอบ) พบว่าอำเภอพระนครศรีอยุธยามีวัดมากที่สุด ๕๓ วัด โดยในจำนวน ๕๓ วัดนี้ อยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาเสีย ๒๔ วัด

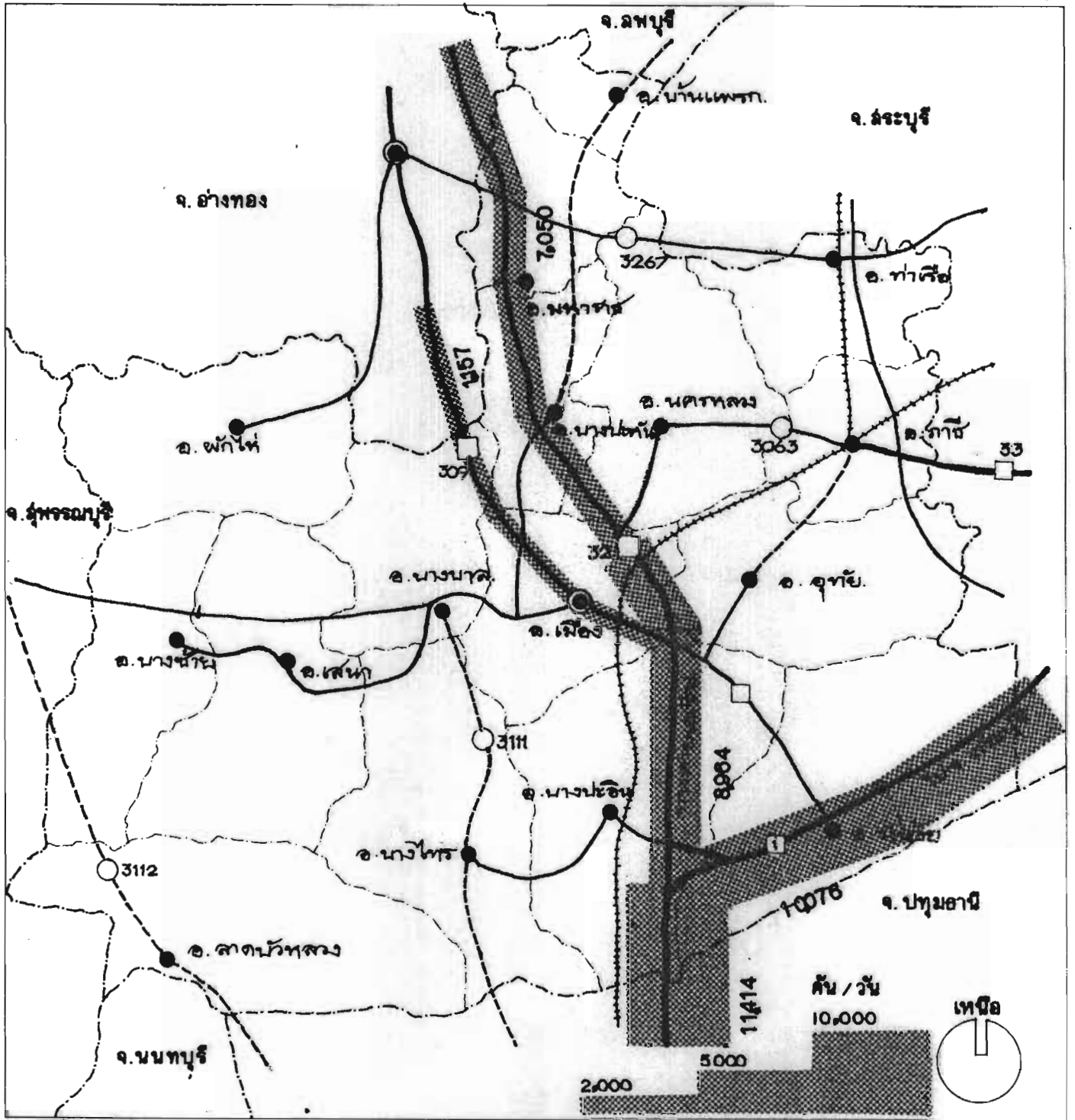
๓. วัดร้าง ยังไม่มีการสำรวจจำนวนที่แน่นอน แต่จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนา เจ้าหน้าที่ของหน่วยศิลปากรที่ ๑ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านโบราณสถาน^๒ ได้ความว่าจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวัดร้างอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง

๔. การคมนาคม^๓ ในอดีตเส้นทางคมนาคมหลัก คือ เส้นทางน้ำแต่ต่อมาได้มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกขึ้นมา ได้แก่ เส้นทางรถยนต์ และรถไฟ ซึ่งสะดวกและรวดเร็ว

^๑ตัวเลขจากรายงานการศาสนา ประจำปี ๒๕๒๓ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ

^๒สอบถามอาจารย์ประยูร อรุณภูษะ (น. ฅ ปากน้ำ) เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

^๓ตัวเลขจาก "ข้อมูลจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกองพาณิชย์โดยสาร การรถไฟแห่งประเทศไทย

ปริมาณการจราจร
ระบบคมนาคมขนส่ง
จ. พระนครศรีอยุธยา

ที่มา กรมทางหลวงแผ่นดิน

การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบกรวางแผนพัฒนาเมือง

สัญลักษณ์	
	ทางหลวงแผ่นดิน
	ทางหลวงจังหวัด
	ทางในโครงการ กำลังทำการก่อสร้าง
	ทางรถไฟ

! เทศบาลนครศรีอยุธยา

กว่าทำให้การคมนาคมทางน้ำลดความสำคัญลงไป ปัจจุบันใช้เพื่อขนส่งสินค้า คือ ประมาณ ๔๕ % ของสินค้าที่ถูกไปยังกรุงเทพ ฯ ขนส่งโดยทางน้ำ ส่วนการคมนาคมทางบก อุตสาหกรรมเป็นทางผ่านจากกรุงเทพ ฯ สู่ภาคกลางตอนเหนือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังแสดงในแผนที่ที่ ๓.๖

๓.๑.๒ ลักษณะประชากร (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๐ ตารางที่ ๓.๑, แผนภูมิที่ ๓.๑ ประกอบ)

ปี พ.ศ.๒๕๒๓ จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีประชากร ๖๒๓,๒๔๒ คน มากเป็นอันดับที่ ๒ ของภาคกลาง หรือ ๑๖.๔๗ % ของภาค หรือ ๑.๓๓ % ของประชากรทั้งประเทศ

ก. ความหนาแน่นของประชากร พ.ศ.๒๕๒๓ ความหนาแน่นของประชากรทั้งจังหวัด ๒๕๑ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร จากเดิม ๒๔๕ คนต่อ ๑ ตารางกิโลเมตร ใน พ.ศ. ๒๕๑๘ ในจำนวน ๑๖ อำเภอของอยุธยาในนั้น จำนวนประชากรมากที่สุดในปี พ.ศ.๒๕๒๓ อยู่ในอำเภอบางปะอิน อำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอบ้านแพรก แต่เมื่อดูในเรื่องความหนาแน่นของประชากรแล้ว อำเภอที่มีประชากรหนาแน่นที่สุด คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา และ อำเภอบ้านแพรกมีประชากรเบาบางที่สุด

ข. เมื่อพิจารณาถึงการเจริญเติบโตหรือการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรเปรียบเทียบระหว่างปี พ.ศ.๒๕๑๘ - ๒๕๒๓ แล้วพบว่า อำเภอที่มีประชากรเพิ่มสูงสุด ๓ อำเภอ คือ อ.ท่าเรือ อ.พระนครศรีอยุธยา และ อ.ลาดบัวหลวง ส่วนอำเภอที่มีประชากรลดลงจากเดิมมี ๔ อำเภอ คือ อ.นครหลวง อ.วังน้อย อ.มหาราช และ อ.ผักไห่

จากตารางที่ ๓.๑ เมื่อวิเคราะห์สรุปแล้ว อัตราการเติบโตของประชากรโดยเฉลี่ย ๐.๕ % ต่อปี โดยมีอัตราการเกิดและการตายคงที่

การย้ายเข้าและการย้ายออกเป็นส่วนสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการเคลื่อนไหวของประชากร ในปี พ.ศ.๒๕๒๓ อำเภอที่มีอัตราการย้ายเข้ามากกว่าอัตราการย้ายออกมี ๕ อำเภอ คือ อ.พระนครศรีอยุธยา ๐.๗๘ % อ.ผักไห่ ๐.๗๔ % อ.ท่าเรือ ๐.๑๗% อ.บางปะหัน ๐.๑๗ % และ อ.บางปะอิน ๐.๐๓ % อำเภอที่เหลืออีก ๑๑ อำเภอมีอัตราการย้ายออกมากกว่าอัตราการย้ายเข้าทั้งสิ้น สาเหตุการอพยพออกจากจังหวัดสูงอาจจะเป็นเนื่องจากเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าทาง เศรษฐกิจ

ตารางที่ ๓.๑ แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พ.ศ.	ประชากร	การเพิ่มตามธรรมชาติ			การย้ายถิ่น				เปลี่ยนแปลงสุทธิ			
		เกิด	%	ตาย	%	ย้ายเข้า	%	ย้ายออก	%	สุทธิย้าย	จำนวน	%
๒๔๑๘	๖๐๘,๔๘๖	๑๑,๘๔๑	๑.๙	๓,๗๗๒	๐.๖	๑๙,๓๕๖	๒.๙	๑๗,๒๙๔	๒.๘	-๐.๔	๕,๑๓๑	๑.๑
๒๔๑๙	๖๐๗,๒๓๑	๑๑,๙๔๒	๒.๐	๓,๙๕๗	๐.๗	๑๗,๕๑๓	๒.๙	๒๔,๐๘๕	๓.๙	-๑.๐	๑,๓๑๓	-๐.๒
๒๔๒๐	๖๑๒,๘๖๖	๑๑,๗๕๗	๑.๙	๓,๗๐๐	๐.๖	๒๐,๐๐๓	๓.๓	๒๓,๐๐๐	๓.๘	-๐.๕	๖,๐๖๐	๐.๙
๒๔๒๑	๖๑๖,๘๐๒	๑๐,๗๓๗	๑.๗	๓,๖๗๗	๐.๖	๑๗,๕๙๐	๒.๙	๒๐,๙๗๖	๓.๔	-๐.๕	๓,๖๗๕	๐.๖
๒๔๒๒	๖๒๐,๒๑๖	๑๐,๙๔๔	๑.๘	๓,๗๘๑	๐.๖	๑๙,๗๕๒	๓.๒	๒๓,๗๑๗	๓.๘	-๐.๖	๓,๑๙๘	๐.๖
๒๔๒๓	๖๒๓,๒๕๒	๑๐,๕๕๓	๑.๗	๓,๗๑๕	๐.๖	๑๗,๒๕๕	๒.๘	๒๑,๒๐๕	๓.๔	-๐.๖	๓,๙๒๘	๐.๕
เฉลี่ย	-	-	๑.๗	-	๐.๖	-	๒.๙	-	๓.๕	-๐.๖	-	๐.๕

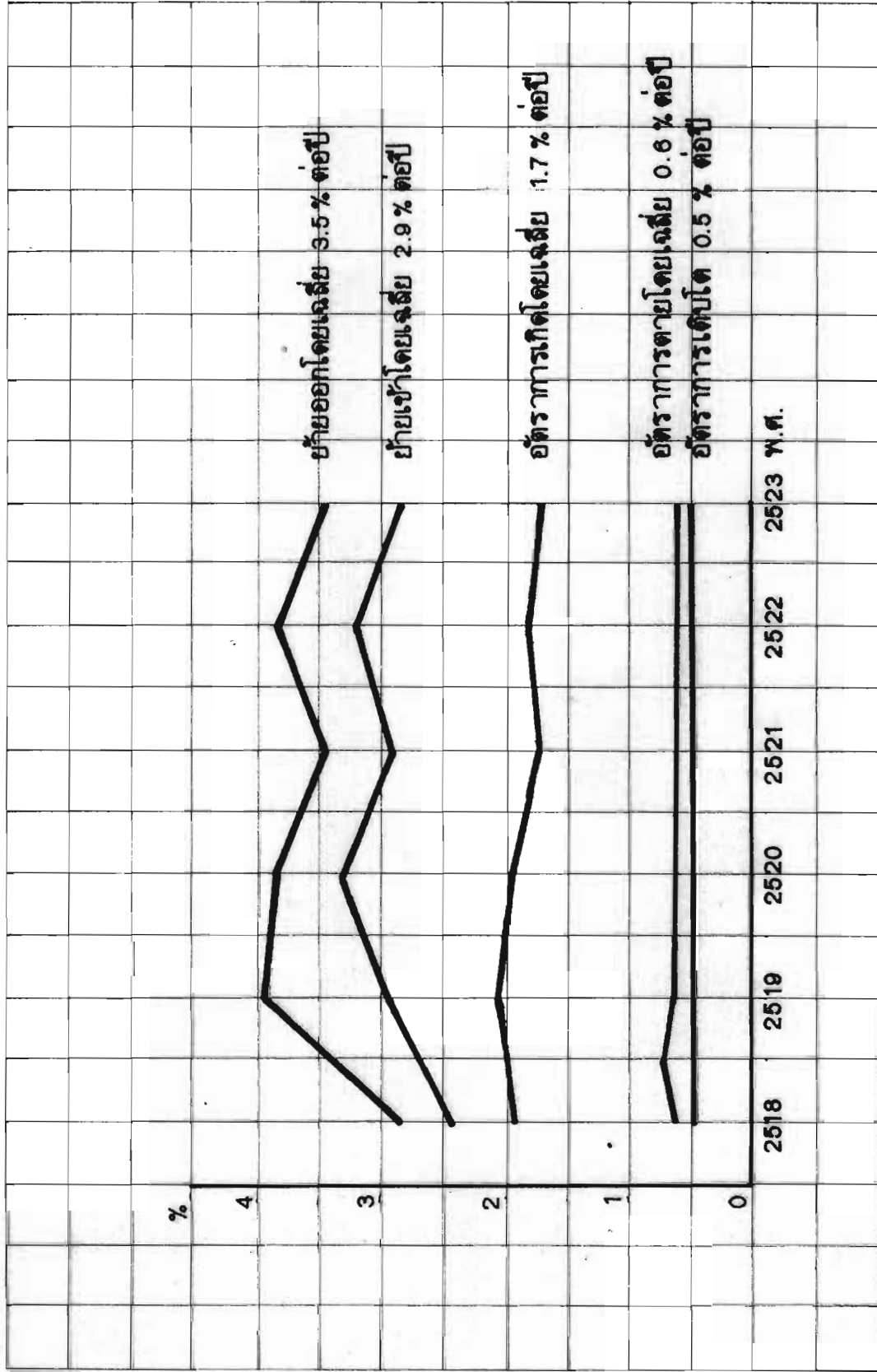
ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ ๑. อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติ = อัตราการเกิด - อัตราการตาย

๒. อัตราการย้ายถิ่นสุทธิ = อัตราย้ายเข้า - อัตราย้ายออก ("-" คือ คนย้ายออกมากกว่าย้ายเข้า)

๓. การเปลี่ยนแปลงของประชากรปีหนึ่ง ๆ = (เกิด + ย้ายเข้า) - (ตาย + ย้ายออก) คน

๔. อัตราการเปลี่ยนแปลงสุทธิต่อปี = $\frac{\text{ประชากรปีปลาย} - \text{ประชากรปีต้น}}{\text{ประชากรปีต้น}} \times ๑๐๐$ %

แผนภูมิที่ 3.1 กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา 2518 - 2523

๓.๑๓ ลักษณะเศรษฐกิจ

จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับต่ำ ในด้านรายได้ เมื่อเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลกับรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของภาคต่าง ๆ และของประเทศ ดังตารางที่ ๓.๒

ตารางที่ ๓.๒ แสดงรายได้ต่อบุคคลตามราคาคงที่ พ.ศ.๒๕๑๕ (บาท)

รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล	พ.ศ.๒๕๑๕	พ.ศ.๒๕๒๐	พ.ศ.๒๕๒๑	พ.ศ.๒๕๒๒	พ.ศ.๒๕๒๓
ทั้งประเทศ	๕,๑๒๖	๕,๓๕๐	๕,๖๙๙	๕,๘๔๙	๖,๐๓๓
ภาคกลาง	๕,๕๙๙	๖,๐๓๓	๖,๑๔๐	๖,๖๖๖	๗,๐๖๐
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๒,๒๑๕	๒,๑๔๓	๒,๓๓๔	๒,๔๘๗	๒,๖๑๒
ภาคเหนือ	๓,๖๕๓	๓,๕๐๙	๓,๙๓๗	๓,๙๙๑	๓,๙๕๑
ภาคใต้	๔,๒๕๖	๔,๗๓๙	๕,๐๑๒	๕,๑๒๘	๕,๒๕๕
ภาคตะวันออก	๙,๓๔๕	๑๐,๒๐๙	๑๑,๑๙๗	๑๐,๓๘๓	๑๐,๖๒๙
ภาคตะวันตก	๗,๑๔๙	๗,๖๖๔	๘,๑๓๒	๗,๗๕๑	๗,๘๒๘
กรุงเทพ-ธนบุรี	๑๕,๓๙๗	๑๖,๒๙๘	๑๗,๑๔๙	๑๘,๖๗๔	๑๙,๔๖๒
อยุธยา	๓,๕๑๒	๓,๖๘๙	๓,๐๙๘	๓,๙๗๙	๔,๓๐๘

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ในด้านสาขาการผลิต สาขาการผลิตที่ทำรายได้สูงให้แก่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ สาขาการค้าและบริการ และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี สาขาการเกษตรเป็นอันดับรองลงมา แต่มีแนวโน้มลดลง โดยมีสาขาอุตสาหกรรมขึ้นมาประมาณปีละ ๑ - ๒ %

ตารางที่ ๓.๓ แสดงเปอร์เซ็นต์ของผลิตภัณฑ์ จ.พระนครศรีอยุธยาตามราคาคงที่ ๒๕๑๕

สาขาการผลิต	๒๕๑๕	๒๕๒๐	๒๕๒๑	๒๕๒๒	๒๕๒๓
เกษตรกรรม	๓๙.๐๖	๓๖.๐๔	๓๐.๐๐	๓๕.๕๖	๓๓.๗๔
อุตสาหกรรม	๑๕.๙๓	๑๗.๔๑	๑๙.๖๘	๑๕.๓๖	๑๖.๕๔
การค้า-บริการ	๔๕.๐๑	๔๖.๕๕	๕๐.๓๒	๔๙.๐๘	๔๙.๗๒

ตารางที่ ๓.๔ สัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวม จ.พระนครศรีอยุธยา เปรียบเทียบกับ
ภาคกลางและทั้งประเทศตามสาขาการผลิต พ.ศ.๒๕๒๓ (ในราคา
คงที่ พ.ศ.๒๕๑๕)

สาขา	อยุธยา		ภาคกลาง		ประเทศ	
	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%	มูลค่า (ล้านบาท)	%
เกษตรกรรม	๘๐๗.๕	๓๓.๗๔	๕,๐๒๕.๔	๒๔.๗๑	๗๒,๗๘๔	๒๔.๘๕
กลีกรรรม	๕๕๕.๔	๒๕.๐๕	๔,๑๐๐.๑	๒๐.๑๖	๕๕,๑๗๕	๑๘.๕๐
ปศุสัตว์	๑๒๗.๖	๕.๓๓	๗๒๐.๓	๓.๕๕	๕,๐๑๑	๓.๐๘
ประมง	๘๐.๕	๓.๓๖	๑๕๐.๗	๐.๗๔	๖,๒๗๖	๒.๑๔
ป่าไม้	-		๔.๓	๐.๐๒	๓,๓๑๘	๑.๑๓
อุตสาหกรรม	๓๕๕.๗	๑๖.๕๔	๖,๕๖๒.๓	๓๒.๒๗	๖๕,๓๗๗	๒๒.๓๒
เหมืองแร่-ย่อยหิน	๔๐.๕	๑.๗๑	๔๘๕.๓	๒.๔๐	๔,๗๘๐	๑.๖๓
กิจการอุตสาหกรรม	๓๕๕.๘	๑๔.๘๓	๖,๐๗๓.๐	๒๙.๘๗	๖๐,๕๙๗	๒๐.๖๙
การค้า/บริการ	๑,๑๘๕.๕	๕๕.๗๒	๘,๗๖๖.๒	๔๓.๐๑	๑๕๕,๖๕๑	๕๒.๘๒
การก่อสร้าง	๑๑๕.๕	๕.๐๑	๗๑๑.๑	๓.๕๐	๑๖,๕๗๖	๕.๖๖
การไฟฟ้า-ประปา	๓๗.๔	๑.๕๖	๔๐๑.๕	๑.๙๘	๕,๕๖๐	๑.๘๐
คมนาคมขนส่ง	๑๐๘.๕	๔.๕๕	๕๕๐.๕	๒.๕๑	๑๘,๘๑๑	๖.๔๒
การค้าปลีก/ส่ง	๔๑๕.๔	๑๗.๕๓	๔,๐๔๓.๓	๑๙.๘๘	๔๘,๒๒๗	๑๖.๔๗
ธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	๕๒.๕	๒.๒๑	๔๑๓.๔	๒.๐๓	๑๗,๕๑๕	๕.๘๕
ที่อยู่อาศัย	๔๓.๔	๑.๘๑	๒๒๘.๕	๑.๑๓	๔,๕๐๒	๑.๕๔
บริหาร-ป้องกันประเทศ	๑๔๔.๐	๖.๐๒	๘๘๕.๐	๔.๓๗	๑๒,๔๒๓	๔.๒๔
การบริการ	๒๖๔.๐	๑๑.๐๓	๑,๕๖๗.๗	๗.๗๑	๓๑,๑๗๓	๑๐.๖๔
รวม	๒,๓๙๓.๑	๑๐๐	๒๐,๓๓๓.๕	๑๐๐	๒๙๒,๘๕๒	๑๐๐

เกษตรกรรม อุตสาหกรรมมีพื้นที่การเกษตร ๘๑.๘๗ % ของทั้งจังหวัด โดยใช้ปลูกข้าว ๗๘.๘๔ % ของพื้นที่การเกษตร ด้านการประมงเป็นการจับสัตว์น้ำเป็นส่วนใหญ่ โดยจับได้ปริมาณสูงสุดในภาคกลาง (ดูแผนที่ที่ ๓.๓ ประกอบ)

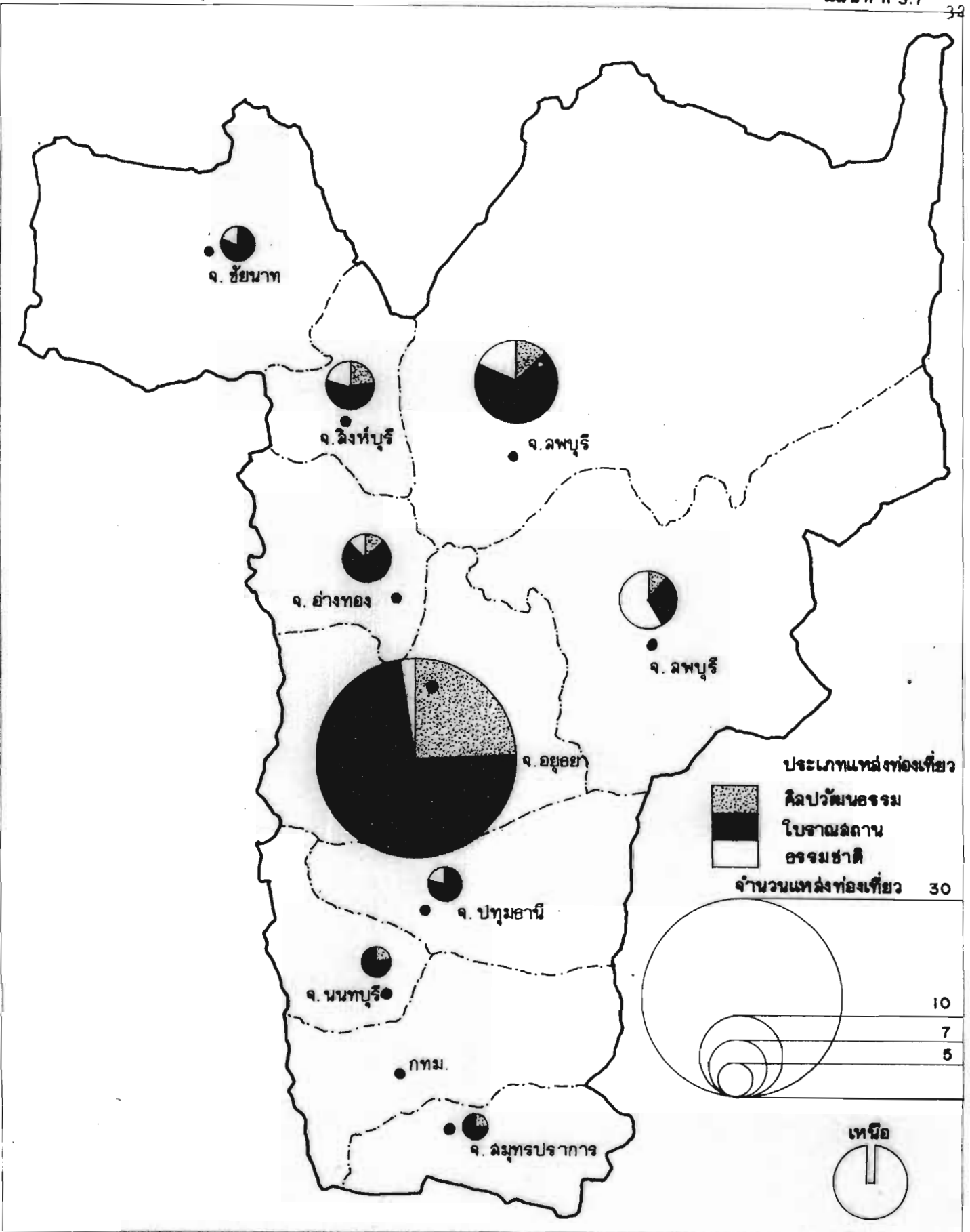
อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเกษตร เมื่อพิจารณาบทบาทอุตสาหกรรมรายอำเภอ พื้นที่ที่เด่นทางอุตสาหกรรม คือ อำเภอพระนครศรีอยุธยา เป็นอำเภอที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในจังหวัด อำเภอบางปะอินเป็นอำเภอเศรษฐกิจที่สำคัญ มีจำนวนแรงงานมากที่สุดและเป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา อุตสาหกรรมประเภทไม้มีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทอาหารและเครื่องดื่ม และอุตสาหกรรมประเภทบริการ

อุตสาหกรรมที่สำคัญอีกประเภท คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อยุธยาเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคกลาง ดังตารางที่ ๓.๕

ตารางที่ ๓.๕ ประเภทและจำนวนแหล่งท่องเที่ยวในภาคกลาง

จังหวัด	โบราณสถาน	ธรรมชาติ	ศิลปวัฒนธรรม	รวม
อยุธยา	๒๒	๑	๗	๓๐
ลพบุรี	๔	๓	๑	๑๓
สระบุรี	๓	๖	๑	๑๐
สิงห์บุรี	๕	๒	๒	๙
อ่างทอง	๖	๑	๑	๘
ชัยนาท	๔	๑	-	๕
ปทุมธานี	๔	๑	-	๕
สมุทรปราการ	๓	-	๑	๔
นนทบุรี	๓	-	๑	๔

ประเภทและจำนวนแหล่งท่องเที่ยวในภาคกลาง

โดยที่สถานที่ส่วนใหญ่ คือ โบราณสถานซึ่งมีถึง ๒๒ แห่งจากทั้งหมด ๓๐ แห่ง และจากการศึกษาในหัวข้อโบราณสถานมาแล้วมา พบว่า มีการกระจุกตัวสูงในบริเวณเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ดังนั้นเป็นปัญหาที่จะต้องมีการพิจารณา คือ การขัดแย้งกันระหว่าง บริเวณโบราณสถานกับบริเวณอุตสาหกรรม ซึ่งต่างก็กระจุกตัวอยู่ในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

สถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม ๗ แห่งนั้นเป็นความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างการท่องเที่ยวกับอุตสาหกรรม กล่าวคือ แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้เป็นอุตสาหกรรมหรือหัตถกรรมพื้นบ้าน ดังตารางที่ ๓.๖

ตารางที่ ๓.๖ แสดงสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม

สถานที่	ผลิต
หมู่บ้านต้นโพธิ์ อ.พระนครศรีอยุธยา	เครื่องลงหิน เขิงเทียน ถ้วยวิสกี้
หมู่บ้านไผ่หนอง อ.นครหลวง	
บ้านใหม่วัดชุม อ.พระนครศรีอยุธยา	แกะสลักโต๊ะหมู่บูชา ช่อฟ้า ใบระกา
หมู่บ้านท่าเรือ อ.ท่าเรือ	ตะโกตัด
อ.บางปะหัน อ.มหาราช	งอบ หมวกสาน ไบลาน
บ้านแหลม อ.พระนครศรีอยุธยา	ปลาตะเพียน เคื่องจักสานด้วยไบลาน
	หัวโขน กลอง
อ.บ้านแพรก และ อ.พระนครศรีฯ	พัดขนนก พัดไบลาน ของที่ระลึกด้วยไบลาน

นอกจากนี้^๑ ยังมีแหล่งหัตถกรรมพื้นบ้านอื่นอีก ได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาขนาดเล็ก บ้านคลองสระบัว อ.พระนครศรีอยุธยา จัดสวนตามโครงการพระราชประสงค์ ทำตะลุ่มมุก อ.บางปะหัน เป็นต้น

๓.๑.๔ ลักษณะสังคม^๒

อยุธยาจัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีการกระจายผลผลิตดีที่สุดของภาคกลาง กล่าวคือ มีสัดส่วนแรงงานภาคเกษตร ๓๐.๗ % อุตสาหกรรม ๓๘.๔ % การค้าบริการ ๓๐.๙ % สัดส่วนผลผลิตภาคเกษตร ๒๓.๑๗ % อุตสาหกรรม ๔๑.๕๖ % การค้าบริการ ๓๕.๒๗ % แต่การเปลี่ยนแปลงของสัดส่วนประชากรและสัดส่วนผลผลิตไม่สัมพันธ์กันเท่าที่ควร จากข้อมูล พ.ศ.๒๕๑๓ - ๒๕๒๐ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนประชากร ๑๒.๑๖ % ในขณะที่มีการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนผลผลิตเพียง ๕.๕๖ % จัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่มีสมประสิทธิภาพเปลี่ยนแปลงต่ำเป็นอันดับที่ ๘ ของภาคกลาง (๐.๔๖) จากลักษณะดังกล่าวทำให้อยุธยายากจนลงเรื่อย ๆ ถ้าหากยังไม่สามารถเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้นกว่าในปัจจุบัน

ผลผลิตต่อหัวและการว่างงาน

อยุธยามีการเพิ่มผลผลิตต่อหัวประชากรน้อยเพียง ๖.๘ % เป็นอันดับที่ ๘ ของภาคกลาง (อันดับที่ ๑ สมุทรปราการ ๕๙.๔๔ %) ในเรื่องการว่างงาน อยุธยาเป็นอันดับที่ ๒ ของภาคกลาง แต่เมื่อพิจารณาการว่างงานแฝงแล้ว อยุธยาเป็นอันดับที่ ๖ ของภาคกลาง

^๑ที่มา เอกสารการประชุมพัฒนาการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๔ มกราคม ๒๕๒๔ ณ จวนผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

^๒สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ตารางที่ ๓.๗ เปรียบเทียบข้อมูลแรงงาน พ.ศ.๒๕๑๓ และ ๒๕๒๐
(ตัวเลขที่แสดงในตาราง \neq ๑๐๐)

	พ.ศ.๒๕๑๓				พ.ศ.๒๕๒๐			
	กำลัง แรงงาน	ผู้มี งานทำ	ผู้ ว่างงาน	% ผู้ว่าง งาน	กำลัง แรงงาน	ผู้มี งานทำ	ผู้ ว่างงาน	% ผู้ว่าง งาน
ประเทศ	๑๗,๑๑๙	๑๖,๘๙๑	๒๒๘	๑.๓	๒๐,๘๗๖	๑๙,๗๓๗	๑,๒๓๙	๕.๙
ภาคกลาง	๓,๗๐๔	๓,๖๔๔	๖๐	๑.๖	๔,๒๔๗	๓,๙๐๔	๓๔๒	๖.๑
อยุธยา	๒๓๙	๒๓๑	๘	๓.๓	๒๗๕	๒๓๔	๔๑	๑๗.๕

จำนวนผู้ว่างงานนี้มีทั้งสาขาการเกษตรกรรม และนอกเกษตรกรรม อาจจากเหตุผลคือ ในภาคเกษตร ผู้ว่างงานอาจไม่มีที่ดินทำกิน ต้องไปรับจ้างเมื่อหมดฤดูทำงานก็เลยเป็นคนไม่มีงานทำ ในภาคนอกเกษตรเนื่องจากไม่มีตำแหน่งงานให้ทำได้พอกับจำนวนแรงงานทั้งหมด จึงเกิดการว่างงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องประชากรของอยุธยาที่มีอัตราการย้ายออกสูง

ด้านการศาสนา^๑ อยุธยาจัดได้ว่าเป็นจังหวัดหนึ่งซึ่งมีวัดเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์จังหวัด ภาคที่ ๒ (ทั่วประเทศ ๑๘ ภาค) มีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

^๑ตัวเลขจากรายงานการศาสนา ประจำปี ๒๕๒๓ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.

ตารางที่ ๓.๘ แสดงจำนวนศาสนิกชน ศาสนสถาน และศาสนบุคคล

เขตการปกครอง คณะสงฆ์จังหวัด	พุทธศาสนา				อิสลาม		คริสต์		
	พุทธศาสนิก ชน	วัด	ภิกษุ	สามเณร	มุสลิม	มีลยิด	คริสต์ ศาสนิก ชน	โบสถ์	
								คาทอลิก	โปรเตสแตนต์
ทั่วประเทศ	๔๕๖๑๓๒๗๑	๓๐๑๗๙	๓๕๗๐๔๘	๑๕๒๑๑๐	๑๙๐๑๙๓๔	๒๑๖๒	๒๘๑๗๖๘	๔๐๑	๔๓๒
กรุงเทพฯ	๔๗๕๕๕๐๕	๔๑๑	๑๙๒๒๕	๕๒๐๗	๓๑๒๘๔๑	๑๔๕	๗๗๘๒๓	๒๓	๒๙
ระนอง	๗๔๓๓๑	๒๐	๒๐๐	๘๑	๙๒๔๙	๑๖	๑๒๕	๑	-
อยุธยา	๕๙๓๗๖๒	๔๕๖	๘๒๙๔	๙๑๒	๒๕๘๖๔	๕๑	๓๖๑๔	๕	๑
อุดรธานี	๑๔๔๑๔๐๔	๑๕๘๕	๑๒๘๐๒	๑๐๔๔๔	-	-	๕๒๑๓	๖	๘

หมายเหตุ จังหวัดระนองมีวัดน้อยที่สุดในประเทศไทย จังหวัดอุดรธานีมีวัดมากที่สุดในประเทศไทย

ตารางที่ ๓.๙ แสดงประชากรต่อข้อมูลทางพุทธศาสนา

จังหวัด	วัดในจังหวัด					ภิกษุ	สามเณร	ภิกษุ
	พื้นที่ ตร.กม.	พลเมือง คน	บ้าน หลัง	ภิกษุ รูป	สามเณร รูป	๑ รูปต่อ พลเมือง	๑ รูปต่อ พลเมือง	๑ รูปต่อ ศิษย์วัด
ทั่วประเทศ	๑๗.๒๑	๑,๕๕๑	๒๕๐	๑๒	๔	๑๓๑	๓๐๘	๐.๒๖
กรุงเทพฯ	๓.๘๒	๑๒,๕๔๐	๑,๙๙๘	๔๗	๑๒	๒๖๘	๙๘๙	๐.๕๓
อยุธยา	๕.๕๙	๑,๓๖๗	๒๒๖	๑๘	๒	๗๕	๖๘๓	๐.๓๖

จากข้อมูลกรมการศาสนาพบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสถิติอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างสูงของประเทศ กล่าวคือ

จำนวนวัดต่อพื้นที่	สูงสุด	จังหวัดระนอง	๑ วัดต่อ	๑๗๑.๒๘	ตร.กม.
	ต่ำสุด	" นนทบุรี	๑ "	๓.๔๘	"
จำนวนวัดต่อพลเมือง	สูงสุด	" กรุงเทพฯ	๑ "	๑๒,๕๔๐	คน
	ต่ำสุด	" สมุทรปราการ	๑ วัดต่อ	๘๐๕	คน
จำนวนภิกษุต่อพลเมือง	สูงสุด	จังหวัดนราธิวาส	๑ รูปต่อ	๘๕๖	คน
	ต่ำสุด	" นครปฐม	๑ "	๔๓	คน

๓.๑.๕ สรุปบทบาทจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาที่ผ่านมาสรุปได้ว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเมืองหลวงของไทยในอดีตเจริญเติบโตอยู่ด้วยการเกษตร แต่ในปัจจุบันผลผลิตเริ่มลดลงเนื่องจากพื้นที่เป็นบริเวณเกษตรกรรมเก่า และไม่สามารถขยายพื้นที่การเกษตรได้ ฐานะทางเศรษฐกิจเริ่มตกต่ำลง เป็นผลทำให้ประชากรมีการย้ายออกจากจังหวัดสูง ด้านอุตสาหกรรมเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เริ่มแรกเป็นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ต่อมาเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และการบริการ เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในทำเลที่เป็นศูนย์รวมการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำของภาคตอนบน ส่วนอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดก็คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสถานที่ประเภทโบราณสถานอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการประเมินข้อมูลที่ผ่านมา แนวทางหลักแนวทางหนึ่งของการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ก็คือ เป็นการพัฒนา เพื่อการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์^๑ ดังนั้นจึงสมควรมีการศึกษาบริเวณโบราณสถาน โดยเฉพาะบริเวณเทศบาลเมืองนครอยุธยาซึ่งมีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานสูง ประกอบกับเป็นบริเวณที่มีบทบาทที่สำคัญเกือบทุกด้านของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

^๑จากการวิเคราะห์ และการสรุปวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเบื้องต้นเพื่อวางแผนการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและบริเวณใกล้เคียง" (สุพรรณบุรี นครปฐม) โดยพรพจน์ สุขเกษม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๒๓.

๓.๒ การศึกษาสภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา (เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง)

๓.๒.๑ การกำหนดพื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษากำหนดขึ้นจาก

๑. อาคาร สถานที่ บริเวณที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม
๒. ผังแสดงการใช้ที่ดินเมืองพระนครศรีอยุธยา สำนักผังเมือง
๓. ผังโบราณสถานพระนครศรีอยุธยาของพระยาโบราณราชธานินทร์
๔. ผังโบราณสถานพระนครศรีอยุธยา กองโบราณคดี
๕. ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหาร
๖. ความต่อเนื่องของโบราณสถาน
๗. จากการสำรวจ

ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเป็นการศึกษาเพื่อนำไปเป็นแนวทางประกอบการวางแผนพัฒนาชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยา ฉะนั้นพื้นที่หลัก คือ บริเวณเขตเทศบาล และมีบริเวณอื่นประกอบ คือ บริเวณต่อเนื่องกับเขตเทศบาลที่มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันอยู่ ซึ่งได้แก่ บริเวณโดยรอบเขตเทศบาล

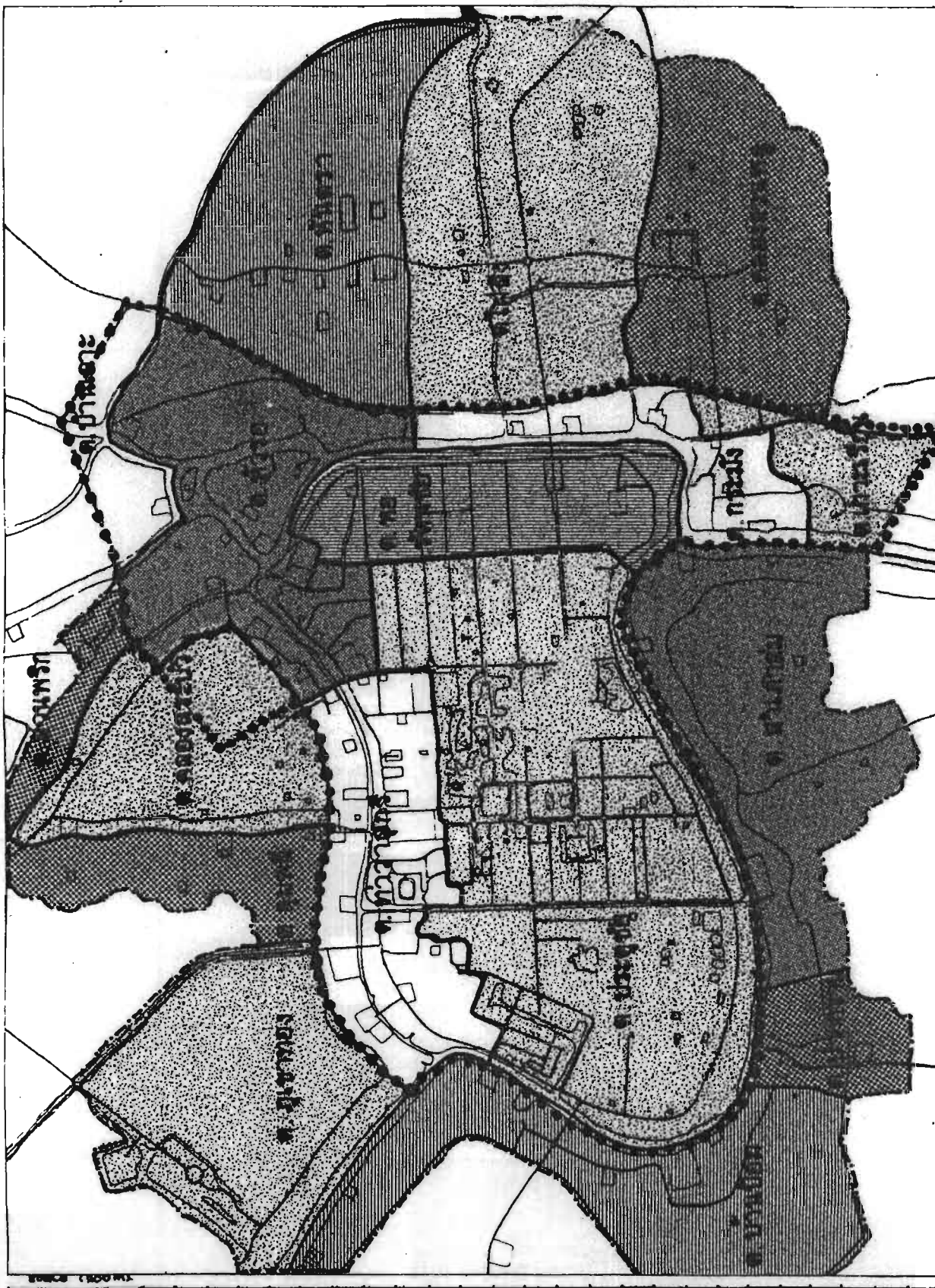
สรุป พื้นที่ศึกษารวม ๓๒.๔๕ ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่บริเวณเกาะเมือง ๘.๕๐ ตารางกิโลเมตร นอกเกาะเมือง ๒๓.๙๕ ตารางกิโลเมตร (หรือเป็นพื้นที่เทศบาล ๑๔ ตารางกิโลเมตร และพื้นที่นอกเขตเทศบาล ๑๘.๔๕ ตารางกิโลเมตร) โดยแบ่งเขตการศึกษาและสำรวจออกเป็น ๒๐ เขต ดังแสดงในแผนที่ที่ ๓.๘ และ ๓.๙

๓.๒.๒ ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ศึกษา

ก. ที่ตั้งและอาณาเขต ลักษณะพื้นที่เขตเทศบาลเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบได้แก่

ทิศเหนือ แม่น้ำลพบุรีเดิม ปัจจุบันเรียกว่า คลองเมือง

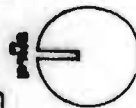
ทิศตะวันออก แม่น้ำป่าสัก

แสดงการแบ่งเขตตำบล และ เขตเทศบาล

เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

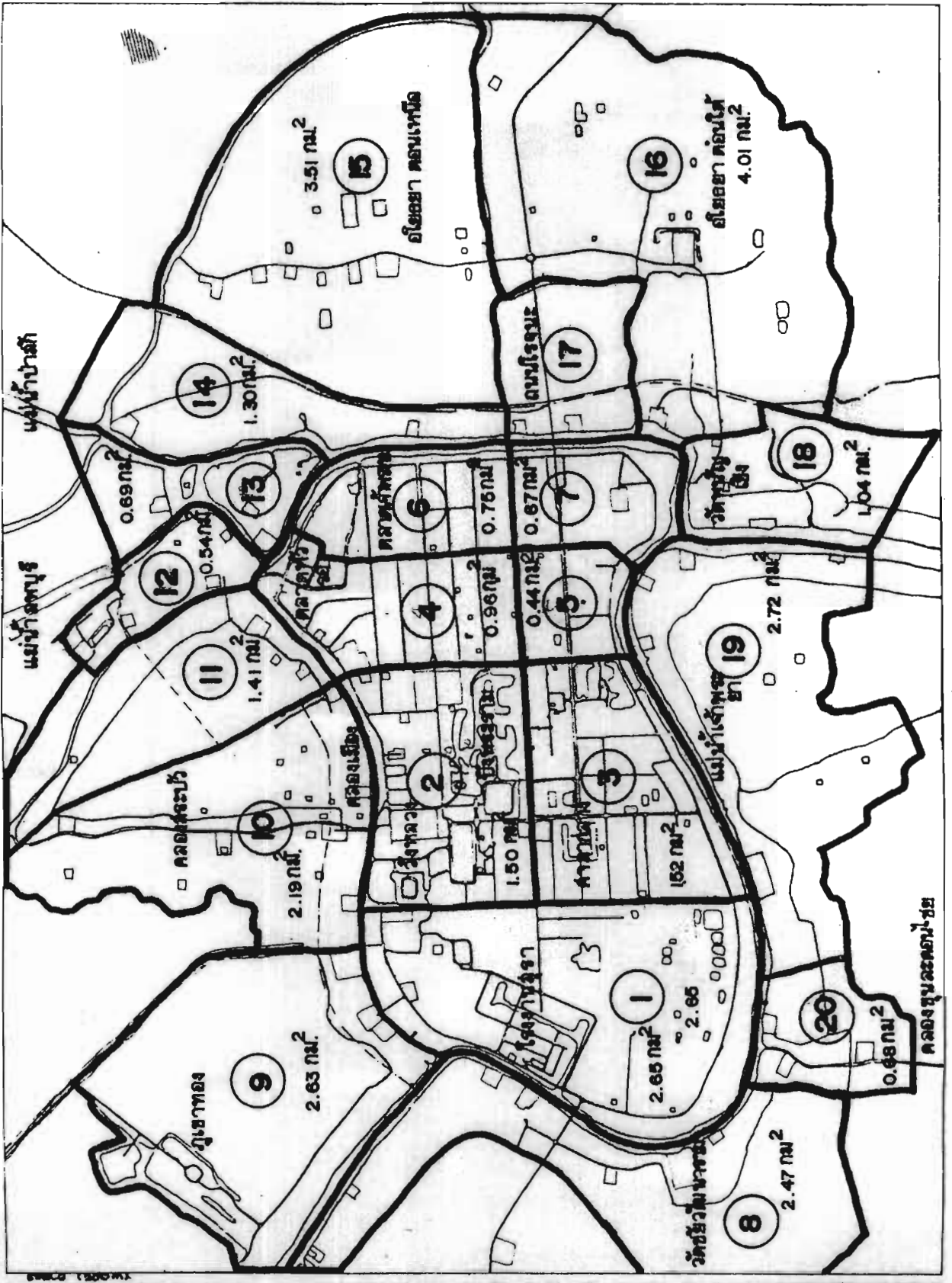
- เขตตำบล
- เขตเทศบาล
- เขตพื้นที่ศึกษา

ที่มา

การศึกษาบริเวณโบราณสถานและโบราณวัตถุทางวัฒนธรรมของเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา .

โดย นาย สุวัฒน์ สุชาติ

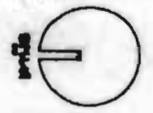

แสดง
พื้นที่ศึกษา และ เขตสำรวจ 20 เขต

ที่มา จากการสำรวจ

การศึกษานี้จัดทำขึ้นโดยกรมการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครราชสีมา

โดย นายสุวิทย์ สุวรรณ

ทิศตะวันตก แม่น้ำเจ้าพระยา
 ทิศใต้ แม่น้ำเจ้าพระยา

เขตเทศบาลยังครอบคลุมพื้นที่นอกเกาะอีกบางส่วน รวมเป็นพื้นที่เขตเทศบาล
 ทั้งหมดประมาณ ๑๔ ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ๑๐ ตำบล โดยแยกเป็น ๒ ประเภท
 คือ

๑. ตำบลที่อยู่ในเขตเทศบาลทั้งหมด ได้แก่ ตำบลหอรदनไชย ตำบลท่าवासกรี
 ตำบลหัวรอ ตำบลกระบี่ง ตำบลประตูลี้

๒. ตำบลที่มีพื้นที่อยู่ในเขตเทศบาลบางส่วน ได้แก่ ตำบลบ้านเกาะ ตำบลคลอง
 สระบัว ตำบลหันตรา ตำบลคลองสวนพลู และตำบลเกาะเรียน

แต่เขตพื้นที่การศึกษายังกินบริเวณบางส่วนของตำบลบ้านป้อม ตำบลภูเขาทอง
 ตำบลสำเภาล่ม ตำบลปากกราน ตำบลสวนพริก ตำบลไผ่ลิง และตำบลเกาะเรียน

ข. การคมนาคม

บริเวณพื้นที่ศึกษามีการคมนาคมติดต่อกับพื้นที่ได้ ๓ ทางคือ

๑. ทางน้ำ แม่น้ำสายหลัก คือ แม่น้ำเจ้าพระยา รองลงมา คือ แม่น้ำป่าสัก
 และแม่น้ำลพบุรี ส่วนลำคลองเดิมมีอยู่มากมาย แต่ปัจจุบันได้ตื้นเขินไปมาก สมควรที่จะมีการขุด
 ลอก บูรณะ ปรับปรุง เพื่อประโยชน์ทั้งการระบายน้ำ การคมนาคม และเพื่อคุณค่าทางประวัติ
 ระบบการขนส่งทางน้ำ ลดความสำคัญลงไปเพราะมีการสร้างทางหลวงผ่านไป
 ตามพื้นที่ต่าง ๆ เรือโดยสารจึงล้มเลิก ที่เหลืออยู่ได้แก่ เรือขนส่งสินค้า เรือจ้าง เรือทัศนาวจร

๒. ทางรถไฟ (ดูแผนที่ที่ ๓. ๑๓ ประกอบ) ระยะทางรถไฟอยุธยา -
 กรุงเทพฯ ๓ เท่ากับ ๗๒ กิโลเมตร ใน ๑ วันจะมีรถเข้าออก ๕๔ เที่ยว เป็นรถในช่วงเวลา

^๑ตัวเลขจาก ขนส่งจังหวัด พระนครศรีอยุธยา และ การรถไฟแห่งประเทศไทย.

ทำงานตอนเช้าและเย็น ๑๑ ขบวน โดยเป็นขาเข้ากรุงเทพ ๖ ขบวน เข้า ๓ ขบวน ออก จากกรุงเทพ ๖ ขบวน เย็น ๘ ขบวน สถิติผู้โดยสารมีแนวโน้มลดลงจากสาเหตุ ๒ ประการ คือ

- การขนส่งด้วยรถยนต์ให้ความสะดวกรวดเร็วกว่าแต่ก่อน
- จำนวนรถไฟในช่วง Peak hour ไม่เพียงพอกับปริมาณผู้เข้ามาทำงานใน กรุงเทพฯ ๖

๓. ทางรถยนต์ ถนนสายภายในเขตเทศบาล ๖ เป็นทางหลวงชั้น ๓ รวม ทั้งหมด ๓๒ สาย (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๓ ประกอบ) จากข้อมูลของกองผังเมืองเฉพาะ กระทรวงมหาดไทย และจากการสำรวจภาคสนาม พบว่า ถนนภายในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา สามารถรับกับปริมาณการจราจรปัจจุบันได้อย่างพอเพียง (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๓ ประกอบ) มีเฉพาะ บางบริเวณเท่านั้นที่มีปัญหา มีการจราจรติดขัดบ้างในเวลาที่ เป็นชั่วโมงเร่งด่วน เช่น ถนน บริเวณตลาดเจ้าพรหม ถนนอุโมงค์ตอนตลาดหัวรอ และบริเวณสะพานปรีดีธำรง ตอนที่ มีทางรถไฟ ตัดผ่าน ที่เป็นปัญหามากที่สุด คือ บริเวณสะพานปรีดีธำรง ซึ่งเป็นสะพานแคบ มีทางเดินรถ เพียง ๒ เลน เท่านั้น อีกทั้งยังมีทางรถไฟตัดผ่านจึงทำให้มีการจราจรติดขัดบ้างในเวลารชั่วโมง เร่งด่วน และตอนที่ มีรถไฟผ่าน ส่วนบริเวณอื่นเป็นย่านการค้า และเป็นศูนย์รวมของรถที่มาจาก อำเภอรอบนอก มีการจราจรติดขัด แต่เนื่องจากการจัดระบบการจราจรยังไม่ค่อยเหมาะสมในบาง ประการ เช่น ในชั่วโมงเร่งด่วนก็ยังอนุญาตให้มีการจอดรถในบริเวณถนนดังกล่าว และนอกจาก นี้ในอนาคตถ้าเมืองมีการเติบโตเพิ่มขึ้น ถนนที่มีอยู่เดิมก็สามารถขยายให้กว้างออกไปได้อีก เพราะ ถนนส่วนใหญ่ยังมีพื้นที่ขยายได้อีก เช่น ถนนอุโมงค์ตอนหัวรอ มีผิวจราจรกว้าง ๘ เมตร แต่ ความกว้างรวมทั้งหมด ๑๓ - ๑๖ เมตร

ค. การใช้ที่ดิน พื้นที่ศึกษาเป็นที่ราบลุ่ม สูงกว่าระดับน้ำทะเลประมาณ ๓.๕๐ เมตร ลักษณะกายภาพของผังเมืองเป็นเกาะมีแม่น้ำล้อมรอบเป็นคูเมือง (ดูรายละเอียดบทที่ ๕ หัวข้อที่ ๕.๓ วิวัฒนาการทางการผังเมือง) ลักษณะเด่นของการใช้ที่ดินบริเวณโบราณวัตถุและ โบราณสถานที่มีอยู่อย่างมากมายกระจายอยู่ทั่วไปตามชุมชนในเกาะเมือง มีบริเวณที่กรมศิลปากร

ได้จัดตั้งเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ครอบคลุมพื้นที่จำนวน ๑,๘๑๐ ไร่ ในบริเวณนี้ห้ามทำการก่อสร้างใด ๆ ทั้งสิ้น และเขตบ้านสวน ซึ่งในเขตบ้านสวนนี้กำหนดให้เป็นบริเวณที่อยู่อาศัยอาคารที่ก่อสร้างในเขตนี้ต้องเป็นอาคารทรงไทย และต้องขออนุญาตผ่านเทศบาล และหน่วยศิลปากรที่ ๑ เสียก่อนจึงจะสามารถปลูกสร้างอาคารได้ แต่ปัจจุบันนี้ก็ยังไม่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ดังกล่าว

การใช้ที่ดินด้านอื่น (ดูแผนที่ที่ ต. ๑๐ และตารางที่ ต.๑๒ ประกอบ) มากที่สุด ได้บริเวณที่พักอาศัย ๒๐.๑๔ % รองลงมาคือ โรงเรียน สถานศึกษา ๑๓.๓๑ % สถานที่ราชการ ๕.๘๕ % บริเวณพาณิชยกรรมมีอัตราส่วนน้อยกว่าคือ ๑.๐๗ % บริเวณที่อัตรามากพอสมควรและมีการขยายตัวสูง คือบริเวณอุตสาหกรรม ๗.๐๗ % การใช้ที่ดินรอบเกาะเมืองส่วนใหญ่จะเป็นที่นาและสวน โดยมีชุมชนเกาะตัวไปตามลำน้ำสายต่าง ๆ

สรุป การใช้ที่ดินของพื้นที่ศึกษา เนื่องจากเป็นเมืองทางประวัติศาสตร์ (HISTORIC URBAN) การใช้ที่ดินประมาณ ๕๐ % ของพื้นที่ทั้งหมดจึงเป็น STATIC FUNCTION คือคงสภาพกิจกรรมไว้เป็นการใช้ที่ดินของบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ สวนสาธารณะ ถนนและแม่น้ำลำคลอง ถึงกระนั้นก็ตามหากพิจารณาเฉพาะศาสนสถานจาก พ.ศ.๒๕๒๐ - พ.ศ. ๒๕๒๒ บริเวณศาสนสถานจะลดลงจาก ๕.๖๓ % เหลือ ๔.๖๔ % ในเขตเทศบาล และ ๒๔.๔๑ % เหลือ ๒๒.๙๖ % นอกเขตเทศบาล แสดงให้เห็นว่าบริเวณศาสนสถานถูกรุกล้ำจากการใช้ที่ดินประเภทอื่น ส่วนการใช้ที่ดินที่เหลือเป็น DYNAMIC FUNCTION เปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ บริเวณพาณิชยกรรม ที่พักอาศัย และอุตสาหกรรม

ตารางที่ ท.๑๐ การใช้ที่ดินบริเวณเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๐๙

บริเวณการใช้ที่ดิน	เนื้อที่(ไร่)	ร้อยละ
พักอาศัย	๙๙๐.๖	๑๙.๔๙
พาณิชยกรรม - พักอาศัย	๘๙.๗	๑.๗๗
อุตสาหกรรม	๒๕๔.๖	๕.๐๒
คลังสินค้า	๑๔.๐	๐.๒๘
สถานที่ราชการ	๒๕๘.๕	๕.๐๙
โรงเรียน, สถาบันการศึกษา	๕๐๕.๑	๙.๙๕
วัด, สวนสาธารณะ, โบราณสถาน, ที่ว่าง	๒,๙๖๙.๕	๕๘.๔๓
รวม	๔,๐๘๒.๐	๑๐๐.๐๐

ที่มา : การสำรวจการใช้ที่ดินของสำนักผังเมือง พ.ศ.๒๕๐๙

ตารางที่ ก.๑๑ การใช้ที่ดินชุมชนเมืองอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๐

ประเภท	เขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
	ไร่	%	ไร่	%
บ้านพักอาศัย	๑,๕๖๙.๘	๑๙.๒	๑,๐๕๐.๔	๖๑.๓๘
บ้านพาณิชยกรรม	๑๐๔.๔	๑.๓๕	๓๐.๐	๑.๗๗
บ้านอุตสาหกรรม	๓๓๔.๘	๔.๑๑	๕๕.๑	๓.๒๕
บ้านคลังสินค้า	๑๑.๐	๐.๑๓	๐.๗	๐.๐๔
สถานศึกษา	๔๖๖.๙	๑๑.๓๕	๓๕.๕	๒.๐๕
ปศุสัตว์	๔.๐	๐.๐๕	-	-
สถานที่ราชการ	๓๘๒.๙	๔.๖๙	๗๒.๐	๔.๖๕
สาธารณูปการ	๒๑.๕	๐.๒๖	๑๒.๐	๐.๗๑
สนามกีฬา-สถานท่องเที่ยว	๑๕๔.๗	๑.๘๙	๓๕.๖	๒.๑
ศาสนสถาน	๓๘๗.๒	๔.๖๓	๕๑๓.๕	๒๕.๕๑
แม่น้ำ-ลำคลอง	๓๖๒.๕	๔.๕๓	-	-
ถนน-ซอย	๓๕๕.๗	๓.๑๘	-	-
ที่ว่าง	๓,๒๕๔.๑	๓๘.๗๕	-	-
รวม	๘,๑๗๔.๙	๑๐๐.๐๐	๑๖๔๕.๗	๑๐๐.๐๐

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

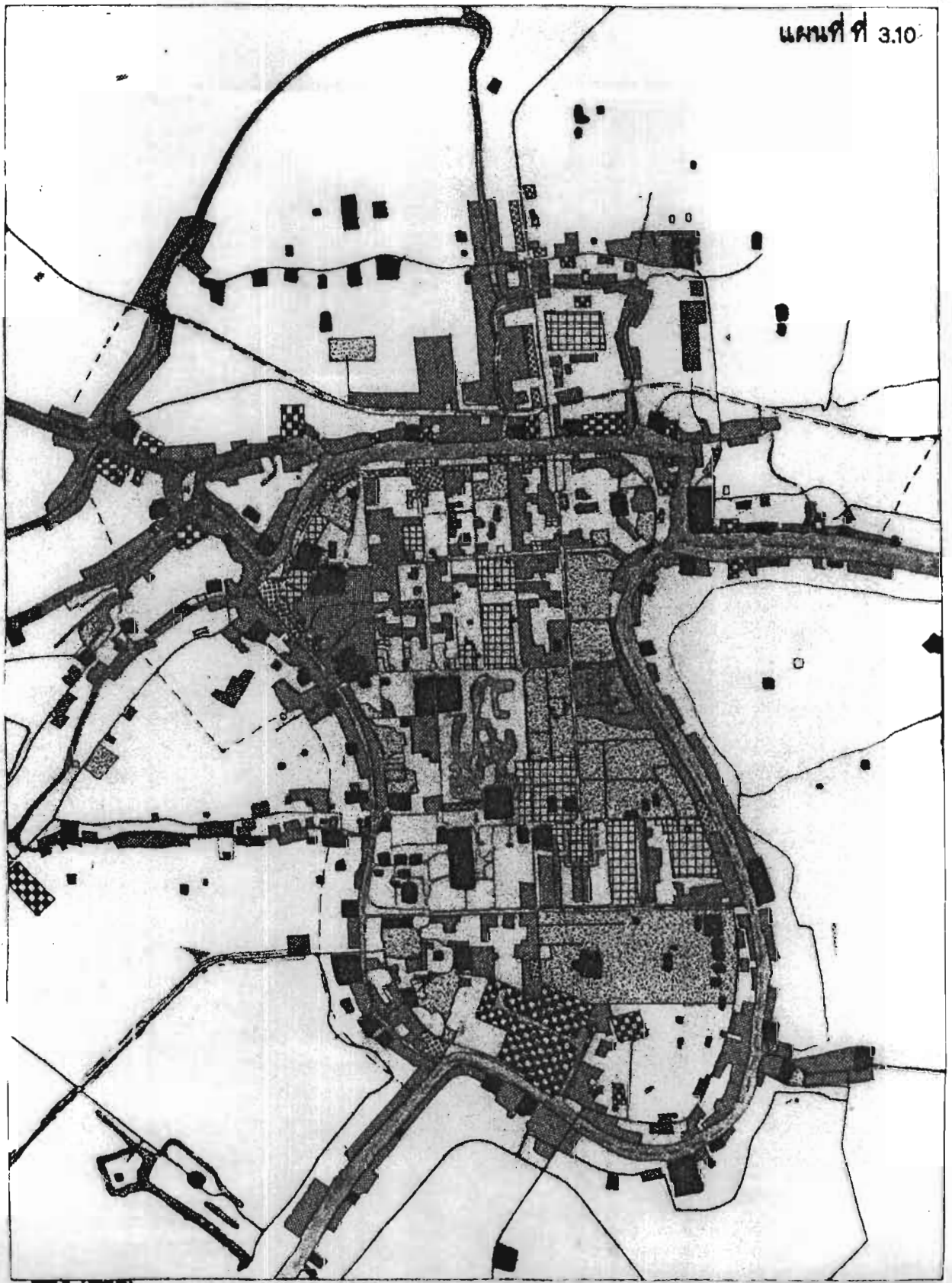
ตารางที่ ๓.๑๒ การใช้ที่ดินชุมชนเมืองนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๒

บริเวณการใช้ที่ดิน	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
	ไร่	ร้อยละ	ไร่	ร้อยละ
พักอาศัย	๑,๗๖๗	๒๐.๑๙	๙๘๖	๖๖.๐๐
พาณิชยกรรม-พักอาศัย	๙๓	๑.๐๗	๑๕	๑.๐๐
อุตสาหกรรม	๖๑๙	๗.๐๗	๔๕	๓.๐๑
คลังสินค้า	๑๓	๐.๑๕	๒	๐.๑๓
สถานศึกษา	๑,๑๖๕	๑๓.๓๑	๔๘	๓.๒๒
สถานที่ราชการ	๕๑๒	๕.๘๕	๕๕	๓.๖๘
วัดศาสนสถาน	๗๕๖	๘.๖๔	๓๔๓	๒๒.๙๖
สวนสาธารณะ	๒๙๔	๓.๓๓	-	-
สาธารณูปโภค	๑๙	๐.๒๒	-	-
ที่ว่าง (รวมถนน)	๓,๕๑๒	๓๗.๑๐	-	-
รวม	๘,๗๕๐	๑๐๐	๑,๔๙๔	๑๐๐

ที่มา : จากการสำรวจการใช้ที่ดินของสำนักผังเมือง พ.ศ.๒๕๒๒

ง. แนวโน้มการขยายตัวของเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ชุมชนเมืองบริเวณพื้นที่ศึกษาในช่วง ๑๕ ปีมานี้ มีการเปลี่ยนแปลงน้อย จากการพิจารณาทาง

ง.๑ ลักษณะเปรียบเทียบกายภาพ (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๒) ช่วง พ.ศ.๒๕๐๙ ถึง พ.ศ.๒๕๒๒ มีการขยายตัวน้อยมาก ชุมชนส่วนใหญ่ขยายตัวตามลำน้ำและทางรถยนต์ โดยเฉพาะในบริเวณตอนเหนือของเกาะบริเวณคลองเมือง และทางทิศตะวันออกของเมืองไปทางอโยธยา

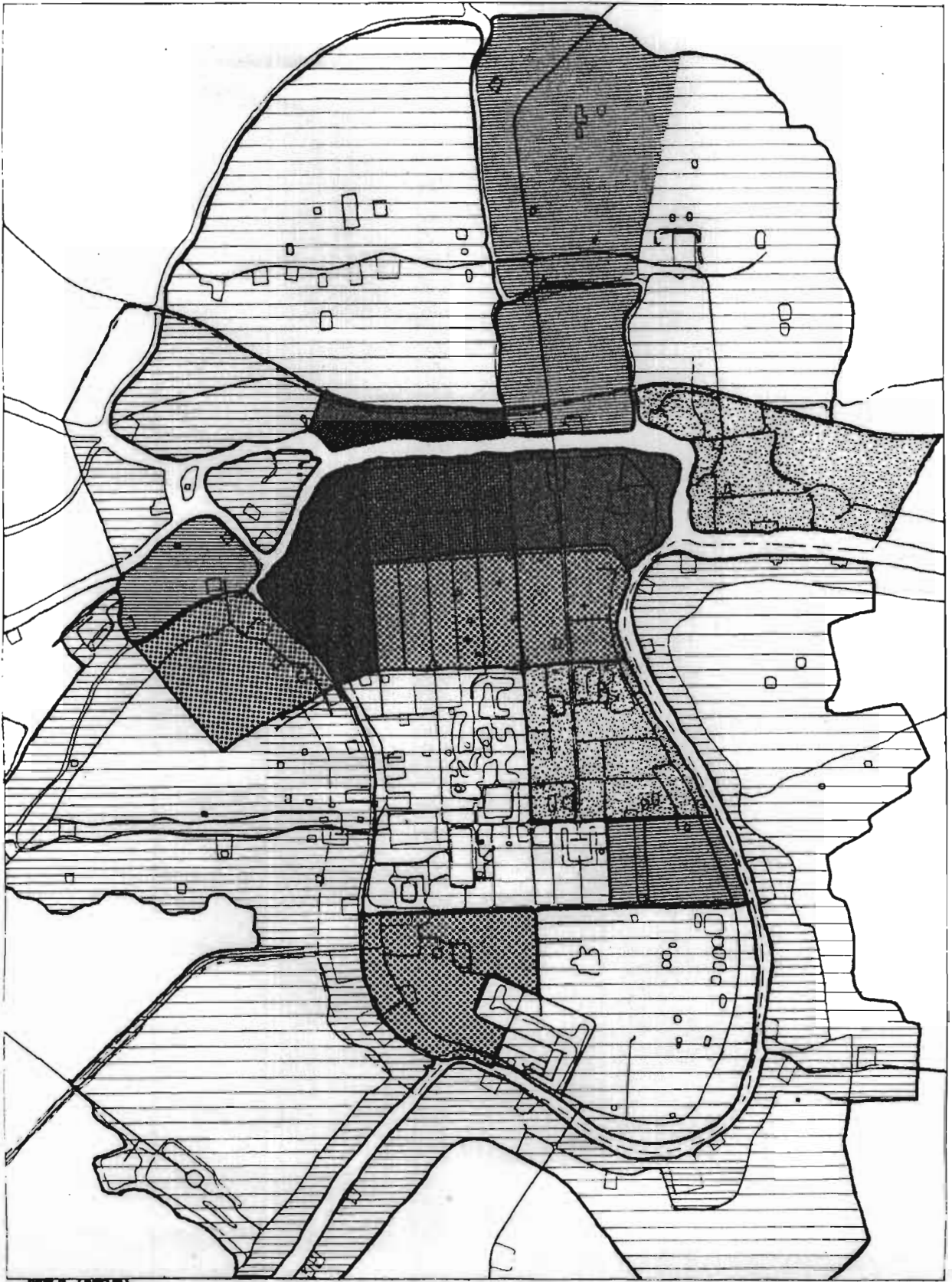
แสดง การใช้ที่ดิน พ.ศ. 2522

ที่มา สำนักงานเมือง

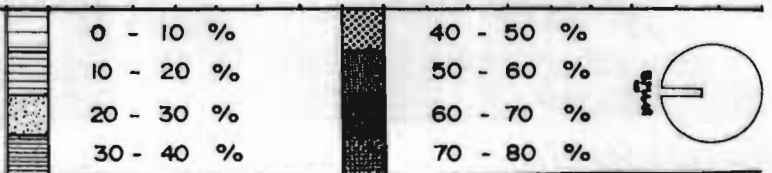
การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาแผนผังเมือง เทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา

	พิกาศิษ สถานที่ราชการ สถานับการศึกษา พาณิชย์กรรม		อุตสาหกรรม โบราณสถาน ที่ว่าง	
---	---	---	------------------------------------	---

โดยนาง สุวิมล สุมาวัน

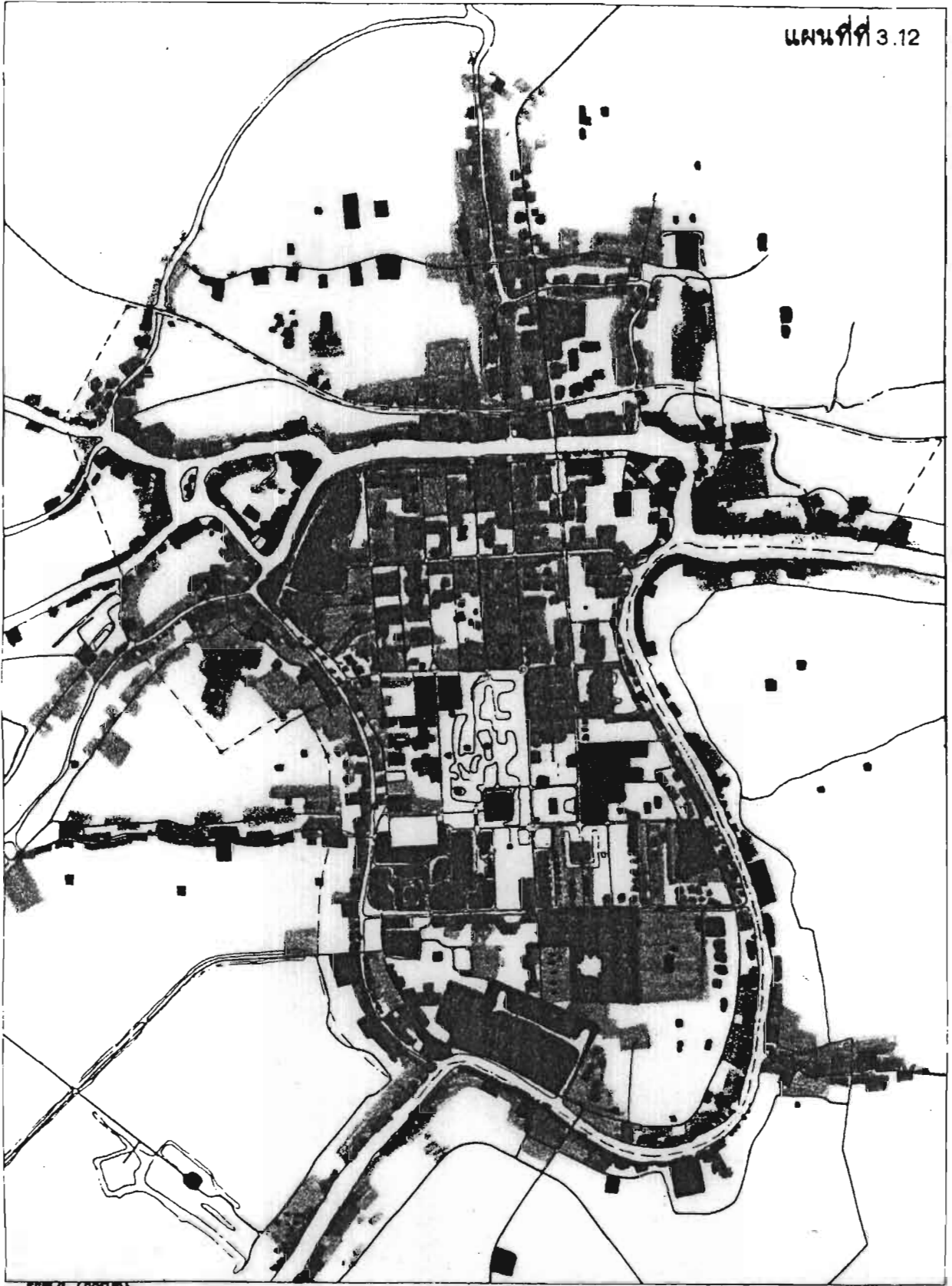
EXISTING BUILDING COVERAGE

ที่มา ภาพถ่ายทางอากาศ และ สำรวจ

การศึกษานโยบายและแผนผังเมืองเพื่อประกอบกระบวนการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครราชสีมา

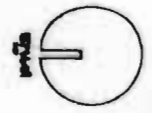
โดย นาย สุวัฒน์ สุ่มวงษ์

Scale (1:200,000)

**การขยายตัวของเมือง ระหว่าง
พ.ศ. 2496-2522**

- พ.ศ. 2496
- พ.ศ. 2509
- พ.ศ. 2522

ที่มา ภาพถ่ายทางอากาศ และ สำรวจภาคสนาม

การศึกษาระดับปริญญาโท สาขาการวางผังพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครราชสีมา

โดย นายสุวัฒน์ คุ้มวงษ์

ง.๒ แนวโน้มการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากเส้นทางขนส่ง (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๓) พื้นที่ที่มีแนวโน้มสูงได้แก่ พื้นที่ที่มีถนนสายเอเชียเข้าสู่ตัวเมือง ผ่านกลางบริเวณเมืองอโยธยาเข้าสู่เกาะเมือง เส้นทางน้ำเดิมมีบทบาทสูง ปัจจุบันถูกลดบทบาทไป แต่ชุมชนก็มีแนวโน้มขยายตัวไปตามลำน้ำด้วย

ง.๓ แนวโน้มการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปโภคที่สำคัญ ได้แก่ การบริการไฟฟ้า ประปา และการกำจัดขยะ

ง.๓.๑ การไฟฟ้า บริเวณพื้นที่การศึกษาทั้งหมดได้รับการบริการไฟฟ้าทั้งในและนอกเขตเทศบาล

ง.๓.๒ การประปา^๑ มีโรงกรองน้ำของการประปาส่วนภูมิภาค ๑ แห่ง บ่อน้ำบาดาล ๒ แห่ง มีการให้บริการดังแสดงในแผนที่ที่ ๓.๑๔ บริเวณที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูงก็คือบริเวณทางทิศตะวันออกและทิศเหนือของเมือง ซึ่งปัจจุบันเริ่มมีการขยายการบริการไปทาง ๒ บริเวณนั้น

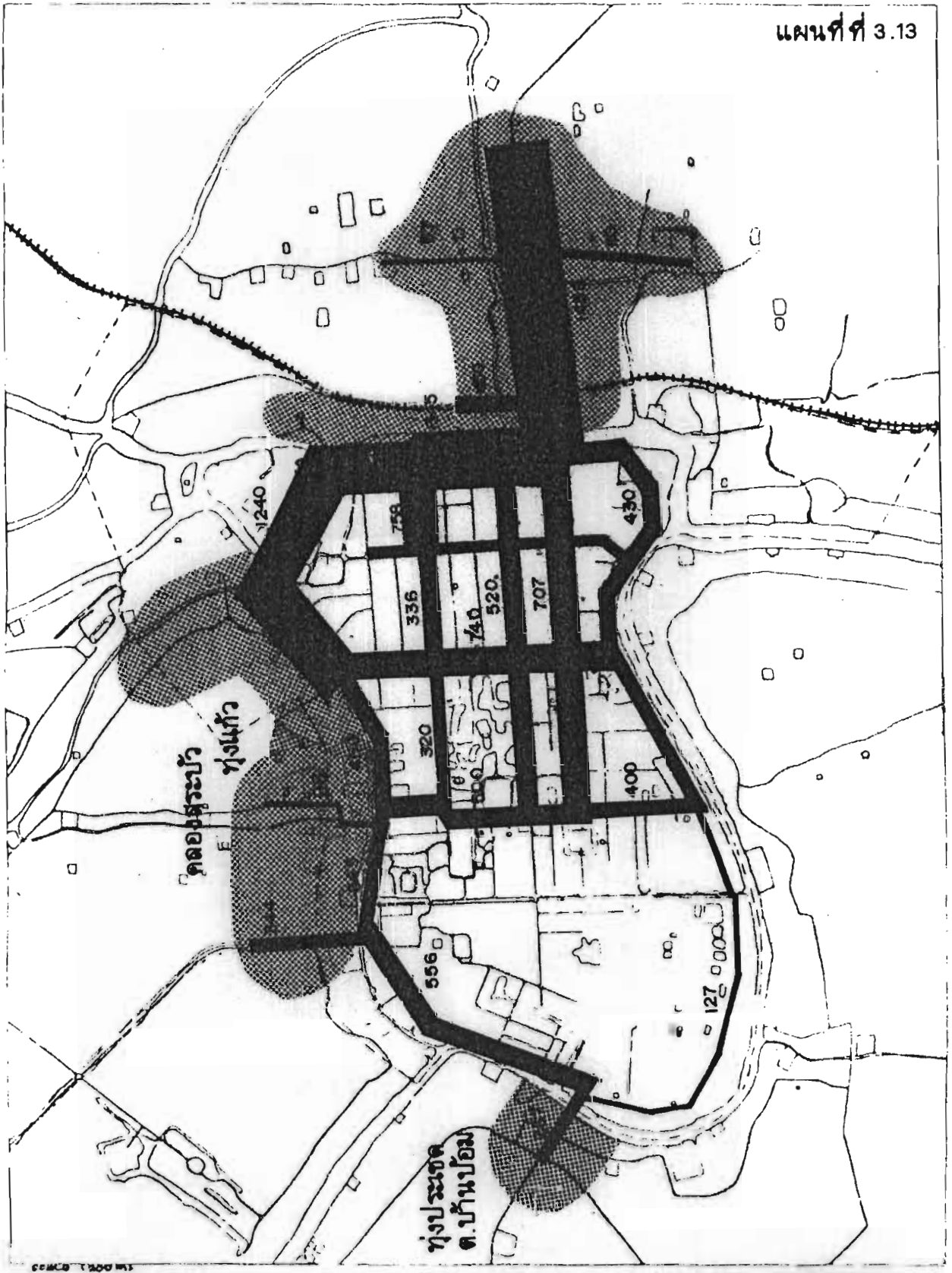
ง.๓.๓ การกำจัดขยะ^๒ ถ้าคิดเฉลี่ยการผลิตขยะโดยเฉลี่ยของคนต่อวันคิดเป็น ๐.๐๐๒๕ ลูกบาศก์เมตร ใน ๑ วันในเขตเทศบาลจะมีขยะ (๕๑๖๒๔ ÷ ๐.๐๐๒๕) เท่ากับ ๑๒๔.๐๗ ลูกบาศก์เมตร แต่ปัจจุบันเก็บได้ประมาณ ๘๕ % โดยมีรถเก็บขยะเพียง ๒ คัน ซึ่งไม่พอเพียงกับความต้องการ บริเวณที่ได้รับการขนขยะเป็นเพียงภายในบริเวณเกาะเมืองเท่านั้น การทำลายขยะโดยวิธีเผาแล้วฝัง ซึ่งก็กระทำในบริเวณเขตอุทยานประวัติศาสตร์ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ นับว่าเป็นปัญหามาก

สรุปแนวโน้มในการขยายตัวจากสาธารณูปโภคนี้พิจารณาได้จากการประปา ซึ่งก็มีความแตกต่างกัน โดยได้แก่พื้นที่ที่อยู่ในโครงข่ายของแนวท่อประปาหลัก

^๑ กองประปาภูมิภาค, กรมโยธาธิการ และเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

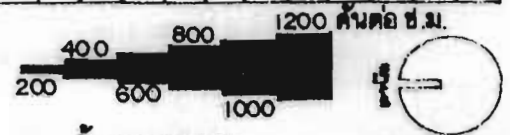
^๒ เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

แผนที่ที่ 3.13

Scale: 1:2000

เส้นทางและปริมาณการจราจรในช.ม. เว้งคว้น

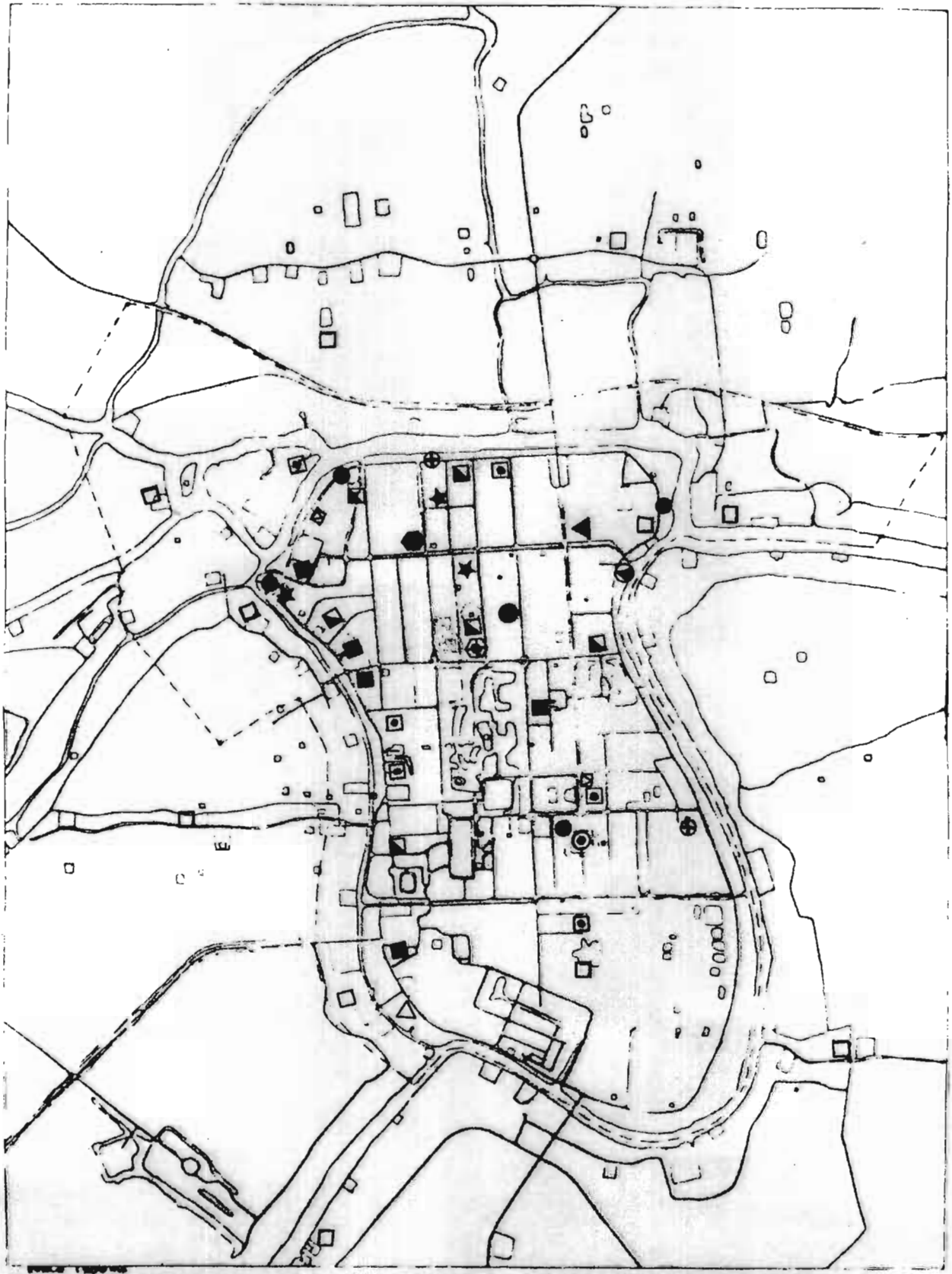
ที่มา จากการสำรวจ

การขยายตัวพิจารณาจาก เส้นทางคมนาคม

การศึกษานโยบายและแผนการพัฒนาระบบการขนส่งและจราจรในเขตเมืองและชนบท

โครงการวิจัย ชุมชน

แสดงที่ตั้งของหน่วยบริการ
สังคมในพื้นที่ศึกษา.

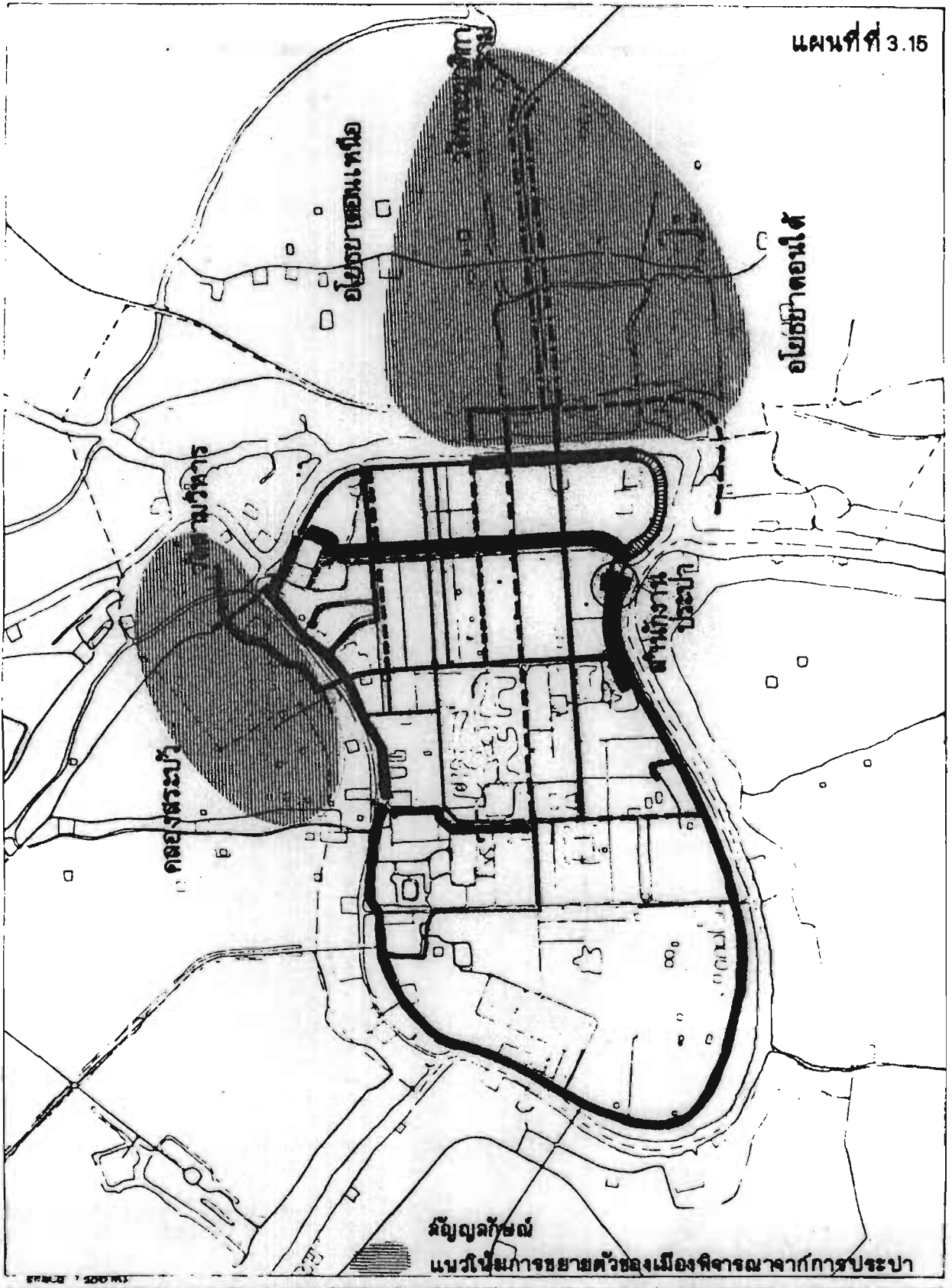
- ศาลากลางจ.ว. ▲ ที่ทำการประชา □ จ.ร.เทศบาล
- ◆ สำนักงานเทศบาล ✱ โรงพยาบาล ▣ จ.ร.ราษฎร์
- ⊕ โรงพยาบาล ● สถานีตำรวจ ▢ วิทยาลัย
- ▲ ที่ทำการไฟฟ้า ■ จ.ร.ประจำจ. ▩ ไปรษณีย์

4๓

การศึกษาในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

โดย นาย สุวิทย์ สุขุม

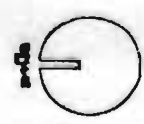
แผนที่ที่ 3.15

สัญลักษณ์
แนวใหม่การขยายตัวของเมืองพิจารณาจากการประปา

แสดง ผังการประปา

ค.ม. สำนักงานประปา เทศบาลเมือง
การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง

	ท่อขนาด ๑๐		ท่อเหล็กอาบสังกะสี
	ท่อขนาด ๑๘		ท่อขนาด ๑๖
	ท่อขนาด ๑๔		ท่อขนาด ๑๓
	ท่อแอสเบสตอส		ท่อตีบเพลิง ๑๒ ๑๐

๑๖๖๖๖ ๖๖๖๖๖ ๖๖๖๖๖

ง.๔ แนวโน้มการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากความสะดวกในการเข้าถึงศูนย์กลางเมือง

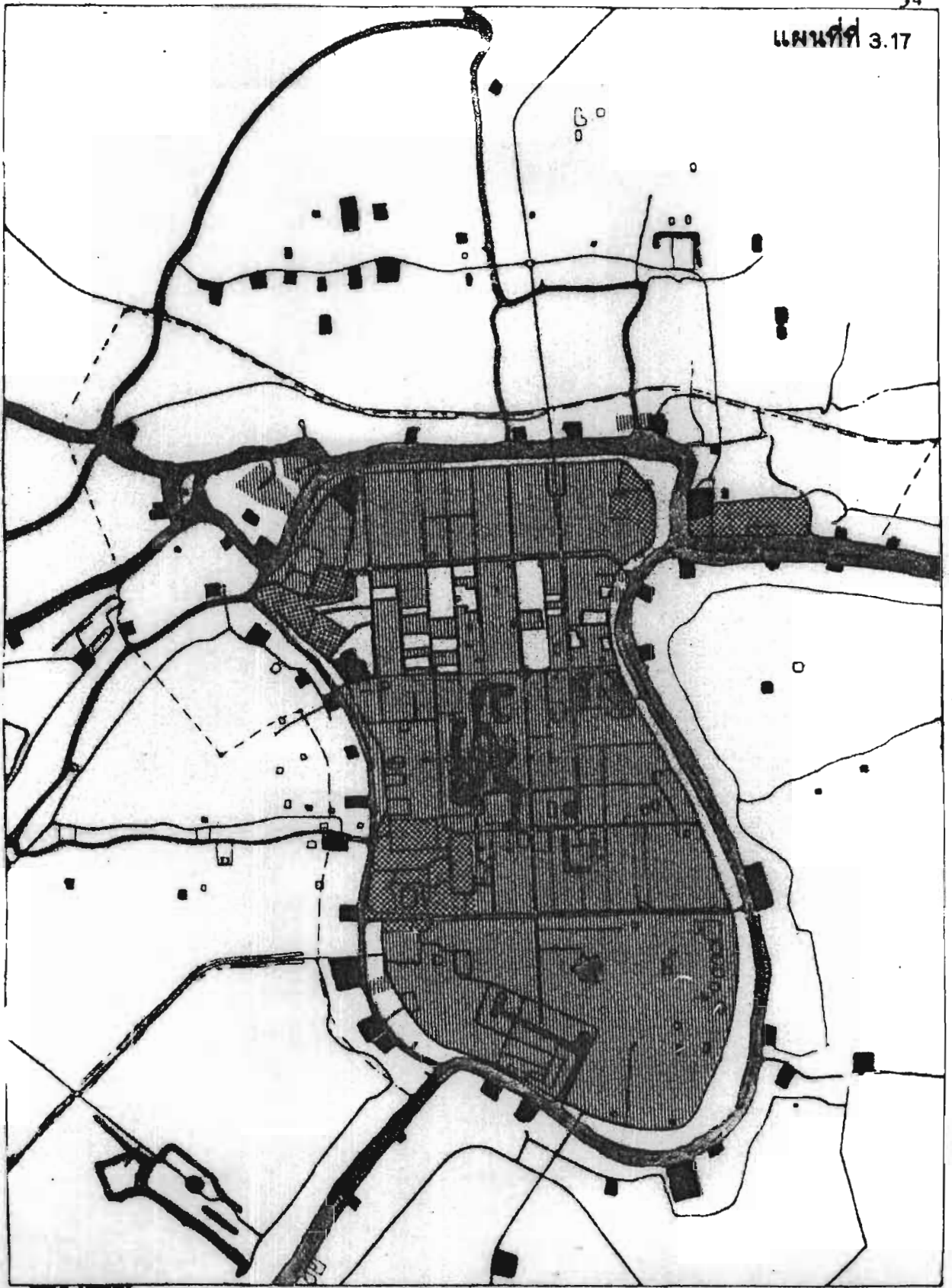
ศูนย์กลางของอยุธยาก็คือ ย่านพาณิชย์กรรมบริเวณหัวรอและเจ้าพรหม ซึ่งมีความหนาแน่นของทั้งอาคารและกิจกรรม (ดูแผนที่ ๓.๑๐ และ ๓.๑๑) ฉะนั้นบริเวณที่ได้เปรียบ คือ บริเวณตอนเหนือของเมือง หรือบริเวณทุ่งแก้ว ข้ามคลองเมือง ซึ่งมีขนาดเล็กโดยมีสะพานข้ามฟากทั้งสะพานรถยนต์และสะพานคนข้าม กับบริเวณด้านทิศตะวันออกของเมือง ซึ่งมีถนนโรจนะและท่าเรือข้ามฟากไปยังสถานีรถไฟคอยบริการส่วนบริเวณอื่น ๆ อยู่ไกลจากใจกลางเมืองประกอบด้วยมีแม่น้ำเจ้าพระยากั้นขวางทำให้ไม่สะดวกในการเข้าถึง

ง.๕ แนวโน้มในการขยายตัวของเมืองพิจารณาจากราคาที่ดิน (ดูแผนที่ ๓.๑๔) บริเวณพื้นที่ศึกษา ราคาที่ดินจะมีราคาสูงในบริเวณเกาะเมือง ส่วนบริเวณนอกเกาะบริเวณใดที่มีถนนตัดผ่านบริเวณนั้นจะมีราคาที่ดินสูง บริเวณนอกเกาะเมืองที่มีราคาที่ดินสูงได้แก่ ที่ดินติดแม่น้ำเจ้าพระยาในรัศมี ๑๐๐ เมตร ที่ดินติดถนนสุขาภิบาลอโยธยาในรัศมี ๑๐๐ เมตร ที่ดินติดถนนโรจนะ (สายอยุธยา - วังน้อย) ภายในรัศมี ๑๐๐ เมตร ที่ดินติดคลองป่าช้าสารภายในรัศมี ๑๐๐ เมตร

สรุป จากการพิจารณาแนวโน้มการขยายตัวของเมืองตามเกณฑ์ต่าง ๆ เมื่อนำมาพิจารณารวมแล้ว จะได้คำสรุปของแนวโน้มการขยายตัวของเมืองดังปรากฏในแผนที่ที่ ๓.๑๕ แนวโน้มการขยายตัวของเมือง มีบริเวณที่มีแนวโน้มการขยายตัวสูง ๒ บริเวณ คือ

๑. บริเวณด้านทิศตะวันออกของเมือง หรืออโยธยา อยู่ในเขตสุขาภิบาลอโยธยา
๒. บริเวณด้านทิศเหนือของเมือง ข้ามคลองเมืองไปเรียกว่าทุ่งแก้ว

ฉะนั้นในการศึกษาบริเวณโบราณสถาน จำเป็นต้องคำนึงถึงโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณนี้ เป็นสำคัญ

แสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน

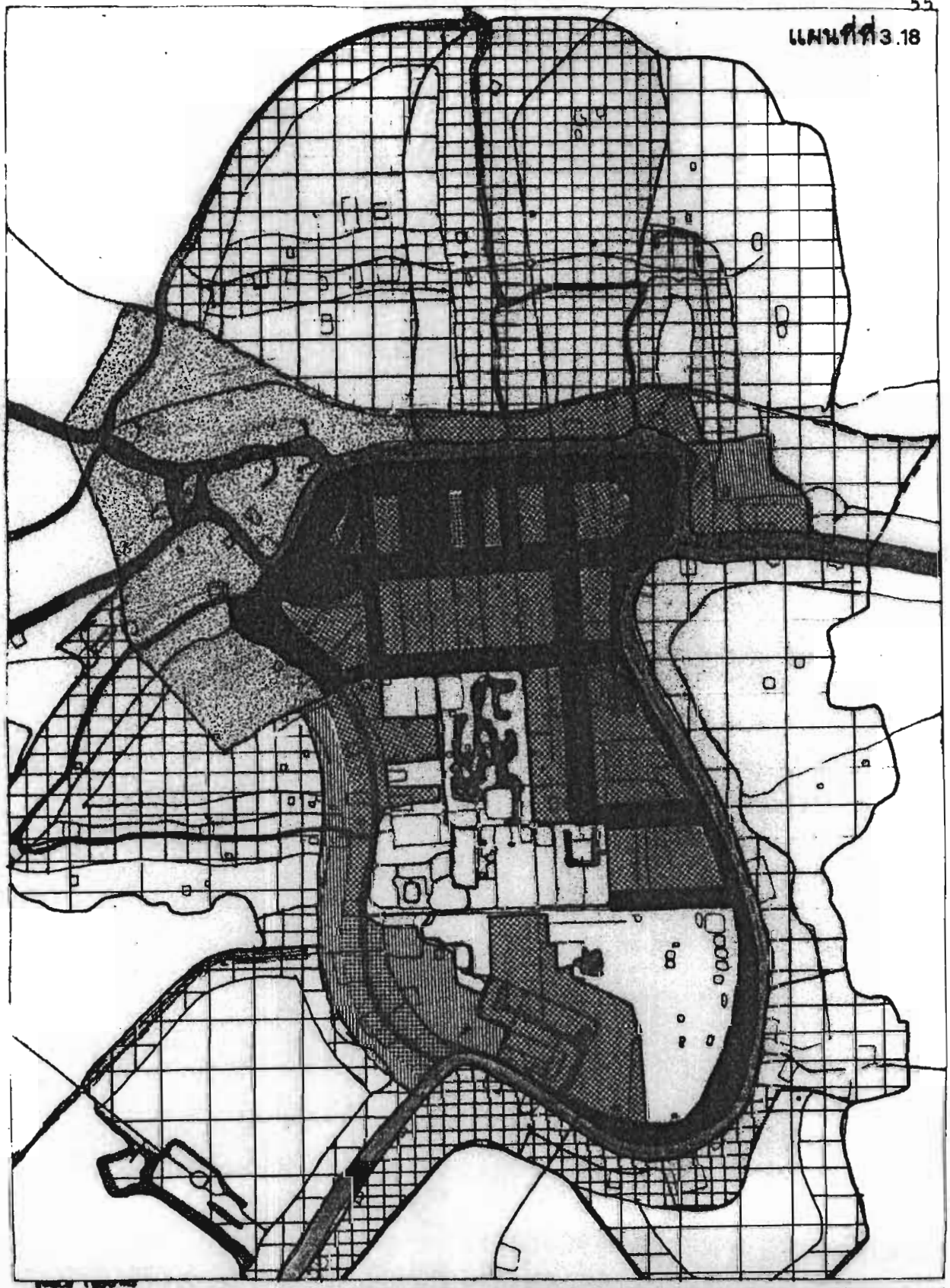
๑๓๓ สำนักงานที่ดินจังหวัดอยุธยา

การศึกษานี้จัดทำขึ้นตามคำสั่งของกรมการที่ดินจังหวัดอยุธยา เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๒๖

	ที่ดินเอกชน
	กรมอนารักษ์
	สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
	กรมศาสนา

โดย นาย สุวัฒน์ สุขวงศ์

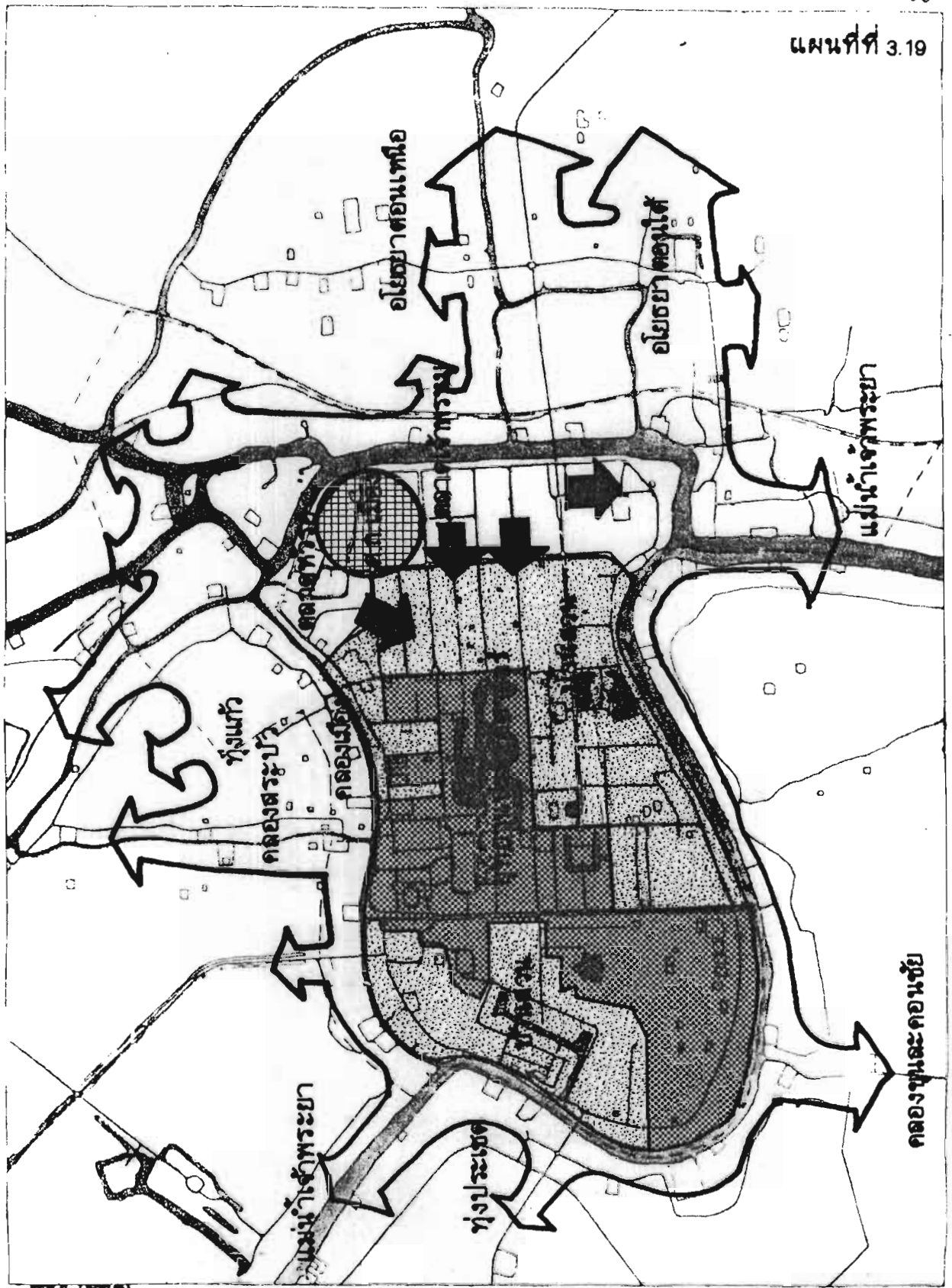
ราคาที่ดิน, พ.ศ. 2524
(บาท/ไร่)

ที่มา สำนักงานที่ดินจังหวัด.

การศึกษานี้จัดทำขึ้นโดยกรมการวางแผนพัฒนาเมือง : สถาบันวิจัยและพัฒนา

	อุทยานประวัติศาสตร์		100,000 - 200,000
	400,000 - 500,000		50,000 - 100,000
	300,000 - 400,000		10,000 - 50,000
	200,000 - 300,000		< 10,000

โลโก้กรมการวางแผนพัฒนาเมือง

แสดงแนวโน้มการขยายตัวของเมือง

- ← ทิศทางการขยายตัวนอกเกาะเมือง
- ทิศทางการขยายตัวในเกาะเมือง

๓.๒.๓ ลักษณะประชากร

ประชากรในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาใน พ.ศ.๒๕๒๓ มีจำนวน ๕๑,๖๒๘ คน คิดเป็น ๔๙.๗๒ % ของประชากรในอำเภอพระนครศรีอยุธยา คิดเป็น ๘.๒๘ % ของประชากรทั้งจังหวัด ความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ ๓,๖๘๘ คน/๑ ตารางกิโลเมตร มีประชากรเพิ่มจากปี ๒๕๒๒ จำนวน ๔๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๐.๙ (ดูตารางที่ ๓.๑๓ ประกอบ)

ในช่วงเวลา ๖ ปีที่ผ่านมา (๒๕๑๘-๒๕๒๓) จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมือง มีอัตราการเพิ่มโดยเฉลี่ย ๑.๒ % ต่อปี พิจารณาจากปัจจัยดังต่อไปนี้

- การเกิด มีอัตราการเกิดสูง คือ ๒.๙ % ต่อปี มากกว่าอัตราการเกิดของประชากรในระดับจังหวัด ซึ่งมีเพียง ๑.๗ % สิ่งนี้น่าจะเป็นผลมาจากสาธารณสุขปโภค สาธารณูปการ โดยเฉพาะสถานพยาบาล ทำให้ผู้คนรอบนอกเข้ามาใช้บริการในเขตเทศบาล
- การตาย อัตราเฉลี่ย ๐.๘ % ซึ่งน้อยกว่าการเกิดมาก มากกว่าของจังหวัด
- การย้ายเข้าและย้ายออก ช่วง ๖ ปี มีการย้ายออกมากกว่าย้ายเข้า ซึ่งน่าจะเป็นเพราะ มีสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาคือวิทยาลัยครู และระดับสูงอื่น ๆ เมื่อจบการศึกษานักศึกษาจะย้ายออกไป ประกอบกับการย้ายถิ่นเพื่อหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า การย้ายเข้าเข้าส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คิดเป็นร้อยละ ๗๔ ต่อ ๒๖ เช่นเดียวกับ การย้ายออกจะย้ายไปต่างจังหวัดมากกว่าย้ายออกไปภายในจังหวัดเองคิดเป็นร้อยละ ๖๓ ต่อ ๓๗ (ดูตารางที่ ๓.๑๔ ประกอบ)

การเปลี่ยนแปลงประชากรระดับตำบลในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา (ดูตารางที่ ๓.๑๔) การเปลี่ยนแปลงโดยพิจารณา Relative Change เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงแต่ละตำบลจะพบว่าตำบลประตูลี้มีอัตราการเพิ่มประชากรสูงสุด คือ ๑๘.๖๒ % ส่วนตำบลที่มีประชากรลดลงมากที่สุดแก่ ตำบลเกาะเรียน คือ -๘.๔๔ % ตำบลคลองสระบัว -๗.๔๖ % ตำบลกะมัง -๖.๔๕ % และหากพิจารณา Absolute Change ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดของเทศบาลพบว่า ตำบลประตูลี้เพิ่ม ๗๗.๖๖ % ตำบลหอรดน้อยเพิ่ม ๒๔.๓๖ %

ตารางที่ ๓.๑๓ แสดงการเปลี่ยนแปลงของประชากรในเขตเทศบาลเมือง

พ.ศ.	ประชากร	การเพิ่มตามธรรมชาติ				การย้ายถิ่น				เปลี่ยนแปลงสุทธิ			
		เกิด	%	ตาย	%	อัตราเพิ่ม %	ย้ายเข้า	%	ย้ายออก	%	อัตราย้าย %	จำนวน	%
๒๕๑๘	๔๘,๖๐๒	๓๙๘	๑.๖	๓๔๔	๐.๗	๐.๙	๒,๑๒๘	๔.๔	๒,๒๖๘	๔.๗	-๐.๓	๓๑๔	๑.๑
๒๕๑๙	๔๘,๘๖๑	๓๗๕	๑.๖	๒๘๙	๐.๖	๑.๐	๒,๔๗๗	๕.๑	๒,๔๔๘	๕.๐	๐.๑	๕๐๕	๐.๕
๒๕๒๐	๔๙,๗๓๔	๔๙๔	๑.๘	๔๐๖	๐.๘	๑.๐	๓,๐๘๒	๖.๒	๓,๑๙๙	๖.๔	-๐.๒	๓๗๑	๑.๘
๒๕๒๑	๕๐,๕๙๒	๑,๖๗๐	๓.๓	๔๗๖	๐.๙	๒.๔	๓,๒๔๗	๖.๔	๓,๕๙๙	๗.๑	-๐.๗	๘๔๒	๑.๗
๒๕๒๒	๕๑,๑๗๙	๒,๒๗๐	๔.๔	๕๔๘	๑.๑	๓.๓	๒,๖๓๑	๕.๑	๓,๗๙๒	๗.๔	-๒.๓	๕๖๑	๑.๒
๒๕๒๓	๕๑,๖๒๘	๒,๔๕๗	๔.๘	๕๑๐	๑.๐	๓.๘	๒,๒๗๐	๔.๔	๓,๗๒๘	๗.๒	-๒.๘	๔๘๙	๐.๙
เฉลี่ย	-	-	๒.๙	-	๐.๘	๒.๑	-	๕.๓	-	๖.๓	-๖.๒	-	๑.๒

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓.๑๔ การเปลี่ยนแปลงประชากรระดับตำบลในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

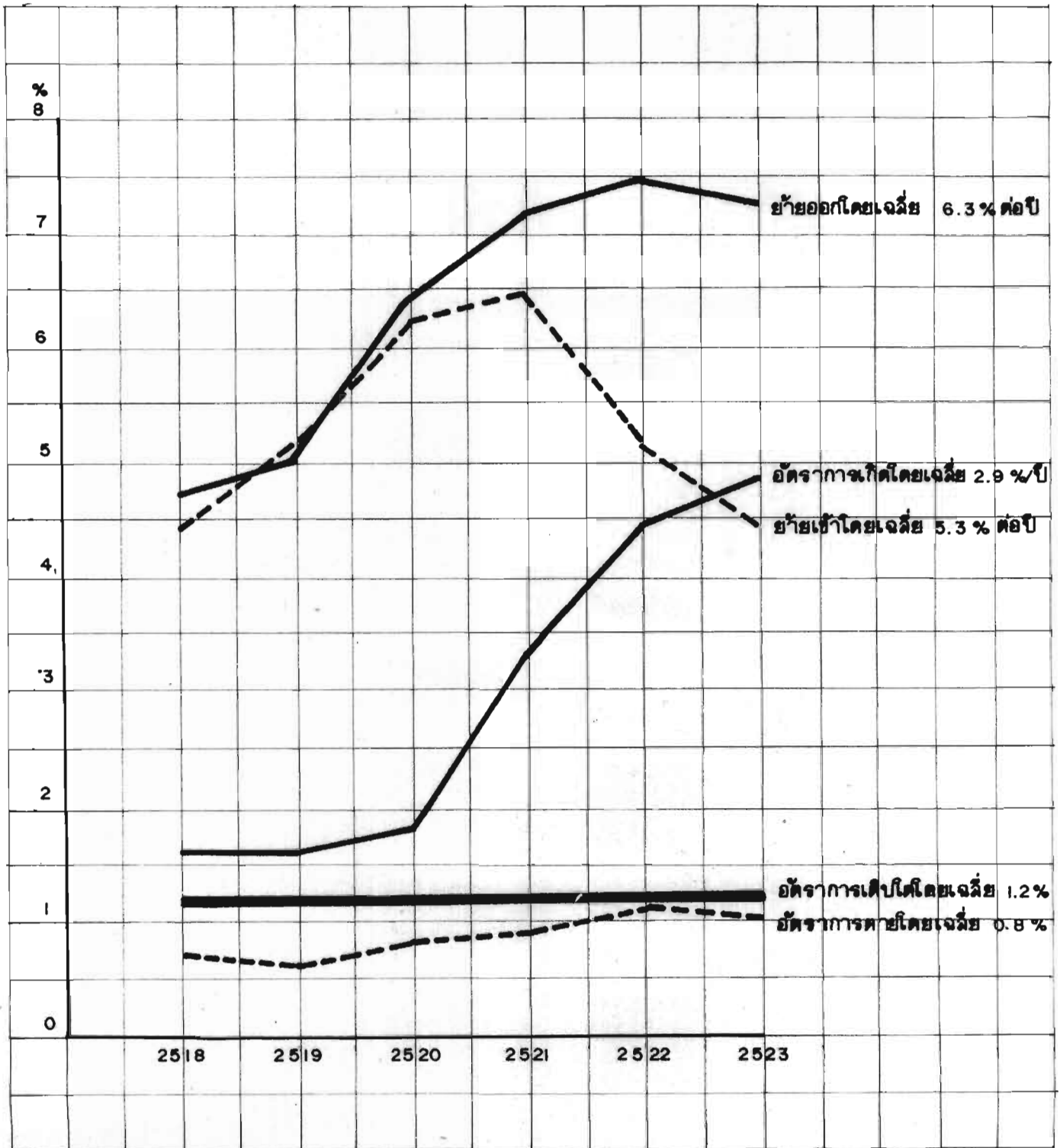
ตำบล	ประชากร		จำนวนเปลี่ยนแปลงสุทธิ	Relative Change	Absolute Change
	๒๕๑๘	๒๕๒๓			
๑. หัวรอ	๑๒,๓๐๕	๑๒,๒๔๙	- ๕๘	- ๐.๔๗	- ๑.๙๒
๒. หอรัคนไชย	๑๑,๙๐๔	๑๒,๖๔๑	๗๓๗	๖.๑๙	๒๔.๓๖
๓. ประดุษัย	๑๒,๖๒๓	๑๔,๙๗๓	๒,๓๕๐	๑๘.๖๒	๗๗.๖๖
๔. ท่าवासูกกรี	๕,๕๑๔	๕,๖๙๘	๑๘๔	๓.๓๔	๖.๐๘
๕. กะมั่ง	๒,๗๕๘	๒,๕๘๐	-๑๗๘	-๖.๔๕	๑๕.๘๘
๖. บ้านเกาะ	๑,๓๖๑	๑,๓๖๔	๓	๐.๒๒	๐.๑๐
๗. คลองสวนพูล	๑,๑๕๗	๑,๑๗๓	๑๖	๑.๓๘	๐.๕๓
๘. หันครา	๕๒๐	๕๒๙	๙	๑.๗๓	๐.๓๐
๙. เกาะเรียน	๒๕๙	๒๓๗	-๒๒	-๘.๕๙	-๐.๗๓
๑๐. คลองสระบัว	๒๐๑	๑๘๖	-๑๕	-๗.๔๖	-๐.๕๐
รวม	๔๘,๖๐๒	๕๑,๖๒๘	๓,๐๒๖	๖.๒๓	๑๐๐

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ ๓.๑๕ แสดงการย้ายเข้าย้ายออกในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

พ.ศ.	ย้ายเข้า	มาจากภายในจังหวัด	จากต่างจังหวัด	ย้ายออก	ออกไปภายใน จว.	ออกต่างจังหวัด
๒๕๒๐	๓,๐๘๒	๑,๐๑๘	๒,๐๖๔	๓,๑๙๙	๗๗๐	๒,๔๒๙
๒๕๒๑	๓,๒๔๗	๘๓๔	๒,๔๑๓	๓,๕๙๙	๑,๕๓๗	๒,๐๖๒
๒๕๒๒	๒,๖๓๑	๕๕๒	๒,๐๗๙	๓,๗๙๒	๑,๔๘๔	๒,๓๐๘
๒๕๒๓	๒,๒๗๐	๕๓๒	๑,๗๓๘	๓,๗๒๘	๑,๔๗๘	๒,๒๕๐
รวม	๑๑,๒๓๐	๒,๙๓๖	๘,๒๙๔	๑๔,๓๑๘	๕,๒๖๙	๙,๐๔๙

ที่มา : กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

แผนภูมิที่ 3.2

กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของเทศบาลเมืองอยุธยา

ความหนาแน่นประชากร

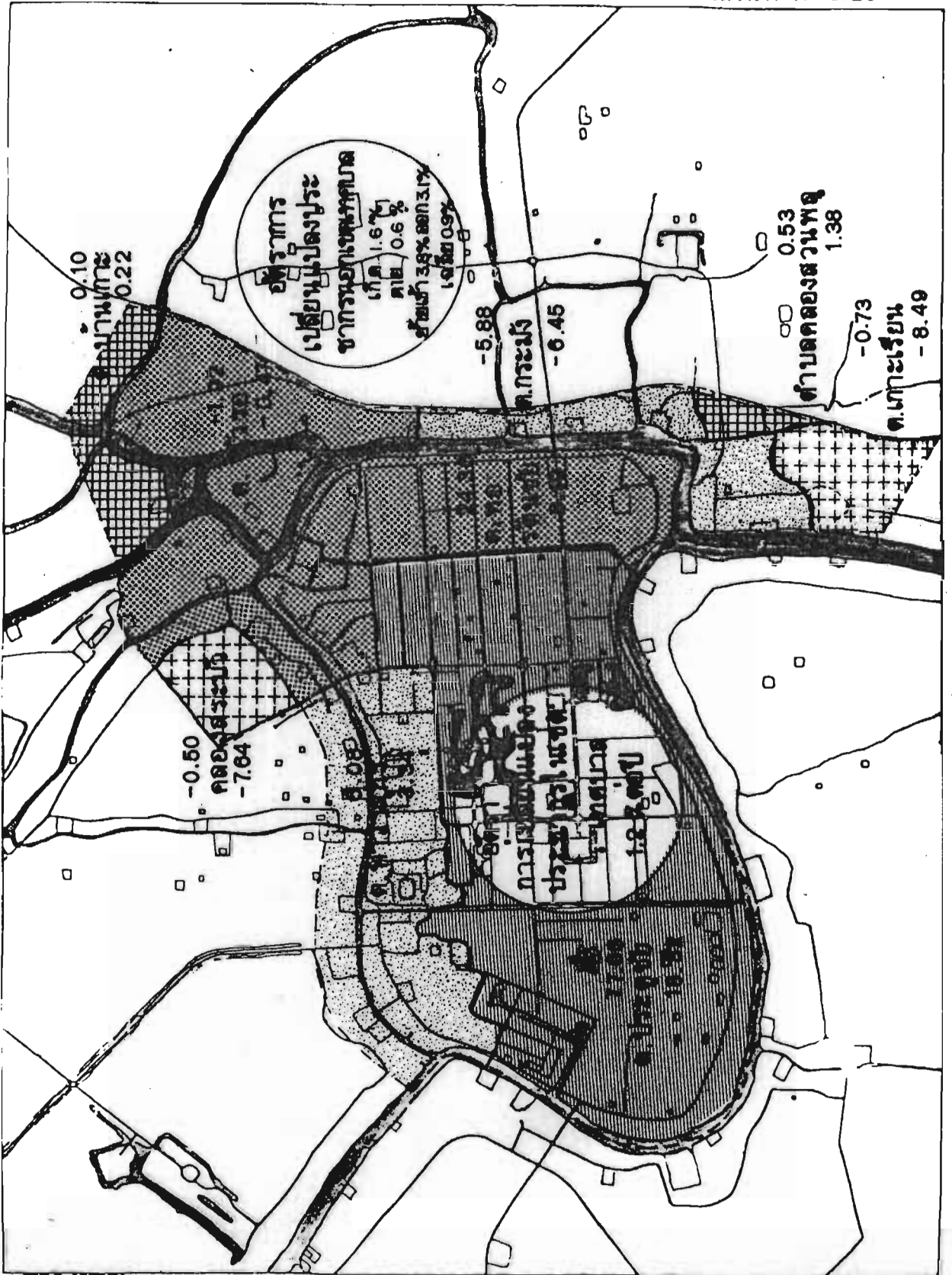
ตารางที่ ๓.๑๖ ความหนาแน่นของตำบลในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ปี ๒๕๒๓

ชื่อตำบล	ประชากร	พื้นที่ (กม ^๒)	ความหนาแน่น(คน:กม ^๒)
เทศบาลเมือง	๕๑,๖๒๘	๑๔	๓๖๘๘ : ๑ กม ^๒
ต.หัวรอ	๑๒,๒๔๗	๒.๐๔	๖,๐๐๓
ต.หอรัตนไชย	๑๒,๖๔๑	๑.๕๐	๘,๔๒๗
ต.ประตู่ชัย	๑๔,๙๗๓	๓.๕๐	๔,๒๗๘
ต.ท่าवासูกกรี	๕,๖๘๘	๑.๘๒	๓,๑๓๑
ต.กะมัง	๒,๕๘๐	๐.๘๗	๒,๙๖๖
ต.บ้านเกาะ	๑,๓๖๔	๐.๕๓	๒,๕๗๔
ต.คลองสวนพลู	๑,๑๗๓	๐.๔๖	๒,๕๕๐
ต.หันครา	๕๒๘	๐.๓๔	๑,๕๕๖
ต.เกาะเรียน	๒๓๗	๐.๑๗	๑,๓๙๔
ต.คลองสระบัว	๑๘๖	๐.๔๖	๔๐๔

หมายเหตุ พื้นที่ตำบลได้จากการใช้เครื่องวัดแผนที่คำนวณพื้นที่ตำบลจากแผนที่

๑ ต่อ ๒๐,๐๐๐ ของเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

จากตารางพบว่า ตำบลที่มีความหนาแน่นสูงสุด คือ ตำบลหอรัตนไชย รองลงมา ได้แก่ ตำบลหัวรอ และ ตำบลประตู่ชัย ตามลำดับ (ดูแผนที่ที่ ๓.๒๐ ประกอบ) บริเวณตำบลเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นบริเวณพาณิชยกรรม ถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของเมือง จึงทำให้มีความหนาแน่นประชากรสูงกว่าบริเวณอื่น ๆ

การเปลี่ยนแปลง และ ความหนาแน่นประชากร

ที่มา กองทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง

การศึกษาระยะยาวในบริเวณรอบนอกเพื่อประกอบความหนาแน่นของเมือง : เทศบาลเมืองนครหลวง

สัญลักษณ์

ABSOLUTE CHANGE

ชื่อตำบล

RELATIVE CHANGE

ความหนาแน่น (คน/ตร.กม.)

6000 - 8000

4000 - 6000

2000 - 4000

1000 - 2000

0 - 1000

โดย นาย สุวัฒน์ สุมาพันธ์

การคาดการณ์จำนวนประชากรในอนาคตในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

ใช้อัตราการเจริญเติบโตของประชากรในเกณฑ์ ๑.๒ % ต่อปี (พ.ศ.๒๕๑๘ - พ.ศ.๒๕๒๓ จากตารางที่ ๓.๑๓) โดยใช้ Population Projection Model

$$P_n = P_o (1 + r)^n$$

$$r = \frac{P_n}{P_o} - 1$$

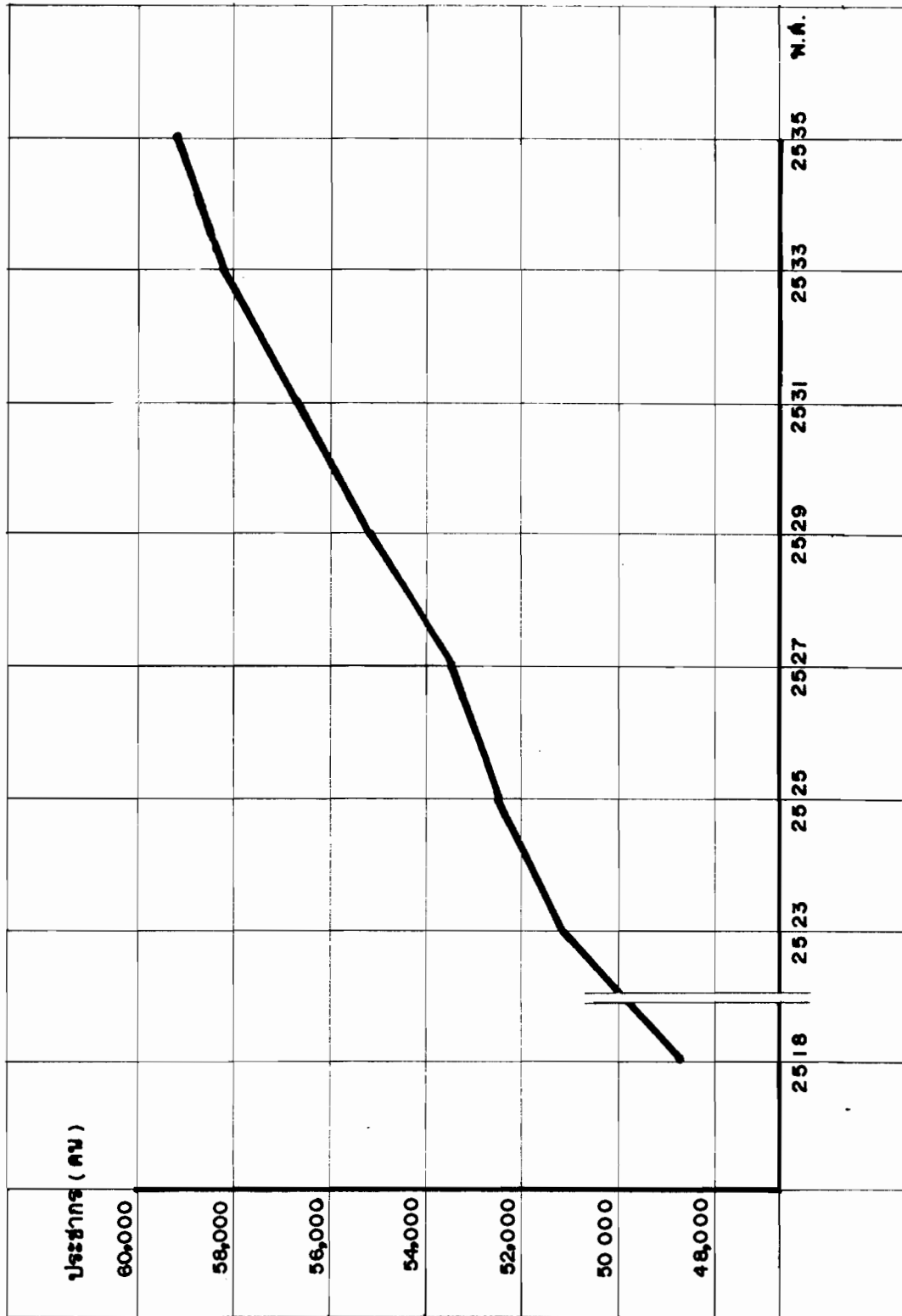
โดย r = อัตราการเจริญเติบโตของประชากร

P_o = ประชากรใน พ.ศ.๒๕๑๘

P_n = ประชากรใน พ.ศ.๒๕๒๓

จะได้ ในปี	พ.ศ.	๒๕๒๕	จะมีประชากร	๕๒, ๘๙๑	คน
"	"	๒๕๒๖	"	๕๓, ๕๓๓	"
"	"	๒๕๒๗	"	๕๔, ๑๘๔	"
"	"	๒๕๒๘	"	๕๔, ๘๔๒	"
"	"	๒๕๒๙	"	๕๕, ๕๐๙	"
"	"	๒๕๓๐	"	๕๖, ๑๘๔	"
"	"	๒๕๓๑	"	๕๖, ๘๖๖	"
"	"	๒๕๓๒	"	๕๗, ๕๕๗	"
"	"	๒๕๓๓	"	๕๘, ๒๕๗	"
"	"	๒๕๓๔	"	๕๘, ๙๖๕	"
"	"	๒๕๓๕	"	๕๙, ๖๘๒	"

(ผลการคำนวณตรงกับการคำนวณของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ใน รายงานวิจัยเมืองพระนครศรีอยุธยา)

แผนภูมิที่ 3.3 การคาดคะเนการเพิ่มจำนวนประชากร เทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา 2525-2535

จากผลที่ได้จะพบว่า เขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา มีการขยายตัวของประชากร
 ต่ำมาก ซึ่งจากอัตราการเจริญเติบโตเพียง ๑.๒ % ต่อปี (ดูตารางที่ ๓.๑๓ ประกอบ)
 และเป็นอัตราที่เพิ่มขึ้นในอัตราส่วนที่ลดลงคือจาก ๑.๘ % ๑.๗ % ๑.๒ % ๐.๘ % ตาม
 ลำดับ ถ้าหากยังมีอัตราการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ตลอดไป ประชากรในเขตเทศบาล ฯ จะเพิ่ม
 ในอัตราน่าเสมอ และมีแนวโน้มจะลดลงได้จากการย้ายออก

๓.๒.๔ ลักษณะ เศรษฐกิจสังคม

จากการสำรวจลักษณะ เศรษฐกิจภายในเขตเทศบาลของกองวิจัย สำนัก
 ผังเมือง เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๐ สรุปได้ดังนี้ (เฉพาะหัวข้อ ก และ ข)

ก. ลักษณะอาชีพ จำนวนร้อยละของผู้ที่มีงานทำ (อายุ ๑๑-๕๙ ปี)

มีดังนี้

	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
งานที่ใช้วิชาชีพ	๓๒.๐๒	๑๖.๗๗
งานบริหาร	๐.๖๘	๑.๒๐
อาชีพเสมียน	๐.๒๐	๐.๒๐
อาชีพการค้า	๒๘.๐๒	๒๕.๗๔
เกษตรกร ประมง	๐.๔๗	๓.๘๘
เหมืองแร่ ต่อย่อยหิน	๐.๐๗	-
อาชีพขนส่ง	๑.๖๓	๑.๖๐
ปฏิบัติงานขบวนการผลิต	๑.๐๒	๔.๗๘
บริการต่าง ๆ	๓๕.๘๘	๔๕.๗๑
รวม	๑๐๐ %	๑๐๐ %

ข้างบนเป็นข้อมูลเฉพาะผู้ที่ม้งานทำในเชิงเศรษฐกิจ (Economically Active Labour Force) ๔๓.๔๗ % ในเขตเทศบาล และ ๕๖.๕๓ % นอกเขตเทศบาล พบว่า อาชีพที่มีผู้ทำงานมากที่สุดได้แก่ "อาชีพผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ" รองลงมาได้แก่ "อาชีพผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ" ส่วนผู้ที่ไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ (Non Economically Active Labour Force) ซึ่งรวมถึงผู้ที่ว่างงานด้วย มีรายละเอียดดังนี้ คือ

	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
ทำงานบ้าน	๒๓.๕๓	๒๘.๗๗
นักเรียน	๔๓.๓๕	๒๙.๘๔
ทำงานไม่ได้	-	-
อื่น ๆ	๑.๓๐	๐.๘๙
ไม่ทราบสาเหตุ	๓๑.๘๒	๔๐.๕๐
รวม	๑๐๐ %	๑๐๐ %

พบว่า ชุมชนเมืองอยุธยาที่มีผู้ไม่ได้ทำงาน คือ นักเรียน นักศึกษาที่อยู่ในวัยกำลังศึกษาเล่าเรียนอายุ ๑๑ - ๒๔ ปี อยู่เป็นจำนวนสูงสุด

ข. ระดับรายได้^๑ พิจารณาเฉพาะผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น เนื่องจากเป็นกลุ่มของผู้ทำงานที่ได้รับรายได้สม่ำเสมอ

ระดับรายได้ (บาท/เดือน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า ๓๐๐	๒.๓๑
๓๐๐ - ๔๙๙	๗.๐๖
๕๐๐ - ๖๙๙	๑๒.๖๒
๗๐๐ - ๘๙๙	๑๖.๗๖
๑,๐๐๐ - ๑,๔๙๙	๒๓.๑๓
๑,๕๐๐ - ๑,๙๙๙	๑๖.๘๙
๒,๐๐๐ - ๒,๙๙๙	๑๑.๗๔
๓,๐๐๐ ขึ้นไป	๙.๕๙
รวม	๑๐๐

โดยทั่วไปผู้ทำงานในเชิงเศรษฐกิจในชุมชนนี้มีระดับรายได้ต่อเดือนระหว่าง ๑,๐๐๐ - ๑,๔๙๙ บาท ส่วนรายได้รองลงมาคือระดับ ๑,๕๐๐ - ๑,๙๙๙ บาท และระดับ ๗๐๐ - ๘๙๙ บาท ซึ่งถือเป็นระดับรายได้ปานกลาง

๓.๒.๕ สรุปสภาพปัจจุบันของพื้นที่ศึกษา

บริเวณพื้นที่ศึกษา (เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง) ถือได้ว่าเป็นหัวใจของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในทุกด้าน ทั้งในทางประวัติศาสตร์ ดินแดนนี้คือสถาน

^๑ เป็นระดับรายได้ใน พ.ศ.๒๕๒๐ ซึ่งเป็นข้อมูลล่าสุดที่มีการสำรวจ

ที่ตั้งเมืองหลวงของไทยในอดีต และในด้านกายภาพ เศรษฐกิจสังคมก็เป็นศูนย์รวมของจังหวัด พระนครศรีอยุธยาเช่นเดียวกัน ทั้ง ๒ ด้านนี้นับเป็นปัญหาสำคัญของบริเวณพื้นที่ศึกษา ดังจะเห็นได้จากการใช้ที่ดิน ๕๐ % เป็น Static function ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน สวนสาธารณะ เป็นต้น และอีก ๕๐ % เป็น Dynamic function ได้แก่ บริเวณทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีการขยายตัวอยู่ทุกขณะ จากการศึกษาพบว่า แนวโน้มของเมืองที่จะขยายออกไปเนื่องจาก Dynamic function นี้ ได้แก่

๑. บริเวณอโยธยาตอนเหนือและใต้
๒. บริเวณทุ่งแก้ว หรือ บริเวณคลองเมืองและคลองสระบัว
๓. บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมือง (บริเวณหัวแหลม)
๔. บริเวณตามลำน้ำสายต่าง ๆ
๕. บริเวณภายในเกาะเมือง

ดังนั้นจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ของการใช้ที่ดิน ๒ ประเภทนี้ ตลอดจนปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ในบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ๕ บริเวณที่กล่าวมาแล้ว

บทที่ ๔

การศึกษาและวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน

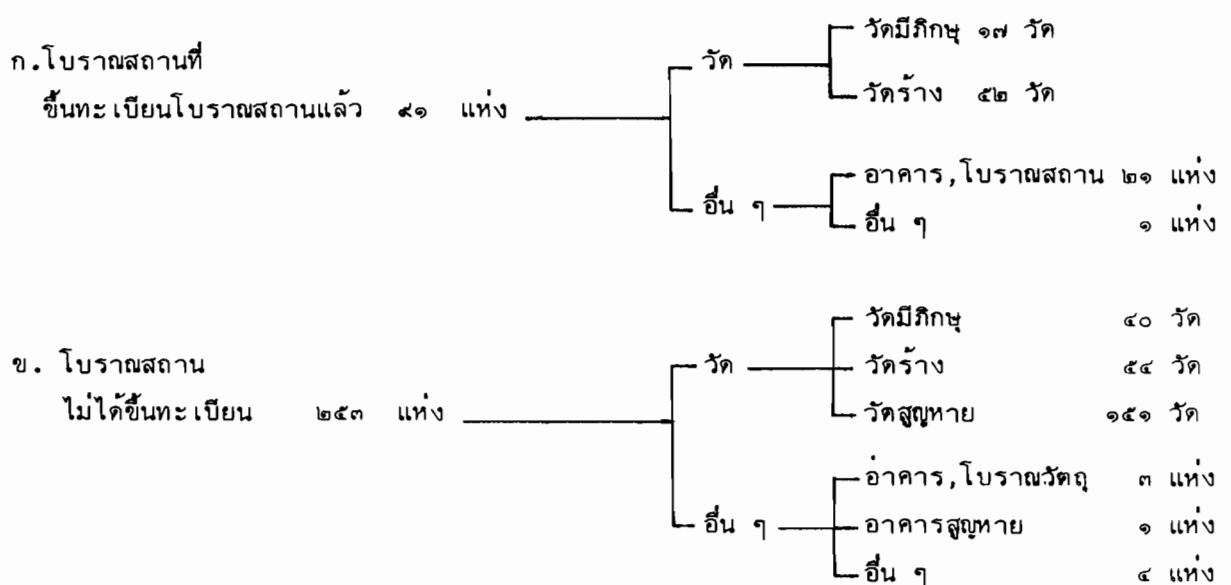
การศึกษาวิเคราะห์ประเภท จำนวน ขนาด และการกระจายตัวของบริเวณโบราณสถาน

การศึกษาในขั้นแรกเป็นการหารายชื่อและตำแหน่งของบริเวณโบราณสถานเท่าที่ปรากฏอยู่จากบัญชีรายชื่อและแผนที่ต่าง ๆ ได้แก่

๑. จากแผนที่โบราณสถานกรุงศรีอยุธยาของพระยาโบราณราชธานินทร์
๒. จากแผนที่โบราณสถานมาตราส่วน ๑:๔,๐๐๐ ของกองโบราณคดี กรมศิลปากร
๓. จากแผนที่เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ๑:๒,๐๐๐ ของกองสำรวจ สำนักผังเมือง
๔. จากบัญชีรายชื่อโบราณสถาน ของกองโบราณคดี กรมศิลปากร
๕. จากทะเบียนวัดร้าง ปี ๒๕๒๓ ของกรมการศาสนา
๖. จากแบบสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับวัด (แบบ สมว.๑) ของกรมการศาสนา

๔.๑ ประเภทและจำนวนของโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

แผนภูมิที่ ๔.๑ แสดงประเภทและจำนวนโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา ๓๔๔ แห่ง

จากแผนภูมิสรุปได้ คือโบราณสถานแบ่งเป็น ๒ ประเภทใหญ่ คือ โบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรแล้ว กับโบราณสถานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน มีจำนวนรวมทั้งหมด ๓๔๔ แห่ง แต่จากการสำรวจภาคสนามเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๒๔ ถึงวันที่ ๒๕ เมษายน พ.ศ.๒๕๒๔ พร้อมกับศึกษาจากภาพถ่ายทางอากาศมาตราส่วน ๑ ต่อ ๔,๐๐๐ ของกรมแผนที่ทหาร พบว่า มีโบราณสถานที่สูญหายจำนวน ๑๕๑ แห่ง โดยเป็นวัด ๑๕๐ วัด และพระราชวัง ๑ แห่ง ดังตารางที่ ๔.๑ ดังนั้นปัจจุบันในพื้นที่ศึกษาจึงมีจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ๑๘๘ แห่งโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ

ตารางที่ ๔.๑ แสดงรายละเอียดโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา (ดูแผนที่ที่ ๔.๑ ประกอบ)

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมิกษุ	วัดร้าง	อุยฺหา	อาคารศิลปวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
	บริเวณที่ ๑								
๑	วัดวรโพธิ์	●		●					๑๐,๕๐๐
๒.	วัดโลกยสุธา (วัดพระนอน)	●			●				๑๘,๐๐๐
๓	วัดสวนหลวงสบสวรรค์	●			●				๕๐๐
๔	วัดมหาสมัน	●			●				๕๐๐
๕	วัดวังชัย	●			●				๑,๒๕๐
๖	วัดสังข์แท้	●			●				๒,๕๐๐
๗	วัดสังข์ท่า	●			●				๓,๖๐๐
๘	วัดเจดีย์ใหญ่	●			●				๑,๘๖๐
๙	วัดอุโบสถ	●			●				๓,๖๐๐
๑๐	วัดเจ้าปราบ	●			●				๑๕,๕๐๐
๑๑	วัดวรเชษฐาราม	●			●				๖,๕๐๐
๑๒	วัดเจ้าพราหมณ์	●			●				๑๐๐
๑๓	วัดตึก		●	●					๕,๘๐๐
๑๔	วัดโคก		●			●			-
๑๕	วัดระฆัง		●			●			-
๑๖	วัดสิงห์		●			●			-
๑๗	วัดสหสวรรค์		●			●			-
๑๘	วัดโคกฉาง		●			●			-
๑๙	วัดจอมทอง		●			●			-
๒๐	วัดมณเฑียร		●			●			-
๒๑	วัดน้อย		●			●			-
๒๒	วัดโคกขมื่น		●			●			-
๒๓	วัดขุนพรหม		●			●			-
๒๔	วัดเก่า		●			●			-
๒๕	วัดปราง		●			●			-
๒๖	วัดป่าพิศ		●			●			-
๒๗	วัดสะแก		●		●				๑,๖๐๐
๒๘	วัดสวนหิน		●			●			-
๒๙	วัดป่าทราย		●			●			-
๓๐	วัดป่าสะท้อน		●			●			-
๓๑	วัดพระงาม		●			●			-
๓๒	วัดเฉาะ		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุยฺยหาย	อาคารโบราณวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๓๓	วัดโชน		●			●			-
๓๔	วัดตึกนางรำ		●			●			-
๓๕	วัดแรง		●			●			-
๓๖	วัดโพเผือก		●			●			-
๓๗	วัดหอยโข่ง		●		●				๑,๖๐๐
๓๘	วัดแก้ว		●		●				๒,๔๐๐
๓๙	วัดหลวงซีกจูด		●		●				๒,๔๐๐
๔๐	วัดสิงทราย		●		●				๑,๖๐๐
๔๑	วัดนกก		●		●				๓,๐๐๐
๔๒	วัดโคกมะตันเล็ก (ไผยา)		●		●				๔,๘๐๐
๔๓	วัดโคกมะตันใหญ่		●		●				๖,๔๐๐
๔๔	วัดช้าง		●		●				๖๐๐
๔๕	วัดหลัง		●			●	●		-
๔๖	วัดคลองท้อ		●					●	-
									-
	บริเวณที่ ๒								
๔๗	วัดสุวรรณาวาส	●			●				๓,๐๐๐
๔๘	วัดปลับปลาชัย	●			●				๗๕๐
๔๙	วัดญาณเสน	●		●					๑๑,๒๐๐
๕๐	วัดธรรมิกราช	●		●					๕๗,๐๐๐
๕๑	วัดชุมแสง	●			●				๕๐๐
๕๒	วัดสุวรรณเจดีย์	●			●				๑,๖๐๐
๕๓	วัดราชบูรณะ	●			●				๓๔,๒๐๐
๕๔	วัดมหาธาตุ	●			●				๓๓,๐๐๐
๕๕	วัดสัตตบาป	●			●				๒๒๕
๕๖	วัดพระราม	●			●				๒๗,๒๒๕
๕๗	วัดจันทร์	●			●				๑๐๐
๕๘	วัดหลังคาขาว	●			●				๑๐๐
๕๙	วัดหลังคาดำ	●			●				๑๐๐
๖๐	วัดสังขปัด	●			●				๑๐๐
๖๑	วัดเกษ	●			●				๒,๔๐๐
๖๒	วิหารพระมงคลบพิตร	●					●		๓,๐๒๕
๖๓	วัดพระศรีสรรเพชญ์	●			●				๔๐,๐๐๐

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุยฺหาย	อาคารเฉลิมพระเกียรติ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๖๔	วัดคงคาวิหาร		●			●			-
๖๕	วัดจันทร์		●			●			-
๖๖	วัดนก		●		●				๑๐๐
๖๗	วัดสองคน		●			●			-
๖๘	วัดไตรตรึงส์		●			●			-
๖๙	วัดโพง		●			●			-
๗๐	วัดดาวดึงษ์		●			●			-
๗๑	วัดแค		●			●			-
๗๒	วัดใหม่พระยาไชยวิชิตต์		●		●				๒๕
๗๓	วัดราชวังหลวง	●					●		๒๐๐,๐๐๐
๗๔	วิหารเกลาบ	●					●		๓,๖๐๐
๗๕	บึงพระราม	●						●	๔๐๐,๐๐๐
๗๖	ถ้ำน้ำประปา	●					●		๔๐๐
๗๗	คุ้มขุนแผน	●					●		๓๐,๐๐๐
	บริเวณที่ ๓								
๗๘	วัดป่าสัก	●			●				๒๐๐
๗๙	วัดส้ม	●			●				๔๐๐
๘๐	วัดบรมพุทธาราม	●			●				๓,๒๐๐
๘๑	วัดสวนหลวงคางคาว	●			●				๒,๗๐๐
๘๒	วัดสิงหาราม	●			●				๒,๗๐๐
๘๓	วัดปราสาท	●			●				๔๐๐
๘๔	วัดตะพานนาคร	●			●				๖๒๕
๘๕	วัดจันทร์		●			●			-
๘๖	วัดป่าพาย		●			●			-
๘๗	วัดรักษ์		●			●			-
๘๘	วัดขมะมาร		●			●			-
๘๙	วัดป่ามอ		●			●			-
๙๐	วัดทอง		●		●				๒๕
๙๑	วัดป่าฝ้าย		●			●			-
๙๒	วัดหีบ		●			●			-
๙๓	วัดโคกเดhma		●			●			-
๙๔	วัดโคกเดหมี่		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้รับทะเบียน	วัดมิกษุ	วัดร้าง	อุยหาย	อาคารศิลปะวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๙๕	วัดโคกยายมี		●			●			-
๙๖	วัดป่าโน		●			●			-
๙๗	วัดจิ้งจอก		●			●			-
๙๘	วัดฉัตรทัน		●			●			-
๙๙	วัดแม่นางमुख		●		●				๑๐๐
๑๐๐	วัดป่าโรง		●			●			-
๑๐๑	วัดอ่าแม่		●			●			-
๑๐๒	วัดพระงาม		●			●			-
๑๐๓	วัดป่าจาน		●			●			-
๑๐๔	วัดบรมจักรวรรดิ		●			●			-
๑๐๕	ศาลพระกาฬ	●					●		๒๔,๐๐๐
๑๐๖	พิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยา	●					●		๖๑,๖๐๐
	บริเวณที่ ๔								
๑๐๗	วัดขุนแสน	●			●				๑๐๐
๑๐๘	วัดเปิด	●			●				๑๐๐
๑๐๙	วัดเสนาสนาราม	●		●					๓๒,๐๐๐
๑๑๐	วัดสะพานถ่าน	●			●				๒๕
๑๑๑	วัดโคกม่วง	●			●				๑๐๐
๑๑๒	วัดทอง		●			●			-
๑๑๓	วัดขมิ้น		●			●			-
๑๑๔	วัดเขียน		●		●				๒,๔๐๐
๑๑๕	วัดท่าทราย		●			●			-
๑๑๖	วัดราชประดิษฐาราม		●	●					๑๔,๐๐๐
๑๑๗	วัดหนัง		●			●			-
๑๑๘	วัดคลอง		●			●			-
๑๑๙	วัดเจ้าตา		●			●			-
๑๒๐	วัดสลัก		●			●			-
๑๒๑	วัดลาด		●			●			-
๑๒๒	วัดโคกรัก		●			●			-
๑๒๓	วัดป่ากุ่ม		●			●			-
๑๒๔	วัดกระเจี		●		●				๑๐๐
๑๒๕	วัดสะพานเงิน		●		●				๒๒๕

ลำดับที่	รายชื่อ	สิ้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดร้าง	วัดร้าง	อุยหาย	อาคารสิ่งปลูก	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๑๒๖	วังจันทร์เกษม	●					●		๒๔, ๓๐๐
๑๒๗	ป้อมประตูข้าวเปลือก	●					●		๖๐๐
๑๒๘	เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่	●					●		๖๔
๑๒๙	สะพานป่าถ่าน	●					●		๒๕
๑๓๐	เทวสถาน (อยู่บริเวณที่ ๒)	●					●		๑๐๐
๑๓๑	คลองมะขามเรียง		●					●	-
๑๓๒	คลองเสนาสนะ		●					●	-
	บริเวณที่ ๕								
๑๓๓	วัดขุนเมืองใจ	●			●				๓๗, ๕๐๐
๑๓๔	วัดถนนจีน	●			●				๖๔
๑๓๕	วัดรางคลองในไก่	●			●				๑๐๐
๑๓๖	วัดนอ่ยนางหงษ์		●			●			-
๑๓๗	วัดจิ้งจก		●			●			-
๑๓๘	วัดท่าจีน		●			●			-
๑๓๙	วัดสามจีน		●			●			-
๑๔๐	วัดเจ๊ก		●			●			-
๑๔๑	วัดจีน		●			●			-
๑๔๒	วัดสิงทราย		●			●			-
๑๔๓	วัดท่าม้า		●		●				๕
๑๔๔	วัดขอแอ		●			●			-
๑๔๕	วัดนางชี		●			●			-
๑๔๖	วัดเสียมราษฎร์		●			●			-
๑๔๗	สะพานชุกุน	●					●		๑๖
๑๔๘	บ้านเจ้าพระยาวิชาเยนทร์	●					●		๒๕
๑๔๙	สะพานประตูจีน	●					●		๑๐๐
	บริเวณที่ ๖								
๑๕๐	วัดลังกา	●			●				๒๒๕
๑๕๑	วัดขวาง		●			●			-
๑๕๒	วัดโรงม้า		●			●			-
๑๕๓	วัดโคกดอกไม้		●			●			-
๑๕๔	วัดป่าโหนด		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมิกษุ	วัดร้าง	อุยพาส	อาคารศิลปะวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๑๕๕	วัดปราสาท		●	●					๕,๖๐๐
๑๕๖	คลองมหาชัย		●					●	-
	บริเวณที่ ๗								
๑๕๗	วัดสุวรรณดาราราม	●		●					๑๙,๒๐๐
๑๕๘	วัดท่าโพ		●			●			-
๑๕๙	วัดท่าจีน (รัตนชัย)		●	●					๑๐,๐๐๐
๑๖๐	วัดโคกขมิ้น		●			●			-
๑๖๑	วัดเผาเข้า		●			●			-
๑๖๒	วัดกระปือ		●			●			-
๑๖๓	วัดโค		●			●			-
๑๖๔	วัดกำแพง		●			●			-
๑๖๕	พระอุษงภูมิ	●						●	๒๕
๑๖๖	บ่อมเพชร	●						●	๖๐๐
	บริเวณที่ ๘								
๑๖๗	วัดชัยวัฒนาราม	●			●				๖๒,๕๐๐
๑๖๘	วัดวราชบุรี	●			●				๒๒,๕๐๐
๑๖๙	วัดขนอน		●	●					๑๖,๐๐๐
๑๗๐	วัดการ้อง		●			●			-
๑๗๑	วัดท่าการ้อง		●	●					๑๖,๐๐๐
๑๗๒	วัดธรรมาราม		●	●					๓๕,๐๐๐
๑๗๓	วัดกษัตราธิราช		●	●					๔๘,๐๐๐
๑๗๔	วัดราชพิ		●			●			-
๑๗๕	วัดสนามไชย		●	●					๖,๖๐๐
๑๗๖	วัดภูมิ		●			●			-
๑๗๗	วัดพระงาม		●	●					๓๕,๐๐๐
๑๗๘	วัดราชบัวขาว		●	●					๓๒,๐๐๐
๑๗๙	วัดลอดช่อง		●	●					๕๔,๐๐๐
	บริเวณที่ ๙								
๑๘๐	วัดภูเขาทอง	●		●					๔๖,๐๐๐
๑๘๑	วัดศาลาปูน	●		●					๒๔,๐๐๐

ลำดับที่	รายชื่อ	สิ้นทะเบียน	ไม่ได้สิ้นทะเบียน	วัดมิกษุ	วัดร้าง	อุยฺยท	อาคารศิลปะวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๑๘๒	วัดพนมยงค์		●	●					๒๕,๖๐๐
๑๘๓	วัดโคกพญา		●		●				๒๕,๕๐๐
๑๘๔	วัดช่องลม		●			●			-
๑๘๕	วัดกงจักร		●			●			-
๑๘๖	วัดป่าพลู		●			●			-
๑๘๗	วัดพรหมนิवास (ขุนยวน)		●	●					๑๔,๔๐๐
	บริเวณที่ ๑๐								
๑๘๘	วัดจตุรรม	●			●				๒,๕๐๐
๑๘๙	วัดหน้าพระเมรุ	●		●					๒๔,๐๐๐
๑๙๐	วัดกุฎีทอง	●		●					๑๐,๘๐๐
๑๙๑	วัดเจ้าย่า	●			●				๑๖,๐๐๐
๑๙๒	วัดตะไกร	●			●				๔๐,๐๐๐
๑๙๓	วัดพญาแมน	●			●				๑๖,๐๐๐
๑๙๔	วัดชะราม	●			●				๑๒,๘๐๐
๑๙๕	วัดสี่เหลี่ยม		●			●			-
๑๙๖	วัดจิว		●			●			-
๑๙๗	วัดดอกไม้		●			●			-
๑๙๘	วัดบัว		●			●			-
๑๙๙	วัดปราสาท		●			●			-
๒๐๐	วัดครุฑ		●	●					๔๐,๐๐๐
๒๐๑	วัดพรหมกัลยาราม		●		●				๖๔
๒๐๒	วัดกลาง		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๐๓	วัดใบลอ		●		●				๖๔
๒๐๔	วัดศรีโพธิ์		●	●					๔๘,๐๐๐
๒๐๕	วัดกำแพง		●			●			-
๒๐๖	วัดไผ่ล้อม		●			●			-
๒๐๗	วัดโคกพระยา		●		●				๑๐๐
๒๐๘	วัดเชิงท่า		●	●					๒๔,๐๐๐
๒๐๙	วัดห้วยาวาส		●		●				๑๔,๐๐๐
๒๑๐	วัดใหม่		●		●				๑๐๐
๒๑๑	วัดโพธิ์		●		●				๑๐,๐๐๐
๒๑๒	วัดป่าแดง		●		●				๒๔,๐๐๐

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุยฺหาส	อาคารโอบวัดดู	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๑๓	วัดขวิด		●		●				๒๒๕
๒๑๔	วัดแร้ง		●		●				๔๐๐
๒๑๕	วัดเสลียง		●		●				๑๐๐
๒๑๖	วัดนมคั่น		●		●				๖๔
๒๑๗	ศิลาระดับน้ำ	●					●		๑๖
บริเวณที่ ๑๑									
๒๑๘	วัดแค	●			●				
๒๑๙	วัดร้าง		●			●			-
๒๒๐	วัดพร้าว		●			●			-
๒๒๑	วัดแม่นางปลื้ม		●	●					๔๘,๐๐๐
๒๒๒	วัดท่าโพลง		●			●			-
๒๒๓	วัดร้าง		●			●			-
๒๒๔	วัดกาหลิบ		●		●				๘๐๐
๒๒๕	วัดวิหารทอง		●		●				๖๐๐
๒๒๖	วัดอินทาราม		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๒๗	วัดโรงฆ้อง		●	●					๒๔,๐๐๐
บริเวณที่ ๑๒									
๒๒๘	วัดสามวิหาร	●			●				๒๔,๐๐๐
๒๒๙	วัดบรมวงศ์อิศวรารามวรวิหาร	●		●					๔๖,๔๐๐
๒๓๐	วัดเจตีย์แดง		●	●					๒๔,๐๐๐
๒๓๑	วัดสีพัน		●				●		-
๒๓๒	วัดภูมิสูง		●			●			๔๐๐
๒๓๓	วัดมหาโลก		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๔	เพนียดคลองช้าง	●					●		๘,๐๐๐
บริเวณที่ ๑๓									
๒๓๕	วัดทองปู้		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๖	วัดช่องลม		●		●				๓๐
๒๓๗	วัดมณฑป		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๘	วัดแค		●	●					๑๖,๐๐๐
๒๓๙	วัดสีจำปา		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	สิ้นทะเบียน	ไม่ได้สิ้นทะเบียน	วัดภิกษุ	วัดร้าง	อุยพาส	อาคารวิไลวัตถุ	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๔๐	วัดข้าวสารคำ		●			●			-
๒๔๑	วัดนุ		●			●			-
๒๔๒	วัดอินทาวาส		●			●			-
๒๔๓	วัดสะพานเกลือ		●		●				๒๕
	บริเวณที่ ๑๔								
๒๔๔	วัดป่าโค		●	●					๖๗,๒๐๐
๒๔๕	วัดโคก		●			●			-
๒๔๖	วัดวิหารขาว		●			●			-
๒๔๗	วัดนางคำ		●			●			-
๒๔๘	วัดกะโจอม		●			●			-
๒๔๙	วัดนางชีร้าง		●			●			-
๒๕๐	วัดยม (ธรรมนิยม)		●	●					๑๒,๘๐๐
๒๕๑	วัดจันทร์		●			●			-
	บริเวณที่ ๑๕								
๒๕๒	วัดอโยธยา	●		●					๒๒,๔๐๐
๒๕๓	วัดภูทิว	●			●				๔๒,๐๐๐
๒๕๔	วัดมเหยงค์	●			●				๒๐,๐๐๐
๒๕๕	วัดช้าง	●			●				๑๐,๐๐๐
๒๕๖	วัดสมณโกฏฐ์	●		●					๑๙,๖๐๐
๒๕๗	วัดดุสิตาราม		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๕๘	วัดโบสถ์ราชเดชะ		●	●					๒๔,๐๐๐
๒๕๙	วัดสิงหนารายณ์		●		●				๒๕
๒๖๐	วัดชีหมู่		●			●			-
๒๖๑	วัดประดู่ทรงธรรม		●	●					๕,๖๐๐
๒๖๒	วัดจักรวรรดิ (เจ้ามอญ)		●		●				๕๐๐
๒๖๓	วัดลีกาสมุด		●		●				๖๔
๒๖๔	วัดร้าง		●			●			-
๒๖๕	วัดช้าง		●			●			-
๒๖๖	วัดขุนดิน		●			●			-
๒๖๗	วัดก๊ก		●			●			-
๒๖๘	วัดประกอก		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	ชั้นทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วัดมีภิกษุ	วัดร้าง	อุยหาย	อาคารหลังวัดดู	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๖๙	วัดหีบ		●			●			-
๒๗๐	วัดโคกมะเกลือ		●		●				๘๐๐
๒๗๑	วัดท่าทราย		●		●				๑๐๐
๒๗๒	วัดนางคำ		●		●				๘๐๐
๒๗๓	วัดพระญาติการาม		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๗๔	วังเจ้าฟ้ารัศมี	●					●		๑,๘๐๐
	บริเวณที่ ๑๖								
๒๗๕	วัดใหญ่ชัยมงคล	●		●					๕๐,๐๐๐
๒๗๖	วัดสามปลื้ม	●			●				๑๐๐
๒๗๗	วัดจุฬามณี		●			●			-
๒๗๘	วัดกุฎีหัก		●		●				๒๕
๒๗๙	วัดสี่เหลี่ยม		●			●			-
๒๘๐	วัดตุลิต		●			●			-
๒๘๑	วัด เรไร		●			●			-
๒๘๒	วัดยักษ์		●		●				๒๕
๒๘๓	วัดสะพาน เรือก		●			●			-
๒๘๔	วัดขนุน		●			●			-
๒๘๕	วัดขนาน		●			●			-
๒๘๖	วัดเจดีย์สามองค์		●		●				๒๕
๒๘๗	วัดโพธิ์เผือก		●		●				๕,๐๐๐
๒๘๘	วัดไฟไหม้		●		●				๑๒,๐๐๐
๒๘๙	วัดมะกล่ำ		●		●				๒๐๐
๒๙๐	วัดโบสถ์แดง		●		●				๕,๐๐๐
๒๙๑	วัดกระโถก		●			●			-
๒๙๒	วัดพระนอน		●		●				๒,๕๐๐
๒๙๓	วัดชุมพล		●		●				๒,๕๐๐
๒๙๔	วัด เกาะแก้ว		●	●					๓๒,๐๐๐
๒๙๕	วัดปราสาท		●			●			-
	บริเวณที่ ๑๗								
๒๙๖	วัดพิชัยสงคราม		●	●					๑๕,๐๐๐
๒๙๗	วัดโพธาราม		●			●			-

ลำดับที่	รายชื่อ	รับทะเบียน	ไม่ได้ขึ้นทะเบียน	วันมิถุนายน	วัดร้าง	อุยหาย	อาคารวัดชำรุด	อื่นๆ	พื้นที่ (ตารางเมตร)
๒๙๘	วัดกล้วย		●	●					๑๕,๐๐๐
	บริเวณที่ ๑๘								
๒๙๙	วัดพญานกเขิง	●		●					๕๒,๕๐๐
๓๐๐	วัดรอน		●			●			-
๓๐๑	วัดโคก		●			●			-
๓๐๒	วัดมณฑป		●			●			-
๓๐๓	วัดขอม		●		●				๒,๕๐๐
๓๐๔	บ้านฮอลันดา	●					●		๑๖,๐๐๐
๓๐๕	บ้านอังกฤษ		●			●	●		-
	บริเวณที่ ๑๙								
๓๐๖	วัดปากน้ำ		●			●			-
๓๐๗	วัดทรงกฤษ		●	●					๓๒,๐๐๐
๓๐๘	บ้านญี่ปุ่น		●				●		๒๔,๐๐๐
๓๐๙	วัดพุทธไสสวรรคย์	●		●					๔๙,๐๐๐
๓๑๐	วัดนางกุย	●		●					๑๔,๐๐๐
๓๑๑	วัดคำหนัก		●			●			-
๓๑๒	วัดกะเตือ		●			●			-
๓๑๓	วัดท่าราบ		●			●			-
๓๑๔	วัดทอง		●			●			-
๓๑๕	วัดสระสี่เหลี่ยม		●			●			-
๓๑๖	วัดโคกสูง		●			●			-
๓๑๗	วัดวิหารเขียน		●			●			-
๓๑๘	วัดท่าหอย		●			●			-
๓๑๙	วัดตะเว็ด		●			●			-
๓๒๐	วัดไม้ล้อม เล็ก		●		●				๑,๖๐๐
๓๒๑	วัดตะบะ		●			●			-
๓๒๒	วัดนาค		●			●			-
๓๒๓	วัดแก้วฟ้า		●		●				๕๐๐
๓๒๔	วัดพญาาง		●		●				๒,๕๐๐
๓๒๕	วัดพญาพาน		●			●			-
๓๒๖	วัดชิธรรมโม		●	●					๑๙,๒๐๐

หมายเหตุ รายละเอียดบางประเภท

อาคารโบราณวัตถุที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว ๒๑ แห่ง ได้แก่ พระราชวัง ๓ แห่ง วิหาร ๒ แห่ง บ้าน ๓ แห่ง สะพาน ๓ แห่ง บ่อม ๒ แห่ง และศาล พิพิธภัณฑ์เจดีย์ เทวสถาน ประตู่ ศิลาระดับน้ำ พะเนียดคล้องช้าง ถังน้ำประปา ประเภทละ ๑ แห่ง

อื่น ๆ ที่ขึ้นทะเบียนแล้ว คือ บึงพระราม

อาคาร,โบราณวัตถุที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียน ๓ แห่ง ได้แก่ บ้าน ๓ แห่ง

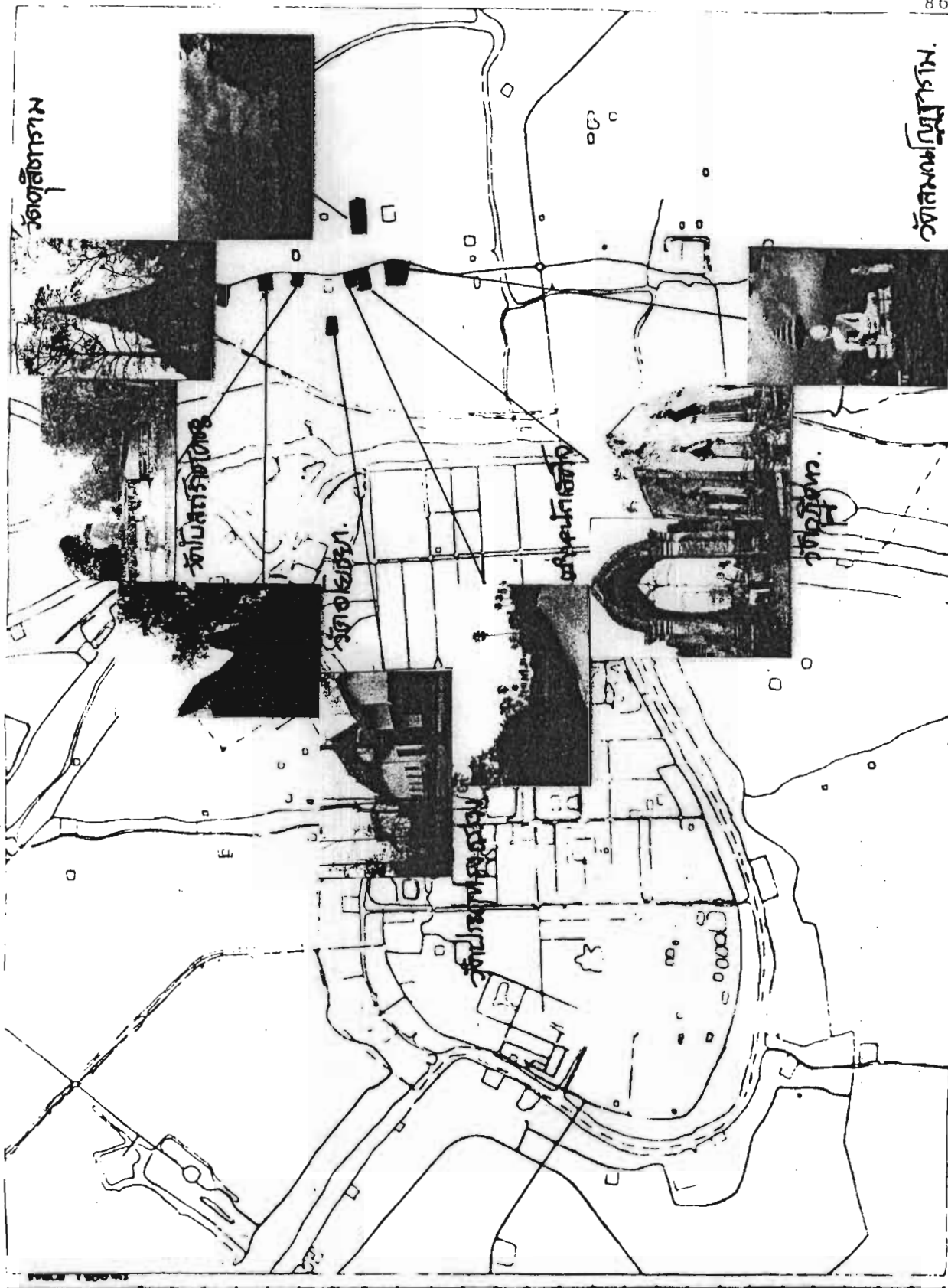
อื่น ๆ ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ๔ แห่ง ได้แก่ คลองท่อ คลองมะขามเรียง คลองมหาชัย คลองเสนาสนะ

๔.๒ ขนาดของบริเวณโบราณสถาน ถือเป็นพื้นที่ในทางราบเป็นตัวกำหนด (ดูตารางที่ ๔.๑ ประกอบ) แบ่งขนาดของบริเวณโบราณสถานได้ ๗ กลุ่ม ดังนี้คือ (ดูแผนที่ที่ ๔.๕ ประกอบ)

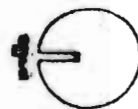
ตารางที่ ๔.๒ แสดงกลุ่มของบริเวณโบราณสถานแบ่งตามพื้นที่

กลุ่มที่	พื้นที่บริเวณโบราณสถาน	จำนวน (แห่ง)	%
๑	๐ - ๑๐๐ ตรม.	๔๒	๒๒.๓๔
๒	๑๐๑ ตรม.- ๑.๐ ไร่	๓๔	๑๘.๐๕
๓	๑.๐๑ ไร่ - ๕.๐ ไร่	๒๕	๑๕.๕๒
๔	๕.๐๑ ไร่ -๑๐.๐ ไร่	๓๔	๑๘.๐๕
๕	๑๐.๐๑ ไร่ -๓๐.๐ ไร่	๔๐	๒๑.๒๗
๖	๓๐.๐๑ ไร่ -๔๕.๐ ไร่	๖	๓.๑๕
๗	๔๕ ไร่ ขึ้นไป	๓	๑.๖๐
	รวม	๑๘๘	๑๐๐

ที่มา : ตารางที่ ๔.๑

ภาพ โบราณสถานบริเวณอโยธยา ตอนเหนือ

ที่มา

การศึกษานิวเคลียร์โบราณสถานบริเวณอโยธยาตอนเหนือ โดยกรมศิลปากร

โดย พ.อ. ประจักษ์ คุ้มคำ

๔.๓ การกระจายตัวของบริเวณโบราณสถาน

ในเขตพื้นที่ศึกษา ๓๒.๔๕ ตารางกิโลเมตร มีโบราณสถานทั้งหมด ๓๔๔ แห่ง กระจายอยู่ที่บริเวณ อาจจะกล่าวได้ว่า ไม่ว่าจะยืนอยู่จุดไหนในตัวเมืองพระนครศรีอยุธยาจะต้องมองเห็นโบราณสถาน และในบริเวณมีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานสูงมาก ซึ่งการกระจุกตัวนี้นับว่ามีอิทธิพลต่อการวางแผนพัฒนาเมืองมาก แบ่งการกระจายตัวตามประเภทโบราณสถาน ดังนี้

ก. การกระจายตัวของโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว (ดูแผนที่ที่ ๔.๒ ประกอบ) โบราณสถานประเภทนี้มีจำนวน ๔๑ แห่ง เป็นโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณเกาะเมือง ๖๒ แห่ง นอกเกาะเมือง ๒๕ แห่ง ในบริเวณเกาะเมืองพบว่าโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ โดยมีการเกาะกลุ่มเป็น ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณบึงพระราม มีโบราณสถานที่สำคัญเกาะกลุ่มกันอยู่มากมาย อาทิเช่น พระราชวังหลวง วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม คุ้มขุนแผน ฯลฯ เป็นต้น บริเวณนี้ถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของเมือง เป็นศูนย์กลางของโบราณสถานซึ่งเป็นเอกสารของเมือง

กลุ่มที่ ๒ บริเวณตอนใต้ของอุทยานประวัติศาสตร์ เป็นโบราณสถานที่เกาะกลุ่มอยู่ในบริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และตอนใต้ของวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา โบราณสถานกลุ่มนี้ ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดส้ม วัดสังขทา วัดสังขแท้ วัดบรมพุทธาราม วัดสวนหลวงคางคาว วัดสิงหาราม เป็นต้น

ส่วนบริเวณนอกเกาะเมือง มีโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วเกาะกลุ่ม คือ

บริเวณอโยธยาตอนเหนือ เป็นบริเวณที่มีโบราณสถานที่สำคัญ ๆ อยู่เป็นจำนวนมาก เฉพาะที่เป็นโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนแล้วมีอยู่ ๖ แห่ง ได้แก่ วัดสมณโกฏิ วัดกุฎีขาว วัดอโยธยา วัดมเหยงคณ์ วัดช้าง

โบราณสถานอื่น ๆ ส่วนใหญ่มีการกระจายตัวไปตามลำน้ำ คือ แม่น้ำเจ้าพระยา และคลองสระบัว แต่มีจำนวนน้อย

แผนที่ที่ 4.2

การกระจายตัวของโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว

ที่มา บัญชีโบราณสถาน สังกโบราณสถาน และ สำรองภาคสนาม

● ตำแหน่งโบราณสถาน

การศึกษาระบบโบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาและพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

โดย นาย สุวัฒน์ คุ้มวงศ์

ข. การกระจายตัวของโบราณสถานประเภทวัดที่มีภิกษุ (ดูแผนที่ที่ ๔.๓ ประกอบ)

วัดที่มีภิกษุในพื้นที่ศึกษามีจำนวน ๕๗ วัด โดยแบ่งเป็นวัดที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว ๑๗ วัด ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน ๔๐ วัด จากแผนที่จะพบว่า วัดที่มีภิกษุในพื้นที่ศึกษา จะมีการกระจายตัวไปตามลำน้ำสายต่าง ๆ ดังนี้

ข.๑ คลองเมืองและคลองสระบัว บริเวณนี้มีวัดเกาะกลุ่มกันอย่างหนาแน่น ตั้งอยู่เรียงรายไปตามริมลำคลอง อาทิเช่น วัดพรหมนิवास วัดศาลาปูน วัดพนมยงค์ วัดเชิงท่า วัดกุฎีทอง วัดโรงฆ้อง วัดหน้าพระเมรุ วัดสามวิหาร เป็นต้น

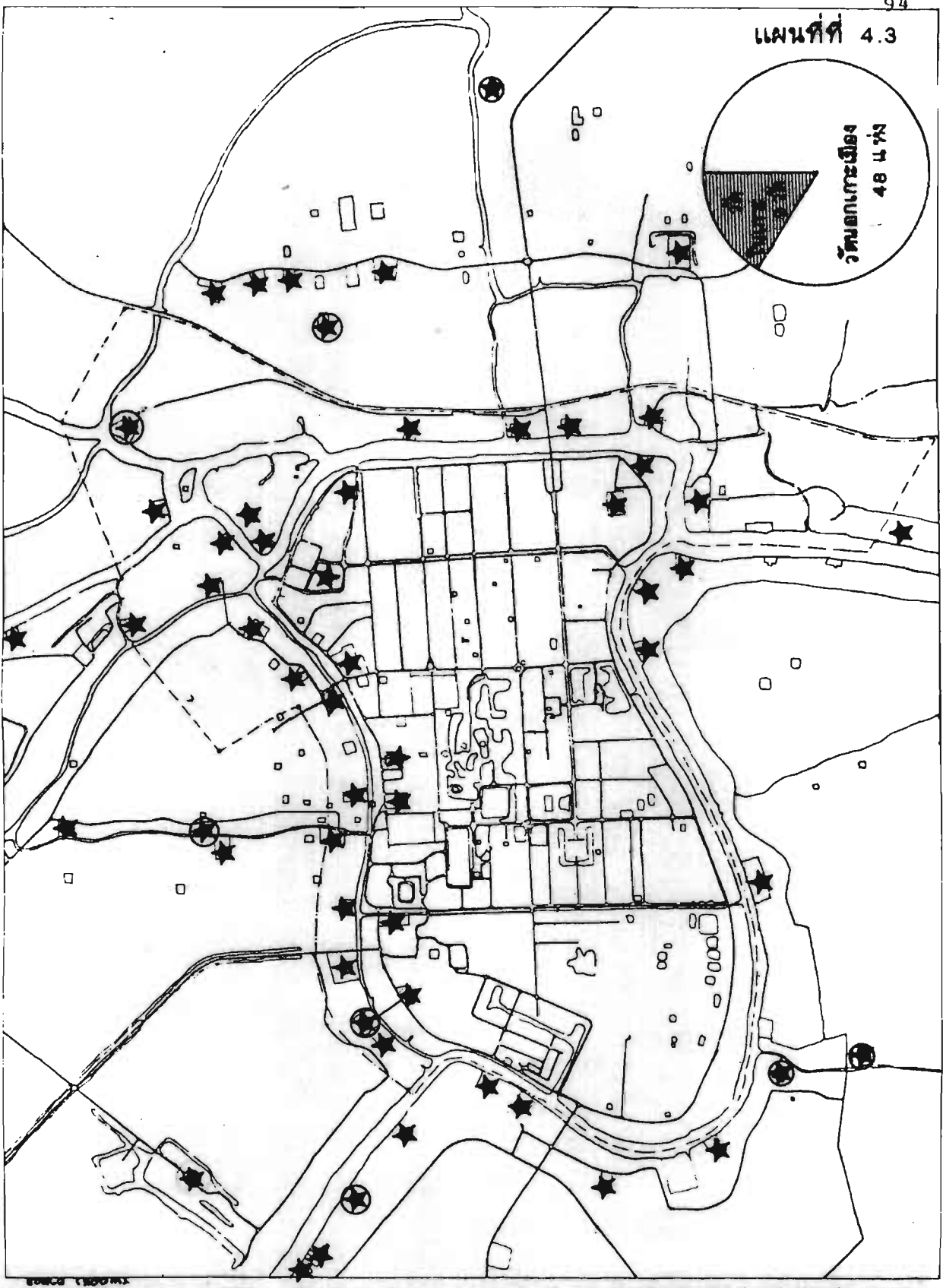
ข.๒ แม่น้ำเจ้าพระยา มีวัดเรียงรายกันอยู่ ได้แก่ วัดชัยวัฒนาราม วัดเชนตโยเซฟ วัดพุทธไสสวรรคย์ วัดขุนพรหม วัดนางกุย วัดใหม่บางกะจะ วัดกษัตราธิราช วัดธรรมาราม วัดท่าการ้อง เป็นต้น

ข.๓ แม่น้ำป่าสัก วัดที่อยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ได้แก่ วัดป่าโค วัดธรรมนิยม วัดพิชัยสงคราม วัดกล้วย วัดเกาะแก้ว วัดพนัญเชิง และวัดทรงกฤษ

ข.๔ กลุ่มที่ไม่ได้เรียงรายตามลำน้ำ ได้แก่ กลุ่มวัดบริเวณอโยธยาตอนเหนือ จำนวน ๕ วัด ได้แก่ วัดดุสิตาราม วัดอโยธยา วัดโบสถ์ราชเคชะ วัดประตู่ทรงธรรม วัดสมนโกฏิ

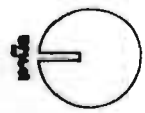
สรุป วัดที่มีภิกษุในพื้นที่ศึกษามีความสัมพันธ์กับแม่น้ำสายต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ในการวางแผนพัฒนาโบราณสถานจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์นี้เป็นสำคัญ และเป็นที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ วัดที่มีภิกษุส่วนใหญ่จะอยู่นอกเกาะเมือง โดยเป็นวัดที่อยู่ภายในเกาะเมืองเพียง ๔ วัด จากจำนวนทั้งหมด ๕๗ วัด

ค. การกระจายตัวของโบราณสถานที่สูญหาย จากการสำรวจภาคสนามปรากฏว่ามีโบราณสถานที่สูญหายอยู่เป็นจำนวนถึง ๑๕๒ แห่ง คิดเป็น ๔๔.๑๔ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่สูงมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการที่โบราณสถานสูญหายไป จากแผนที่ที่ ๔.๔ สามารถแบ่งกลุ่มของโบราณสถานที่สูญหายได้ ๗ กลุ่ม ดังนี้

การกระจายตัวของวัดที่มณฑลพิษณุ

- ★ ตำแหน่งวัดที่มณฑลพิษณุ
- ★ วัดที่มีโรงเรียนอยู่ในเขตวัด

ที่มา จากการสำรวจ

การศึกษานโยบายขยายขนาดเพื่อประกอบกิจการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครปฐม

โดย นาย สุวัฒน์ คุ้มวงศ์

กลุ่มที่ ๑ บริเวณโรงงานสุราขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต เฉพาะบริเวณ โรงงานสุราได้ทำให้โบราณสถานสูญหาย ได้แก่ วัดโคกนาง วัดจอมทอง วัดน้อย วัดสพสวรรค์ และบริเวณใกล้เคียงมีวัดที่สูญหาย คือ วัดสิงห์ และวัดโคก

กลุ่มที่ ๒ บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณนี้ปัจจุบันเป็น บริเวณบ้านพักอาศัย และบริเวณที่ถูกปล่อยปละละเลยเป็นป่าต้นไม้ขนาดย่อม วัดที่สูญหายในแถบ นี้ ได้แก่ วัดป่าทราย วัดสาทศิชน วัดป่าสะท้อน วัดพระงาม วัดเกาะ วัดตึกนางรำ และ วัดโชน

กลุ่มที่ ๓ บริเวณศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มนี้เป็นกลุ่มใหญ่มีโบราณ สถานสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ดังตัวอย่างเช่น

บริเวณศาลากลางจังหวัด เดิมเป็นที่ตั้งของวัดป่าทราย วัดป่ามอ และวัดบรมจักรวรรดิ บริเวณวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา เดิมมีวัดโคกขมื่น วัดขุนพรหม วัดเก่า วัดปรีาย และวัดป่าพิศ

บริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ในบริเวณมีวัดที่สูญหาย ได้แก่ วัดพระงาม วัด ออแม่ วัดป่าจาน

บริเวณชุมชนแออัดติดกับโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดหีบ วัดโคกเคยมี่ วัดโคกเคยมมา และวัดโคกยายมี

กลุ่มที่ ๔ บริเวณถนนโรจนะตอนเกาะเมือง โบราณสถานที่สูญหายส่วนใหญ่เนื่อง จากการบุกรุกทำลายของบริเวณบ้านพักอาศัย และอาคารพาณิชย์เชิงสะพานปรีดี ตัวอย่างเช่น วัดท่าจีน วัดสามจีน วัดน้อยนางหงษ์ วัดจิ้งจก วัดขอแอ วัดเสียมราชภูรี วัดนางชี วัดกระปือ วัดโค วัดเผาแท้ และวัดโคกขมื่น

กลุ่มที่ ๕ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้ม โดยเฉพาะเส้นทางจากวงเวียน เจดีย์วัดสาม ปลื้มไปวัดใหญ่ชัยมงคล มีวัดสูญหายคือ วัดตุลิต วัดเรไร- วัดสะพานเชือก วัดขนน วัดขนาน และวัดสี่เหลี่ยม วัดจุฬามณี โบราณสถานกลุ่มนี้สูญหายเนื่องจากการที่เส้นทางคมนาคมตัดผ่านและ เป็นบริเวณบ้านพักอาศัย

กลุ่มที่ ๖ บริเวณตำบลลำเภาลุ่ม บริเวณนี้เป็นอีกบริเวณหนึ่งที่โบราณสถานสูญหายไปเป็นจำนวนมาก สาเหตุก็คือเนื่องจากบริเวณนี้อยู่ไกลจากชุมชน แต่อยู่ใกล้กับแม่น้ำ จึงถูกพวกขโมยลักลอบขุดค้นโบราณสถานจนพังหลายสูญหายไป รวมทั้งการลักลอบขโมยอิฐของโบราณสถานไปทำการก่อสร้างอาคารเพราะเป็นอิฐที่มีความคงทนแข็งแรง โบราณสถานเหล่านี้ ได้แก่ วัดกะเตือ วัดท่าราบ วัดทอง วัดโคกสูง วัดวิหารเขียน วัดท่าหอบ วัดไผ่ล้อมเล็ก วัดตะบะ วัดนาค วัดท่าสัก วัดยี่คำ วัดโคกแรง วัดกัญ วัดน้อย และวัดแม่นางโอก ในปัจจุบันบริเวณวัดเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นทุ่งนา บ้านพักอาศัย และป่า

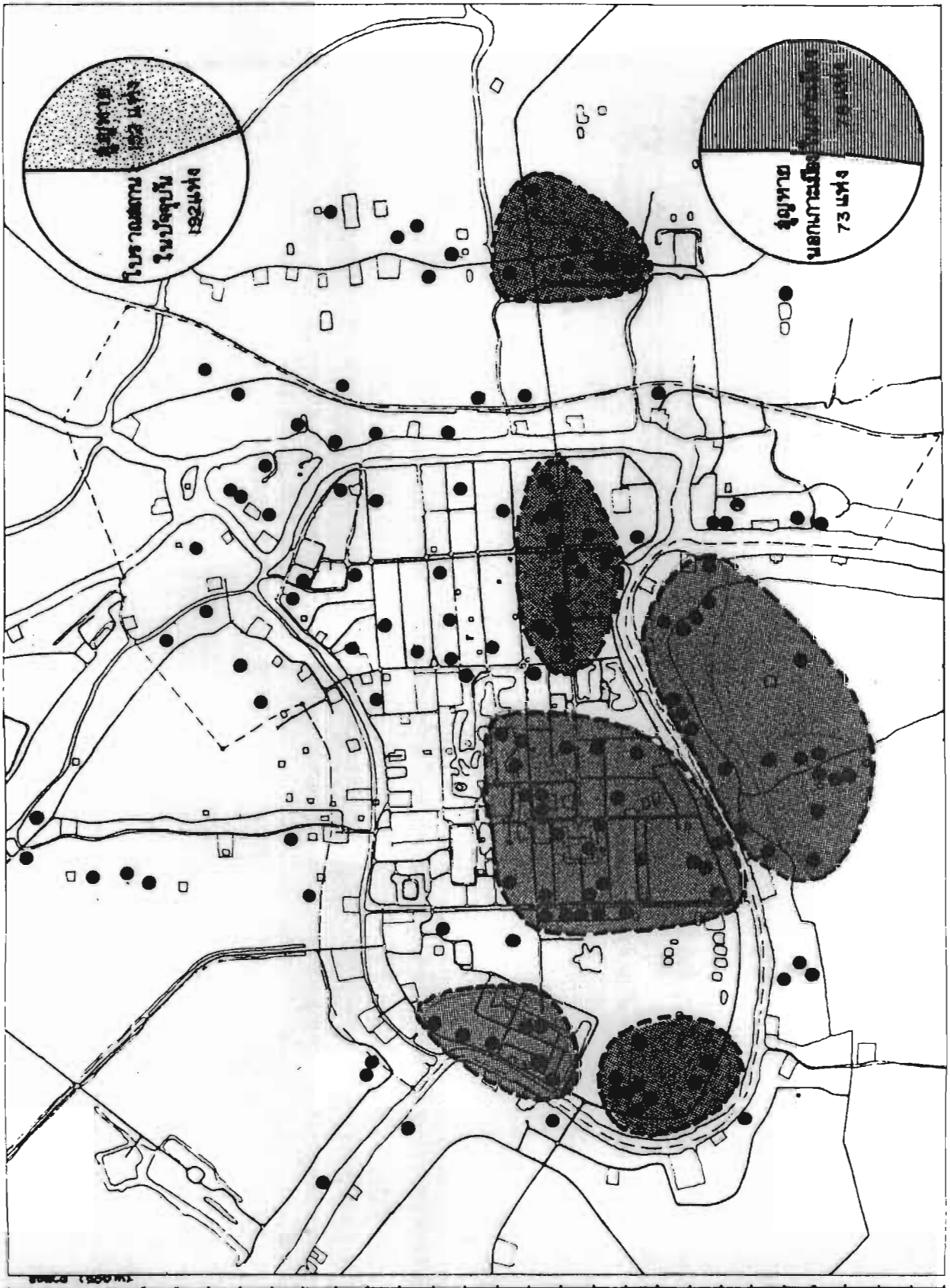
กลุ่มที่ ๗ กลุ่มนี้ ได้แก่ โบราณสถานสูญหายที่กระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะบริเวณหัวรอ ซึ่งเป็นศูนย์กลางธุรกิจของเมืองจะมีโบราณสถานสูญหายมาก ได้แก่ วัดขมื่น วัดของ วัดหนัง วัดกล้อง วัดสีจำปา วัดข้าวสารดำ วัดงู และวัดบัว วัดตอกไม้ วัดพระราม วัดปราสาท ในบริเวณคลองสระบัว

ทั้ง ๗ กลุ่ม จำนวน ๑๕๒ แห่งนี้ ในปัจจุบันเป็นการใช้ที่ดินต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้คือ

เป็นที่พักอาศัย	๔๔	แห่ง	หรือ	๓๒.๒๔ %
ป่า นา สวน	๔๕	"	"	๒๙.๖๐ %
ที่สาธารณะ ถนน	๒๐	"	"	๑๓.๑๖ %
สถานที่ราชการ	๑๔	"	"	๑๒.๕๐ %
อุตสาหกรรม	๔	"	"	๕.๙๒ %
พาณิชย์กรรม	๗	"	"	๔.๖๑ %
รวมกับวัดอื่น	๓	"	"	๑.๙๗ %

พบว่า สาเหตุใหญ่ของการใช้ที่ดินที่ทำให้โบราณสถานสูญหาย คือ ที่พักอาศัย ป่านา สวนและที่สาธารณะรวมถึงการติดถนน และสถานที่ราชการ เป็นส่วนใหญ่

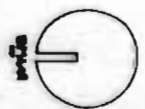
น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง), ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยู่ธยา. โรงพิมพ์ศิวพร
พระนคร, ๒๕๑๐.

แสดง การกระจายตัวของโบราณสถานที่สำคัญ

ที่มา ผังโบราณสถาน และ จากการสำรวจ

● ตำแหน่งโบราณสถาน

การศึกษารูปแบบโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครสุพรรณ

โดย นาย สุวัฒน์ สุขวัฒน์

สรุป จากการกระจายตัวของโบราณสถานที่ยุทธานายที่กล่าวมาทั้งหมด วิเคราะห์สาเหตุสำคัญที่ทำให้โบราณสถานสูญหายไปดังนี้ คือ

๑. การเติบโตของเมืองมีผลทำให้โบราณสถานสูญหาย เนื่องจากโบราณสถานจะมีการผุพังบ้างตามกาลเวลา ประกอบกับการเติบโตของเมืองจากการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ไม่กระทำให้สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน มีการรื้อทำลายจนทำลายโบราณสถาน นำไปใช้ประโยชน์ด้านอื่น สังเกตจากจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ๓๕๔ แห่ง เป็นโบราณสถานในเกาะเมือง ๑๖๖ แห่ง โบราณสถานนอกเกาะเมือง ๑๘๘ แห่ง ซึ่งมากกว่าโบราณสถานในเมือง ๑๒ แห่ง แต่จากจำนวนโบราณสถานที่ยุทธานายทั้งหมด ๑๕๑ แห่งนั้น เป็นโบราณสถานที่อยู่ในเกาะเมือง ๗๔ แห่ง และที่เหลือ ๗๗ แห่ง เป็นโบราณสถานนอกเกาะเมือง ซึ่งจำนวนหนึ่งก็สูญหายเพราะสาเหตุของการตัดสร้างทางรถยนต์และการขยายตัวของบ้านพักอาศัยซึ่งขยายตัวสู่นอกเกาะเมือง

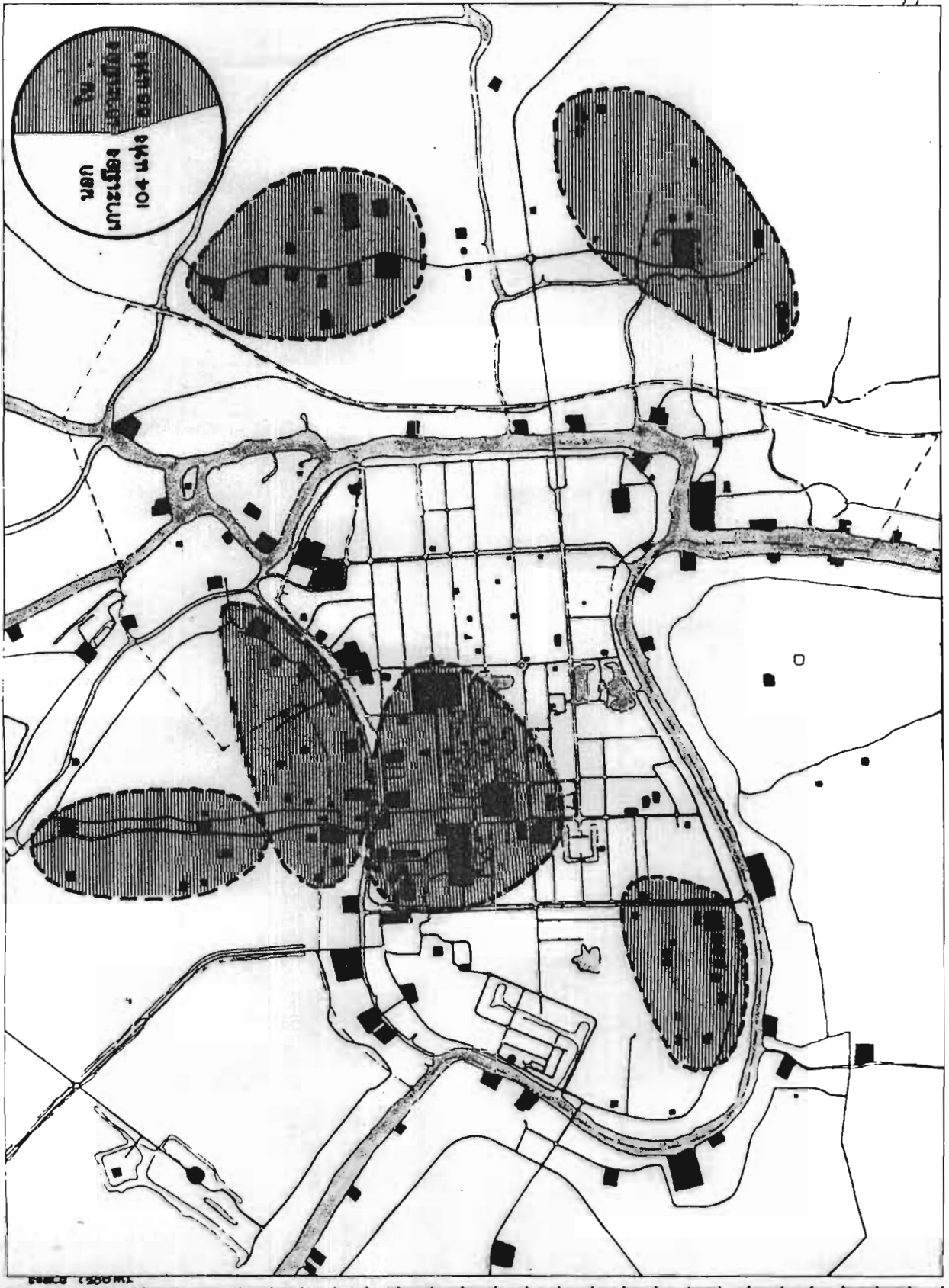
๒. ในบริเวณนอกเกาะเมือง สาเหตุที่ทำให้โบราณสถานสูญหาย คือ การลักลอบขุดค้นทำลายโบราณสถาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่อยู่ไกลจากชุมชนไกลจากสายตาผู้คน และไม่มีผู้ดูแลรักษา

๓. การกระจายตัวของโบราณสถานทั้งหมดในปัจจุบัน โบราณสถานในพื้นที่ศึกษาในปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด ๑๕๒ แห่ง มีการกระจายตัวและการเกาะกลุ่มดังนี้ (ดูแผนที่ที่ ๔.๕ ประกอบ)

กลุ่มที่ ๑ โบราณสถานในเกาะเมือง มีจำนวน ๔๔ แห่ง แบ่งย่อยได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ

- กลุ่มโบราณสถานบริเวณฝั่งพระราม เป็นโบราณสถานสำคัญที่สุดของเมือง ส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนา และขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว ได้แก่ พระราชวังหลวง วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ ฯลฯ เป็นต้น

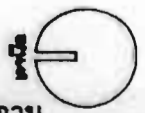
- กลุ่มโบราณสถานบริเวณทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง อยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดสังฆา วัดสังฆแท้ว วัดวังไชย วัดอุโบสถ ฯลฯ เป็นต้น

การกระจายตัวของบริเวณโบราณสถานในปัจจุบัน

ที่มา ฝั่งโบราณสถาน กองโบราณคดี และ จากการสำรวจภาคสนาม

■ บริเวณโบราณสถาน

การศึกษาวงศ์บริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาแบบพินัยนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช .

โดยนาง สุวิมล สุขวงษ์

- โบราณสถานที่เหลืออยู่ใน ๒ บริเวณ คือ บริเวณหัวรอ ซึ่งเป็นย่านพาณิชย์กรรม ได้แก่ พระราชวังจันทร์เกษม วัดเสนาสนาราม วัดปราสาท วัดขุนแสน เป็นต้น และบริเวณบ้านสวนซึ่งเป็นย่านพักอาศัย ได้แก่ วัดเปิด วัดโคกม่วง วัดขุนเมืองใจ วัดถนนจีน วัดลังกา

กลุ่มที่ ๒ บริเวณอโยธยาตอนเหนือ เป็นบริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานจำนวน ๑๕ แห่ง เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น วัดอโยธยา วัดกุฎีดาว วัดมเหยงค์ วัดสมณโกฏิ เป็นต้น บริเวณนี้เป็นบริเวณที่สมควรได้รับการศึกษาเป็นการเร่งด่วน เพราะเป็นแหล่งโบราณสถานที่มีความสำคัญมาก บริเวณโบราณสถานยังไม่ได้รับการบูรณะหรือดูแลรักษา ประกอบกับในอนาคตมีแนวโน้มว่าเมืองจะขยายตัวมาในแถบนี้

กลุ่มที่ ๓ บริเวณอโยธยาตอนใต้ บริเวณนี้มีความสำคัญและสถานการณ์เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๒ บริเวณนี้มีโบราณสถานอีกมากที่ยังไม่ทราบชื่อ^๑ ความเป็นมา มีโบราณสถานที่ทราบชื่อประมาณ ๑๐ แห่ง เช่น วัดใหญ่ชัยมงคล วัดสามปลื้ม วัดไฟไหม้ เป็นต้น ในปัจจุบันเมืองกำลังขยายตัวมาในบริเวณนี้มากที่สุด เริ่มมีบ้านจัดสรร อาคารพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม เช่น โรงเลื่อยไม้ ตลอดจนอาคารอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก สมควรที่จะมีการดำเนินการป้องกันสมบัติของชาติไว้อย่างเร่งด่วน

กลุ่มที่ ๔ บริเวณคลองเมืองและคลองสระบัว หรือบริเวณทุ่งแก้ว เป็นบริเวณที่มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันอย่างหนาแน่นมาก ทั้งที่เป็นวัดมีภิกษุและวัดร้าง มีจำนวนประมาณ ๓๐ แห่ง โบราณสถานที่สำคัญ ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดเจ้าย่า วัดแม่นางปลื้ม วัดโรงฆ้อง วัดตะไกร วัดกุฎีทอง เป็นต้น บริเวณนี้เป็นอีกบริเวณหนึ่งที่เมืองขยายตัวมา การใช้ที่ดินส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัย โบราณสถานส่วนใหญ่ยังถูกปล่อยปละละเลย สมควรมีการวางแผนพัฒนาโบราณสถานให้มีความสัมพันธ์กับบริเวณที่พักอาศัย

กลุ่มที่ ๕ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของบริเวณเกาะเมือง เป็นโบราณสถานอยู่

^๑น. ณ ปากน้ำ, (นามแฝง), ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยุธยา. โรงพิมพ์ศิวพร, พระนคร, ๒๕๑๐.

ในบริเวณเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ๔ กลุ่มนี้ เป็นโบราณสถานประเภทวัดร้าง มีจำนวนประมาณ ๑๕ แห่ง ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดอุโบสถ วัดเจดีย์ใหญ่ วัดสังข์แท้ วัดสังข์ทาลา เป็นต้น บริเวณถูกปล่อยให้รกร้าง มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมบริเวณโบราณสถาน รวมทั้งมีการรื้อล้างบริเวณโบราณสถานจากวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา และบ้านเรือนประชาชน รวมทั้งอยู่ใกล้กับโรงงานสุรา

กลุ่มที่ ๖ เป็นโบราณสถานที่กระจายตัวอยู่ทั่ว ๆ ไป ตามชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะกระจายตัวไปตามลำน้ำต่าง ๆ ตลอดจนถึงนาและป่า โบราณสถานสำคัญ ๆ ที่กระจายอยู่ตามลำน้ำ ได้แก่ วัดพุทธไสยาสน์ วัดชัยวัฒนาราม วัดเขนต์โยเซฟ วัดกษัตราธิราช วัดพญางิ้ว บ้านโปรตุเกส บ้านญี่ปุ่น เป็นต้น

๔.๔ ความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถาน

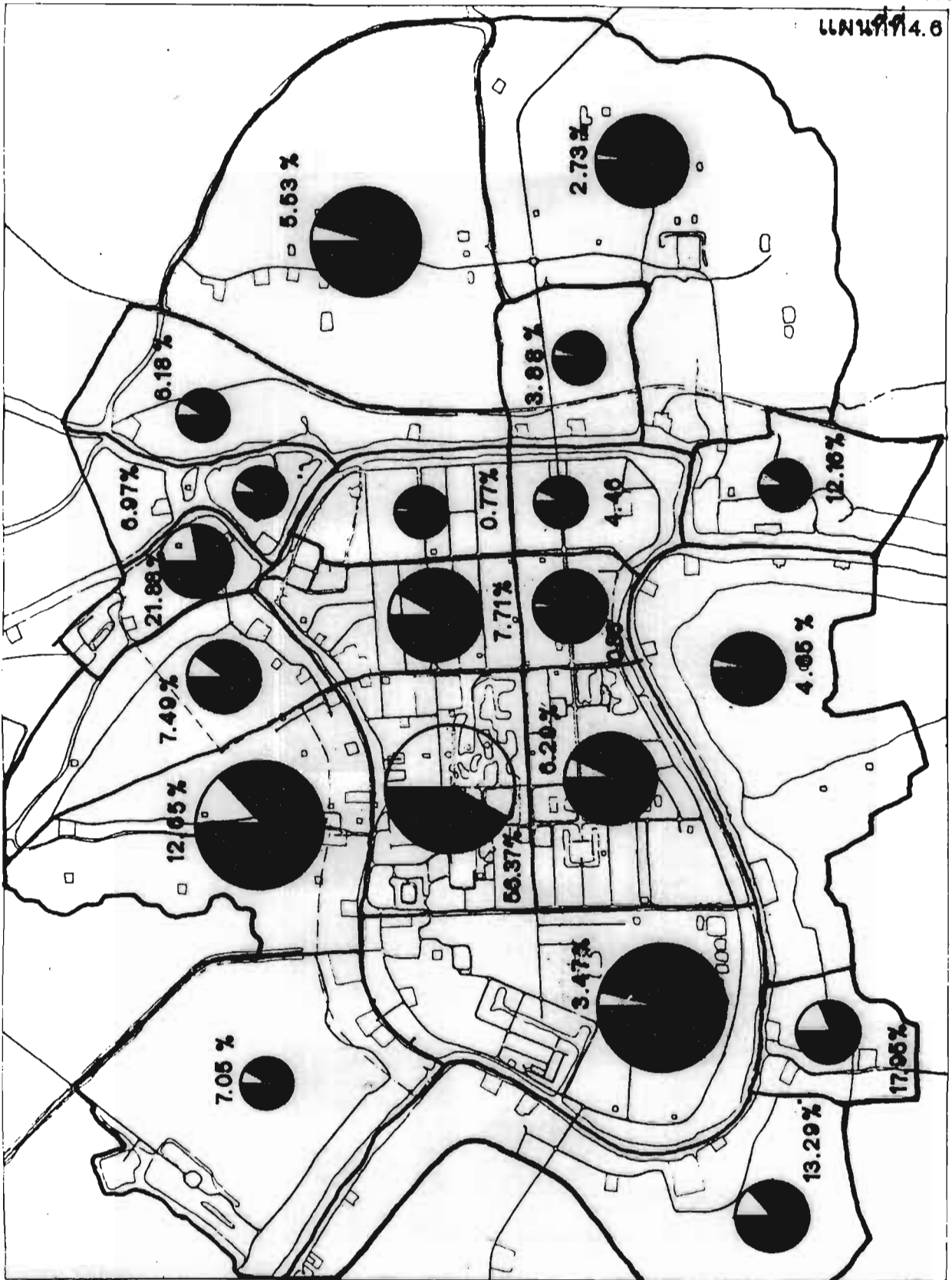
จากตารางที่ ๔.๑ ซึ่งแสดงพื้นที่บริเวณโบราณสถาน และจำนวนโบราณสถาน เมื่อนำมาวิเคราะห์กับพื้นที่ชุมชน ทำให้ทราบค่าความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถาน (ร้อยละของพื้นที่โบราณสถานต่อพื้นที่ศึกษา) ดูแผนที่ที่ ๔.๖ และตารางที่ ๔.๓ ประกอบ)

ก. การพิจารณาจำนวนโบราณสถาน บริเวณที่มีจำนวนโบราณสถานสูงสุด คือ บริเวณบึงพระราม มีจำนวน ๒๔ แห่ง รองลงมาได้แก่ บริเวณคลองสระบัว ๒๓ แห่ง บริเวณโรงงานสุรา ๒๒ แห่ง อโยธยาตอนเหนือ ๑๖ แห่ง และอโยธยาตอนใต้ ๑๒ แห่ง บริเวณที่มีจำนวนน้อยที่สุดได้แก่ บริเวณหัวรอ ๒ แห่ง บริเวณคลองปากข้าวสาร ๒ แห่ง บริเวณสถานีรถไฟ ๒ แห่ง บริเวณสะพานปรีดี ๔ แห่ง และบริเวณตำบลปากกราน ๔ แห่ง

ข. การพิจารณาความหนาแน่นโบราณสถาน^๑ บริเวณที่มีความหนาแน่นสูงสุด คือ บริเวณบึงพระราม ๕๖.๓๗ % รองลงมาได้แก่ บริเวณพระเนียดคลองข่าง ๒๑.๘๗ % บริเวณ ต.ปากกราน ๑๗.๔๕ % บริเวณ ต.บ้านป้อม ๑๓.๒๔ % บริเวณคลองสระบัว ๑๒.๖๕ %

^๑ค่าความหนาแน่น คิดเฉพาะพื้นที่บริเวณโบราณสถาน ไม่รวมพื้นที่เขตอุทยานประวัติศาสตร์

แผนที่ที่ 4.6

จำนวนโบราณสถาน และอัตราส่วนท.ท.โบราณสถาน ต่อท.ท.ชุมชน

ที่มา : การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบกระบวนการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครราชสีมา

จำนวน

21-25 แห่ง
16-20
11-15
6-10
1-5

หมายเหตุ : ไม่คิดท.ท.อุทยานประวัติศาสตร์

ท.ท.โบราณสถาน

ท.ท.ชุมชน

โดย นาย สุวัฒน์ คุ้มวงษ์

และบริเวณวัดพนัญเชิง ๑๒.๖๑ % ส่วนบริเวณที่มีความหนาแน่นโบราณสถานต่ำสุดได้แก่ บริเวณหัวรอ ๐.๗๗ % บริเวณถนนโรจนะ ๐.๘๖ % บริเวณอโยธยาตอนใต้ ๒.๗๓ % บริเวณโรงงานสุรา ๓.๔๗ % และบริเวณคลองปากข้าวสาร ๓.๘๘ % ตามลำดับ

สรุป จากการพิจารณาจำนวนและความหนาแน่นพบว่า บริเวณที่เด่นที่สุดของเมือง คือ บริเวณบึงพระราม มีจำนวน และความหนาแน่นโบราณสถานสูง รองลงมา คือ บริเวณคลองสระบัว ซึ่งมีจำนวนและความหนาแน่นสูงเช่นเดียวกัน (แต่บริเวณคลองสระบัวโบราณสถานส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับการพัฒนา) บริเวณอโยธยาและบริเวณโรงงานสุรา มีจำนวนโบราณสถานมาก แต่ความหนาแน่นน้อย เนื่องจากเป็นเขตใหญ่

สิ่งที่แสดงให้เห็นชัดอย่างหนึ่ง คือ บริเวณที่มีการเติบโตของเมืองสูงจะมีจำนวนโบราณสถานและความหนาแน่นโบราณสถานน้อย จากการเปรียบเทียบระหว่างแผนที่ที่ ๓.๑๗ และ ๓.๒๓ กับแผนที่ที่ ๔.๖ บริเวณเหล่านี้ได้แก่ บริเวณหัวรอ บริเวณสะพานปรีดี บริเวณคลองปากข้าวสาร และบริเวณเกาะลอย

ตารางที่ ๔.๓ แสดงความหนาแน่นของบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

เขตการศึกษาและสำรวจ	จำนวนโบราณสถาน (แห่ง)	พื้นที่โบราณสถาน (ตร.ม.)	พื้นที่เขตศึกษา (ตร.ม.)	% ของพื้นที่โบราณสถาน %
๑. โรงงานสุรา	๒๒	๙๒,๐๕๐	๒,๖๕๓,๗๒๘.๕	๓.๔๗
๒. บึงพระราม	๒๔	๘๔๘,๐๕๐	๑,๕๐๔,๕๗๖.๐	๕๖.๓๗
๓. ศาลากลาง	๑๑	๙๕,๙๕๐	๑,๕๒๕,๕๙๐.๕	๖.๒๒๙
๔. เขตบ้านสวน	๑๔	๗๔,๑๙๓	๙๖๑,๑๙๓.๐	๗.๗๑
๕. ถนนโรจนะ	๗	๓๗,๘๑๔	๕๓๘,๘๐๕.๕	๐.๘๖
๖. หัวรอ	๒	๕,๘๒๕	๗๕๒,๒๓๘.๐	๐.๗๗
๗. สะพานปรีดี	๔	๒๙,๘๒๕	๖๖๘,๖๕๖.๐	๔.๔๖
๘. ต.บ้านป้อม	๑๐	๓๒๗,๖๐๐	๒,๕๖๕,๖๖๙.๐	๑๓.๒๙
๙. ต.ภูเขาทอง	๕	๑๘๕,๕๐๐	๒,๖๓๒,๘๓๓.๐	๗.๐๕
๑๐. คลองสระบัว	๒๓	๒๗๗,๖๓๓	๒,๑๙๔,๐๒๗.๕	๑๒.๖๕
๑๑. ทุ่งแก้ว (คลองเมือง)	๖	๑๐๕,๕๐๐	๑,๕๐๘,๓๕๖.๗	๗.๔๙
๑๒. พระเนียดคล้องช้าง	๖	๑๑๘,๘๐๐	๕๕๓,๒๘๓.๐	๒๑.๘๗
๑๓. เกาะลอย	๕	๔๘,๐๕๕	๖๘๙,๕๕๑.๕	๖.๙๗
๑๔. สถานีรถไฟ	๒	๘๐,๐๐๐	๑,๒๙๕,๕๒๑.๐	๖.๑๘
๑๕. อโยธยาเหนือ	๑๖	๑๙๔,๐๘๙	๓,๕๑๐,๔๔๔.๐	๕.๕๓
๑๖. อโยธยาใต้	๑๒	๑๐๙,๓๕๐	๔,๐๑๑,๙๓๖.๐	๒.๗๓
๑๗. คลองปากข้าวสาร	๖	๓๐,๐๐๐	๗๗๓,๑๓๓.๐	๓.๘๘
๑๘. วัดพัญญูเชิง	๕	๑๒๗,๐๐๐	๑,๐๔๔,๗๗๕.๐	๑๒.๑๖
๑๙. ต.ลำเกลือ	๘	๑๒๖,๕๐๐	๒,๗๑๖,๔๑๕.๐	๔.๖๕
๒๐. ต.ปากกระดาน	๔	๑๒๐,๐๑๖	๖๖๘,๖๕๖.๐	๑๗.๙๕

ที่มา : จากการสำรวจ ภาพถ่ายทางอากาศ กรมแผนที่ทหารและแผนที่เทศบาลเมือง
นครศรีอยุธยา กองสำรวจ สำนักผังเมือง

หมายเหตุ ไม่คิดรวมโบราณสถานประเภทอื่น ๆ ๔ แห่ง คือ คลองท่อ คลอง
มะขามเรียง คลองเสนาสนะ คลองมหาชัย

บทที่ ๕

การวิเคราะห์คุณค่าโบราณสถานและความสัมพันธ์โบราณสถานกับเมือง

โบราณสถานในเขตพื้นที่ศึกษานั้นมีจำนวนถึง ๑๘๘ แห่ง แต่ละแห่งต่างก็มีคุณค่าความสำคัญต่างระดับกัน บางแห่งมีคุณค่าสูง บางแห่งมีคุณค่าต่ำ บางแห่งได้รับการอนุรักษ์หรือได้รับการซ่อมแซมดูแลรักษาแล้ว แต่บางแห่งยังไม่ได้รับดูแล หรือได้ในระดับน้อยกว่า และเป้าหมายในการศึกษาบริเวณโบราณสถานก็คือ หาแนวทางในการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน แต่เนื่องจากโบราณสถานมีเป็นจำนวนมาก ไม่สามารถพัฒนาทุกแห่งพร้อม ๆ กัน ในระดับที่เท่าเทียมกันได้ เพราะต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านเงินทุน กำลังคน เวลา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มิใช่หามาได้โดยง่าย

ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดลำดับคุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัด เลือกโบราณสถานโดยจัดแบ่งเป็นกลุ่มตามระดับของคุณค่าของโบราณสถานเพื่อวางแผนทางพัฒนาให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม แต่ละโบราณสถาน ตามระยะเวลาที่สมควร

๕.๑ เกณฑ์พิจารณาการขึ้นทะเบียนโบราณสถาน กรมศิลปากร

เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา นั้น ดัดแปลงและปรับปรุงมาจากเกณฑ์พิจารณาการขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากร การขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรนั้นตามพระราชบัญญัติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ มาตราที่ ๗ กล่าวว่า "เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษา และการควบคุมโบราณสถานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ให้อธิบดีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษาขึ้นทะเบียนโบราณสถานใด ๆ ตามที่อธิบดีเห็นสมควรได้ และให้มีอำนาจกำหนดเขตที่ดินตามที่เห็นสมควรเป็นเขตของโบราณสถาน โดยให้ถือว่าเป็นโบราณสถานด้วยก็ได้ ประกาศดังกล่าวนี้อธิบดีจะเพิกถอนหรือแก้ไขเพิ่มเติมก็ให้กระทำได้โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา"

จะเห็นว่าการขึ้นทะเบียนโบราณสถานอยู่ที่ดุลยพินิจของอธิบดีกรมศิลปากรแต่ปัจจุบันกรมศิลปากรยังไม่มี การตั้งเกณฑ์ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร^๑ ซึ่งถึงเกณฑ์การขึ้นทะเบียนโบราณสถาน แต่มีหลักเกณฑ์โดยทั่วไปที่ใช้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานดังนี้ คือ

๑. อายุ
๒. ลักษณะแห่งการก่อสร้าง
๓. หลักฐานเกี่ยวกับประวัติของโบราณสถาน

โดยจะต้องเป็นประโยชน์ในทางศิลปประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

๕.๒ เกณฑ์พิจารณาโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

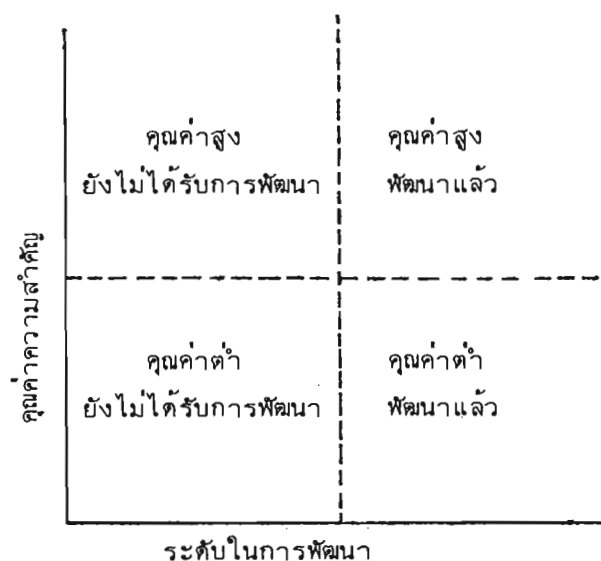
แบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ ด้าน คือ

ก. "คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน" หมายถึง คุณค่าที่มีอยู่ในบริเวณโบราณสถานนั้น ๆ

ข. "ระดับในการพัฒนา" หมายถึงสภาพปัจจุบันของบริเวณโบราณสถานที่ได้รับการพัฒนาในระดับต่างกัน

แล้วจัดความสัมพันธ์ของทั้ง ๒ ด้านเป็น ๒ แนวแกน เพื่อจัดกลุ่มโบราณสถาน ดังแผนภูมิที่แสดงต่อไปนี้

^๑สัมภาษณ์ คุณพิเศษ เจียจันทร์พงษ์ หัวหน้าโครงการสำรวจและขึ้นทะเบียนโบราณสถาน กองโบราณคดี กรมศิลปากร เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๒๕.

องค์ประกอบ (ตัวแปร) ที่ใช้วัด

ในการพิจารณาใช้วิธีการให้คะแนนโดยแบ่งออกเป็นองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบรองดังนี้ คือ

ก. "คุณค่าความสำคัญของบริเวณโบราณสถาน" แบ่งเป็น

๑. ด้านประวัติศาสตร์, โบราณคดี พิจารณาจาก

๑.๑ อายุ

๑.๒ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

๒. ด้านสถาปัตยกรรม พิจารณาจาก

๒.๑ ลักษณะพิเศษทางสถาปัตยกรรม

๒.๒ ความงามทางสถาปัตยกรรม

๒.๓ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม

๓. ด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ข. "ระดับการพัฒนา" พิจารณาจาก

๑. สภาพอาคาร

๒. สภาพบริเวณ

๓. สภาพแวดล้อม

๔. ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ดังรายละเอียดตามที่ได้ศึกษาต่อไปนี้

๕.๓ การวิเคราะห์ "คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน"

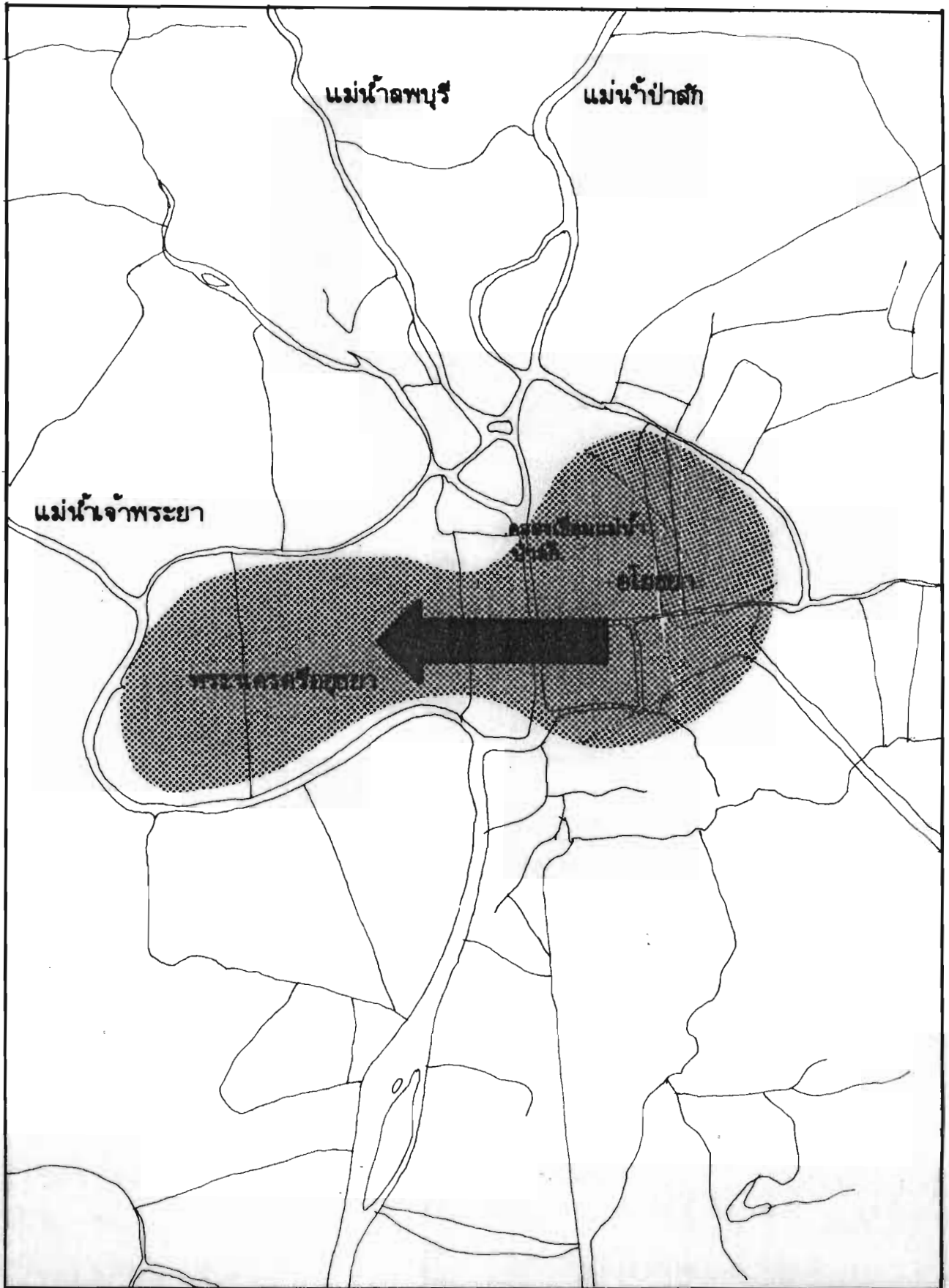
๕.๓.๑ การศึกษาวิเคราะห์ด้านประวัติศาสตร์ของบริเวณโบราณสถาน

ก. การศึกษาประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของกรุงศรีอยุธยา

อยุธยาได้ชื่อว่าเป็น " เวนิสตะวันออก " ^๑ ในสมัยก่อน ประมาณ พ.ศ.๑๑๐๐ บริเวณอยุธยาในปัจจุบัน คือ อาณาจักรทวารวดีเป็นชนชาติขอม ซึ่งเป็นชนชาติที่เจริญ และมีอำนาจมากในขณะนั้น เพราะมีระบบการใช้น้ำที่ก้าวหน้าและใหญ่ที่สุดในโลกมาจากประเทศจีน จุดศูนย์กลางซึ่งควบคุมระบบน้ำอันกว้างใหญ่ไพศาลนี้คือ นครธม ระบบคลองที่นครธมเป็นระบบที่มีภูมิประเทศ วิทยาการ และการวางผังเมืองให้คล้ายคลึงกับระบบจักรวาลมารวมบังคับในการสร้างเมือง ภูมิประเทศและทิศทางของทางระบายน้ำทำให้เกิดมีผังคลอง ซึ่งถูกต้องตามหลักวิทยาการชลประทานและในเวลาเดียวกันก็ต้องตามความมุ่งหมายของระบบจักรวาลในลัทธิฮินดู ส่วนชนชาติไทยนั้น ยึดเอาความสะดวกและความง่ายที่ให้ผลตอบแทนมากที่สุดเป็นสิ่งสำคัญ แทนที่จะสร้างเมืองใหญ่โตโดยวิธีใช้น้ำ และคลองตามระบบอันใหญ่และตามระบบจักรวาลของลัทธิฮินดู คนไทยหาวิธีสร้างเมืองโดยง่ายที่สุด คือ เลือกเอาบริเวณที่เป็นทุ่งนามีคิ่งน้ำเป็นเมือง เมืองนั้นก็ชื่อ " อโยธยา " ซึ่งอาจมีมาราว พ.ศ.๑๓๒๕ - ๑๔๐๐

ที่ตั้งของเมืองเป็นที่ราบลุ่ม ลักษณะแบบ delta คือมีลำน้ำหลายสายไหลประดังกันมาจากทิศเหนือลงไปทิศใต้ลงออกสู่อ่าวไทย เมื่อมาถึงที่ราบลำนน้ำต่าง ๆ นี้ถูกบังคับให้ไหลเพียงช้า ๆ แต่พลังของน้ำมีมากพื้นดินจึงถูกเขาะเป็นแนวโค้งไปโค้งมา ครั้นโค้งเข้าไปเจอกันทำให้กลายเป็นลำน้ำอันเดียวกัน และเกิดเกาะและแหลม หรือคิ่งน้ำต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก เมืองอโยธยาจึงเกิดขึ้นอยู่ในคิ่งน้ำของแม่น้ำป่าสัก (ดูแผนที่ ๕.๑ ประกอบ)

^๑ จงกลณี วิเศษกุล, อยุธยา เวนิสตะวันออก แปลจากบทความ Ayuthya; Venice of South Asia ในหนังสือ Courier ของ Unesco ฉบับเดือนตุลาคม ๒๕๐๕.

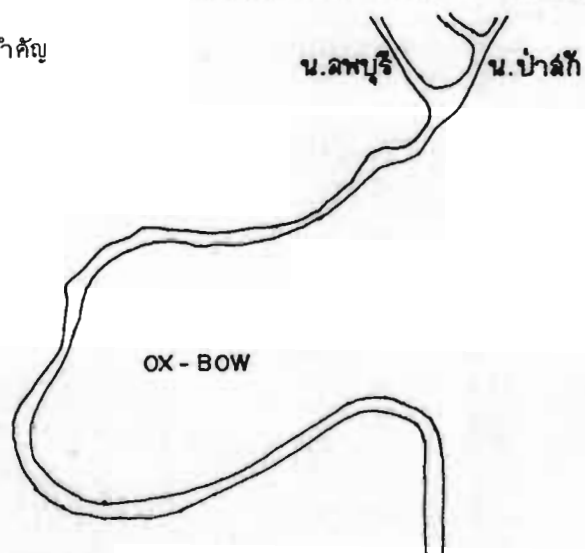
แผนที่ที่ 5.1 แสดงวิวัฒนาการการตั้งถิ่นฐานของเมือง

ในปี พ.ศ.๑๘๘๓ ได้มีการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางของเมืองจากคู่งแม่น้ำป่าสักมาในคู่งแม่น้ำลพบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่ติดต่อกันกับบริเวณเมืองอโยธยาบริเวณเมืองที่ได้ขยับขยายมาในคู่งแม่น้ำลพบุรีนี้ พระเจ้าอู่ทองได้ย้ายมาอยู่ ณ เมืองอโยธยามาตั้งบริเวณวังอยู่ในพื้นที่ทางทิศตะวันตก ตรงวัดพุทธไสสวรรคย์ ตำบลลำเืองลุ่มปัจจุบันนี้ สถานที่ซึ่งพระเจ้าอู่ทองอพยพมาอยู่ใหม่นี้มีเรื่องปรากฏในพงศาวดารว่า " ตำบลเวียงเหล็ก " พระเจ้าอู่ทองประกาศตั้งพระองค์เป็นพระราชาธิบดีมีอิสริยาภทรงพระนามว่า " สมเด็จพระรามาธิบดี " แล้วสร้างพระนครขึ้นใหม่ที่ตำบลหนองโสน ขนานนามว่า " กรุงเทพวราวดีศรีอยุธยา " แต่เรียกกันเป็นสามัญว่า " พระนครศรีอยุธยา " มาจนกระทั่งทุกวันนี้

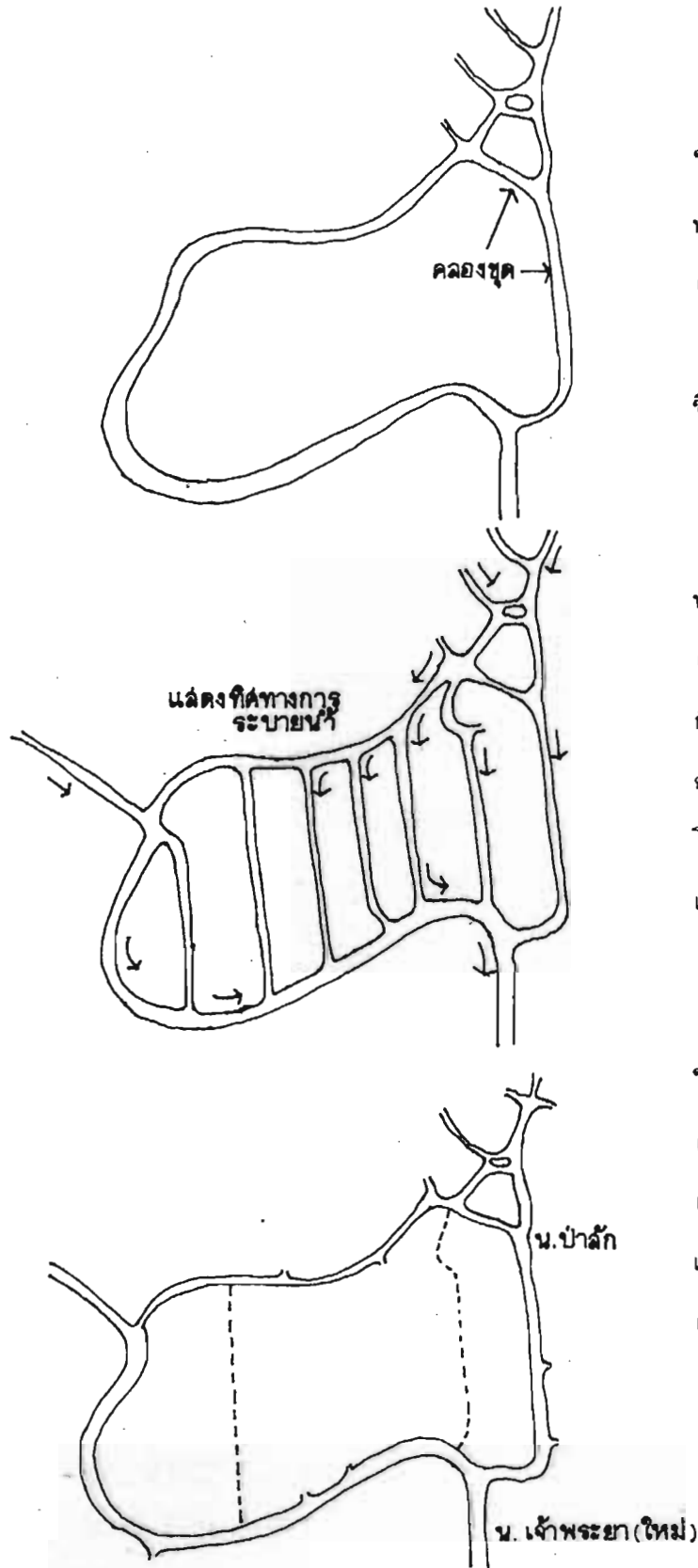
สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสถาปนากกรุงศรีอยุธยาเมื่อศักราช ๗๑๒ ปีชาล โทศก วันศุกร์ขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๔ ตรงกับวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ.๑๘๘๓ เป็นราชธานีของไทยตั้งแต่ พ.ศ.๑๘๘๓ ถึง พ.ศ.๒๓๑๐ รวมเวลา ๔๒๗ ปี โดยมีพระราชาธิบดีครองราชสมบัติติดต่อกันสืบเนื่องกันมาหลายพระราชวงศ์ รวมทั้งสิ้น ๓๓ พระองค์ (ดูรายละเอียดภาคผนวก)

วิวัฒนาการทางผังเมือง

วิวัฒนาการตั้งแต่ พ.ศ.๑๘๘๓ เป็นต้นมา เป็นวิวัฒนาการของแม่น้ำ คู คลอง เป็นสำคัญ

แต่เดิมพื้นที่ตั้งเมืองอยู่ในลักษณะที่มีแม่น้ำสองสาย คือ แม่น้ำลพบุรี และแม่น้ำป่าสักไหลมาบรรจบกันเป็นกุด(ox - bow)โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยามาเชื่อมด้วย

ในสมัยพระมหาธรรมราชา (พ.ศ.๒๑๑๒-พ.ศ.๒๑๓๓) ได้มีการขุดคลอง คือ ขื่อหน้า เพื่อเชื่อมตรงคอคอดของกุด อยุรยาจึงเป็นเมืองที่มีแม่น้ำล้อมรอบ หรือเป็นเกาะอยุธยา ซึ่งแตกต่างจากเมืองอื่น ๆ

เนื่องจากแม่น้ำไหลจากทางทิศเหนือลงไปทางทิศใต้ จึงได้มีการขุดคลองใหญ่ ๆ อีกเป็นจำนวนทั้งหมด ๖-๗ แห่ง ขนานกันไปกับลำคูขื่อหน้า ซึ่งนอกจากจะใช้ในการคมนาคมแล้ว ยังเป็นการระบายน้ำและสิ่งโสโครกต่าง ๆ ด้วย เป็นระบบระบายน้ำแบบ "HYDRALIC SYSTEM"

ในระยะหลังบริเวณแม่น้ำป่าสักตอนทิศเหนือเกาะต้นเขิน เนื่องจากการเปลี่ยนทิศทางการเดินของแม่น้ำ ทำให้ลำคูขื่อหน้าได้กลายเป็นแม่น้ำป่าสักไป ลำคลองต่าง ๆ ภายในตัวเมืองก็ลดจำนวนลงและต้นเขินด้วย

ระบบคลอง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น พงศาวดาร จดหมายเหตุ แผนที่ ฯลฯ พบว่า กรุงศรีอยุธยามีลำคลองภายในเมืองมากมาย ลำคลองเหล่านี้ตัดเป็นเส้นตรง มีถนนปูอิฐ และต้นไม้ใหญ่ ๆ ให้ความร่มรื่นแก่ผู้เดินถนนและผู้ที่ใช้ลำคลองสัญจรไปมา การคมนาคมทางน้ำเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประชาชน เรือเดินทะเลสามารถแล่นตามแม่น้ำเจ้าพระยาเข้ามาถึงตัวเมืองได้ ชีวิตชาวเมืองจึงขึ้นอยู่กับการสัญจรทางน้ำ พื้นแผ่นดินซึ่งในปัจจุบันเป็นที่รกร้างและทุ่งตานั้น ครั้งหนึ่งเต็มไปด้วยชีวิตชีวาและสีสันอันงดงาม ก่อให้เกิดประเพณีวัฒนธรรมขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการสัญจรของพ่อค้า ประชาชน หรือเหล่าทาสทาสี พิธีการเช่น ตลาตน้ำ เพลงเรือ ห้อนรำ ดังนี้ชาวยุโรปในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๒๑-๒๒ จึงเรียกอยุธยาว่าเป็น "เวนิสตะวันออก"

ระบบถนน การคมนาคมทั่ว ๆ ไปใช้ระบบคลองเป็นทางสัญจร แต่ภายในบริเวณกำแพงเมือง นอกจากคลองแล้วยังมีถนนอิฐโบราณขนานกันไปกับคลองเกือบทุกสาย เพื่อคน ช้าง และม้าเดิน สิ่งที่น่าชมในอยุธยา คือ ถนนเหล่านี้ซึ่งตัดเป็นเส้นตรงเสียบไปตามลำคลอง บ้านเล็กบ้านใหญ่สองข้างทางปลูกต้นไม้ร่มรื่นตา เนื่องจากมีคลองเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีสะพานข้ามคลองเหล่านี้ แต่จากบันทึกต่าง ๆ ที่ค้นคว้าได้มีสะพาน ๑๓ - ๑๕ สะพาน เป็นสะพานอิฐรูปโค้งสูงเพื่อให้เรือลอดไปมาได้ นอกนั้นเป็นสะพานไม้ ๒๔ สะพาน และมีสะพานอยู่แห่งหนึ่งที่สร้างด้วยศิลาแลงเพื่อช้างข้าม และยังมีสะพานสายโซ่ ลักษณะคงคล้ายสะพานแบบฮอลันดาคือ ยกได้ ถนนบางแห่งขยายกว้างออกไปเป็นลานตลาด เช่น ถนนป่าเตียนที่ขนานไปกับคลองประตูลิง ถนนหลวงก็เป็นถนนกว้างแต่ใช้เส้นทางแห่ขบวนหลวงต่าง ๆ

กำแพงเมือง ^๑ ลักษณะการป้องกันเมืองเดิมมีแต่กำแพงเป็นคันดินรอบตามคู่งแม่น้ำลพบุรี ต่อมาใน พ.ศ.๒๐๙๒ จึงได้ก่อกำแพงอิฐขึ้นแทนกำแพงดินและใน พ.ศ.๒๑๒๓ จึงได้รื้อกำแพงตรงด้านตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันออกเพื่อสร้างกำแพงขึ้นใหม่ โดยขยายแนวออกไป

^๑ สำนักผังเมือง, กระทรวงมหาดไทย. ผังการใช้ที่ดินพระนครศรีอยุธยา ๒๕๓๓, โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง, พระนคร, ๒๕๔๓.

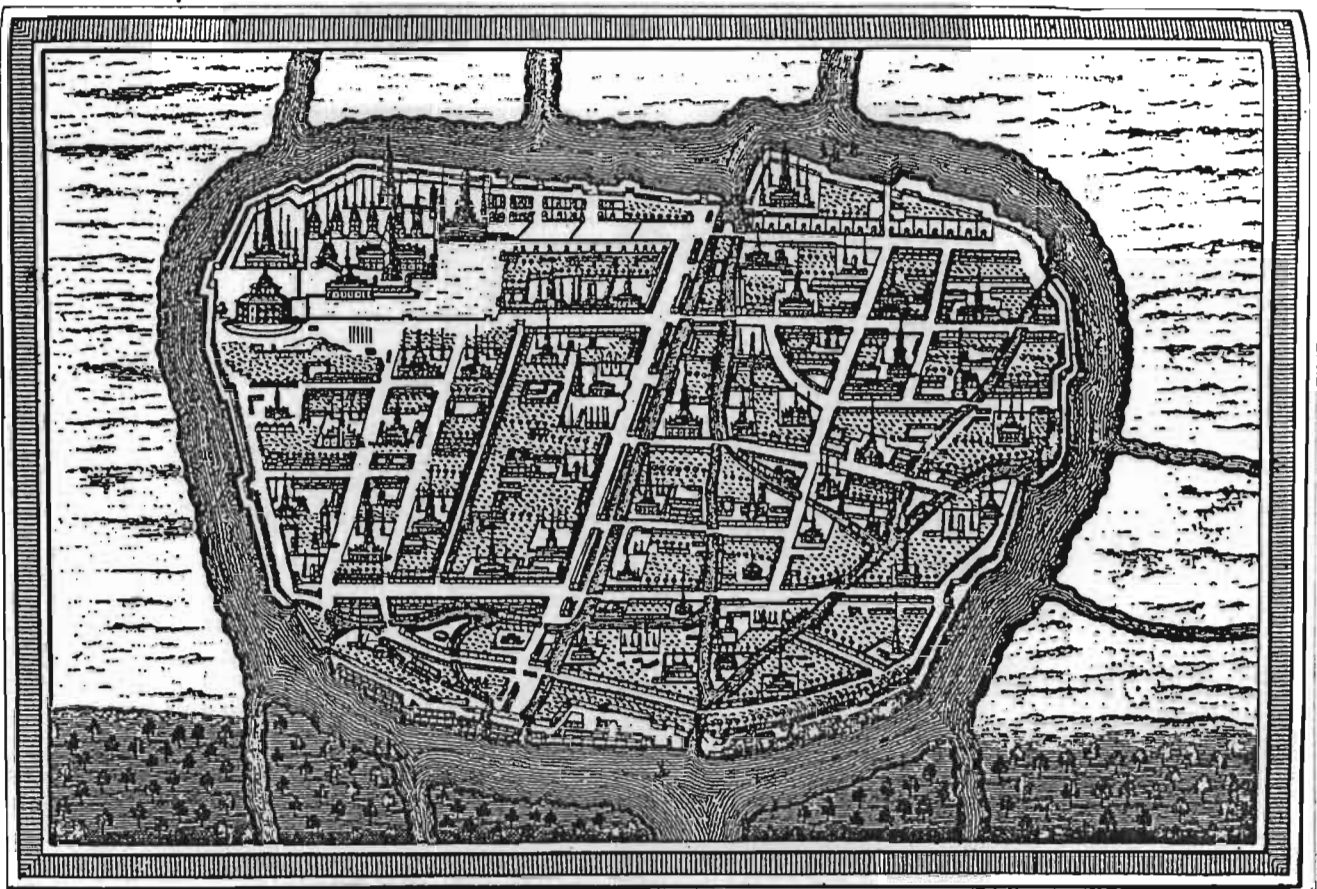
ให้ชิดกับแม่น้ำและชื่อหน้า ตามกำแพงมีประตูซึ่งมี ๒ ประเภท คือ ประตูน้ำประมาณ ๒๐ ประตู ประตูบกประมาณ ๗๔ ประตู ในจำนวนนี้มีประตูช่องกุด ๖๑ ประตู นอกนั้นเป็นประตูใหญ่แบบประตูยอด และประตูหูช้าง รวมทั้งหมดมีประตูเมืองประมาณ ๔๔ ประตู นอกจากนั้นตามกำแพงยังมีป้อมเป็นอีกประมาณ ๒๐ ป้อม

ลักษณะการใช้ที่ดิน จากแผนที่โบราณทั้งหมดที่ได้แสดงไว้ แสดงให้เห็นถึงการใช้ที่ดินในเมืองซึ่งถูกแบ่งเป็นระบบ bird โดย คูคลอง และถนน ซึ่งเป็นแนวฉากกันทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการแบ่งเขตบริเวณต่าง ๆ ในเมือง โดยเฉพาะวัดที่สำคัญและพระราชวัง ความสวยงามของอยุธยาอยู่ที่โบสถ์และเจดีย์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ วัด ทุกแห่งประดับประดาด้วยกระเบื้องหลังคามีสีทองระยิบระยับ ตัวพระราชวังห่างออกไปจากแหล่งชุมชน สร้างงามด้วยตัวตึกซึ่งประดับด้วยสีทองมีวัง ๓ วัง คือ

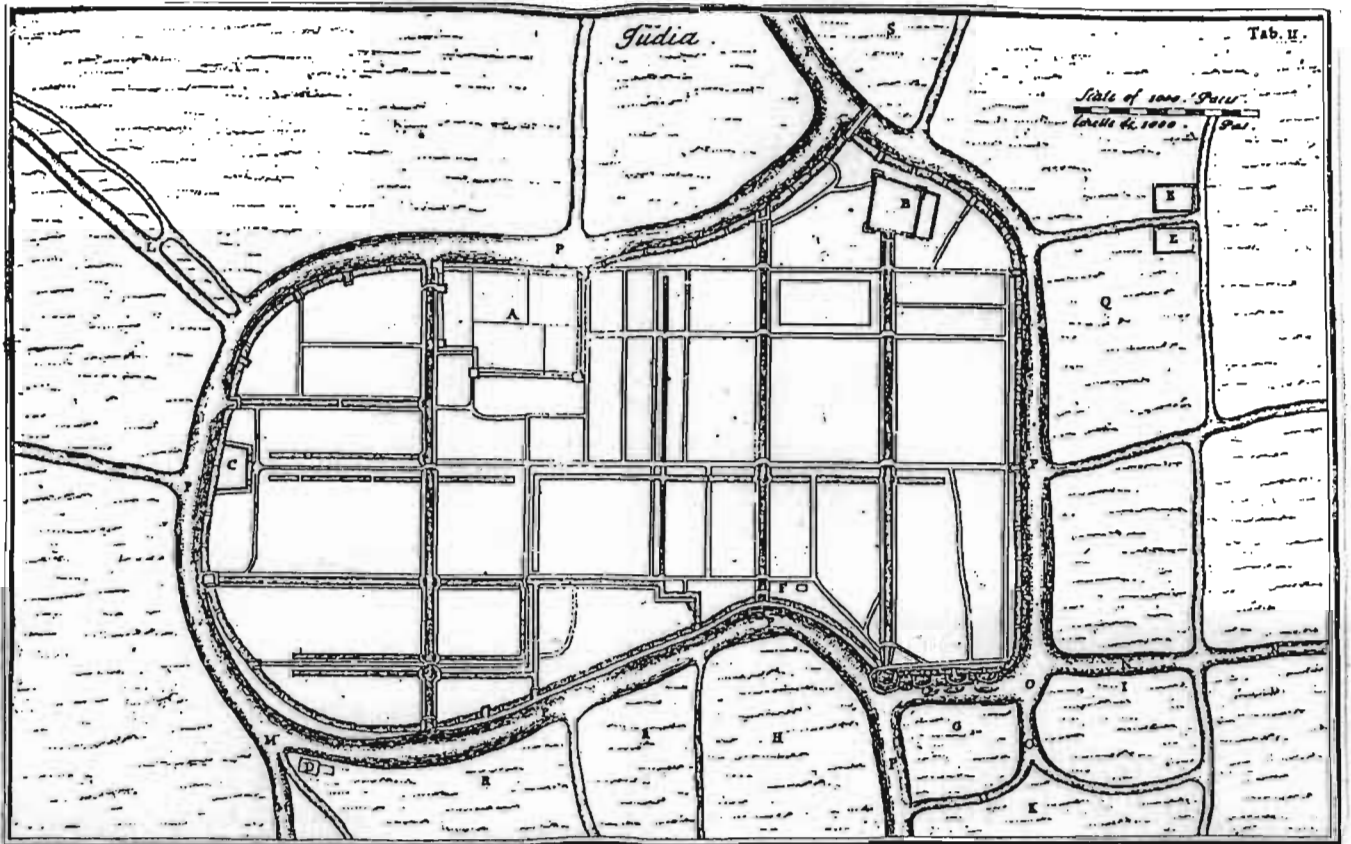
๑. วังหลวง เป็นเมืองมีกำแพงและป้อมปืนอยู่ในตัวเองอย่างสมบูรณ์ มีพระราชวังของพระมหากษัตริย์ และที่ทำงานราชการอยู่ข้างใน
๒. วังหน้า หรือพระราชวังจันทร์เกษมเป็นที่อยู่ของอุปราช
๓. วังหลัง ซึ่งกลายเป็นบริเวณโรงงานสุราในปัจจุบัน

การวางผังเมืองเน้นที่ความสำคัญของพระราชวัง กล่าวคือ จากตัวพระราชวังหลวงซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือติดกับกำแพง มีการสร้างถนนเจ้าพรหมตรงไปยังสะพานป่าถ่าน ตรงบริเวณนั้นเป็นที่ตั้งวัดใหญ่ที่สำคัญอยู่ ปากถนนเดียวกันมีกำแพงมั่นคงแข็งแรง และแบบแปลนอันมีระเบียบเรียบร้อย ถนนเจ้าพรหมนี้ตัดผ่านบึงพระรามอันเป็นบึงใหญ่ ซึ่งวัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม ติดกับบึงนั้น ก่อให้เกิดภาพสะท้อนแสงของเจดีย์และปราสาทลงเป็นเงาในน้ำอย่างน่าดู ถ้าชาวอยุธยาในสมัยนั้นจะมาทำบุญยังวัดเหล่านี้ก็จะเข้ามาได้โดยทางเรือตามคลองที่เชื่อมกับบึงพระราม

บ้านเรือนส่วนบุคคลภายในเมืองทั่ว ๆ ไป สร้างด้วยไม้แบบง่าย ๆ เสียบไปตามลำคลองต่าง ๆ ตัวเมืองจะแบ่งออกเป็นย่านต่าง ๆ ตามลักษณะของอุตสาหกรรมหรือการค้าขาย

JUDIA.
Capitale de Siam . III Hoofd-Stad van Siam .
 ผังเมืองพระนครสรอยรชาก่อนสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช

แสดงคลองและถนนที่ตรงกับลักษณะที่เหลืออยู่ในปัจจุบันมาก
 ผังฉบับนี้สำรวจในสมัยสมเด็จพระเพทราชา

ชนต่างชาติได้รับอนุญาตให้สร้างบ้านเรือนและวัดตามลัทธิที่ตนนับถือได้อย่างเสรี ชาวฮอลันดา โปรตุเกส และญี่ปุ่น ทำการค้าได้ผลดี เพราะมีหมู่บ้านตั้งอยู่ทางใต้ของเกาะซึ่งเป็นทางออกสู่ทะเล ชาวจีนมีย่านจีนของตนเอง ซึ่งย่านนี้ร่ำรวยและคึกคักที่สุดพร้อมด้วยร้านค้า และโรงเก็บสินค้า

ผังเมืองอยุธยาที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ร่มรื่น มีการจัดระบบการสัญจร การใช้ที่ดินเป็นอย่างดี เป็นที่ประทับใจของชาวต่างชาติที่เข้ามาพบเห็นเป็นอย่างมาก แต่ปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้ถูกทำลายไป สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องฟื้นฟู อนุรักษ์ตลอดจนพัฒนาสิ่งเหล่านี้ให้ลูกหลานไทยได้ชื่นชมในบรรพบุรุษต่อไปในอนาคต

ข. การศึกษาโบราณสถานในด้านประวัติศาสตร์

การศึกษาในส่วนนี้ศึกษาเพื่อให้ค่าความสำคัญของบริเวณโบราณสถานว่าแต่ละบริเวณมีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์มากน้อยเพียงใด การศึกษาบริเวณโบราณสถานในด้านประวัติศาสตร์พิจารณาจาก ๒ องค์ประกอบ คือ

๑. ค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เป็นการพิจารณาหลักฐานเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของแต่ละโบราณสถาน ตลอดจนประวัติความเป็นมาของโบราณสถานที่มีผลต่อทางประวัติศาสตร์

การให้ค่าความสำคัญนี้แบ่งการให้ค่าเป็น ๕ ระดับ คือ

ค่าความสำคัญ	เกณฑ์ความสำคัญทางประวัติศาสตร์
๕	ได้แก่โบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่สำคัญมากในประวัติศาสตร์ เช่น ผู้สร้าง ผู้พักอาศัยหรือผู้ทำให้เกิดเหตุการณ์เป็นพระมหากษัตริย์ และมีเรื่องราวอยู่ในพงศาวดาร
๔	เหมือนกับระดับค่าความสำคัญเท่ากับ ๕ แต่มีความสำคัญรองลงมา

ค่าความสำคัญ	เกณฑ์ความสำคัญทางประวัติศาสตร์
๓	เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญปานกลาง มีเอื้อยชื่อถึงในพงศาวดาร หรือเป็นวัดที่มีมียศฐาบรรดาศักดิ์ในสมัยนั้นเป็นผู้สร้าง หรือทำให้เกิดเหตุการณ์
๒	เป็นโบราณสถานโดยทั่วไปที่ราษฎรเป็นผู้สร้าง หรือมีชื่อเอื้อยถึงในพงศาวดาร
๑	ได้แก่โบราณสถานที่ไม่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ แต่ก็ให้ค่า = ๑ เพราะถือหลักว่าโบราณสถานทุกโบราณมีความสำคัญ

๒. อายุของโบราณสถาน หรือความเก่าแก่ของโบราณสถาน คือเป็นค่าความสำคัญอย่างหนึ่ง ในทางประวัติศาสตร์นั้นสิ่งใดที่มีอายุหรือความเก่าแก่มากย่อมมีความสำคัญเพิ่มขึ้นตามลำดับ การให้ค่าความสำคัญของอายุโบราณสถานแบ่งเป็น ๕ ระดับเหมือนความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ค่าความสำคัญ	ลักษณะของความเก่าแก่ (อายุ)
๕	ได้แก่โบราณสถานที่มีความเก่าแก่มากที่สุด ถือจากการสร้างขึ้นก่อนสมัยอยุธยา คือก่อนสมัยพระเจ้าอู่ทอง (พ.ศ.๑๘๕๓)
๔	โบราณสถานที่มีความเก่าแก่หรืออายุรองลงมา นับจากการสร้างอยู่ในสมัยอยุธยาตอนต้น ระหว่างพระเจ้าอู่ทอง พ.ศ.๑๘๕๓ ถึงสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ.๒๐๕๑
๓	เป็นโบราณสถานที่มีช่วงอายุอยู่ในระดับกลาง เป็นโบราณสถานที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนกลางระหว่างสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ.๒๐๕๑ ถึงสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พ.ศ.๒๑๗๒
๒	เป็นโบราณสถานที่สร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พ.ศ.๒๑๗๒ ถึงสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ พ.ศ.๒๓๑๐ และรวมถึงสมัยกรุงธนบุรี ด้วยเนื่องจากมีระยะเวลาสั้นเพียง ๑๕ ปี
๑	เป็นโบราณสถานที่มีอายุน้อยที่สุด คือ สร้างในสมัยรัตนโกสินทร์เป็นต้นมา คือตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พ.ศ.๒๓๒๕ จนถึงปัจจุบัน

๕.๓.๒ การศึกษาวិเคราะห์ด้านสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน

ก. การศึกษายุคสมัยและรูปแบบศิลปะไทย

การแบ่งยุคสมัยของศิลปะไทยยึดถือแนวทางที่สมเด็จพระยา
 ดำรงราชานุภาพได้ทรงแบ่งไว้ และเพิ่มเติมรายละเอียดซึ่งนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์
 ศิลปะได้ค้นคว้าไว้ เช่น ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล
 น. ณ ปากน้ำ และ ศาสตราจารย์ยอร์ช เซาคส์ (George Cedès) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้
 ศิลปะก่อนไทย

๑. สมัยทวารวดี (พุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖) ศิลปะส่วนใหญ่เป็นประติมากรรมที่เป็น
 พระพุทธรูปหิน สำริด ดินเผา และปูนปั้น ศิลปะทางสถาปัตยกรรมเป็นสถาปัตยกรรมแบบ
 รูปแบบสถาปัตยกรรมจะเป็นอาคารใหญ่ก่อด้วยอิฐใช้สอหิน บริเวณพื้นที่ศึกษามีศิลปภาพพิมพ์ รูป
 แบบสมัยทวารวดี คือ พระพิมพ์ที่วัดพระศรีสรรเพชญ์

๒. สมัยศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๔) ส่วนมากเป็นประติมากรรมรูปเคารพ
 ในพุทธศาสนาลัทธิมหายาน คือ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร สลักด้วยศิลา สถาปัตยกรรมแบบศรี
 วิชัยนั้นมีอยู่มากที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีลักษณะคล้ายกับเจดีย์ หรือเจดีย์ในชวา
 มากซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นอาณาเขตของอาณาจักรศรีวิชัย ในบริเวณพื้นที่ศึกษาไม่มีศิลปะสมัยนี้

๓. สมัยลพบุรี (พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘) เป็นศิลปะของขอมและศิลปะที่ได้รับอิทธิพล
 จากศิลปะขอม ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยลพบุรีนั้น ถ้าเป็นอาคารทางพุทธศาสนามักสร้างขึ้นบนพื้นที่
 ราบ แต่ถ้าเป็นอาคารทางศาสนาพราหมณ์มักยกพื้นสูง การก่อสร้างสถาปัตยกรรมยุคแรกมักสร้าง
 ด้วยอิฐเรียบไม่มีปูนสอ สมัยต่อมาจะใช้ศิลาแลงและหินทราย จำหลักตกแต่งเป็นรูปและลวดลาย
 ต่าง ๆ ส่วนมากเป็นภาพปูนประดับผนัง ลักษณะอาคารสมัยลพบุรีอีกประการหนึ่งคือ มักจะสร้าง
 ไม่เสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะอาคารแต่ละแห่งมักสร้างด้วยหินใหญ่โต ต้องใช้ผู้คนเป็น
 จำนวนมากเกิดความอดอยาก ล้มตาย ต้องย้ายผู้คน ย้ายเมืองเรื่อยไป อิทธิพลของสถาปัตยกรรม
 สมัยลพบุรียังปรากฏอยู่ในศิลปะพุทธศาสนาของไทยโดยที่เด่นชัดที่สุดคือ " พระเจดีย์ยอดปราสาท "
 โดยเฉพาะในสมัยอยุธยาตอนต้น (ดูรายละเอียดสมัยอยุธยาตอนต้น)

ศิลปไทย

๑. สมัยเชียงแสน (พุทธศตวรรษที่ ๑๖-๒๓) ศิลปสมัยเชียงแสนมักเรียกรวมถึง ศิลปสกุลช่างทั้งหมดของภาคเหนือหรือศิลปลานนาไทยไว้ด้วย ศิลปส่วนใหญ่เป็นประติมากรรม พระพุทธรูป มีอิทธิพลของศิลปะพม่า เข้ามาปนมากเกิดรูปแบบศิลปแปลกออกไปอีกแบบหนึ่ง สถาปัตยกรรมในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นยุคหลังได้รับอิทธิพลมาจากสุโขทัย องค์พระเจดีย์เป็นทรงกลม แบบลังกาแต่มีฐานสูงย่อมุม ตัวอย่างเช่น พระธาตุลำปางหลวง จังหวัดลำปาง

๒. สมัยสุโขทัย (พุทธศตวรรษที่ ๑๘-๒๐) พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยถือได้ว่าเป็น พระพุทธรูปที่สวยงามที่สุด สถาปัตยกรรมมีแบบที่มีลักษณะเฉพาะตัว เจดีย์สมัยสุโขทัยแบ่งได้ เป็น ๓ แบบ คือ

- เจดีย์สุโขทัยแท้ ฐานทำเป็นสี่เหลี่ยม ๓ ชั้น องค์เจดีย์เหลี่ยมย่อมุมยอดเป็นทรง พุ่มข้าวบิณฑ์ หรือรูปดอกบัวตูม
- เจดีย์ทรงกลมแบบลังกา
- เจดีย์แบบศรีวิชัย

ศิลปสมัยสุโขทัยมีอิทธิพลต่อศิลปสมัยอยุธยาเป็นอย่างมาก เจดีย์ในพื้นที่ศึกษาจำนวนมากเป็นเจดีย์ทรงกลมแบบลังกา ตัวอย่างเช่น เจดีย์ทรงลังกาที่วัดพลับพลาไชย วัดสมณโกฐ วัดสิกาสมุท วัดเสลียง วัดช้าง วัดมเหยงคณ์ เป็นต้น

๓. สมัยอู่ทอง (พุทธศตวรรษที่ ๑๗-๒๐) นักประวัติศาสตร์ศิลปบางท่านเสนอว่า ควรเรียกว่าศิลปอโยธยาเพราะเชื่อว่ามีเมืองอโยธยาดังอยู่ทางทิศตะวันออกของพระนครศรีอยุธยา บางท่านเสนอว่าควรเรียกว่าสกุลช่างสุพรรณบุรี - สวรรคบุรี เพราะค้นพบพระพุทธรูปมาก ณ ที่สองแห่งนั้น ซึ่งต้องสืบกันไป โดยเฉพาะการขุดค้นหาร่องรอยของโบราณสถานสมัยอโยธยา ศิลปอู่ทองที่ถือว่ามีรูปแบบเด่นชัดที่สุด คือ พระพุทธรูปซึ่งแบ่งเป็น ๓ แบบ คือ แบบที่ได้รับอิทธิพล ศิลปะทวารวดีและขอมผสม แบบที่ได้รับศิลปะขอมมากยิ่งขึ้น และแบบสุดท้ายได้รับอิทธิพลของศิลป สุโขทัยผสมอยู่มาก อย่างไรก็ตามพระพุทธรูปมีลักษณะแข็งกร้าว เส้นรอบพระพักตร์ค่อนข้างแข็ง

ตัวอย่างเช่น หลวงพ่อโตวัดพนัญเชิง ส่วนสถาปัตยกรรม เจดีย์ แบ่งได้เป็น ๖ แบบคือ^๑
(ตัวอย่างที่ยกมาเป็นเจดีย์ในอยุธยา)

แบบที่ ๑ เจดีย์ทวาราวดี ได้แก่ วัดพญากง วัดขุนเมืองใจ และวัดใหญ่ชัยมงคล

แบบที่ ๒ เจดีย์แปดเหลี่ยม มีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปแปดทิศ ได้แก่ เจดีย์ที่วัดมณฑป วัดรางที่บึงพระราม

แบบที่ ๓ วิวัฒนาการจากแบบที่ ๒ ตัดส่วนละเอียดออกไป แบ่งเป็น ๓ รุ่น คือ

๑. รุ่นวัดจกรม

๒. รุ่นวัดเสลียง

๓. รุ่นวัดกะซ่าย

แบบที่ ๔ แบบที่นิยมสร้างในสมัยอู่ทอง แบ่งเป็น ๔ รุ่น

๑. เจดีย์วัดอโยธยา

๒. เจดีย์วัดกุฎีดาว

๓. เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล

๔. เจดีย์วัดสามวิหาร

แบบที่ ๕ เจดีย์หินยานแบบลังกา ได้แก่ เจดีย์วัดพลับพลาไชย วัดเสลียง วัดสีกาสมุด และวัดสมณโกฏิ

แบบที่ ๖ เจดีย์สมัยอโยธยารุ่นสุดท้าย มีซ่างหรือสิงห์ล้อม ได้แก่ เจดีย์วัดแม่น้ำปลีม วัดธรรมิกราช วัดมเหยงคณ์ และวัดช้าง

๔. สมัยอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๓) ศิลปสมัยอยุธยาเริ่มตั้งแต่สมัยพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) ทรงสร้างพระนครศรีอยุธยาขึ้นเป็นราชธานีตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๔๓ ลงมา

น. ฌ ปากน้ำ (นามแฝง). ศิลปอยุธยา. สำนักพิมพ์โอเดียนส์ไตร์,
พระนคร, ๒๕๑๖ หน้า ๘ - ๑๑.

จนเสียดวงศรียุทธยาครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐ มีการวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปเป็นช่วงตามยุคตามสมัย การแบ่งช่วงเวลาของศิลปสมัยอยุธยาแบ่งได้อย่างกว้าง ๆ เป็น ๓ ช่วง^๑ คือ

๑. สมัยอยุธยาตอนต้น ตั้งแต่สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง พ.ศ.๑๘๙๓) จนถึงสมัยสมเด็จพระชัยราชาธิราช พ.ศ.๒๐๘๑ ศิลปในยุคนี้เป็นศิลปะที่สืบต่อมาจากสมัยอู่ทองจึงมีอิทธิพลศิลปอู่ทอง ศิลปพบุรี ยิ่งกว่าสมัยสุโขทัย ประติมากรรมพระพุทธรูปตามนิยมทำตามศิลปอู่ทองตอนปลาย ต่อมาในสมัยพระบรมไตรโลกนาถได้มีอิทธิพลของศิลปสุโขทัยแพร่หลาย จึงทำให้เกิดประติมากรรมที่มีลักษณะเป็นแบบของอยุธยาอย่างแท้จริงขึ้น จิตรกรรมในสมัยแรกแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของศิลปพบุรี สุโขทัย และลังกาปะปน กล่าวคือ ภาพบางภาพมีลักษณะแข็งและหนัก สีใช้เพียงสีดำและขาว มีการปิดทองลงบนภาพแต่เพียงเล็กน้อย เป็นต้นว่าภาพเขียนบนผนังกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะ ภาพเขียนบนแผ่นหิน (ตะกั่ว) บนผนังกรุในพระเจดีย์องค์ใหญ่ด้านตะวันออกของวัดพระศรีสรรเพชญ์ ภาพเขียนที่พระเจดีย์วัดมหาธาตุอยุธยา

ด้านสถาปัตยกรรม อาคารสิ่งก่อสร้างที่เป็นโบสถ์ วิหาร มักมีขนาดใหญ่^๒ พระสถูปอันเป็นประธานของพระอารามมักสร้างเป็นปรางค์อย่างแบบพบุรี หรืออู่ทอง เป็นต้นว่าที่วัดพุทธไสยาจารย์ วัดพระราม วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดราชบูรณะ โบราณสถานอื่นที่เป็น

^๑ศิลปสมัยอยุธยา หม่อมเจ้าสุภัททิศ ดิศกุล แบ่งพระพุทธรูป ๒ ยุค ยุคแรกทำตามฝีมือช่างอู่ทอง ยุคหลังเป็นแบบอยุธยาแท้จริงโดยได้รับอิทธิพลจากศิลปสุโขทัยตั้งแต่สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ส่วนสถาปัตยกรรมแบ่งเป็น ๔ ยุค คือ ยุคแรกตั้งแต่พระเจ้าอู่ทอง-พระบรมไตรโลกนาถ ยุค ๒ พระบรมไตรโลกนาถ - พระเจ้าปราสาททอง ยุค ๓ พระเจ้าปราสาททอง - พระเจ้าบรมโกศ ยุค ๔ พระเจ้าบรมโกศ - เสียดวง พ.ศ.๒๓๑๐

^๒น. ณ ปากน้ำ, (นามแฝง) ศิลปกับโบราณคดีในสยาม, หน้า ๘๓, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, กรุงเทพฯ, ๒๕๒๐.

ศิลปสมัยอยุธยาตอนต้น ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดศาลาปูน วัดพุทไธศวรรย์ เป็นต้น

๒. สมัยอยุธยาตอนกลาง เริ่มจากสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ พ.ศ. ๒๐๙๑ ไปจนถึงสมัยสมเด็จพระศรีสุธรรมราชา พ.ศ. ๒๑๔๔ การสร้างพระพุทธรูปในสมัยนี้ยังคงนิยมสร้างพระพุทธรูปในอริยาบทต่าง ๆ ตามแบบที่นิยมทำกันในสมัยสุโขทัย และมีขนาดใหญ่ เช่น พระนอนวัดโลกยสุธา ต่อมาในสมัยพระเจ้าปราสาททองกลับไปนิยมศิลปะขอมอีก พระพุทธรูปจึงทำเป็นขอมปนไทย เช่น พระประธานที่วัดชุมพลนิกายาราม อ.บางปะอิน อยุธยา ด้านงานจิตรกรรมได้วิวัฒนาการไปไม่มากนัก พบสมุดข่อยเรื่องไตรภูมิประมาณ ๑๐๐ หน้า ลักษณะการใช้สีเริ่มมีมากขึ้น ภาพเขียนในสมุดข่อยเล่มนี้คงจะเป็นต้นเค้าความคิดในการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังของไทยสมัยต่อมา^๑

อาคารในสมัยอยุธยาตอนกลาง แบ่งเป็น ๓ แบบ คือ^๒

แบบที่ ๑ พระอุโบสถขนาดย่อม ผนังด้านข้างและด้านหลังทึบ ได้แก่พระอุโบสถวัดตึก วัดวรเชษฐาราม

แบบที่ ๒ เช่นเดียวกับแบบที่ ๑ แต่มีเจาะประตูออกด้านข้าง ๒ ข้าง หรือมีหน้าต่างเล็กข้างละบาน เสาหน้า ๒ เสา

แบบที่ ๓ วิวัฒนาการจากแบบที่ ๒ ด้านข้างเจาะเป็น ๒ หรือ ๓ บาน มีประตูเข้า ๒ หรือ ๓ ทาง ทั้งหน้าและหลัง

ศิลปสมัยอยุธยาตอนกลางอื่น ๆ ได้แก่ วัดชัยวัฒนาราม

๓. สมัยอยุธยาตอนปลาย เป็นยุคที่ศิลปะต่าง ๆ ได้เจริญสูงสุดในทุกด้าน เริ่มจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. ๒๑๔๔ ไปจนถึงสมัยสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ พ.ศ. ๒๓๑๐ ศิลปกรรมในยุคนี้เปลี่ยนไปจากสมัยต้นมาก เพราะสมัยนี้มีการติดต่อกับต่างชาติ

^๑ ศิลป พีระศรี, วิวัฒนาการแห่งจิตรกรรมฝาผนังของไทย ฯ, หน้า ๑๘.

^๒ น. ณ ปากน้ำ (นามแฝง), ศิลปอยุธยา, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, พระนคร, ๒๕๑๖. หน้า ๘๗-๘๘.

ประเทศมาก ทำให้มีอิทธิพลศิลปต่างชาติผสมอยู่ ดังจะเห็นได้จากสิ่งก่อสร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ เช่น ตำหนักพระพุทธโฆษาจารย์ วัดพุทธไสยาสน์ วัดตึก เป็นต้น โบสถ์วิหารในสมัยอยุธยาตอนปลายมักมีขนาดเล็ก มีลักษณะพิเศษ คือ มักทำฐานและหลังคาเป็นเส้นอ่อนโค้ง คล้ายเรือสำเภา นอกจากนี้มักใช้เสากลมก่อด้วยอิฐ มีบัวหัวเสาเป็นรูปบัวตูมไม่เหมือนกับบัวจกในสมัยรัตนโกสินทร์ ชายคาไม่ยื่นออกมาจากหัวเสามาก การสร้างเจดีย์นิยมสร้างเจดีย์เหลี่ยมหรือเจดีย์ย่อไม้สิบสองมากกว่าแบบอื่น ตัวอย่างโบราณสถานที่เป็นศิลปสมัยนี้ได้แก่ วัดธรรมาราม วัดช่องลม วัดพพุทธาราม วัดสุวรรณดาราราม

ด้านจิตรกรรมในสมัยนี้ได้วิวัฒนาการจนเป็นศิลปะของไทยอย่างสมบูรณ์ สีที่ช้ก็มีมากขึ้น การจัดองค์ประกอบมีชีวิตชีวามากขึ้น ภาพที่เขียนมีเรื่องราวเข้ามาประกอบ การใช้สีถึงมากแต่ไม่มากเหมือนสมัยรัตนโกสินทร์และไม่นิยมปิดทองมาก มักเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธประวัติ และเทพชุมนุมเป็นส่วนมาก

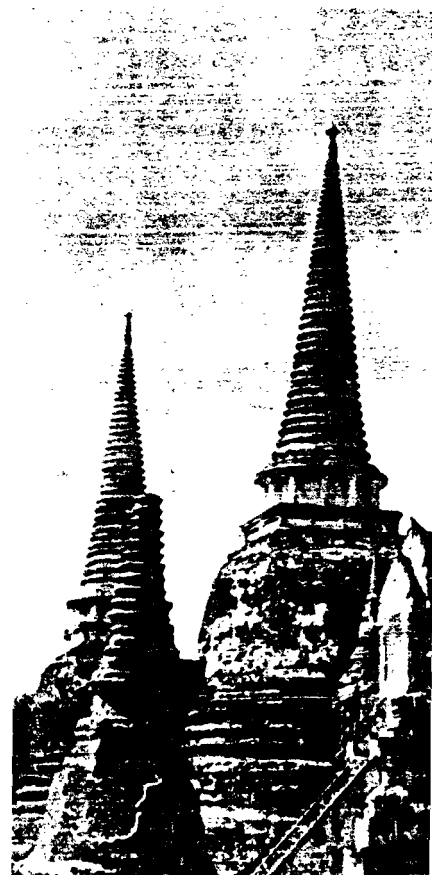
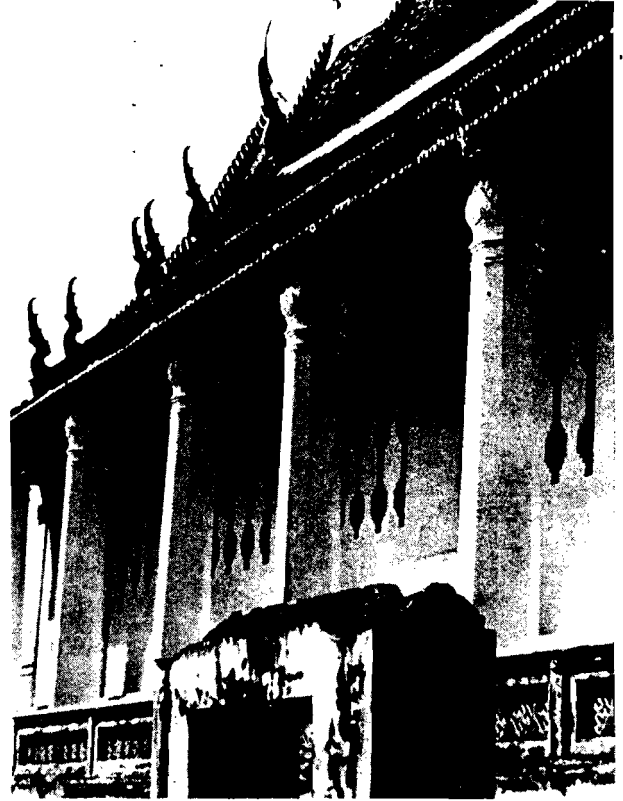
งานประติมากรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธรูปมีลักษณะแบบอย่างที่เป็นของอยุธยา โดยเฉพาะคือ " พระพุทธรูปทรงเครื่อง " ส่วนประติมากรรมเกี่ยวกับพุทธศาสนา ศิลปะแบบอยุธยาเจริญถึงขีดสูงสุดเหนือกว่าศิลปะแบบอื่น ๆ เช่น ประติมากรรม ธรรมาสัน ฐานบัวหนังสือพระไตรปิฎก ฐานบัวหนังสือสวดและหนังสือเทศน์ เครื่องไม้จำหลักนี้มักทำฐานโค้งเช่นเดียวกับหลังคาหรือฐานของสถาปัตยกรรม

ศิลปสมัยกรุงธนบุรี เนื่องจากมีระยะเวลาสั้นเพียง ๑๔ ปี และมีลักษณะคล้ายกับศิลปะแบบอยุธยา จึงจัดรวมไว้ในศิลปะแบบอยุธยา

๕. สมัยรัตนโกสินทร์ (พุทธศตวรรษที่ ๒๔.....) เริ่มตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงสร้างกรุงเทพมหานครเป็นราชธานี เมื่อ พ.ศ.๒๓๒๕ ศิลปะแบ่งเป็น ๒ ช่วง คือ ช่วงแรกจากรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๓ และช่วงที่ ๒ ตั้งแต่รัชกาลที่ ๔ มาจนถึงปัจจุบัน

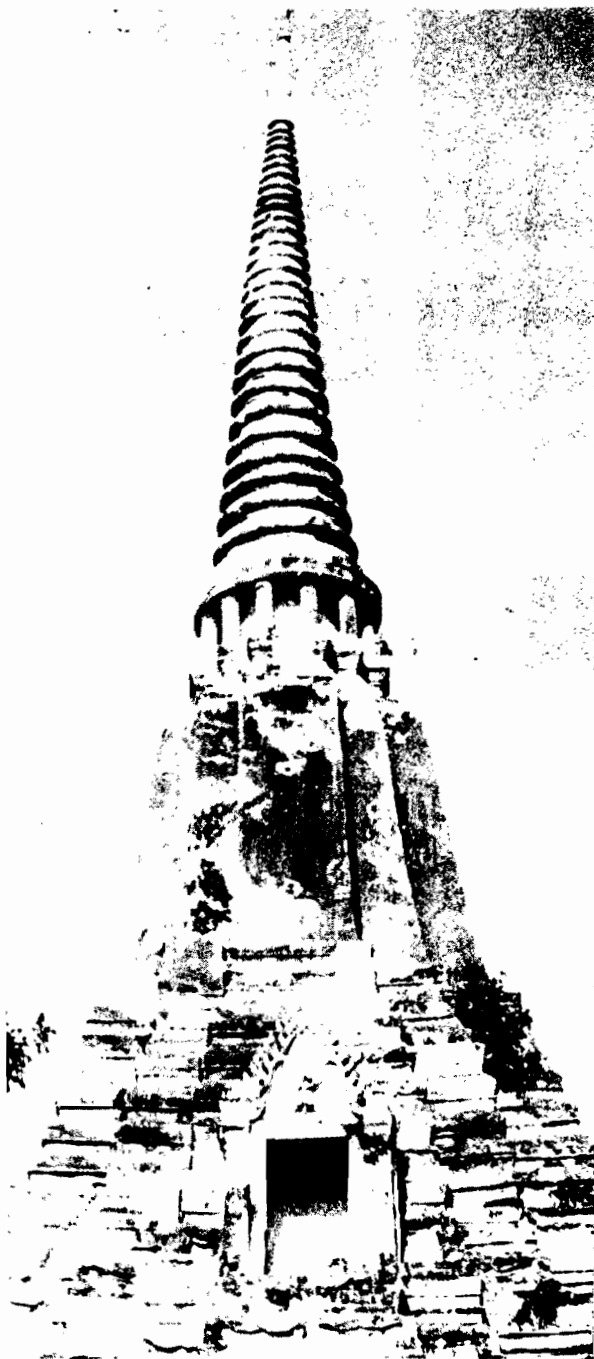
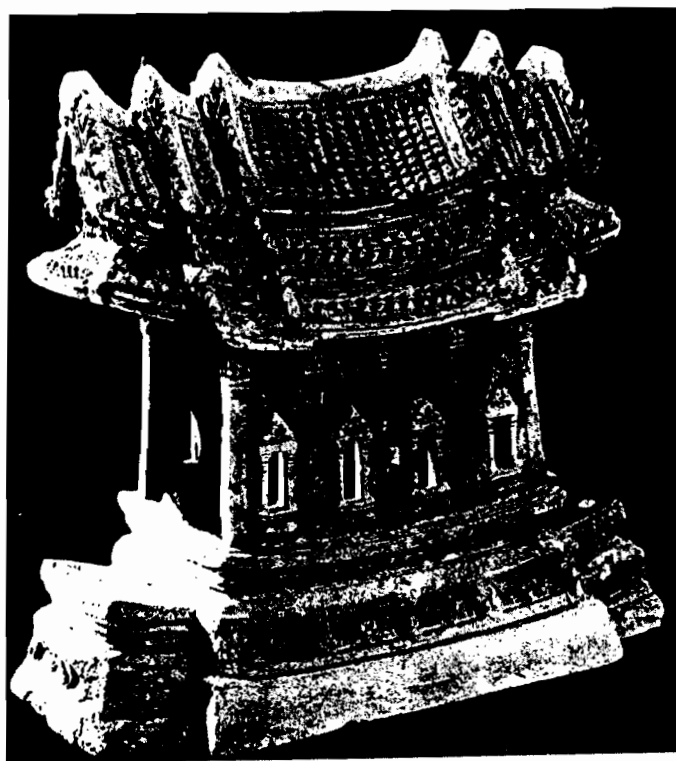
ศิลปสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการสร้างตามแบบอยุธยาในทุก ๆ ด้านอาจจะเป็นฝีมือของช่างอยุธยาที่อพยพมา ศิลปะสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นต้นมา เป็นยุคพัฒนาประเทศ มีการนำเอาวิชาการด้านต่าง ๆ ของตะวันตกมาใช้ในทุก ๆ ด้านรวมทั้งด้านศิลปด้วย ทำให้เกิดศิลปสมัยใหม่ในประเทศไทยขึ้น

ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนต้น

ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนกลาง

ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยอยุธยาตอนปลาย

โบราณสถานในพื้นที่ศึกษา ส่วนใหญ่เป็นวัดในสมัยอยุธยา แต่บางแห่งได้รับการสร้างขึ้นใหม่ในสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น วัดพิชัยสงคราม วัดกล้วย

ข. การศึกษาค่าความสำคัญทางสถาปัตยกรรมของโบราณสถาน

ในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง ค่าความสำคัญทางด้านสถาปัตยกรรม แบ่งการพิจารณาให้ค่าออกเป็น ๓ ด้าน โดยให้ครอบคลุมถึงลักษณะทางสถาปัตยกรรมดังนี้

๑. ลักษณะพิเศษ เป็นลักษณะในการพิจารณาให้ค่าทางสถาปัตยกรรมอันดับแรก หมายถึง ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ มีความเด่นทางองค์ประกอบสถาปัตยกรรมด้านใดด้านหนึ่งหรือเป็นลักษณะที่หายาก มีคุณค่าต่อการศึกษา ค้นคว้า และการอนุรักษ์

แบ่งการให้ค่าออกเป็น ๕ ระดับ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ค่าความสำคัญ	ลักษณะพิเศษ
๕	เป็นสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะพิเศษที่สำคัญ , เด่นหายาก , มีค่าต่อการศึกษา, อนุรักษ์
๔	เหมือนกับระดับ ๕ แต่มีความสำคัญรองลงมา
๓	มีความสำคัญปานกลาง
๒	มีลักษณะพิเศษอยู่ในขั้นพอใช้
๑	คือ โบราณสถานทั่วไป โดยถือให้ทุกโบราณสถานมีค่าลักษณะพิเศษพื้นฐานเท่ากับ ๑

๒. ความงาม ในที่นี้คือความงามเมื่อพิจารณาตามหลักวิชาการทางสถาปัตยกรรม ในการพิจารณาค่าความสำคัญในด้านความงามจะพิจารณาจาก

- ก. ลักษณะของรูปทรง (Form)
- ข. วัสดุและลักษณะพื้นผิว (Material & Texture)
- ค. สี (Colour)
- ง. ฝีมือการก่อสร้างและฝีมือช่าง

และในการให้คะแนน เนื่องจากศิลปไทยมีหลายยุคหลายสมัย แต่ละยุคมีความงามเป็นแบบฉบับของตัวเอง ไม่สามารถที่จะเปรียบเทียบให้ค่าความสำคัญได้^๑ สามารถเปรียบเทียบกันได้เฉพาะในยุคเดียวกันเท่านั้น เช่น พระปราสาท ในสมัยอยุธยาตอนต้นก็ต้องเปรียบเทียบกันในสมัยอยุธยาตอนต้นด้วยกัน โดยให้ความสวยงามแต่ละยุคสูงสุดมีระดับเท่ากับ ๕ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ค่าความสำคัญ	ความงามทางสถาปัตยกรรม
๕	มีความงามมากที่สุด ถือเป็นมาตรฐานสถาปัตยกรรมของแต่ละยุค
๔	มีความงามรองลงมาจากระดับ ๕
๓	มีความงามปานกลาง ดีพอใช้
๒	มีความงามพอใช้ โดยที่รูปทรง วัสดุ สี หรือ ฝีมือการก่อสร้างน้อยกว่า เมื่อเทียบกับลักษณะมาตรฐานในแต่ละยุค
๑	เป็นสถาปัตยกรรมโดยทั่วไป โดยถือให้มีค่าพื้นฐานเท่ากับ ๑

^๑จากการสัมภาษณ์คุณประยูร อรุณานุกุล (น. ณ ปากน้ำ) ผู้เชี่ยวชาญทางด้านประวัติศาสตร์ศิลป์ เมื่อวันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๒๕.

๓. องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม การให้ค่าในหัวข้อนี้เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้ ศึกษาเน้นหนักที่บริเวณ จึงต้องมีการให้ค่าองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม เพราะโบราณสถานส่วนใหญ่จะไม่เป็นสิ่งก่อสร้างเดี่ยว แต่จะเป็นกลุ่มเป็นองค์ประกอบอยู่ในบริเวณนั้น ๆ และอีกประการหนึ่งคือ เนื่องจากโบราณสถานในอยุธยามีความเก่าแก่มากในแต่ละแห่งจึงอาจจะเหลือสถาปัตยกรรมไม่ครบองค์ประกอบ บางแห่งอาจจะอยู่ครบ บางแห่งอาจจะเหลือเพียงเจดีย์องค์เดียว จึงมีค่าความสำคัญแตกต่างกัน โดยทั่วไปแล้วโบราณสถานในอยุธยาส่วนใหญ่จะเป็นวัด องค์ประกอบของวัดจะมีดังนี้

ก. เขตพุทธาวาส ประกอบด้วย โบสถ์ วิหาร เจดีย์ สรูป มณฑป

ข. เขตสังฆาวาส ประกอบด้วย กุฏิ ศาลาการเปรียญ เสนาสนะสงฆ์

หอฉัน หอไตร และฌาปนสถาน

และรวมถึงพระระเบียง กำแพงแก้ว ชุมประตู่ ลีมา ชุมลีมา หอกลอง

และหอรบขัง

องค์ประกอบนี้รวมถึงองค์ประกอบทางด้าน Landscape ด้วย เช่น บ่อน้ำ กำแพง เป็นต้น

รายละเอียดในการให้ค่าระดับคะแนนขององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมดังนี้

ค่าความสำคัญ	องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
๕	มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ ทำให้มีค่าต่อการศึกษาและอนุรักษ์
๔	มีองค์ประกอบเกือบสมบูรณ์ ขาดหายไปเพียงส่วนน้อย
๓	มีองค์ประกอบเหลือมากดีพอใช้
๒	เหลือสถาปัตยกรรมเพียง ๒ หรือ ๓ อย่างเท่านั้น
๑	เหลือสถาปัตยกรรมเพียง ๑ ชิ้นเท่านั้น เช่น เหลือเหลือเจดีย์ เพียงองค์เดียว

๔.๓.๓ การศึกษาวิเคราะห์ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม

ก. ประเพณีและวัฒนธรรม

เอกลักษณ์สำคัญประการหนึ่งของอยุธยา คือ กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งเป็นสมบัติประจำชาติที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สิ่งเหล่านี้เกิดจากการผสมผสานของวิถีชีวิตความเป็นอยู่กับพุทธศาสนาและสภาพแวดล้อม ฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่อยู่บนพื้นฐานของเหตุและผลที่ยึดถือปฏิบัติต่อกันมา ประเพณีของอยุธยามัยก่อนได้แก่^๑

- ประเพณีเสด็จออกแขกเมือง เป็นพระราชพิธีของพระมหากษัตริย์ทรงต้อนรับราชทูตจากต่างประเทศ

- ประเพณีการแต่งผมสตรีชาวอยุธยา

- กระบวนพยุหยาตราทางชลมารค เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่และมโหฬารที่สุด

- ประเพณีเดือนสิบเอ็ด เป็นพิธีแข่งเรือ ระหว่างเรือสมรรถไชยของพระเจ้าอยู่หัว กับเรือไกรสรณ์ของสมเด็จพระมหาเสี

- ประเพณีเดือนสิบสอง มีพระราชพิธีจองเปรียงตามประเพณี(ชักโคม) ในพระราชวังและตามบ้านเรือน ประเพณีจุลกฐิน คือ ทอดผ้าให้เสร็จในวันเดียว พังเทศน์มหาชาติ ประเพณีลอยกระทง

- ประเพณีสงกรานต์

- และการละเล่นอื่น ๆ เช่น โขน ละคร หนังใหญ่ ฟ้อนรำ กุลาตีไม้ เพลงเรือ การขับเสภา เป็นต้น

^๑วีระ อัมพันธ์สุข, กรุงศรีอยุธยา. หน้า ๗๒, โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ, ๒๕๒๔.

เนื่องจากอยุธยาเป็นชุมชนทางน้ำ ประเพณีวัฒนธรรมส่วนใหญ่จึงเกี่ยวพันกับแม่น้ำ โดยศูนย์กลางการจัดงานและการละเล่นมักจะทำอยู่ที่วัดของชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะเรียงรายไปตามลำน้ำ (ดูแผนที่ที่ ๔.๓ ประกอบ)

ในปัจจุบันบ้านเมืองได้ขยายตัว ประชากรเคลื่อนย้ายออกไปสู่ที่มีเศรษฐกิจดีกว่า ประกอบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปในทางตรงกันข้ามกับเมื่อครั้งอดีต กิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างจึงเสื่อมและสูญหายไปบ้าง แต่การพัฒนาเมืองโดยเฉพาะการพัฒนาโบราณสถาน การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประเพณีให้เกิดขึ้นใหม่ และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน

ข. การท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

จากการศึกษาในบทที่ ๓ การท่องเที่ยวมีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคกลาง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานในเขตการเทศบาลเมืองพระนครศรีอยุธยา

ข.๑ จำนวนแหล่งท่องเที่ยว จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และการสำรวจภาคสนาม ในบริเวณพื้นที่ศึกษามีแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด ๓๑ แห่ง ซึ่งเป็นโบราณสถานทั้ง ๓๑ แห่ง^๑ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

เขตสำรวจที่ ๑	- วัดโลกยสุธา วัดสวนหลวงสบสวรรค์
" ๒	- วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ พระราชวังหลวง บึงพระราม คุ่มขุนแผน
" ๓	- พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยา
" ๔	- วัดจันทร์เกษม
" ๗	- วัดสุวรรณดาราราม

^๑ บึงพระราม เป็นทั้งสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและเป็นโบราณสถานด้วย

เขตสำรวจที่	๘	-	วัดชัยวัดนาราม	วัดธรรมาราม	วัดกษัตราธิราช
"	๙	-	วัดภูเขาทอง		
"	๑๐	-	วัดหน้าพระเมรุ*		
"	๑๑	-	วัดแม่นางปลื้ม		
"	๑๒	-	เพนียดคล้องช้าง		
"	๑๕	-	วัดอโยธยา*	วัดภูมิดาว*	วัดมเหยงค์
			วัดช้าง*		
			วัดสมณโกฏิ*		
"	๑๖	-	วัดใหญ่ชัยมงคล		
"	๑๘	-	วัดพนัญเชิง	บ้านฮอลันดา*	บ้านญี่ปุ่น
"	๑๙	-	วัดพุทธไสสวรรค		
"	๒๐	-	วัดเชนดโยเซฟ*		

หมายเหตุ เครื่องหมาย * เป็นสถานที่ท่องเที่ยวนอกเหนือจากการท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทยจัดทำไว้

ข.๒ การกระจายตัวของแหล่งท่องเที่ยว จากจำนวนแหล่งท่องเที่ยว ๓๑ แห่ง
เป็นแหล่งท่องเที่ยวในเกาะเมือง ๑๓ แห่ง นอกเกาะเมือง ๑๘ แห่ง แบ่งตามลักษณะ
การเกาะกลุ่มได้ ๔ กลุ่ม คือ (ดูแผนที่ที่ ๕.๒ ประกอบ)

กลุ่มที่ ๑ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวบริเวณปิงพระราม ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เด่น
ที่สุดของเมือง ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยวในเขตสำรวจที่ ๒

กลุ่มที่ ๒ สถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มอโยธยา มีเกาะกลุ่มกันอยู่ ๔ วัด ในเขตสำรวจ
ที่ ๑๕

กลุ่มที่ ๓ ได้แก่โบราณสถานที่เรียงรายไปตามลำน้ำสายต่าง ๆ เช่น วัดธรรมา
ราม วัดกษัตราธิราช วัดชัยวัดนาราม วัดเชนดโยเซฟ วัดพุทธไสสวรรค วัดพนัญเชิง ฯลฯ
เป็นต้น

กลุ่มที่ ๔ โบราณสถานที่ไม่เกาะกลุ่มอยู่นอกเมือง ได้แก่ วัดภูเขาทอง และ
เพนียดคล้องช้าง

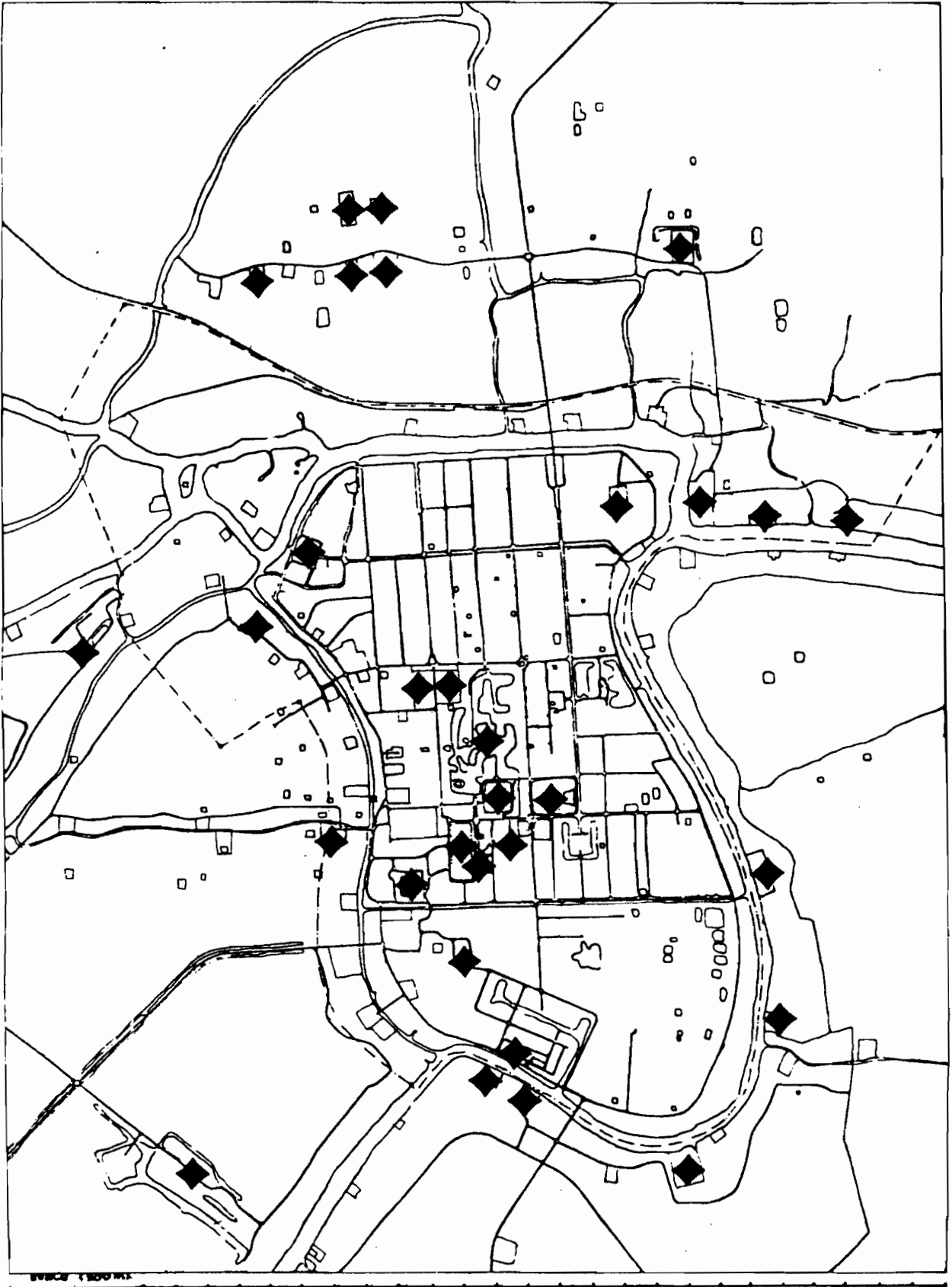
ข.๓ นักท่องเที่ยวและลักษณะการท่องเที่ยว^๑

ลักษณะการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นแบบเข้าไป-เย็นกลับ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ดังตารางที่แสดงในหน้าต่อไป ซึ่งพอสรุปได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่มักจะเป็นกลุ่มนักเรียนมาทัศนศึกษา ส่วนชาวต่างประเทศส่วนใหญ่มักจะมาโดยบริษัทนำเที่ยว

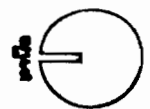
ตารางที่ ๔.๑ แสดงโครงสร้างของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.๒๕๒๓

อาชีพ	ชาวไทย	%	ชาวต่างประเทศ	%
	๑.นักเรียน	๔๐.๓๒		๑. นักธุรกิจ
๒.ข้าราชการ	๒๐.๖๔		๒. ลูกจ้าง	๑๗.๖๔
๓.ลูกจ้าง	๑๗.๗๗		๓. ข้าราชการ	๑๔.๗๔
วัตถุประสงค์ของการเดินทาง	๑. ท่องเที่ยว	๘๖.๔๗	๑. ท่องเที่ยว	๗๘.๔๔
มูลเหตุของการเดินทาง	๑. สนใจมาเอง	๔๖.๑๔	๑. บริษัทนำเที่ยว	๓๘.๑๓
	๒. เพื่อนแนะนำ	๒๘.๑๒	๒. เพื่อนแนะนำ	๒๔.๘๐
ลักษณะของการเดินทาง	๑. มากับเพื่อน	๗๒.๔๑	๑. มากับบริษัทนำเที่ยว	๒๔.๘๖
	๒. มากับครอบครัว	๒๐.๔๒	๒. มากับเพื่อน	๒๔.๘๖
จำนวนวันท่องเที่ยว	๑. เข้าไปเย็นกลับ	๔๑.๒๔	๑. เข้าไปเย็นกลับ	๔๓.๐๔
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	โดยเฉลี่ย ๑๓๔.๘๖ บาท/วัน		โดยเฉลี่ย ๑๓๒.๖๒ บาท/วัน	

^๑จากผลการสำรวจของ ร.อ.พิชิต แรกขำนาญ และพรพจน์ สุขเกษม ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดใกล้เคียง" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๒๓.

แสดงสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน

ที่มา การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ จากการสำรวจ

การศึกษานิวเคลียร์โบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครราชสีมา

โดย นาย สุวิทย์ คุ้มวงศ์

ข.๔ ปัญหาการท่องเที่ยว มี ๓ ประการ คือ

๑. ปัญหารายได้ท้องถิ่น จากสถิติในปี ๒๕๒๒ รายได้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามราคาตลาดในด้านอุตสาหกรรม เท่ากับ ๑,๑๖๔,๕๐๐,๐๐๐ บาท เป็นรายได้จากการท่องเที่ยวเพียง ๒๓,๐๒๒,๐๔๑ บาท หรือ ๒.๐๖ % ของรายได้ในด้านอุตสาหกรรมซึ่งนับว่าน้อยมาก ทั้งนี้เนื่องจาก

- ลักษณะการท่องเที่ยวเป็นแบบเข้าไป - เย็นกลับ ไม่มีรายได้จำหน่ายค่าเช่า
- บริษัทนำเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบริษัทนำเที่ยวจากกรุงเทพ ฯ เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด แม้กระทั่งร้านอาหารก็มีข้อตกลงกับบริษัทนำเที่ยว รายได้จึงไม่ตกถึงมือคนท้องถิ่น คนท้องถิ่นมีรายได้จากการขายของที่ระลึกเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น
- บรรดาพ่อค้าคนกลาง เป็นเจ้าของกิจการรับผลสัมฤทธิ์จากท้องถิ่นเกือบทั้งหมด
- รายได้จากค่าชมโบราณสถาน เช่น พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยา จะนำกลับกองคลัง สำนักพระราชวัง

๒. ปัญหาการคมนาคม ได้แก่ การคมนาคมทางน้ำ ในฤดูฝนแล้งจะเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง เนื่องจากแม่น้ำตื้นเขิน ดังเช่น บริเวณคลองเมือง การคมนาคมทางบก สถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่มีทางรถยนต์เข้าถึง ตัวอย่างเช่น วัดมเหยงค์ วัดช้าง เป็นต้น

๓. ปัญหาความปลอดภัย มี ๒ บริเวณที่เกิดการฉกชิงวิ่งราวสิ่งของของนักท่องเที่ยว ตลอดจนปล้นจี๊พาทนะ คือ บริเวณวัดมเหยงค์ และบริเวณคลองสระบัว

๕.๔ การวิเคราะห์ "ระดับการพัฒนาของบริเวณโบราณสถาน"

๕.๔.๑ การศึกษาความสัมพันธ์โบราณสถานกับการพัฒนาเมือง

แบ่งการศึกษาออกเป็นหัวข้อย่อย คือ

- ก. การศึกษาโครงการที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน
- ข. การศึกษาความสัมพันธ์โบราณสถานกับสภาพประชากร เศรษฐกิจสังคม
- ค. การศึกษาความสัมพันธ์โบราณสถานกับการใช้ที่ดิน
- ง. การศึกษาความสัมพันธ์โบราณสถานกับภูมิทัศน์ชุมชน

ก. การศึกษาโครงการที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถาน

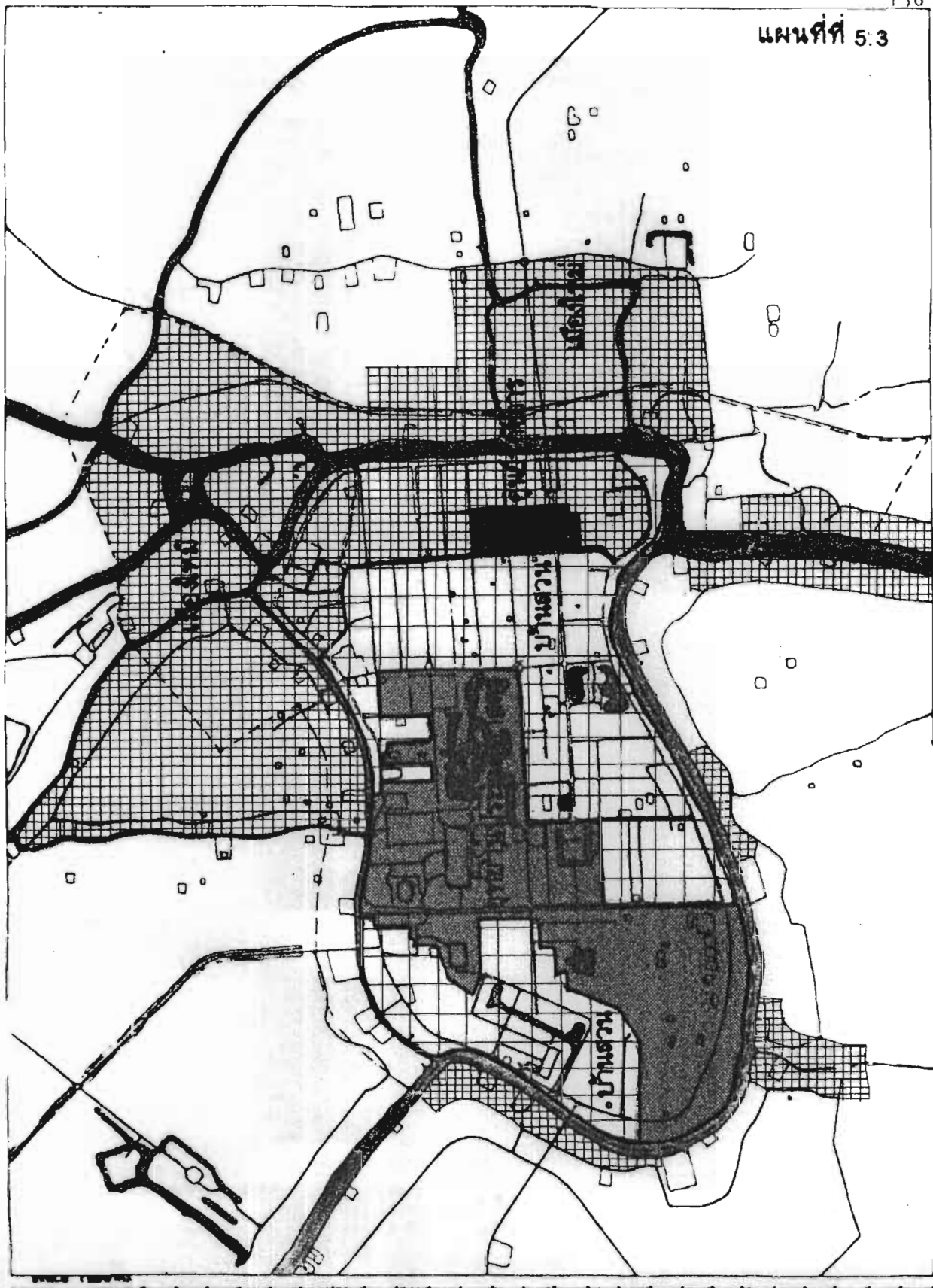
"โครงการอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา"^๑

โครงการอุทยานประวัติศาสตร์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เริ่มโครงการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย เป็นเจ้าของโครงการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จนกระทั่งถึงวันที่ ๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ คณะกรรมการลงมติรับรองโครงการการจัดวางผังการใช้ที่ดินในเกาะเมืองอยุธยา โดยแบ่งพื้นที่เป็น ๓ เขต คือ (ดูแผนที่ที่ ๕.๓ ประกอบ)

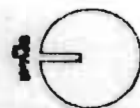
๑. เขตที่จะส่งเสริมให้เป็นเมืองที่เจริญคับคั่ง
๒. เขตที่จะบูรณะและรักษาให้เป็นอุทยานประวัติศาสตร์เต็มพื้นที่ ห้ามทำการก่อสร้างอาคารใด ๆ ทั้งสิ้น
๓. เขตที่จะรักษาให้เป็นที่อยู่แบบบ้านสวนหรือบ้านไร่ เป็นอาคารทรงไทย

พิจารณาโดยทั่วไปแล้ว โครงการอุทยานประวัติศาสตร์มีผลดีอย่างมากต่อผังเมืองพระนครศรีอยุธยา แต่ในทางปฏิบัติปรากฏว่าไม่ได้เป็นไปดังที่วางแผนไว้ มีปัญหาที่เกิดขึ้นดังนี้

^๑วารสารข่าวสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ฉบับที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๑๐.

แสดงผังการใช้ที่ดินประกอบโครงการอุทยานประวัติศาสตร์

จัดทำ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

การศึกษานิวเคลียร์ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลเพื่อประกอบผังวางแนวพัฒนาเมือง เขตบางเขนและเขตจตุจักร

โดยศาสตราจารย์สุคนธ์

๑. ปัญหาการขัดแย้งการใช้ที่ดิน เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด มีการใช้ที่ดินไม่ถูกประเภทของภาคเอกชน และภาครัฐบาล ได้แก่

๑.๑ เขตอุทยานประวัติศาสตร์ กำหนดให้เป็นเขตประวัติศาสตร์เต็มพื้นที่ ห้ามทำการก่อสร้างหรือต่อเติมอาคาร อาคารที่ไม่ใช่โบราณสถานมีโครงการย้ายออกไป แต่ในปัจจุบันยังมีอาคารอยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ ได้แก่ ศาลากลางจังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยเกษตรพระนครศรีอยุธยา โรงงานปูน รวมทั้งบ้านเรือนของประชาชน

๑.๒ บริเวณบ้านสวน กำหนดให้เป็นเขตพักอาศัย ปัจจุบันมีอาคารมากมายที่เป็นอาคารประเภทอื่น ได้แก่ โรงภาพยนตร์ ชุมสายโทรศัพท์ ดิถุแกว โรงงานทอผ้า บังกาโล ร้านอาหาร สวนอาหาร โรงเรียนการช่าง วิทยาลัยพณิชยการ วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ฯลฯ เป็นต้น ตลอดจนลักษณะบ้านเรือนมีลักษณะอาคารทรงไทยเป็นส่วนน้อยมาก ทั้ง ๆ ที่การขออนุญาตปลูกสร้างอาคารต้องขออนุญาตทั้งทางเทศบาลและทางหน่วยศิลปากรที่ ๑

ปัญหานี้สรุปได้ว่า เกิดจากความไม่ร่วมมือของทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

๒. ปัญหาด้านงบประมาณ โครงการอุทยานประวัติศาสตร์อยู่ในความดูแลของกรมศิลปากร แต่งบประมาณที่ได้รับไม่พอเพียง รวมทั้งเจ้าหน้าที่และเครื่องมือ เป็นสาเหตุให้มีการบูรณะไม่ทั่วถึงทั้งบริเวณ บริเวณโบราณสถานส่วนใหญ่ถูกปล่อยปละละเลย ต้นไม้ใบหญ้าขึ้นปกคลุมเป็นป่าหลายบริเวณ ปัญหานี้รวมถึงการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี

ข. การศึกษาความสัมพันธ์โบราณสถานกับสภาพประชากร เศรษฐกิจ สังคม

โบราณสถานใหญ่ในพื้นที่ศึกษา คือ "วัด" ซึ่งเป็นสถาบันทางพุทธศาสนาที่ควบคู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานานจนเปรียบเสมือนเป็นศูนย์กลางของสังคม^๑ โดยมีบทบาทต่อสังคม

^๑รอง ศยามานนท์ พลตรีดำเนิน เลขาภิบาล และ วิลลาสวงค์ นพรัตน์, ประวัติศาสตร์ไทยสมัยกรุงศรีอยุธยาแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ถึงแผ่นดินสมเด็จพระนเรศวรมหาราช (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๔๑๔), หน้า ๓๖.

กล่าวคือ ^๑

๑. บทบาทในการแสดงความเป็นปึกแผ่นมั่นคงของบ้านเมือง
๒. บทบาทในการเป็นสถาบันสืบอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวร
๓. บทบาทในฐานะเป็นสถาบันการศึกษา
๔. บทบาทในการเป็นศูนย์รวมของศิลปวัฒนธรรมของชาติ
๕. บทบาทในฐานะเป็นที่พึ่งทางจิตใจ
๖. บทบาทในการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบันความผูกพันระหว่างวัดกับประชาชนลดลงกว่าแต่ก่อน เพราะบทบาทบางประการได้รับการบริการจากรัฐบาล เช่น บทบาทในฐานะเป็นสถาบันศึกษา บทบาทในการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น บทบาทของโบราณสถานจึงถูกลดลงไป แต่ก็ยังมีความผูกพันกันอยู่มากในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการสำรวจภาคสนามและออกแบบสอบถามประชาชนและภิกษุในบริเวณพื้นที่ศึกษาพบว่า

ความมากน้อยของการไปวัดหรือโบราณสถาน

- ไปบ่อย	๔๖ %
- ปานกลาง	๓๔ %
- ไปน้อย	๒๐ %

ประเภทของวัดที่ไปทำบุญ

- วัดที่ใกล้บ้านที่สุด	๖๒ %
- วัดที่คุ้นเคย	๓๒ %
- แล้วแต่สถานการณ์และความพอใจ	๖ %

^๑เนตรนภิส นาควัชระ ปิยนาด บุณนาค จุลทัศน์ พายฆรานนท์, วัดในกรุงเทพฯ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๕, หน้า ๒๕๕.

จากการสอบถามเจ้าอาวาสในแต่ละวัดพบว่า วัดส่วนใหญ่จะมีรัศมีที่ชาวบ้านใกล้เคียงมาทำบุญประมาณ ๐.๕ - ๑ กิโลเมตร ซึ่งนับว่าน้อย เนื่องจากบริเวณพื้นที่ศึกษามีวัดอยู่มากมาย

ด้านทัศนคติประชาชนต่อโครงการอุทยานประวัติศาสตร์ พบว่า ถึงแม้โครงการอุทยานประวัติศาสตร์จะมีมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๑๐ แต่ยังมีประชาชนที่ไม่ทราบถึง ๑๐ % ของจำนวนที่สอบถามทั้งหมด โดยเป็นประชาชนในเกาะเมือง ๓ % นอกเกาะเมือง ๗ % สมควรที่จะมีการประชาสัมพันธ์ที่ดีกว่าปัจจุบัน

ด้านทัศนคติที่มีต่อการดูแลโบราณสถาน ชาวอยุธยา ๔๖ % คิดว่าเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร ๒๐ % คิดว่าเป็นหน้าที่ของเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา ที่เหลือ ๓๔ % คิดว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน จากการสอบถามประชาชนที่อยู่ใกล้บริเวณโบราณสถาน ส่วนใหญ่มีความต้องการให้มีการบูรณะโบราณสถาน แต่เนื่องจากว่า เป็นการผิดกฎหมายหากไปยุ่งเกี่ยวกับโบราณสถาน และทางกรมศิลปากรเองก็ไม่มีกำลังพอที่จะดูแลโบราณสถานได้ทั่วถึง โบราณจึงถูกปล่อยให้ทรุดทรองขาดการดูแล ดังจะพบจากแบบสอบถาม ถ้ามีโบราณสถานใกล้บ้านขาดการดูแล ชาวอยุธยา ๔๐ % ปล่อยให้เป็นที่ของกรมศิลปากร ๒๔ % อยากดูแลแต่มีอุปสรรคที่กรมศิลปากร ๓๒ % อยากดูแลแต่ไม่มีเวลาและเงินทุน ซึ่งหมายความว่า ประชาชนท้องถิ่น ๖๐ % มีความต้องการช่วยดูแล บำรุงรักษา บริเวณโบราณสถาน นับว่าเป็นสิ่งที่ดีต่อการพัฒนา

ค. การศึกษาความสัมพันธ์ของโบราณสถานกับการใช้ที่ดินแต่ละประเภท

ศึกษาแยกตามลักษณะการใช้ที่ดิน คือ

๑. ความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถานกับบริเวณที่พักอาศัย
๒. ความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถานกับสถานที่ราชการและสถานศึกษา
๓. ความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถานกับบริเวณพาณิชยกรรม
๔. ความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถานกับบริเวณอุตสาหกรรม
๕. ความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถานกับสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

๑. ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับบริเวณที่พักอาศัย

การใช้ที่ดินในเขตเมืองพระนครศรีอยุธยา ด้านพักอาศัยหากเปรียบเทียบจำนวนที่พักอาศัยที่เพิ่มขึ้นช่วงปี ๒๕๑๔ - ปี ๒๕๒๓

ตารางที่ ๕.๒ จำนวนบ้านรายตำบลในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

ชื่อตำบล	บ้าน(๒๕๑๔)	บ้าน(๒๕๒๓)	จำนวนเปลี่ยนแปลง	% เปลี่ยนแปลง
หัวรอ	๑,๗๗๓	๑,๘๘๔	๑๑๑	๒๖.๓๗
รัตนไชย	๒,๐๓๗	๒,๑๕๑	๑๑๔	๒๗.๐๘
ประจักษ์	๑,๘๓๗	๒,๐๒๐	๑๘๓	๔๓.๔๗
ท่าวาสุกริ	๘๘๐	๘๘๐	-	๐
กะมัง	๔๐๕	๔๐๘	๓	๐.๗๑
บ้านเกาะ	๒๑๒	๒๑๔	๒	๐.๙๔
คลองสวนพูล	๑๓๓	๑๓๘	๕	๑.๑๙
พันตรา	๘๑	๘๓	๒	๐.๙๘
เกาะเรียน	๓๘	๓๘	-	-
คลองสระบัว	๒๔	๒๙	๕	๑.๑๙
รวม	๗,๔๒๔	๗,๘๔๕	๔๒๑	๑๖๐

ที่มา : กองทะเบียน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

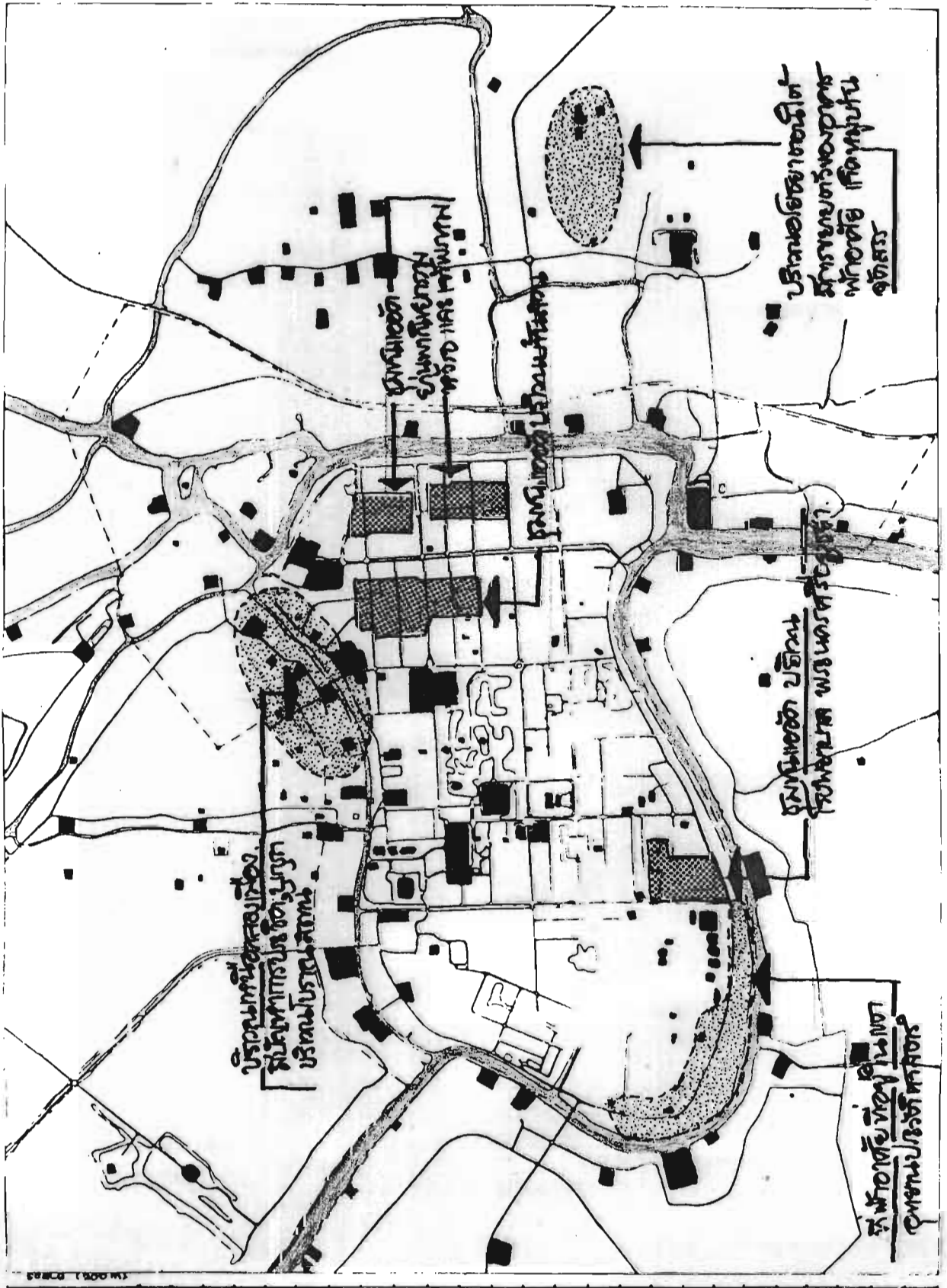
จำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้น ๔๒๑ หลังคิดเป็น ๕.๖๗ % ของจำนวนบ้านในปี ๒๕๑๔ ซึ่งอัตราการเพิ่มของจำนวนบ้านและประชากรมีอัตราการเพิ่มที่ใกล้เคียงกัน ถ้าพิจารณาเป็นรายตำบล บ้านที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่อยู่ในเขตตำบลประจักษ์ ตำบลหัวรอรัตนไชย และตำบลหัวรอ

โดยเฉพาะตำบลประจักษ์มีอัตราการเพิ่มสูงสุด คือ ๑๘๓ หลัง คิดเป็น ๔๓.๔๗ % ของจำนวนบ้านที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ชี้ให้เห็นว่ามีการขยายตัวสูงในพื้นที่นี้ แต่ปัญหาก็คือในเขตตำบลประจักษ์นี้พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตอุทยานประวัติศาสตร์ และเขตบ้านสวน ซึ่งมีข้อจำกัดในการก่อสร้าง ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างบริเวณโบราณสถานกับบริเวณที่พักอาศัย คือ

ปัญหาการรुकล้ำบริเวณโบราณสถาน ในบทที่ ๔ จากผลการศึกษาพบว่าโบราณสถานสูญหายเนื่องจากที่พักอาศัยเป็นจำนวนสูงสุด และในปัจจุบันบริเวณที่พักอาศัยสร้างปัญหาต่อโบราณสถาน คือ การรुकล้ำ ทั้งนี้เนื่องจากโบราณสถานไม่ได้มีขอบเขตแสดงไว้ชัดเจน จากการสำรวจโบราณสถานที่ถูกรุกล้ำโดยที่พักอาศัยมีจำนวน ๔๐ แห่ง ได้แก่

บริเวณที่ ๑	วัดโลกยสุธา	วัดมหาสมัน	วัดเจ้าปราบ	วัดวรเชษฐ	วัดระฆัง
	วัดช้าง	วัดหลวงซีกรุต			
" ๒	วัดสุวรรณवास	วัดพลับพลาชัย	วัดธรรมิกราช	วัดชุมแสง	
" ๓	วัดส้ม				
" ๔	วัดโคกม่วง	วัดกระเจี			
" ๗	บ่อมเพชร				
" ๘	วัดไชยรัตนาราม	วัดธรรมาราม			
" ๘	วัดพนมยงค์				
" ๑๐	วัดกุฎีทอง	วัดตะไกร	วัดเชิงท่า		
" ๑๑	วัดแม่นางปลื้ม				
" ๑๒	วัดเจดีย์แดง				
" ๑๓	วัดช่องลม	วัดสะพานเกลือ			
" ๑๔	วัดยม				
" ๑๕	วัดท่าทราย	วัดนางคำ			
" ๑๖	วัดยักษ์				

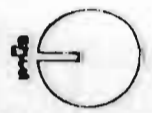
แสดง ปัญหา ความสัมพันธ์บริเวณโบราณสถาน กับ ที่พักอาศัย

ที่มา การสำรวจ และ ภาพถ่ายทางอากาศ

■ บริเวณโบราณสถาน

การศึกษารูปแบบโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครศรีธรรมราช

โดย นาย สุวัฒน์ คุ้มวงศ์

บริเวณที่	๑๗	วัดพิชัยสงคราม
"	๑๘	วัดทรงกฤษณ บ้านญี่ปุ่น
"	๒๐	วัดกลาง วัดเขนต์โยเซฟ

ถ้าพิจารณาจากพื้นที่พบว่ามี ๒ บริเวณที่มีการรุกล้ำเป็นจำนวนมาก คือ บริเวณที่ ๑ บริเวณเขตอุทยานประวัติศาสตร์ และบริเวณที่ ๑๐, ๑๑ ซึ่งเป็นบริเวณทุ่งแก้วหรือบริเวณคลองเมืองและคลองสระบัว ทั้งสองบริเวณนี้สมควรได้รับการแก้ไขและวางแผนจัดชุมชนให้สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน

๒. ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับสถานที่ราชการและสถานศึกษา

บริเวณสถานที่ราชการและสถานศึกษาเป็นตัวการทำให้โบราณสถานสูญหายถึง ๑๘ แห่ง และในปัจจุบันก็สร้างปัญหาการรุกล้ำบริเวณโบราณสถานอีก ๑๐ แห่ง กล่าวคือ

-วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเขตบ้านสวน มีโบราณสถานอยู่ในเขตวิทยาลัย ๓ แห่ง คือ วัดบรมพุทธาราม วัดสิงหาราม วัดสวนหลวงคางคาว และทำให้โบราณสถานสูญหาย ๓ แห่ง คือ วัดพระงาม วัดอัมม วัดป่าจาน

-วิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยา มีวัดเจ้าพรหมอยู่ในอาณาเขตวิทยาลัย และทำให้โบราณสถานสูญหาย ๕ แห่ง คือ วัดโคกขมิ้น วัดขุนพรหม วัดเก่า วัดปราง และวัดป่าพัด

-ศาลากลางจังหวัด ทำให้โบราณสถานสูญหาย ๖ แห่ง ได้แก่ วัดทอง วัดป่ามอ วัดชนะมาร วัดป่าพาย วัดบรมจักรวรรดิ

-โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีโบราณสถานในเขตโรงเรียน คือ วัดป่าสัก วัดแม่น้ำงมูข วัดที่สูญหาย คือ วัดฉัตรทิพย์

-โรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา มีวัดปราสาท อยู่ในเขตโรงพยาบาล

-กองกำกับการตำรวจภูธร จ.พระนครศรีอยุธยา มีวัดกระเจี๊ว วัดสะพานเงิน อยู่ในเขต

-โรงเรียนเทศบาลวัดรัตนไชย มีประตูช่องกุดอยู่ในเขตโรงเรียน

และโบราณสถานส่วนใหญ่นี้เกือบทั้งหมดไม่ได้รับการเหลียวแลจากสถานที่

ราชการดังกล่าวแม้แต่น้อย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะจากการศึกษาในบทที่แล้ว ๆ มา อยุธยามีสถาบันการศึกษาอยู่มากสามารถส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของภาคกลางได้ แต่สถาบันศึกษาและสถานที่ราชการเองกลับไม่พยายามกระทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาที่เป็นสถาบันที่ผลิตครูอาจารย์ ที่จะไปอบรมสั่งสอนเยาวชนของชาติ ถ้าหากสถาบันเหล่านี้ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์โบราณสถานแล้วจะมีบทบาทเป็นอย่างมากทั้งในด้านกำลังแรงงานและกำลังความคิดที่จะช่วยให้ประชาชนเข้าใจในคุณค่าของโบราณสถานและร่วมมือร่วมใจกันรักษาสมบัติของชาติให้คงอยู่สืบไป

๓. ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับบริเวณพาณิชยกรรม

ในปัจจุบันบริเวณโบราณสถานในย่านพาณิชยกรรมเหลืออยู่จำนวนน้อยมาก และที่เหลืออยู่ก็มักจะถูกรื้อหรือทำให้เสียหายโดยอาคารพาณิชยกรรมซึ่งส่วนใหญ่เป็นตึกแถว และอาคารเหล่านี้มักจะไม่มีการคำนึงถึงในด้านการออกแบบ รูปลักษณะ คำนึงถึงแต่ด้านการค้าอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น วัดเสนาสนาราม บริเวณหัวรอ ถูกล้อมรอบโดยอาคารพาณิชย์ซึ่งหันด้านหลังอาคารสู่บริเวณวัด เกิดทัศนอุจาดของเมืองขึ้น

จากการสำรวจโบราณสถานที่ถูกรื้อโดยอาคารพาณิชย์ ได้แก่ วัดเขียนและวัดขุนแสน บริเวณหัวรอ แต่ปัญหาก็เกิดขึ้นจากบริเวณพาณิชยกรรมเป็นส่วนมาก คือ การสร้างอาคารประชิดบริเวณโบราณสถานจนเกินไป ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าจะนำมาพิจารณาในการออกกฎหมายควบคุมการก่อสร้าง และการกำหนดสภาพแวดล้อมของเมือง บริเวณที่สมควรได้รับการพิจารณาในบริเวณพื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณย่านการค้าตลาดหัวรอ และตลาดเจ้าพรหม ซึ่งเป็นศูนย์กลางพาณิชยกรรมของเมือง

๔. ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับบริเวณอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมในเขตเทศบาลเมือง มีทั้งหมด ๗๔ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมขนาดเล็ก มีจำนวนแรงงานน้อย มีการกระจายตัวดังตารางที่ ๕.๓

ตารางที่ ๕.๓ แสดงจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม เขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา

ปี พ.ศ.๒๕๒๓

ตำบล	ประเภทอุตสาหกรรม (แห่ง)							รวม (แห่ง)
	อาหารและเครื่องดื่ม	สิ่งทอและเส้นใย	ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	กระดาษและสิ่งพิมพ์	โลหะ	โลหะ	อื่น ๆ	
หอรัตนไชย	๖	๑	๓	๑	๑	๒	๑๕	๓๑
ประตู่ไชย	๒	๒	๑	๑	๑	๑	๑	๙
หัวรอ	๓	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๒๑
คลองสระบัว	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗
กะมัง	๒	๑	๓	๑	๑	๑	๑	๑๐
ท่าवासูกรี	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗
คลองสวนพลู	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗
บ้านเกาะ	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๗
รวม	๑๙	๙	๑๖	๓	๓	๒	๒๒	๗๔

ที่มา.- กองควบคุมโรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม

ตำบลที่มีโรงงานอุตสาหกรรมสูง ได้แก่ ตำบลหอรัตนไชย ตำบลหัวรอ และตำบลกะมัง โรงงานอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเป็นโรงสีข้าว และโรงเลื่อย กระจายตัวบริเวณริมแม่น้ำป่าสัก ซึ่งสะดวกต่อการขนส่ง อุตสาหกรรมเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถานทางด้านเสียง การสั่นสะเทือน และทัศนียภาพ

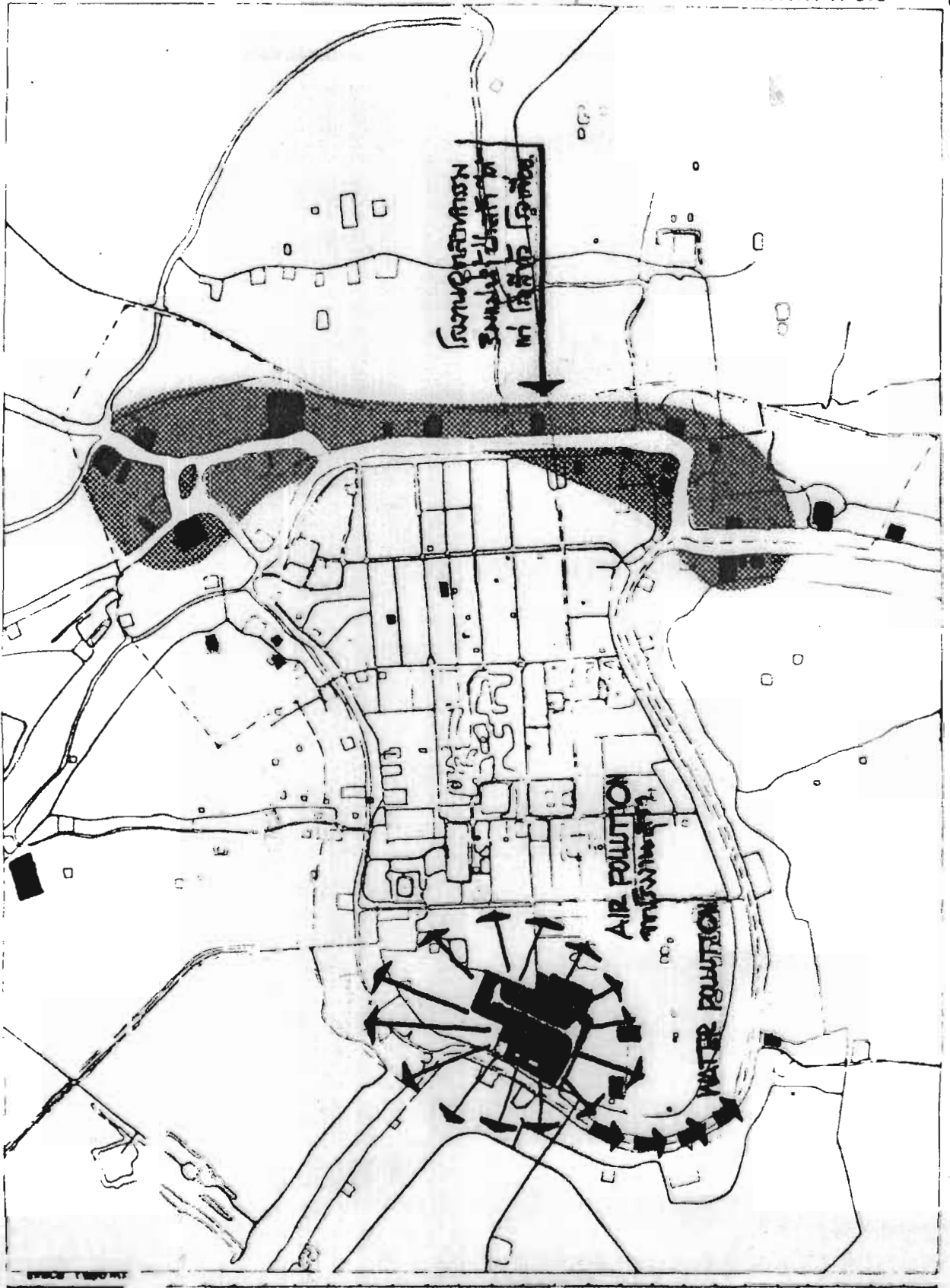
ปัญหาอีกประการหนึ่งจากโรงงานอุตสาหกรรม คือ ในบริเวณเกาะเมืองด้านทิศตะวันตกมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงงานสุรา ขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต ซึ่งเข้าที่ราชพัสดุ มีเนื้อที่ ๒๑๖ ไร่ ๓ งาน ๕๔ ตารางวา โรงงานนี้ก่อปัญหาให้แก่สภาพแวดล้อมของเมืองและบริเวณโบราณสถานเป็นอย่างมาก (ดูแผนที่ที่ ๕.๕ ประกอบ) ได้แก่ ปัญหาการรบกวนจากลำเหล้า ปัญหาการระบายน้ำเสียสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ปัญหาการรุกรานบริเวณโบราณสถาน คือ เจดีย์ศรีสุริโยทัย และ ปัญหาด้านทัศนียภาพ บริเวณโบราณสถานที่ประสบปัญหาการรุกรานในบริเวณพื้นที่ศึกษา ได้แก่ เจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดกล้วย บ้านซอสนดา วัดเกาะแก้ว วัดกุฎีสูง และ วัดใหม่ (บางกะจะ)

แต่อุตสาหกรรมเชื่อว่าจะมีปัญหาต่อโบราณสถานด้านเดียว ในด้านที่ส่งเสริมบริเวณโบราณสถานหรือสนับสนุนทางอ้อมก็มี เช่น หัตถกรรมพื้นบ้านซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อบริการนักท่องเที่ยว หัตถกรรมเหล่านี้อาจส่งเสริมให้ทำมาแสดง ขายในบริเวณกลุ่มโบราณสถาน โดยจัดให้มีบรรยากาศพื้นเมือง จะสามารถทำรายได้ยกฐานะทางเศรษฐกิจของคนท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น (รายละเอียดหัตถกรรมดูบทที่ ๓ หัวข้อ ๓.๑.๓)

๕. ความสัมพันธ์ของโบราณสถานกับสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่บริการแก่บริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษานั้น มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่บริการให้ไม่ถึงหรือไม่เท่าเทียมกันในแต่ละโบราณสถาน ได้แก่

๕.๑ การเข้าถึง (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๓ ประกอบ) ทางบกในบริเวณเกาะเมืองโบราณสถานส่วนใหญ่มีการเข้าถึงสะดวกโดยถนนคอนกรีตหรือถนนลาดยาง แต่มีบางบริเวณที่ไม่

แสดง ปัญหา ความสัมพันธ์โบราณสถาน กับ บริเวณอุตสาหกรรม

ที่มา

บริเวณโบราณสถาน

บริเวณอุตสาหกรรม

การศึกษานี้ เป็นงานศึกษาเบื้องต้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโบราณสถานกับบริเวณอุตสาหกรรม

โดย นายสุวิทย์ (นาม)

สะดวก เช่น บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมืองในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ยังไม่มีทางถาวร เป็นเพียงทางเดินและโบราณสถานบางแห่งอยู่ท่ามกลางชุมชนมีทางเดินเท้าเข้าถึง เช่น วัดถนนจีน วัดทอง เป็นต้น ส่วนนอกเกาะเมืองมีโบราณสถานจำนวนมากที่ไม่มีทางเข้าถึง ต้องบุกป่าหรือที่นาเข้าไป เช่น โบราณสถานบริเวณอโยธยาตอนเหนือและใต้ ตัวอย่างเช่น วัดมเหยงค์ วัดช้าง วัดสิกาสมุท วัดเจดีย์ ๓ องค์ วัดโบสถ์แดง วัดจวงกรม วัดชะราม วัดตะไกร ตลอดจนวัดพญาาง วัดแก้วฟ้า ซึ่งอยู่ตอนใต้ของพื้นที่ศึกษา เป็นต้น

ทางด้าน การศึกษาที่ผ่านมา ถือว่าสำคัญและมีความสัมพันธ์กับโบราณสถาน ตลอดจนชุมชนมาก โบราณสถานส่วนใหญ่โดยเฉพาะโบราณสถานประเภทวัดมีภิกษุในปัจจุบัน จะเรียงรายไปตามลำน้ำสายต่าง ๆ แต่ที่มีปัญหาในปัจจุบันก็คือ คลองส่วนใหญ่มักจะตื้นเขิน และแคบ สมควรได้รับการขุดลอกคลองโดยด่วน ตลอดจนวางแผนการใช้ที่ดินของสองฟากคลองด้วย คลองที่ประสบกับปัญหานี้ได้แก่

คลองในบริเวณเกาะเมือง (ดูรายละเอียดหัวข้อ การวิวัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ ประกอบ) เมื่อพัฒนาแล้วสามารถใช้เป็นเส้นทางคมนาคม เส้นทางนักท่องเที่ยว บริเวณพักผ่อน ตลอดจนระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำท่วม

คลองเมือง คลองสระบัว ซึ่งมีโบราณสถานอยู่สองฝั่งมากมาย รวมทั้งคลองปากข้าวสาร แม่น้ำป่าสักเดิม และคลองขุนลคอนไชย

๕.๒ น้ำใช้ (ดูแผนที่ที่ ๓.๑๕ ประกอบ) โบราณสถานที่อยู่ในบริเวณเกาะเมือง บริเวณจากสะพานปรีดีจนถึงพระญาติการาม และ บริเวณเหนือคลองเมือง (ทุ่งแก้ว) จนถึงวัดสามวิหาร จะได้รับบริการน้ำประปา ส่วนโบราณสถานบริเวณอื่น ส่วนมากจะใช้น้ำจากแม่น้ำลำคลองสายต่าง ๆ หรือสูบจากบ่อบาดาล

๕.๓ ความปลอดภัย บริเวณโบราณสถานที่เกิดปัญหาได้แก่ บริเวณอโยธยาตอนเหนือ และบริเวณคลองสระบัว ปัญหาที่เกิดคือ การฉกชิงวิ่งราวทรัพย์สิน ปล้น ทรัพย์ของนักท่องเที่ยว เช่น กระเป๋า กล้องถ่ายรูป ตลอดจนพาหนะในการเดินทาง สาเหตุที่เกิดเหตุการณ์ในบริเวณทั้งสองนี้ เนื่องจากบริเวณเหล่านี้อยู่ไกลจากชุมชน เป็นโบราณสถานอยู่ในบริเวณ

ป่า มีต้นไม้ขึ้นรกรุงรัง ประกอบกับเป็นบริเวณที่มีนักท่องเที่ยวมาชมโบราณสถานเป็นจำนวนมาก ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

สาธารณูปโภค สาธารณูปการในด้านอื่น เช่น ไฟฟ้า นั้นมีการบริการทั่วทุกบริเวณ โบราณสถาน

ง. การศึกษาความสัมพันธ์ของโบราณสถานกับภูมิทัศน์ชุมชน

ง.๑ สภาพบริเวณโบราณสถาน โบราณสถานในพื้นที่ศึกษาประมาณ ๓๐ % ยังไม่ได้รับการดูแลรักษาและจัดบริเวณ กล่าวคือ ยังขาดการนำความรู้ด้าน landscape มาใช้ ตัวอย่างเช่น ส่วนประกอบที่บริเวณโบราณสถานยังขาด เช่น ป้ายบอกชื่อ ประวัตินั่งพักผ่อน ที่ตั้งขยะ โคมไฟ การปลูกต้นไม้ การจัดทางเท้า ฯลฯ เป็นต้น ในด้านสภาพของเมืองก็เช่นเดียวกัน ยังขาดการจัดให้เหมาะสม เพื่อทัศนียภาพที่ดีของเมือง ตัวอย่างเช่น ที่จอดรถ เสาลไฟฟ้า โทรเลข การปลูกต้นไม้ และ street furniture เป็นต้น

ง.๒ การศึกษาทัศนวิสัยและบรรยากาศของเมือง (ดูแผนที่ที่ ๕.๖ ประกอบ) การเข้าสู่ตัวเมืองอยุธยาเป็นการ Approach ๔ ระยะ โดยใช้ Symbolic Approach คือ

ระยะที่ ๑	เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคล จะเห็นได้แต่ไกลตั้งแต่ทางสายเอเชีย
ระยะที่ ๒	เจดีย์วัดสามปลื้ม เป็นวงเวียนและแยกเป็น ๒ axis คือ ไปทางอโยธยาเหนือและใต้ กับมุ่งเข้าสู่เกาะเมือง โดยถนนโรจนะ
ระยะที่ ๓	ถนนโรจนะมุ่งสู่ศาลากลางจังหวัด โดยมีถนนอุโมงค์เป็นถนนรอบเกาะเมือง
ระยะที่ ๔	ออกจากเกาะเมืองสู่ตอนเหนือ และตอนใต้ของเกาะเมือง

ปัญหาที่ต้องแก้ไข คือ ระยะที่ ๓ และระยะที่ ๔ ยังไม่มีการเชื่อมต่อของโบราณสถาน แต่ละบริเวณเท่าที่ควร ตัวอย่าง ได้แก่ บริเวณจุดศูนย์กลางทางโบราณสถาน คือ บริเวณบึงพระ

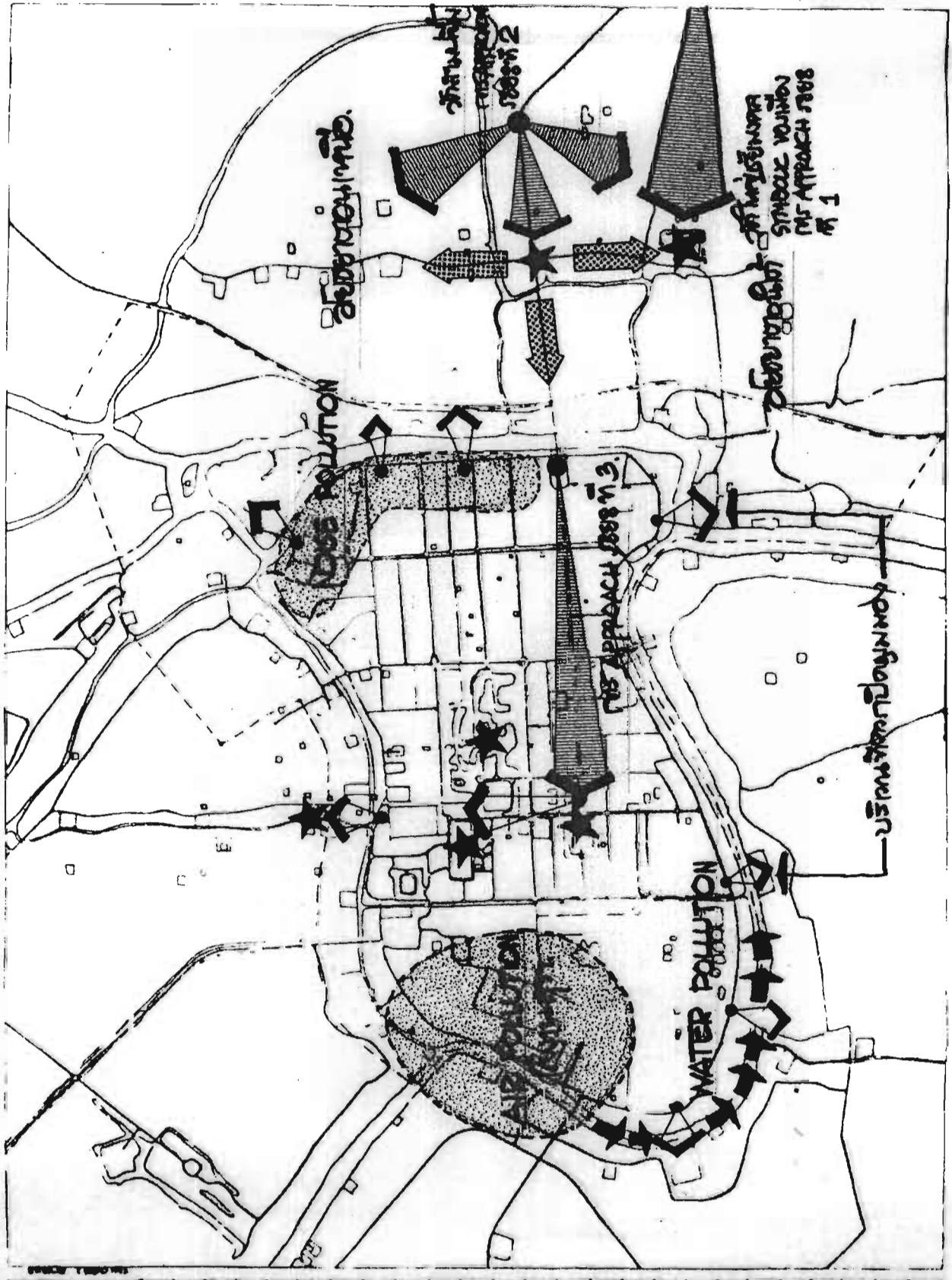
ราม วิหารพระมงคลบพิตร พระราชวังหลวง เหล่านี้ยังไม่มี การ Approach และ เชื่อมต่อที่ดี ส่วนระยะที่ ๑ และ ๒ นั้น ในปัจจุบันยังไม่มีปัญหา แต่ในอนาคตถ้าเมืองขยาย ตัวไปทางด้านนี้ โดยปล่อยให้ม้อาคารสูงจะทำลาย Symbolic ของเมืองลงไป

ง.๓ การศึกษาสภาพแวดล้อม (ดูแผนที่ที่ ๕.๖ ประกอบ)

ผลการพัฒนาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนปัญหาต่าง ๆ ที่ศึกษามาแล้ว เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้สภาพแวดล้อมมีคุณภาพต่ำลง แน่นนอนที่สุดว่านอกจาก ประชาชนที่อยู่อาศัยหรือมาใช้บริการในบริเวณนี้จะได้รับผลกระทบดังกล่าวแล้ว บริเวณโบราณสถานก็จะต้องมีอันเป็นไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาที่เริ่มมองเห็นได้ชัดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่องสามารถจำแนกพิจารณาได้ดังนี้

๑. มลภาวะเป็นพิษของน้ำ ชุมชนเมืองอยุธยามีความสัมพันธ์กับน้ำเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ในอดีตแม่น้ำและคลองทำหน้าที่เป็นคลองคูเมืองเพื่อการป้องกันศัตรูและเพื่อการค้าคมนาคม แต่ถึงแม้ปัจจุบันรูปแบบเพื่อการใช้จะเปลี่ยนไปบางประการ แต่ประโยชน์ที่ได้รับคือเพื่อการระบายน้ำฝน การป้องกันน้ำท่วม เป็นที่ว่างเพื่อการพักผ่อน และรวมถึงการท่องเที่ยว บริเวณที่มีปัญหาได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยาตอนผ่านโรงงานสุรา ขององค์การสุรา กรมสรรพสามิต ซึ่งเริ่มเน่าส่งกลิ่นเนื่องจากโรงงานไม่มีระบบกำจัดน้ำทิ้ง บริเวณที่ ๒ คือ บริเวณคลองเสนาสนะ และคลองมหาชัยอยู่ในย่านพาณิชยกรรมดินเขินและน้ำเน่าจากการทิ้งขยะ นอกจากนี้คลองท่อและคลองมะขามเรียงก็มีแนวโน้มว่าจะมีปัญหาน้ำเน่า ทั้งนี้เนื่องจากการปล่อยให้ดินเขิน น้ำไม่มีการระบายออก

๒. ภาวะเป็นพิษของอากาศ ปัญหานี้เกิดจากโรงงานสุราเช่นเดียวกัน คือ กลิ่นของสาเหล้า ซึ่งกระจายไปโดยรอบเป็นรัศมีประมาณ ๐.๕-๑ กิโลเมตรโดยรอบ โบราณสถานที่อยู่ใกล้ ได้แก่ เจดีย์ศรีสุริโยทัย วัดโลกยสุธา วัดกษัตราธิราช วัดธรรมาราม วัดวรเชษฐาราม และวัดตึก บริเวณอื่นที่อาจมีปัญหามากในอนาคต ได้แก่ บริเวณตลาดหัวรอและเจ้าพรหม ซึ่งมีปริมาณการจราจรสูง

แสดง ปัญหาสภาพภูมิทัศน์ และ สภาพแวดล้อม

○ บริเวณโบราณสถาน

อาคารประชิด บุกรุก

ถนนผ่านบริเวณโบราณสถาน

อาคาร ร.ร. อยุธยาวิทยาลัย กับ วัดแม่นางมฤ

ศิลปะระดับป้าริมคลองเมือง

สิ่งหล่มที่วัดอรุณมหาราช

วัดชุมชน

วัดสุวรรณาวาส

วัวที่วัดชุมชนเมืองใจ

ภาพแสดงปัญหาของ บริเวณโบราณสถาน

๓. ภาวะเป็นพิษของเสียง และความสั่นสะเทือน ปัญหานี้เกิดจากขบวนรถไฟแก่ รถบรรทุกสินค้าการเกษตร บรรทุกขง และบรรทุกสินค้าอุตสาหกรรม รถหนักท่องเที่ยว รถโดยสารที่ผ่านเข้ามาในเกาะเมืองและเขตอุทยานประวัติศาสตร์ ทั้งนี้รวมถึงบริเวณโบราณสถาน บริเวณอื่น ๆ ซึ่งมักจะมีการตัดถนนไปสู่หรือชิดโบราณสถาน ปัญหานี้สามารถแก้ไขโดยจัดระบบการจราจรเสียใหม่ เช่น การห้ามรถบางประเภทเข้าในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ การจัดบริเวณจอดรถ เป็นต้น

๔.๔.๒ ระดับการได้รับการพัฒนาของบริเวณโบราณสถาน

การศึกษาในหัวข้อนี้เป็นผลมาจากการศึกษาในหัวข้อ ๔.๔.๑ นำคะแนนพิจารณาระดับการพัฒนาของบริเวณโบราณสถาน เหตุผลของการศึกษาในด้านนี้ก็คือ ถ้าหากศึกษาเฉพาะด้าน "คุณค่าความสำคัญ" ของบริเวณโบราณสถานเพียงด้านเดียว จะไม่สามารถบ่งชี้ตกลงไปว่าในโบราณสถานที่มีความสำคัญใกล้เคียงกัน โบราณสถานแห่งไหนควรจะได้รับพัฒนา ก่อนหลัง และพัฒนาหรือแก้ปัญหายังไร

"ระดับการพัฒนา" ของบริเวณโบราณสถานแต่ละแห่ง แบ่งการพิจารณา ออกเป็น ๔ ด้าน คือ

- ก. สภาพอาคาร
- ข. สภาพบริเวณ
- ค. สภาพแวดล้อม
- ง. สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ คือ

ก. สภาพอาคาร หมายถึงการดูแลรักษาตัวอาคารโบราณสถานดีเพียงไร โดยรวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวอาคารโบราณสถาน เช่น ปัญหาโครงสร้างถ้าหากปล่อยไว้จะพังทลายลงมาดังนี้ เป็นต้น แบ่งระดับในการให้คะแนนดังนี้

ค่าความสำคัญ	สภาพอาคาร
๔	ได้รับการบูรณะอาคารและดูแลรักษาเป็นอย่างดี ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับตัวอาคาร
๔	ได้รับการดูแลรักษาเป็นอย่างดี แต่มีบางส่วนยังไม่ได้บูรณะ
๓	ได้รับการดูแลสภาพอาคารดีพอใช้ หรือมีปัญหาเกี่ยวกับตัวอาคาร แต่ไม่ร้ายแรง
๒	ไม่ได้รับการดูแลรักษาสภาพอาคาร หรือมีปัญหาเกี่ยวกับตัวอาคารบ้าง
๑	ถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการดูแลรักษา หรือมีปัญหาที่ตัวอาคารอย่างมาก สมควรที่จะรีบทำการบูรณะ

ข. สภาพบริเวณ หมายถึงสภาพบนเนื้อที่ของบริเวณโบราณสถานื่นอกเหนือจากตัวอาคาร อาทิเช่น การจัด landscape ทางเดิน การปลูกต้นไม้ การจัดสวน เป็นต้น โดยพิจารณาเหมือนกับหัวข้อ ๔.๖.๑ คือแยกพิจารณาออกเป็น ๒ ทาง ได้แก่ การดูแลรักษาและปัญหาที่เกิดขึ้น

ค่าความสำคัญ	สภาพบริเวณ
๔	บริเวณโบราณสถานได้รับการออกแบบ ตลอดจนดูแลรักษาทำความสะอาดบริเวณเป็นอย่างดี ปัญหาเกี่ยวกับบริเวณไม่มี
๔	ได้แก่บริเวณโบราณสถานที่ได้รับการดูแลรักษาทำความสะอาดอย่างดี แต่ยังไม่ได้มีการออกแบบบริเวณอย่างถูกหลักวิชาการ
๓	ได้แก่บริเวณโบราณสถานที่ได้รับการดูแลรักษาพอสมควร หรือมีปัญหาต่อบริเวณบ้างแต่สามารถแก้ไขได้ง่าย
๒	เป็นโบราณสถานที่ไม่ได้รับการดูแลรักษาทำความสะอาดบริเวณหรือได้รับการดูแลแต่นาน ๆ ครั้ง หรือมีปัญหาต่อบริเวณถูกใช้สำหรับกิจกรรมอื่นที่ไม่ใช่กิจกรรมของโบราณสถาน

ค่าความสำคัญ	สภาพบริเวณ
๑	เป็นโบราณสถานที่ถูกปล่อยปละละเลย ปล่อยให้บริเวณสกปรก รกรุงรัง ไม่เห็นคุณค่าของโบราณสถาน บริเวณโบราณสถาน ถูกรุกรานโดยอาคารอื่นที่ไม่ใช่โบราณสถาน

ค. สภาพแวดล้อม หมายถึง สภาพโดยทั่วไปของบริเวณโดยรอบบริเวณโบราณสถาน พิจารณาว่าบริเวณที่โบราณสถานตั้งอยู่นั้นอยู่ในโซนอะไร มีสภาพ การดูแลรักษา เป็นอย่างไรบ้าง มีปัญหาทางสภาพแวดล้อมต่อโบราณสถานอย่างไรบ้าง จากการศึกษาในหัวข้อที่แล้วมา นำมาให้ความเห็นความเร่งด่วนในบทนี้ มีรายละเอียดดังนี้

ค่าความสำคัญ	สภาพแวดล้อม
๔	มีสภาพแวดล้อมที่ดี อาคารและบริเวณข้างเคียงมีการจัดระเบียบ และระบบอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน
๔	มีสภาพแวดล้อมที่ดี รองลงมาจากระดับ ๔
๓	มีสภาพแวดล้อม อยู่ในสภาพดีพอใช้ มีปัญหาบ้างแต่สามารถแก้ไขได้โดยง่าย
๒	สภาพแวดล้อมมีปัญหา เช่น Air Pollution Noise Pollution หรืออาคารและบริเวณข้างเคียงมีสภาพแออัด มีปัญหา
๑	เป็นโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณที่มีปัญหาทางด้านผังเมือง เช่น เป็นโบราณสถานอยู่ในบริเวณชุมชนแออัด อยู่ประชิดกับโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ง. สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ในการบูรณะ พัฒนาโบราณไม่ว่าจะเพื่อการท่องเที่ยว เพื่อประเพณีวัฒนธรรม หรือสำหรับพระภิกษุสงฆ์ในกรณีโบราณสถานคือวัด จำเป็นอย่างยิ่งที่โบราณสถานจะต้องมีความพร้อมทางด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ จากการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา สาธารณูปโภค สาธารณูปการที่จะนำมาพิจารณาเป็นสำคัญ ได้แก่ น้ำประปา ไฟฟ้า ความปลอดภัย และการเข้าถึง

ความปลอดภัย หมายถึง อัตราการเกิดการปล้น ژی ซึ่งทรัพย์สินต้องนักท่องเที่ยวที่มาชมโบราณสถาน หรือเป็นบริเวณที่อยู่ไกลจากชุมชนหรือสถานีตำรวจ

การเข้าถึง สำคัญมากต่อการพัฒนาโบราณสถานในที่นี้พิจารณาจากสภาพถนนที่เข้าสู่บริเวณโบราณสถาน มีรายละเอียดตามระดับค่าความสำคัญดังนี้

ค่าความสำคัญ	ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ
๕	ได้แก่โบราณสถานที่มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการพร้อมการเข้าถึง ถนนคอนกรีต หรือ "ถนนลาดยางอย่างดี"
๔	ได้แก่โบราณสถานที่มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการพร้อม การเข้าถึง ถนนลาดยาง สภาพธรรมดา คุณภาพดีต่อยกกว่าระดับ ๕
๓	ได้แก่ โบราณสถานที่ขาดน้ำประปาใช้ ใช้น้ำบาดาลหรือน้ำจากแม่น้ำแทน การเข้าถึง ถนนลูกรัง
๒	หมายถึงโบราณสถานที่ขาดทั้งน้ำประปา และไฟฟ้าอยู่ไกลจากชุมชน ถนนดินหรือลูกรังสภาพไม่ดี รถเข้าได้บางประเภท
๑	เหมือนระดับ ๒ แต่การเข้าถึงเป็นทางดิน รถเข้าไม่ได้ หรือไม่มีทางเข้าเลย มีปัญหาการปล้น ژی

๔.๔ การให้ค่าถ่วงน้ำหนักขององค์ประกอบหรือตัวแปร

จากการให้คะแนนในแต่ละองค์ประกอบในหัวข้อ ๔.๔ นั้นยังไม่สามารถบอกถึง "คุณค่าความสำคัญ" และ "ระดับการพัฒนา" ที่แท้จริงของบริเวณโบราณสถานได้ องค์ประกอบเหล่านี้มีความสำคัญและอิทธิพลไม่เท่ากัน ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการถ่วงน้ำหนักคะแนนที่ให้ในครั้งแรกในแต่ละองค์ประกอบ โดยการนำเอาน้ำหนักขององค์ประกอบแต่ละตัวที่หาได้ คูณกับคะแนนดิบที่ให้ไว้ในครั้งแรก จากนั้นนำผลแต่ละองค์ประกอบมารวมกันจะได้ "คุณค่าความสำคัญ" และ "ระดับการพัฒนา" ของบริเวณโบราณสถานสมบูรณ์และถูกต้อง

การหาค่าถ่วงน้ำหนักขององค์ประกอบหรือตัวแปรแต่ละตัวในที่นี่ได้ดัดแปลง และปรับปรุงมาจากวิธีการทางสถิติศาสตร์ที่เรียกว่า "ตารางสหสัมพันธ์" (Correlation Matrix)¹ ซึ่งเป็นตารางที่แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละคู่เรียงลำดับกันไปหาค่าจุนครบทุกตัว ทั้งนี้ โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) จากสูตร

$$r_{xy} = \frac{N\sum xy - \sum x \sum y}{\sqrt{[N\sum x^2 - (\sum x)^2][N\sum y^2 - (\sum y)^2]}} \dots\dots\dots 2$$

- เมื่อ r_{xy} = ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของข้อมูลในชุดของตัวแปร x และ y
 N = จำนวนคู่ของข้อมูลทั้งหมด (ในที่นี่คือบริเวณโบราณสถาน=๑๘๘)
 x = คะแนนดิบของข้อมูลในชุดของตัวแปร x
 y = คะแนนดิบของข้อมูลในชุดของตัวแปร y

¹Brian J.L. Berry and Frank E. Horton, Geographic Perspectives on Urban Systems. (New Jersey: Prentice-Hall, 1970),p.p.179-184.

² ประคอง กรรณสูตร, สถิติศาสตร์ประยุกต์สำหรับครู (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๖.

เมื่อได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ครบทุกคู่แล้ว จากนั้นจึงหาผลรวมของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รวมนี้จะเป็นค่าถ่วงน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัว ดังตารางที่ ๕.๔ จากนั้นจึงนำไปคูณกับคะแนนดิบของบริเวณโบราณสถานแต่ละแห่ง ผลที่ได้เมื่อรวมกันแล้วจะได้ "คุณค่าความสำคัญ" และ "ระดับการพัฒนา" ของบริเวณโบราณสถานที่สมบูรณ์และถูกต้อง ดังตารางที่

ตารางที่ ๕.๔ Correlation Matrix แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบหรือตัวแปรที่ใช้ในการพิจารณา "ค่าความสำคัญของโบราณสถาน"

องค์ประกอบ (ตัวแปร)		(๑)	(๒)	(๓)	(๔)	(๕)	(๖)
(๑)	อายุ						
(๒)	ความสำคัญทางประวัติศาสตร์	๐.๓๓					
(๓)	ลักษณะพิเศษทางสถาปัตยกรรม	๐.๓๘	๐.๖๘				
(๔)	ความงามทางสถาปัตยกรรม	๐.๒๙	๐.๕๑	๐.๖๙			
(๕)	องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม	๐.๐๘	๐.๕๑	๐.๕๑	๐.๖๗		
(๖)	ห้องเที่ยว, วัฒนธรรมประเพณี	๐.๒๓	๐.๖๖	๐.๕๙	๐.๖๑	๐.๖๖	
ค่าสหสัมพันธ์รวม		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๒.๗๕

ตารางที่ ๕.๕ Correlation Matrix แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ
หรือตัวแปรที่ใช้ในการพิจารณา "ระดับการพัฒนา" ของบริเวณ
โบราณสถาน

ความเร่งด่วน		(๑)	(๒)	(๓)	(๔)
(๑)	สภาพอาคาร				
(๒)	สภาพบริเวณ	๐.๗๗			
(๓)	สภาพแวดล้อม	๐.๑๗	๐.๒๘		
(๔)	สาธารณูปโภค สาธารณูปการ	๐.๔๖	๐.๔๔	-๐.๐๗	
รวมค่าสหสัมพันธ์		๑.๔๐	๑.๕๔	๐.๓๘	๐.๘๘

ที่มา : จากคะแนนดิบและคำนวณจากสูตร Correlation Coefficient
โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการคำนวณ

ตารางที่ ๕.๖ แสดงผลการให้คะแนน "คุณค่าความสำคัญ" และ "ระดับการพัฒนา"
ของบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา (รายละเอียดของโบราณสถาน
แต่ละแห่งดูภาคผนวก)

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพิจารณา					
		ประวัติทางคดี		สถาปัตยกรรม				รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.36)	ค่าชดเชยไม่คงสภาพ (0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ (2.89)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)	พื้นที่ผิว/ปริมาตร (2.75)						
๑	วัดวารโพธิ์	๔	๔	๔	๓	๓	๓	๕๔.๑๐	๓	๓	๔	๔	๑๔.๗๔
		๕.๒๔	๑๐.๗๖	๑๑.๒๕	๘.๒๗	๗.๒๙	๘.๒๕		๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๕๒	๔.๕๐	
๒	วัดโลกยสุธา (วัดพระน.อน)	๔	๒	๕	๔	๒	๔	๕๑.๘๑	๓	๕	๒	๕	๑๗.๐๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๑๑.๒๕	๑๑.๐๘	๕.๘๖	๑๑.๐๐		๔.๒๐	๗.๗๐	๐.๗๖	๕.๕๐	
๓	วัดสวนหลวงสบสวรรค์	๓	๕	๕	๕	๒	๔	๖๑.๓๔	๓	๓	๒	๕	๑๓.๕๘
		๓.๕๓	๑๓.๔๕	๑๑.๒๕	๑๓.๔๕	๕.๘๖	๑๑.๐๐		๔.๒๐	๔.๖๒	๐.๗๖	๕.๕๐	
๔	วัดมหาสมัน	๓	๒	๑	๑	๒	๒	๒๕.๒๙	๒	๒	๓	๔	๑๐.๕๔
		๓.๕๓	๕.๓๘	๒.๘๕	๒.๗๗	๕.๘๖	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๓.๕๒	
๕	วัดวังชัย	๓	๔	๒	๒	๒	๒	๓๖.๓๕	๒	๒	๓	๔	๑๐.๕๔
		๓.๕๔	๑๐.๗๖	๕.๗๐	๕.๕๔	๕.๘๖	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๓.๕๒	
๖	วัดสังข์แท้	๓	๒	๒	๒	๑	๒	๒๘.๔๘	๒	๒	๓	๓	๕.๖๖
		๓.๕๓	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๕๔	๒.๘๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๗	วัดสังข์ทา	๓	๒	๒	๓	๑	๒	๓๑.๒๕	๒	๒	๓	๓	๕.๖๖
		๓.๕๓	๕.๓๘	๕.๗๐	๘.๓๑	๒.๘๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๘	วัดเจดีย์ใหญ่	๔	๒	๒	๓	๑	๒	๓๒.๕๖	๒	๒	๓	๓	๕.๖๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๘.๓๑	๒.๘๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๙	วัดอุโบสถ	๓	๒	๑	๓	๑	๒	๒๘.๕๐	๒	๒	๓	๓	๕.๖๖
		๓.๕๓	๕.๓๘	๒.๘๕	๘.๓๑	๒.๘๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๑๐	วัดเจ้าปราบ	๓	๓	๒	๓	๒	๓	๓๕.๑๒	๒	๑	๒	๓	๗.๗๔
		๓.๕๓	๘.๐๗	๕.๗๐	๘.๓๑	๕.๘๖	๘.๒๕		๒.๘๐	๑.๕๔	๐.๗๖	๒.๖๔	
๑๑	วัดวรเชษฐาราม	๓	๕	๒	๓	๓	๔	๔๕.๖๘	๒	๓	๓	๔	๑๒.๐๘
		๓.๕๓	๑๓.๔๕	๕.๗๐	๘.๓๑	๗.๒๙	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๓.๕๒	
๑๒	วัดเจ้าพรหมณ์	๔	๑	๓	๓	๑	๒	๓๒.๗๒	๒	๑	๓	๓	๘.๑๒
		๕.๒๔	๒.๖๔	๘.๕๕	๘.๓๑	๒.๘๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๑.๕๔	๑.๑๔	๒.๖๔	
๑๓	วัดตึก	๒	๔	๕	๓	๓	๒	๔๘.๗๓	๒	๑	๓	๓	๑๒.๕๖
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๒๕	๘.๓๑	๗.๒๙	๕.๕๐		๒.๘๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐	
๑๔	วัดสะแก	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๘.๘๖	๑	๒	๓	๓	๘.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๔	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๘๓	๕.๕๐		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๑๕	วัดหอยโข่ง	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๘.๘๖	๑	๒	๓	๓	๘.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๔	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๘๓	๕.๕๐		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๑๖	วัดแก้ว	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๘.๘๖	๑	๒	๓	๓	๘.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๔	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๘๓	๕.๕๐		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	

พจนานุกรม	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพิจารณา					
		ประวัติที่สำคัญ		สถาปัตยกรรม				รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.38)	สภาพภูมิสถาปัตย์ (0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ (2.85)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)	พื้นที่ใช้สอย/พื้นที่รวม (2.75)						
๓๙	วัดหลวงซีกจตุ	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๖.๖๖	๑	๒	๓	๓	๖.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๙.๙๐	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๒.๖๘		
๔๐	วัดสิงทราย	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๖.๖๖	๑	๒	๓	๓	๖.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๙.๙๐	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๒.๖๘		
๔๑	วัดนก	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๖.๖๖	๑	๒	๓	๓	๖.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๙.๙๐	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๒.๖๘		
๔๒	วัดโคกมะตั้นเล็ก (ไฉยา)	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๖.๖๖	๑	๒	๓	๓	๖.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๙.๙๐	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๒.๖๘		
๔๓	วัดโคกมะตั้นใหญ่	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๖.๖๖	๑	๒	๓	๓	๖.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๙.๙๐	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๒.๖๘		
๔๔	วัดช้าง	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๖.๖๖	๑	๒	๓	๓	๖.๒๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๖	๒.๔๓	๙.๙๐	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๒.๖๘		
๔๗	วัดสุวรรณาวาส	๔	๔	๓	๔	๔	๓	๕๓.๖๐	๑	๒	๓	๕	๑๐.๐๒
		๕.๒๔	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๑๑.๐๘	๙.๗๒	๘.๒๕	๑.๔๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๕.๙๐		
๔๘	วัดพลับพลาชัย	๔	๕	๓	๓	๔	๓	๕๓.๕๒	๒	๒	๓	๕	๑๑.๔๒
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๘.๕๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๘.๒๕	๒.๘๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๕.๙๐		
๔๙	วัดญาณเสน	๓	๓	๔	๕	๓	๓	๕๒.๗๙	๔	๓	๓	๕	๑๕.๗๖
		๓.๙๓	๘.๐๗	๑๑.๙๐	๑๓.๖๕	๗.๒๙	๘.๒๕	๕.๖๐	๑.๖๖	๑.๑๙	๕.๙๐		
๕๐	วัดธรรมิกราช	๕	๔	๕	๓	๓	๓	๕๕.๕๑	๑	๒	๒	๕	๙.๖๔
		๖.๕๕	๑๐.๗๖	๑๔.๒๕	๘.๓๑	๗.๒๙	๘.๒๕	๑.๔๐	๑.๖๖	๐.๗๖	๕.๙๐		
๕๑	วัดชุมแสง	๓	๑	๒	๓	๑	๑	๒๕.๖๑	๓	๓	๔	๕	๑๕.๗๔
		๓.๙๓	๒.๖๙	๕.๗๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๒.๗๕	๕.๒๐	๑.๖๖	๑.๕๒	๕.๙๐		
๕๒	วัดสุวรรณเจดีย์	๓	๑	๒	๓	๑	๑	๒๕.๖๑	๓	๓	๔	๕	๑๕.๗๔
		๓.๙๓	๒.๖๙	๕.๗๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๒.๗๕	๕.๒๐	๑.๖๖	๑.๕๒	๕.๙๐		
๕๓	วัดราชบูรณะ	๔	๕	๕	๔	๕	๕	๖๙.๙๒	๕	๕	๕	๕	๒๐.๖๒
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕	๗.๐๐	๗.๗๐	๑.๕๒	๕.๙๐		
๕๔	วัดมหาธาตุ	๔	๕	๕	๔	๕	๕	๖๙.๙๒	๕	๕	๕	๕	๒๐.๖๒
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕	๗.๐๐	๗.๗๐	๑.๕๒	๕.๙๐		
๕๕	วัดสัตตบพ	๔	๒	๒	๓	๑	๓	๓๕.๓๑	๓	๓	๔	๕	๑๕.๗๔
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๘.๒๕	๕.๒๐	๑.๖๖	๑.๕๒	๕.๙๐		
๕๖	วัดพระราม	๔	๕	๕	๔	๕	๕	๖๗.๕๙	๔	๔	๕	๕	๑๘.๐๖
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๙.๗๒	๑๓.๗๕	๕.๖๐	๑.๖๖	๑.๙๐	๕.๙๐		

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา					
		ประวัติศาสตร์		สถาปัตยกรรม				รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.38)	สาขานโยบายกรม (0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะศิลปะ (2.85)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)	ทางประวัติศาสตร์ (2.75)						
๕๗	วัดจันทร์	๔	๒	๒	๓	๑	๔	๓๘.๐๖	๒	๔	๔	๔	๑๕.๒๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๓๑	๒.๕๓	๑๑๐๐		๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๕๐	๕.๕๐	
๕๘	วัดหลังคาขาว	๔	๒	๒	๓	๑	๔	๓๘.๐๖	๒	๔	๔	๔	๑๕.๒๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๓๑	๒.๕๓	๑๑๐๐		๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๕๐	๕.๕๐	
๕๙	วัดหลังคาดำ	๔	๒	๒	๓	๑	๔	๓๘.๐๖	๒	๔	๔	๔	๑๕.๒๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๓๑	๒.๕๓	๑๑๐๐		๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๕๐	๕.๕๐	
๖๐	วัดสังฆปิต	๔	๒	๒	๓	๑	๔	๓๘.๐๖	๒	๔	๔	๔	๑๕.๒๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๓๑	๒.๕๓	๑๑๐๐		๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๕๐	๕.๕๐	
๖๑	วัดเกษ	๔	๒	๒	๓	๒	๔	๔๐.๕๙	๓	๕	๔	๕	๑๗.๘๒
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๓๑	๕.๘๖	๑๑๐๐		๕.๒๐	๗.๗๐	๑.๕๒	๕.๕๐	
๖๒	วิหารพระมงคลบพิตร	๔	๕	๕	๔	๕	๕	๖๙.๙๒	๕	๕	๕	๕	๑๙.๐๘
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๕.๒๕	๑๑.๐๘	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕		๗.๐๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๕.๕๐	
๖๓	วัดพระศรีสรรเพชญ์	๔	๕	๕	๔	๕	๕	๖๙.๙๒	๕	๕	๕	๕	๒๑.๐๐
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๕.๒๕	๑๑.๐๘	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕		๗.๐๐	๗.๗๐	๑.๕๐	๕.๕๐	
๖๖	วัดนก	๔	๓	๒	๒	๒	๒	๓๕.๙๑	๓	๔	๔	๕	๑๖.๒๘
		๕.๒๔	๘.๐๗	๕.๗๐	๕.๕๔	๕.๘๖	๕.๕๐		๕.๒๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๕.๕๐	
๗๒	วัดใหม่พระยาไชยวิชิต	๑	๒	๑	๑	๑	๑	๑๗.๕๙	๒	๑	๕	๕	๑๐.๒๖
		๑.๓๑	๕.๓๘	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๕๓	๒.๗๕		๒.๘๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๕.๕๐	
๗๓	พระราชวังหลวง	๓	๕	๕	๔	๔	๕	๖๖.๑๘	๕	๕	๕	๕	๑๙.๖๐
		๓.๙๓	๑๓.๕๕	๑๕.๒๕	๑๑.๐๘	๙.๗๒	๑๓.๗๕		๕.๖๐	๗.๗๐	๑.๕๐	๕.๕๐	
๗๔	วิหารกลาง	๔	๓	๒	๓	๕	๕	๕๐.๕๗	๕	๕	๕	๕	๑๗.๖๘
		๕.๒๔	๘.๐๗	๕.๗๐	๕.๓๑	๑๒.๑๕	๑๑.๐๐		๕.๖๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๕.๕๐	
๗๕	บึงพระราม	๕	๕	๒	๓	๕	๕	๕๙.๙๑	๓	๕	๕	๕	๑๖.๒๘
		๖.๕๕	๑๓.๕๕	๕.๗๐	๕.๓๑	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕		๕.๒๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๕.๕๐	
๗๖	กังน้ำประปา	๓	๓	๕	๒	๒	๕	๔๕.๘๐	๕	๕	๕	๕	๑๘.๐๖
		๓.๙๓	๘.๐๗	๑๑.๕๐	๕.๕๔	๕.๘๖	๑๑๐๐		๕.๖๐	๖.๑๖	๑.๕๐	๕.๕๐	
๗๗	คุ้มขุนแผน	๑	๕	๕	๕	๕	๕	๕๘.๐๒	๑	๓	๕	๕	๑๑.๙๔
		๑.๓๑	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๑๑.๐๘	๙.๗๒	๑๓.๗๕		๑.๕๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๕.๕๐	
๗๘	วัดป่าสัก	๕	๑	๒	๒	๓	๒	๓๑.๙๖	๒	๑	๕	๕	๑๐.๒๖
		๕.๒๔	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๔	๗.๒๙	๕.๕๐		๒.๘๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๕.๕๐	
๗๙	วัดลิ้ม	๕	๒	๕	๕	๒	๒	๕๖.๓๑	๓	๒	๓	๕	๑๒.๘๒
		๕.๒๔	๕.๓๘	๑๕.๒๕	๑๑.๐๘	๕.๘๖	๕.๕๐		๕.๒๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๕.๕๐	

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา					
		ประวัติศาสตร์		สถาปัตยกรรม				รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.36)	สาธารณูปโภค (0.80)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ (2.89)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)	ทำเลที่ตั้ง/สิ่งแวดล้อม (2.76)						
๘๐	วัดบรมพุทธาราม	๒	๔	๔	๔	๔	๓	๕๖.๗๘	๒	๒	๓	๔	๑๐.๕๔
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๖๕	๑๑.๐๘	๙.๗๓	๘.๒๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๓.๕๒	
๘๑	วัดสวนหลวงค้ำจาง	๓	๓	๔	๓	๓	๓	๔๗.๒๕	๑	๒	๒	๔	๘.๗๖
		๓.๔๓	๘.๐๗	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๘.๒๕		๑.๔๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๓.๕๒	
๘๒	วัดสิงหาราม	๔	๓	๔	๓	๓	๓	๔๘.๕๖	๑	๒	๓	๔	๙.๑๔
		๕.๒๔	๘.๐๗	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๘.๒๕		๑.๔๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๓.๕๒	
๘๓	วัดปราสาท	๓	๒	๑	๒	๑	๒	๒๕.๖๓	๒	๔	๓	๕	๑๔.๕๐
		๓.๔๓	๕.๓๘	๒.๘๕	๕.๕๔	๒.๔๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๑๔	๔.๕๐	
๘๔	วัดตะพานนาค	๓	๑	๒	๓	๒	๒	๓๐.๙๙	๒	๓	๔	๕	๑๒.๙๖
		๓.๔๓	๒.๖๙	๕.๗๐	๘.๓๑	๕.๘๖	๕.๕๐		๒.๘๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐	
๘๕	วัดทอง	๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑๖.๑๑	๓	๓	๓	๔	๑๓.๔๘
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๒.๗๕		๔.๒๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๓.๕๒	
๘๙	วัดแม่ปางมุข	๔	๑	๒	๒	๑	๒	๒๗.๑๐	๒	๑	๒	๕	๙.๕๐
		๕.๒๔	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๔	๒.๔๓	๕.๕๐		๒.๘๐	๑.๕๔	๐.๗๖	๔.๕๐	
๑๐๕	ศาลพระกาฬ	๔	๕	๔	๒	๒	๔	๕๑.๔๙	๒	๒	๔	๕	๑๑.๘๐
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๑.๔๐	๕.๕๔	๕.๘๖	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๕๒	๔.๕๐	
๑๐๖	พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา	๑	๕	๓	๔	๔	๕	๕๗.๘๖	๕	๕	๕	๕	๒๑.๐๐
		๑.๓๑	๑๓.๕๕	๘.๕๕	๑๑.๐๘	๙.๗๓	๑๓.๗๕		๗.๐๐	๗.๗๐	๑.๙๐	๔.๕๐	
๑๐๗	วัดขุนแสน	๔	๓	๔	๓	๑	๓	๔๓.๗๐	๑	๑	๑	๒	๕.๐๘
		๕.๒๔	๘.๐๗	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๘.๒๕		๑.๔๐	๑.๕๔	๐.๓๘	๑.๗๖	
๑๐๘	วัดเบ็ญ	๓	๑	๒	๒	๑	๑	๒๓.๐๔	๒	๒	๒	๔	๑๐.๑๖
		๓.๔๓	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๔	๒.๔๓	๒.๗๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๓.๕๒	
๑๐๙	วัดเสนาสนาราม	๒	๕	๓	๔	๕	๕	๕๘.๘๕	๓	๓	๑	๕	๑๓.๖๐
		๒.๖๒	๑๓.๕๕	๘.๕๕	๑๑.๐๘	๑๒.๑๕	๑๑.๐๐		๔.๒๐	๕.๖๒	๐.๓๘	๔.๕๐	
๑๑๐	วัดสะพานถ่าน (วัดชัยภูมิ)	๒	๒	๑	๑	๑	๑	๑๘.๘๐	๑	๓	๓	๕	๑๑.๕๖
		๒.๖๒	๕.๓๘	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๔๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐	
๑๑๑	วัดโคกม่วง	๒	๑	๒	๒	๒	๒	๒๖.๙๑	๒	๒	๒	๔	๑๐.๑๖
		๒.๖๒	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๔	๕.๘๖	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๓.๕๒	
๑๑๔	วัดเขยอน	๒	๑	๒	๒	๒	๔	๓๒.๕๑	๒	๑	๑	๕	๙.๑๐
		๒.๖๒	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๔	๕.๘๖	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๑.๕๔	๐.๓๖	๔.๕๐	
๑๑๖	วัดราชประดิษฐาราม	๔	๓	๒	๓	๓	๔	๕๕.๖๑	๓	๓	๓	๕	๑๔.๓๖
		๕.๒๔	๘.๐๗	๕.๗๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๑๑.๐๐		๔.๒๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐	

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา					
		ประวัติศาสตร์		สถาปัตยกรรม			สิ่งแวดล้อม/วัฒนธรรม	รวม	สถาปนาศิลปะ (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.38)	สาธารณูปโภคบริการ (0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะศิลปะ (2.89)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)							
๑๒๔	วัดกระเจี	๔	๑	๑	๒	๑	๑	๒๑.๕๐	๒	๓	๓	๔	๑๒.๕๖
		๕.๒๔	๒.๖๙	๒.๘๕	๕.๕๔	๒.๘๓	๒.๗๕	๒.๘๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๒๕	วัดสะพานเงิน	๑	๑	๑	๑	๑	๔	๒๓.๐๕	๕	๔	๔	๕	๑๕.๐๘
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๘๓	๑๑๐๐	๗.๐๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๔.๕๐		
๑๒๖	พระราชวังจันทร์เกษม	๓	๕	๕	๔	๕	๕	๖๘.๖๑	๕	๕	๓	๕	๒๐.๒๔
		๓.๕๓	๑๓.๕๕	๑๕.๒๕	๑๑๐๘	๑๒๑๕	๑๓๗๕	๗.๐๐	๗.๐๐	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๒๗	บ่อนประสูข้าวเปลือก	๓	๕	๕	๒	๒	๕	๕๓.๐๓	๒	๒	๒	๕	๑๑.๐๔
		๓.๕๓	๑๓.๕๕	๑๕.๒๕	๕.๕๕	๕.๘๖	๑๑๐๐	๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๔.๕๐		
๑๒๘	เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่	๔	๕	๒	๒	๒	๕	๕๕.๗๙	๓	๓	๓	๕	๑๔.๓๖
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๕.๗๐	๕.๕๕	๕.๘๖	๑๑๐๐	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๒๙	สะพานป่าถ่าน	๒	๔	๔	๒	๒	๓	๕๓.๕๓	๒	๓	๓	๕	๑๒.๕๖
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๕.๕๕	๕.๘๖	๘.๒๕	๒.๘๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๓๐	เทวสถาน	๔	๓	๓	๑	๑	๓	๓๕.๓๑	๓	๓	๓	๕	๑๔.๓๖
		๕.๒๔	๘.๐๗	๘.๕๕	๒.๗๗	๒.๘๓	๘.๒๕	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๓๓	วัดขุนเมืองใจ	๒	๕	๕	๔	๒	๓	๕๕.๕๑	๓	๑	๓	๕	๑๑.๒๘
		๒.๖๒	๑๓.๕๕	๑๕.๒๕	๑๑๐๘	๕.๘๖	๘.๒๕	๕.๒๐	๑.๕๕	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๓๔	วัดถนนจีน	๔	๑	๒	๒	๑	๒	๒๗.๑๐	๑	๑	๑	๓	๕.๕๖
		๕.๒๔	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๕	๒.๘๓	๕.๕๐	๑.๕๐	๑.๕๕	๐.๓๘	๒.๖๔		
๑๓๕	วัดร้างข้างคลองในไก่	๒	๑	๕	๕	๑	๓	๕๕.๐๔	๑	๒	๓	๕	๙.๑๔
		๒.๖๒	๒.๖๙	๑๕.๒๕	๑๓.๕๕	๒.๘๓	๘.๒๕	๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๓.๕๒		
๑๓๖	วัดท่าม้า	๑	๑	๑	๑	๑	๒	๑๗.๕๕	๒	๒	๒	๓	๙.๒๖
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๘๓	๕.๕๐	๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๒.๖๒		
๑๓๗	สะพานซีกุน	๒	๔	๔	๒	๒	๓	๕๓.๕๓	๒	๒	๓	๕	๑๑.๕๒
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๕.๕๕	๕.๘๖	๘.๒๕	๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๓๘	บ้านเจ้าพระยาวิชาเยนทร์	๒	๔	๔	๒	๒	๓	๕๓.๕๓	๒	๒	๓	๕	๑๑.๕๒
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๕.๕๕	๕.๘๖	๘.๒๕	๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๓๙	สะพานประสูจีน	๒	๔	๔	๒	๒	๓	๕๓.๕๓	๒	๒	๓	๕	๑๑.๕๒
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๕.๕๕	๕.๘๖	๘.๒๕	๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๔๐	วัดสิงกา	๔	๒	๓	๓	๑	๓	๓๘.๑๖	๒	๓	๓	๕	๑๒.๕๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๘.๕๕	๓.๓๑	๒.๘๓	๘.๒๕	๒.๘๐	๕.๖๒	๑.๑๔	๔.๕๐		
๑๔๕	วัดปราสาท	๔	๑	๒	๓	๓	๕	๕๐.๒๓	๓	๓	๑	๕	๑๓.๖๐
		๕.๒๔	๒.๖๙	๕.๗๐	๓.๓๑	๗.๒๕	๑๑๐๐	๕.๒๐	๕.๖๒	๐.๓๘	๔.๕๐		

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา				
		ประวัติดำเนินการ		สถาปัตยกรรม		การส่งเสริมวัฒนธรรม(2.75)	รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม(0.38)	สาธารณสุข(0.38)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ(2.85)	ความงาม(2.78)							
๑๕๗	วัดสุวรรณตาราราม	๒	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๒๑.๐๐
		๒.๖๒	๑๓.๔๕	๑๓.๒๕	๑๓.๔๕	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕	๗๐.๐๗	๗.๐๐	๗.๗๐	๑.๓๐	๔.๕๐
๑๕๘	วัดจีน (รัตนชัย)	๒	๓	๓	๒	๔	๔	๔	๓	๒	๓	๑๒.๖๒
		๒.๖๒	๘.๐๓	๘.๕๕	๕.๕๕	๙.๗๒	๑๑.๐๐	๔๕.๕๐	๕.๒๐	๓.๐๗	๑.๑๕	๔.๕๐
๑๖๕	ประชู่ของภูมิ	๒	๕	๕	๓	๒	๓	๔	๑	๑	๒	๕
		๒.๖๒	๑๓.๔๕	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๕.๖๖	๘.๒๕	๔๘.๘๕	๑.๕๐	๑.๕๕	๐.๗๖	๕.๕๐
๑๖๖	บ่อมเพชร	๒	๕	๕	๓	๓	๔	๔	๑	๒	๓	๕
		๒.๖๒	๑๓.๔๕	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๑๑.๐๐	๔๕.๐๗	๑.๕๐	๓.๐๗	๑.๑๕	๕.๕๐
๑๖๗	วัดชัยพัฒนาราม	๓	๕	๕	๕	๕	๕	๔	๑	๑	๓	๓
		๓.๙๓	๑๓.๔๕	๑๔.๒๕	๑๓.๔๕	๑๒.๑๕	๑๑.๐๐	๖๘.๖๓	๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๑๕	๒.๖๕
๑๖๘	วัดวารเชษฐ	๓	๕	๓	๕	๓	๓	๔	๒	๒	๕	๒
		๓.๙๓	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๑๑.๐๗	๗.๒๕	๘.๒๕	๔๙.๘๖	๒.๘๐	๓.๐๗	๑.๕๒	๑.๗๖
๑๖๙	วัดখনอน	๕	๓	๒	๓	๓	๓	๔	๓	๓	๕	๓
		๖.๕๕	๘.๐๓	๕.๗๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๘.๒๕	๔๕.๑๗	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๕
๑๗๐	วัดท่าการ้อง	๒	๒	๕	๕	๕	๓	๔	๓	๓	๓	๓
		๒.๖๒	๕.๓๑	๑๑.๔๐	๑๑.๐๗	๙.๗๒	๘.๒๕	๔๘.๕๕	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๕
๑๗๑	วัดธรรมาราม	๕	๕	๓	๕	๕	๕	๔	๑	๒	๕	๓
		๕.๒๕	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๑๑.๐๗	๙.๗๒	๑๑.๐๐	๕๖.๓๕	๑.๕๐	๓.๐๗	๑.๕๒	๒.๖๕
๑๗๒	วัดกษัตราธิราช	๒	๕	๕	๕	๕	๕	๔	๕	๕	๕	๕
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๔๐	๑๓.๔๕	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕	๖๕.๕๗	๕.๖๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๕.๕๐
๑๗๕	วัดสนามไชย	๒	๓	๕	๓	๕	๓	๔	๓	๓	๕	๕
		๒.๖๒	๘.๐๓	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๙.๗๒	๘.๒๕	๔๘.๓๗	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๓.๕๒
๑๗๗	วัดพระงาม	๒	๒	๓	๓	๕	๕	๔	๓	๓	๕	๓
		๒.๖๒	๕.๓๑	๘.๕๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๑๑.๐๐	๔๕.๕๗	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๕
๑๗๘	วัดราชบัวขาว	๑	๑	๑	๓	๓	๒	๒	๓	๓	๕	๒
		๑.๓๑	๑.๖๕	๒.๘๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๕.๕๐	๒๕.๙๕	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๑.๗๖
๑๗๙	วัดลอคชอง	๑	๑	๑	๒	๓	๒	๒	๒	๓	๕	๒
		๑.๓๑	๑.๖๕	๒.๘๕	๕.๕๕	๗.๒๕	๕.๕๐	๒๕.๑๗	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๑.๗๖
๑๘๐	วัดภูเขาทอง	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๔	๒	๑	๕	๓
		๕.๒๕	๑๐.๗๖	๑๓.๒๕	๑๓.๔๕	๙.๗๒	๑๕.๗๕	๗๐.๒๖	๕.๒๐	๑.๕๕	๑.๕๒	๒.๖๕
๑๘๑	วัดศาลาปูน	๒	๕	๓	๓	๓	๕	๔	๓	๓	๕	๓
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๑๓.๗๕	๕๑.๒๗	๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๕

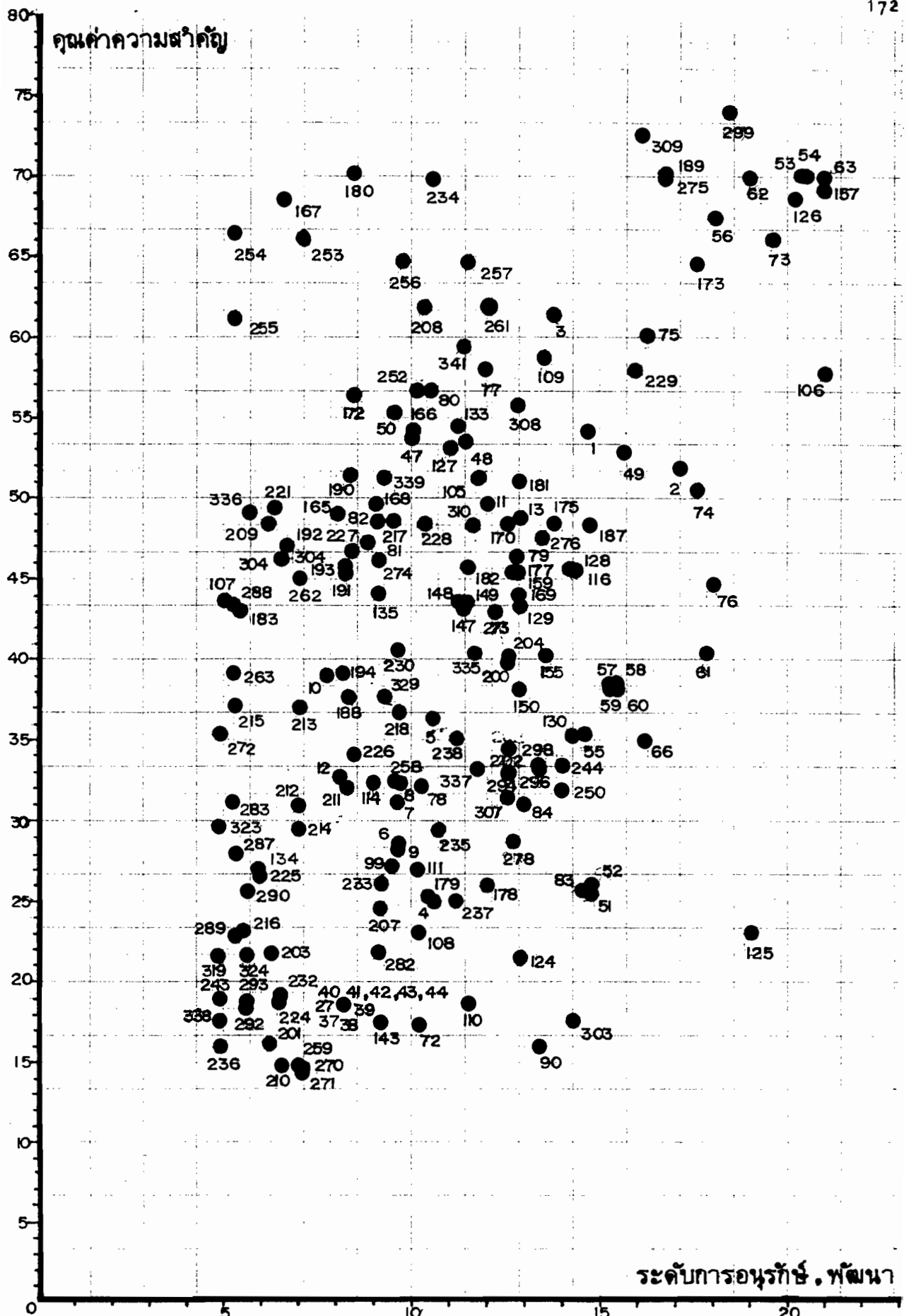
หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา					
		ประวัติศาตร์		สถาปัตยกรรม			ทัศนียภาพวัฒนธรรม(2.75)	รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม(0.36)	สาขาศูนย์โครงการ(88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ(2.85)	ความงาม(2.76)	องค์ประกอบ(2.43)							
๑๘๒	วัดพนมยงค์	๒	๔	๓	๓	๓	๕	๕๑.๒๘	๓	๓	๔	๓	๑๒.๘๘
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๑๓.๗๕		๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๔	
๑๘๓	วัดโคกพญา	๒	๓	๓	๓	๓	๕	๕๕.๘๘	๒	๓	๔	๓	๑๑.๕๘
		๒.๖๒	๘.๐๗	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๔.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๔	
๑๘๗	วัดพรหมนิवास	๔	๓	๓	๒	๓	๕	๕๘.๔๔	๓	๓	๔	๕	๑๔.๗๔
		๕.๒๔	๘.๐๗	๘.๕๕	๕.๕๔	๗.๒๕	๑๓.๗๕		๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๕๒	๔.๕๐	
๑๘๘	วัดจกรม	๒	๒	๓	๓	๓	๒	๓๗.๖๕	๑	๓	๔	๑	๘.๕๒
		๒.๖๒	๕.๓๘	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๕.๕๐		๑.๕๐	๔.๖๒	๑.๕๒	๐.๘๘	
๑๘๙	วัดหน้าพระเมรุ	๔	๕	๕	๕	๔	๕	๗๐.๒๖	๔	๔	๔	๔	๑๖.๘๐
		๕.๒๔	๑๓.๔๕	๑๕.๒๕	๑๓.๘๕	๙.๗๖	๑๓.๗๕		๕.๖๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๓.๕๒	
๑๙๐	วัดกุฎีทอง	๔	๒	๕	๔	๓	๓	๕๑.๔๕	๒	๒	๒	๒	๘.๕๐
		๕.๒๔	๕.๓๘	๑๕.๒๕	๑๑.๐๘	๗.๒๕	๘.๒๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๑.๗๖	
๑๙๑	วัดเจ้าย่า	๒	๓	๓	๓	๕	๓	๕๕.๕๒	๑	๒	๓	๓	๘.๒๖
		๒.๖๒	๘.๐๗	๘.๕๕	๘.๓๑	๙.๗๖	๘.๒๕		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๕	๒.๖๔	
๑๙๒	วัดตะไกร	๓	๕	๓	๓	๓	๒	๕๗.๐๓	๑	๒	๔	๑	๖.๘๘
		๓.๙๓	๑๓.๔๕	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๕.๕๐		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๕๒	๐.๘๘	
๑๙๓	วัดพยามน	๔	๔	๓	๓	๓	๒	๕๕.๖๕	๒	๒	๔	๑	๘.๒๘
		๕.๒๔	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๕	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๕๒	๐.๘๘	
๑๙๔	วัดชะราม	๓	๓	๓	๓	๒	๒	๓๙.๒๒	๒	๒	๔	๑	๘.๒๘
		๓.๙๓	๘.๐๗	๘.๕๕	๘.๓๑	๕.๘๖	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๐๐	วัดครุฑ	๒	๒	๒	๓	๔	๓	๓๙.๙๘	๓	๓	๓	๓	๑๒.๖๐
		๒.๖๒	๕.๓๘	๕.๗๐	๘.๓๑	๙.๗๖	๘.๒๕		๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๔	
๒๐๑	วัดพรหมกัลยาราม	๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑๖.๑๑	๑	๑	๔	๒	๖.๒๒
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๑.๗๖	
๒๐๒	วัดกลาง	๒	๑	๒	๒	๔	๓	๓๔.๕๒	๓	๓	๓	๓	๑๒.๖๐
		๒.๖๒	๒.๖๕	๕.๗๐	๕.๕๔	๙.๗๖	๘.๒๕		๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๔	
๒๐๓	วัดใบล่อ	๒	๑	๒	๒	๑	๑	๒๑.๗๓	๑	๑	๔	๒	๖.๒๒
		๒.๖๒	๒.๖๕	๕.๗๐	๕.๕๔	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๑.๗๖	
๒๐๔	วัดศรีโพธิ์	๒	๓	๒	๓	๓	๓	๔๐.๒๔	๓	๓	๓	๓	๑๒.๖๐
		๒.๖๒	๘.๐๗	๕.๗๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๘.๒๕		๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๔	
๒๐๗	วัดโคกพญา	๒	๑	๒	๓	๑	๑	๒๔.๕๐	๒	๒	๔	๒	๙.๑๖
		๒.๖๒	๒.๖๕	๕.๗๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๒.๗๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๕๒	๑.๗๖	

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ							ระดับการพัฒนา				
		ประวัติศาตร์		สถาปัตยกรรม				รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.38)	สาธารณูปโภคภาพ(0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ (2.89)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)	ที่ตั้ง/ผิว, วัฒนธรรม (2.76)						
๒๐๘	วัดเชิงท่า	๔	๕	๕	๕	๕	๕	๖๑.๘๕	๒	๓	๓	๒	๑๐.๓๒
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๑.๕๐	๑๑.๐๘	๙.๗๒	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๑.๗๖	
๒๐๙	วัดหิษฎาวาส	๕	๕	๓	๓	๓	๓	๕๘.๕	๑	๑	๔	๒	๖.๒๒
		๕.๒๔	๑๐.๗๖	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๙	๘.๒๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๑.๗๖	
๒๑๐	วัดใหม่	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑๕.๘	๑	๑	๓	๓	๖.๗๒
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๑๔	๒.๖๔	
๒๑๑	วัดโพธิ์	๕	๒	๒	๒	๓	๑	๓๑.๙๐	๑	๒	๓	๓	๘.๒๖
		๕.๒๔	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๕๔	๗.๒๙	๒.๗๕		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๒๑๒	วัดป่าแดง	๕	๑	๕	๑	๒	๑	๓๑.๐๒	๑	๑	๔	๓	๗.๑๐
		๖.๕๕	๒.๖๙	๑๑.๕๐	๒.๗๗	๕.๘๖	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๒.๖๔	
๒๑๓	วัดขวิด	๕	๑	๕	๓	๑	๑	๓๖.๙๘	๑	๑	๔	๓	๗.๑๐
		๖.๕๕	๒.๖๙	๑๑.๕๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๒.๖๔	
๒๑๔	วัดร้าง	๕	๕	๒	๑	๑	๑	๒๙.๖๕	๑	๑	๔	๓	๗.๑๐
		๕.๒๔	๑๐.๗๖	๕.๗๐	๒.๗๗	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๒.๖๔	
๒๑๕	วัดเสลียง	๕	๑	๕	๓	๑	๑	๓๖.๙๘	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๖.๕๕	๒.๖๙	๑๑.๕๐	๘.๓๑	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๑๖	วัดนมคัวน	๓	๑	๒	๒	๑	๑	๒๓.๐๕	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๓.๙๓	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๕	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๑๗	ศิลาระดับน้ำ	๒	๕	๕	๒	๓	๓	๕๘.๗๑	๒	๑	๒	๕	๙.๕๐
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๕.๕๕	๗.๒๙	๘.๒๕		๒.๘๐	๑.๕๔	๐.๗๖	๕.๕๐	
๒๑๘	วัดแค	๓	๒	๓	๓	๒	๒	๓๖.๕๓	๒	๒	๓	๓	๙.๖๖
		๓.๙๓	๕.๓๘	๘.๕๕	๘.๓๑	๕.๘๖	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๒.๖๔	
๒๒๑	วัดแม่นางปลื้ม	๕	๓	๕	๕	๕	๕	๕๙.๓๖	๑	๑	๒	๓	๖.๓๔
		๕.๒๔	๘.๐๗	๑๑.๕๐	๑๑.๐๘	๙.๗๒	๑๑.๐๐		๑.๕๐	๑.๕๔	๐.๗๖	๒.๖๔	
๒๒๔	วัดกาหลิบ	๕	๑	๑	๑	๑	๑	๑๘.๗๓	๑	๒	๓	๑	๖.๕
		๕.๒๔	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๐.๘๘	
๒๒๕	วัดวิหารทอง	๕	๑	๒	๒	๒	๑	๒๖.๗๘	๑	๑	๑	๓	๕.๙๖
		๕.๒๔	๒.๖๙	๕.๗๐	๕.๕๕	๕.๘๖	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๐.๓๘	๒.๖๔	
๒๒๖	วัดอินทาราม	๕	๑	๑	๒	๕	๓	๓๕.๒๙	๒	๒	๒	๒	๘.๕๐
		๕.๒๔	๒.๖๙	๒.๘๕	๕.๕๕	๙.๗๒	๘.๒๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๑.๗๖	
๒๒๗	วัดโรงฆ้อง	๓	๒	๓	๓	๕	๕	๕๖.๘๙	๒	๒	๒	๒	๘.๕๐
		๓.๙๓	๕.๓๘	๘.๕๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๑.๗๖	

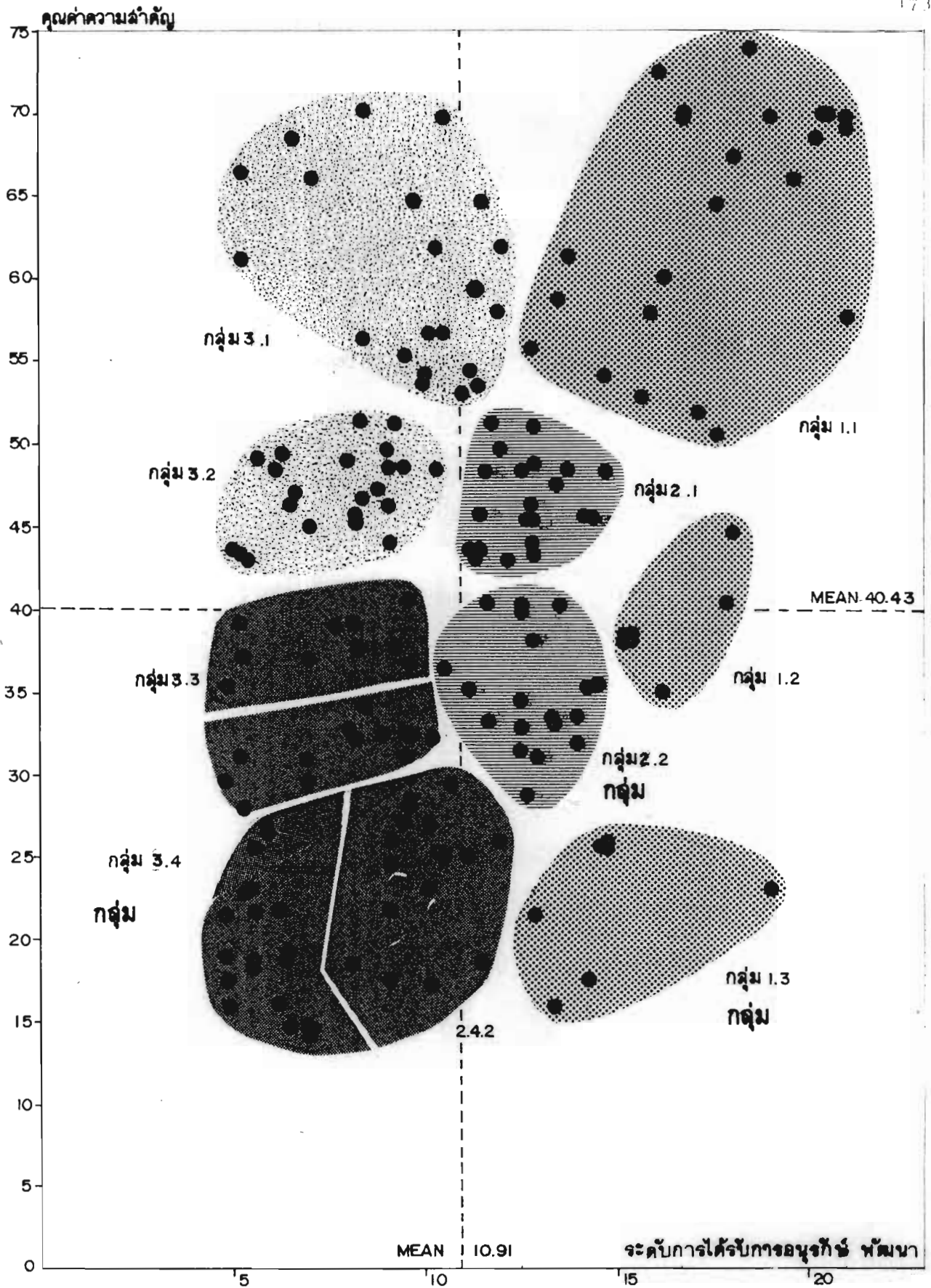
หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ							ระดับการพัฒนา				
		ประวัติศาสตร์		สถาปัตยกรรม			ที่ตั้งบริเวณ (2.75)	รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.38)	สาธารณูปโภค (0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ (2.85)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ (2.43)							
๒๒๘	วัดสามวิหาร	๒	๒	๔	๓	๔	๔	๔๘.๕๓	๒	๓	๓	๒	๑๐.๓๒
		๒.๖๒	๕.๓๘	๑๑.๕๐	๘.๓๑	๙.๗๒	๑๑.๐๐		๒.๘๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๑.๗๖	
๒๒๙	วัดบรมวงศัศิวาราม วรวิหาร	๓	๓	๔	๔	๔	๔	๕๗.๕๕	๔	๔	๔	๓	๑๕.๙๒
		๓.๕๓	๘.๐๓	๑๑.๕๐	๑๑.๐๓	๙.๗๒	๑๑.๗๕		๕.๖๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๒.๖๔	
๒๓๐	วัดเจติยแดง	๒	๑	๔	๓	๓	๓	๕๐.๕๖	๒	๒	๓	๓	๙.๖๖
		๒.๖๒	๒.๖๕	๑๑.๕๐	๘.๓๑	๗.๒๙	๘.๒๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๑๕	๒.๖๔	
๒๓๒	วัดกุฎีสูง	๒	๑	๑	๒	๑	๑	๑๘.๘๘	๑	๑	๒	๓	๖.๓๔
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๕.๕๔	๒.๕๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๐.๗๖	๒.๖๔	
๒๓๓	วัดมหาโลก	๒	๑	๑	๒	๓	๒	๒๖.๕๙	๒	๒	๒	๓	๙.๒๘
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๕.๕๔	๗.๒๙	๕.๕๐		๒.๘๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๒.๖๔	
๒๓๔	เพนียดคล้องช้าง	๔	๔	๔	๔	๔	๔	๖๙.๙๒	๓	๒	๒	๓	๑๐.๖๘
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๓.๕๐	๑๑.๐๓	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕		๕.๒๐	๓.๐๘	๐.๗๖	๒.๖๔	
๒๓๕	วัดตองปุ	๒	๑	๑	๒	๓	๓	๒๙.๒๕	๓	๓	๓	๑	๑๐.๘๔
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๕.๕๔	๗.๒๙	๘.๒๕		๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๐.๘๘	
๒๓๖	วัดช่องลม	๒	๑	๑	๑	๑	๑	๑๖.๑๑	๑	๑	๓	๑	๕.๙๖
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๕๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๑๕	๐.๘๘	
๒๓๗	วัดมณฑป	๑	๑	๑	๒	๓	๒	๒๕.๑๘	๓	๓	๔	๑	๑๑.๒๒
		๑.๓๑	๒.๖๕	๒.๘๕	๕.๕๔	๗.๒๙	๕.๕๐		๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๓๘	วัดแค	๒	๑	๓	๓	๓	๒	๓๕.๙๖	๓	๓	๔	๑	๑๑.๒๒
		๒.๖๒	๒.๖๕	๘.๕๕	๘.๓๑	๗.๒๙	๕.๕๐		๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๔๓	วัดสะพานเกลือ	๒	๑	๑	๒	๑	๑	๑๘.๘๘	๑	๑	๓	๑	๕.๙๖
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๕.๕๔	๒.๕๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๑๕	๐.๘๘	
๒๔๔	วัดป่าโค	๑	๑	๑	๓	๓	๔	๓๓.๕๕	๔	๓	๓	๓	๑๕.๐๐
		๑.๓๑	๒.๖๕	๒.๘๕	๘.๓๑	๗.๒๙	๑๑.๐๐		๕.๖๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๔	
๒๕๐	วัดธรรมนิยม	๒	๑	๑	๓	๓	๓	๓๒.๐๑	๔	๓	๓	๓	๑๕.๐๐
		๒.๖๒	๒.๖๕	๒.๘๕	๘.๓๑	๗.๒๙	๘.๒๕		๕.๖๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๔	
๒๕๒	วัดอโยธยา	๔	๔	๔	๓	๓	๔	๕๖.๗๙	๑	๓	๔	๓	๑๐.๑๘
		๕.๒๔	๑๓.๕๕	๑๓.๕๐	๘.๓๑	๗.๒๙	๘.๒๕		๑.๕๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๔	
๒๕๓	วัดกุฎีดาว	๓	๔	๔	๔	๔	๔	๖๖.๑๘	๑	๑	๔	๓	๗.๑๐
		๓.๕๓	๑๓.๕๕	๑๓.๕๐	๑๑.๐๓	๙.๗๒	๑๓.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๒.๖๔	
๒๕๔	วัดมเหยงค์	๕	๕	๕	๔	๓	๕	๖๖.๓๗	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๖.๕๕	๑๓.๕๕	๑๓.๕๐	๑๑.๐๓	๗.๒๙	๑๓.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘	

หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา					
		ประวัติที่สำคัญ		สถาปัตยกรรม			ที่ตั้งบริเวณวัดทั้งหมด(2.76)	รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม (0.38)	สาขางานโบราณคดี(0.88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ(2.85)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ(2.43)							
๒๕๕	วัดช้าง	๕	๕	๕	๕	๓	๕	๖๐.๕๓	๑	๑	๕	๑	๕.๓๕
		๖.๕๕	๑๐.๗๖	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๗.๒๕	๑๑.๐๐		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๕๖	วัดสมณโกฏิ	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๖๕.๘๐	๑	๓	๓	๓	๕.๘๐
		๕.๒๕	๑๐.๗๖	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๕.๗๒	๑๓.๗๕		๑.๕๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๕	
๒๕๗	วัดดุสิตาราม	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๖๕.๘๐	๒	๓	๕	๓	๑๑.๕๕
		๕.๒๕	๑๐.๗๖	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๕.๗๒	๑๓.๗๕		๒.๘๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๒.๖๕	
๒๕๘	วัดโบสถ์ราชเดชะ	๕	๓	๑	๒	๑	๓	๓๒.๓๘	๑	๓	๓	๓	๕.๘๐
		๕.๒๕	๘.๐๗	๒.๘๕	๕.๕๕	๒.๕๓	๘.๒๕		๑.๕๐	๕.๖๒	๑.๑๕	๒.๖๕	
๒๕๙	วัดสิงหนารายณ์	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑๕.๘๐	๑	๑	๕	๓	๗.๑๐
		๑.๓๑	๒.๖๕	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๕๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๕๒	๒.๖๕	
๒๖๑	วัดประดู่ทรงธรรม	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๖๑.๘๕	๓	๓	๕	๒	๑๒.๑๐
		๕.๒๕	๑๓.๕๕	๑๑.๕๐	๑๑.๐๘	๕.๗๒	๑๑.๐๐		๕.๒๐	๕.๖๒	๑.๕๒	๑.๗๖	
๒๖๒	วัดจักรวรรดิ	๕	๓	๓	๓	๑	๕	๕๕.๕๑	๑	๑	๕	๓	๗.๑๐
		๖.๕๕	๘.๐๗	๘.๕๕	๘.๓๑	๒.๕๓	๑๑.๐๐		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๕๒	๒.๖๕	
๒๖๓	วัดสีกาสมุด	๕	๑	๓	๓	๒	๓	๓๕.๒๑	๑	๑	๕	๑	๕.๓๕
		๖.๕๕	๒.๖๕	๘.๕๕	๘.๓๑	๕.๘๖	๘.๒๕		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๕๒	๐.๘๘	
๒๗๐	วัดโคกมะเกลือ	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑๕.๘๐	๑	๑	๕	๓	๗.๑๐
		๑.๓๑	๒.๖๕	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๕๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๕๒	๒.๖๕	
๒๗๑	วัดท่าทราย	๑	๑	๑	๑	๑	๑	๑๕.๘๐	๑	๑	๕	๓	๗.๑๐
		๑.๓๑	๒.๖๕	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๕๓	๒.๗๕		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๕๕	๒.๖๕	
๒๗๒	วัดนางคำ	๕	๒	๓	๓	๑	๒	๓๕.๕๑	๑	๑	๓	๑	๕.๕๑
		๕.๒๕	๕.๓๘	๘.๕๕	๘.๓๑	๒.๕๓	๕.๕๐		๑.๕๐	๑.๕๕	๑.๑๕	๐.๘๘	
๒๗๓	วัดพระญาติการาม	๕	๒	๒	๓	๓	๕	๕๒.๕๒	๓	๓	๒	๓	๑๒.๒๒
		๕.๒๕	๕.๓๘	๕.๗๐	๘.๓๑	๗.๒๕	๑๑.๐๐		๕.๒๐	๕.๖๒	๐.๗๖	๒.๖๕	
๒๗๔	วัดเจ้าฟ้ารัศมี	๒	๕	๕	๓	๒	๓	๕๖.๒๐	๒	๒	๕	๓	๕.๒๕
		๒.๖๒	๑๐.๗๖	๑๑.๕๐	๘.๓๑	๕.๘๖	๘.๒๕		๒.๘๐	๓.๐๘	๑.๕๒	๒.๖๕	
๒๗๕	วัดใหญ่ชัยมงคล	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๖๕.๕๒	๕	๕	๕	๕	๑๖.๘๐
		๕.๒๕	๑๓.๕๕	๑๔.๒๕	๑๑.๐๘	๑๒.๑๕	๑๓.๗๕		๕.๖๐	๖.๑๖	๑.๕๒	๓.๕๒	
๒๗๖	วัดสามปลื้ม	๓	๒	๓	๕	๒	๕	๕๗.๕๕	๓	๓	๑	๕	๑๓.๖๐
		๓.๕๓	๕.๓๘	๘.๕๕	๑๑.๐๘	๕.๘๖	๑๓.๗๕		๕.๒๐	๕.๖๒	๐.๓๘	๕.๕๐	
๒๗๘	วัดกุฎีหัก	๓	๒	๒	๒	๑	๒	๒๘.๕๘	๓	๒	๓	๕	๑๒.๘๒
		๓.๕๓	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๕๕	๒.๕๓	๕.๕๐		๕.๒๐	๓.๐๘	๑.๑๕	๕.๕๐	

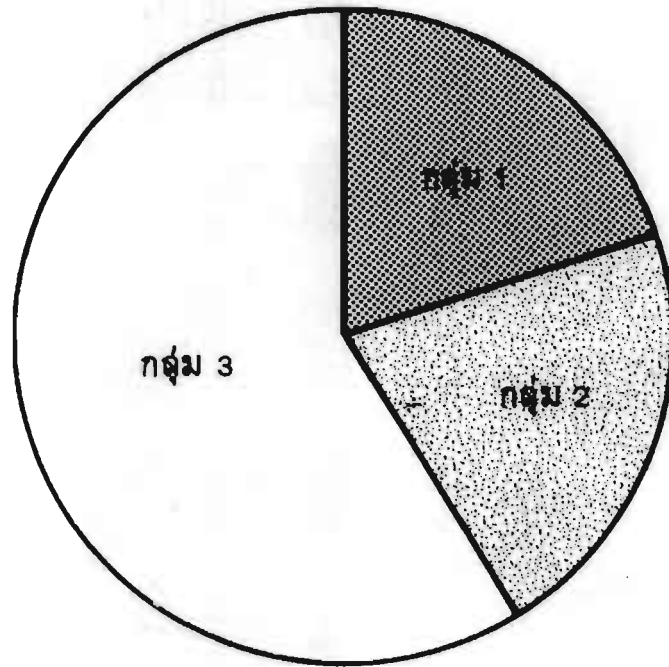
หมายเลข	รายชื่อ	คุณค่าความสำคัญ						ระดับการพัฒนา					
		ประวัติศาสตร์		สถาปัตยกรรม			คุณค่าทางศิลปกรรม(2.75)	รวม	สภาพอาคาร (1.40)	สภาพบริเวณ (1.54)	สภาพแวดล้อม(0.39)	ค่าดัชนีภูมิสถาปัตย์(88)	รวม
		อายุ (1.31)	ความสำคัญ (2.69)	ลักษณะพิเศษ(2.85)	ความงาม (2.76)	องค์ประกอบ(2.43)							
๒๘๒	วัดยักษิ์	๒	๒	๑	๒	๑	๑	๒๑.๕๗	๑	๒	๓	๔	๕.๑๔
		๒.๖๒	๕.๓๘	๒.๘๕	๕.๕๔	๒.๔๓	๒.๗๕	๑.๕๐	๓.๐๘	๑.๑๔	๓.๕๒		
๒๘๖	วัดเจดีย์สามองค์	๓	๒	๒	๓	๒	๑	๓๐.๙๓	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๓.๙๓	๕.๓๘	๕.๗๐	๘.๓๑	๔.๘๖	๒.๗๕	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘		
๒๘๗	วัดโพธิ์เผือก	๓	๒	๒	๒	๒	๑	๒๘.๑๖	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๓.๙๓	๕.๓๘	๕.๗๐	๕.๕๔	๔.๘๖	๒.๗๕	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘		
๒๘๘	วัดไฟไหม้	๔	๕	๒	๒	๑	๔	๔๓.๓๖	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๕.๒๔	๑๓.๔๕	๕.๗๐	๕.๕๔	๒.๔๓	๑๑.๐๐	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘		
๒๘๙	วัดมะกล่ำ	๓	๒	๑	๒	๑	๑	๒๒.๘๘	๑	๑	๔	๑	๕.๓๔
		๓.๙๓	๕.๓๘	๒.๘๕	๕.๕๔	๒.๔๓	๒.๗๕	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๒	๐.๘๘		
๒๙๐	วัดโบสถ์แดง	๓	๒	๑	๓	๑	๑	๒๕.๖๕	๑	๑	๕	๑	๕.๗๒
		๓.๙๓	๕.๓๘	๒.๘๕	๘.๓๑	๒.๔๓	๒.๗๕	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๐	๐.๘๘		
๒๙๒	วัดพระนอน	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๘.๘๖	๑	๑	๕	๑	๕.๗๒
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๕.๕๐	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๐	๐.๘๘		
๒๙๓	วัดชุมพล	๒	๑	๑	๑	๑	๒	๑๘.๘๖	๑	๑	๕	๑	๕.๗๒
		๒.๖๒	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๕.๕๐	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๕๐	๐.๘๘		
๒๙๔	วัดเกาะแก้ว	๑	๑	๑	๓	๔	๓	๓๓.๑๓	๓	๓	๓	๓	๑๒.๖๐
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๘.๒๔	๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๒.๖๔		
๒๙๖	วัดศิขัยสงคราม	๑	๑	๑	๓	๔	๓	๓๓.๑๓	๓	๓	๓	๔	๑๓.๔๘
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๘.๒๔	๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๓.๕๒		
๒๙๘	วัดกล้วย	๑	๑	๑	๓	๔	๓	๓๓.๑๓	๓	๓	๓	๔	๑๓.๔๘
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๘.๒๔	๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๓.๕๒		
๒๙๙	วัดพญูเขิง	๕	๕	๕	๕	๕	๕	๗๔.๐๐	๕	๕	๕	๕	๑๘.๕๘
		๖.๕๕	๑๓.๔๕	๑๔.๒๕	๑๓.๘๕	๑๓.๑๕	๑๓.๗๕	๗.๐๐	๖.๖๖	๑.๙๐	๓.๕๒		
๓๐๓	วัดขอม	๑	๑	๑	๑	๑	๒	๑๗.๕๕	๒	๔	๕	๔	๑๔.๓๘
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๒.๗๗	๒.๔๓	๕.๕๐	๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๙๐	๓.๕๒		
๓๐๔	บ้านฮอลันดา	๒	๕	๕	๑	๑	๕	๕๖.๕๒	๑	๑	๓	๓	๖.๗๒
		๒.๖๒	๑๓.๔๕	๑๑.๔๐	๒.๗๗	๒.๔๓	๑๓.๗๕	๑.๕๐	๑.๕๔	๑.๑๔	๒.๖๔		
๓๐๗	วัดทรงกฤษ	๑	๑	๑	๓	๔	๓	๓๑.๘๒	๓	๓	๓	๓	๑๒.๖๐
		๑.๓๑	๒.๖๙	๒.๘๕	๘.๓๑	๙.๗๒	๘.๒๔	๔.๒๐	๔.๖๒	๑.๑๔	๒.๖๔		
๓๐๘	บ้านญี่ปุ่น	๓	๕	๕	๓	๒	๕	๕๕.๗๐	๒	๔	๓	๓	๑๒.๗๔
		๓.๙๓	๑๓.๔๕	๑๑.๔๐	๘.๓๑	๕.๘๖	๑๓.๗๕	๒.๘๐	๖.๑๖	๑.๑๔	๒.๖๔		

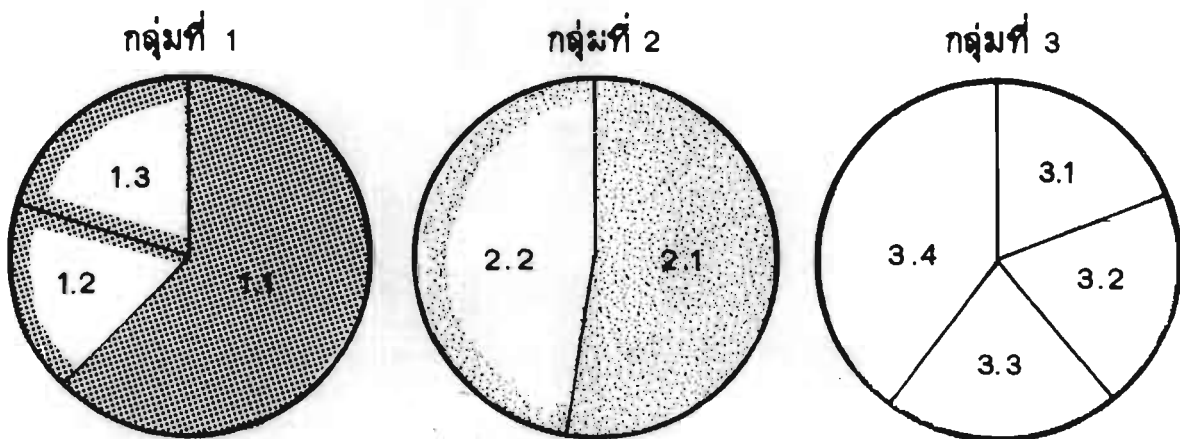
แผนภูมิที่ 51 แสดงระดับการพัฒนา และ คุณค่าความสำคัญบริเวณโบราณสถาน

แผนภูมิที่ 5.2 แสดงการแบ่งกลุ่มโบราณสถาน

แผนภูมิที่ 5.3 แสดงจำนวนโบราณสถานทั้งหมด 3 กลุ่ม

แผนภูมิที่ 5.4 แสดงจำนวนโบราณสถานแต่ละกลุ่ม

๕.๖ ผลการวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน : เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง

จากผลการให้คะแนนตารางที่ ๕.๕ นำผล "ค่าความสำคัญ" และ "ระดับการพัฒนา" มาพล็อตกราฟ ดังแสดงในแผนภูมิที่ ๕.๑ และจากการพิจารณาสามารถแบ่งโบราณสถานในพื้นที่ศึกษาได้ดังนี้ คือ (ดูแผนภูมิที่ ๕.๒ ประกอบ)

กลุ่มโบราณสถาน ๓ กลุ่ม แบ่งตามระดับการพัฒนา

๑. กลุ่มที่ ๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูงจำนวน ๓๗ แห่ง
๒. กลุ่มที่ ๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง จำนวน ๔๐ แห่ง
๓. กลุ่มที่ ๓ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง จำนวน ๑๑๑ แห่ง

โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มที่ ๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง

โบราณสถานกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งหมด ๓๗ แห่ง หรือคิดเป็น ๑๙.๖๘ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีก ๓ กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ ๑.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าสูง (ระดับการพัฒนาสูง)

กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถานจำนวน ๒๓ แห่ง คิดเป็น ๑๒.๒๔ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๖๒.๑๖ % ของโบราณสถานในกลุ่มที่ ๑ มีรายชื่อเสียงตามลำดับคุณค่าความสำคัญดังนี้ คือ

๑. วัดพนัญเชิง	๒. วัดพุทธไสสวรรคย์	๓. วิหารพระรมงคลบพิตร
๔. วัดพระศรีสรรเพชญ์	๕. วัดมหาธาตุ	๖. วัดราชบูรณะ
๗. วัดใหญ่ชัยมงคล	๘. วัดหน้าพระเมรุ	๙. วัดสุวรรณดาราราม
๑๐. พระราชวังจันทร์เกษม	๑๑. วัดพระราม	๑๒. พระราชวังหลวง
๑๓. วัดกษัตราธิราช	๑๔. วัดสวนหลวงสบสวรรค์	๑๕. บึงพระราม

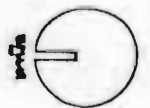

**การกระจายตัวโบราณสถานกลุ่ม 1
ความเร่งด่วนต่ำ (พัฒนาแล้ว)**

ที่มา แผนภูมิที่

การศึกษารูปแบบโบราณสถานบริเวณรอบๆวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร

- 1.1 คุณค่าสูง
- 1.2 คุณค่าปานกลาง
- ▲ 1.3 คุณค่าต่ำ

โดย นาย สุวิมลย์ สุวรรณ

๑๖. วัดเสนาสนาราม	๑๗. วัดบรมวงศ์ศิวาราม	๑๘. พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยา
๑๙. บ้านญี่ปุ่น	๒๐. วัดวรโพธิ์	๒๑. วัดญาณเสน
๒๒. วัดโลกยสุธา	๒๓. วิหารแกลบ	

การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๗ ประกอบ) โบราณสถานในกลุ่มนี้ทั้งหมด ๒๓ แห่งเป็นโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ถึง ๑๒ แห่ง โดยเฉพาะบริเวณบึงพระราม โบราณสถานที่เหลือกระจายออกไปตามพื้นที่โดยอยู่บริเวณย่านพาณิชยกรรมห่าวรอ ๒ แห่ง ได้แก่ พระราชวังจันทร์เกษม และวัดเสนาสนารามอยู่นอกเกาะเมืองจำนวน ๗ แห่ง ได้แก่ วัดกษัตราธิราช วัดพุทธโศภนาราม บ้านญี่ปุ่น วัดพนัญเชิง วัดหน้าพระเมรุ วัดบรมวงศ์ศิวารามวรวิหาร และ วัดใหญ่ชัยมงคล โดย ๖ ชื่อ แห่งแรกเป็นโบราณสถานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำ

การวิเคราะห์ โบราณสถานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีความสำคัญระดับชาติ และได้รับการบูรณะ ดูแลรักษา แล้วจากกรมศิลปากร และกรมศาสนา แต่เป็นการพัฒนาในด้านกายภาพ จากการศึกษาพบว่าโบราณสถานเหล่านี้สามารถพัฒนาในด้านกิจกรรม (Activity) ให้เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และรักษา พื้นชุมชนธรรมประเพณีของท้องถิ่นไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งยังไม่มีการพัฒนาในบริเวณโบราณสถานกลุ่มนี้ในด้านดังกล่าว

สิ่งที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ การที่โบราณสถานเรียงรายไปตามลำน้ำสามารถพัฒนาให้เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวทางน้ำได้

กลุ่มที่ ๑.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง (ระดับการพัฒนาสูง)

กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถานทั้งหมด ๗ แห่ง คิดเป็น ๓.๗๒ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๑๘.๙๒ % ของโบราณสถานในกลุ่มที่ ๑ มีรายชื่อเรียงตามลำดับคุณค่าความสำคัญดังนี้คือ

๑. ถังน้ำประปาในพระราชวังหลวง	๒. วัดเกษ	๓. วัดจันทร์
๔. วัดหลังคาขาว	๕. วัดหลังคาคำ	๖. วัดสังขปัด
๗. วัดนกก		

การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๗ ประกอบ) โบราณสถานกลุ่มนี้ ๖ วัด เป็นวัดร้างอยู่ในบริเวณสวนสาธารณะบึงพระราม ถัดน้ำประปาอยู่ในบริเวณพระราชวังหลวง

การวิเคราะห์ โบราณสถานกลุ่มนี้แสดงให้เห็นถึงแนวทางหนึ่งของการพัฒนา บริเวณโบราณสถาน คือ จัดเป็นบริเวณที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ การจัด landscape ยังไม่ส่งเสริมโบราณสถานเท่าที่ควร ควรมีการออกแบบปรับปรุงใหม่โดยผู้เชี่ยวชาญในด้านนี้เพื่อเป็นตัวอย่างแก่การพัฒนาบริเวณโบราณสถานอื่น

กลุ่มที่ ๑.๓ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำ (ระดับการพัฒนาสูง)

กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถาน ๗ แห่ง คิดเป็น ๓.๗๒ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๑๘.๘๒ % ของโบราณสถานในกลุ่มที่ ๑ มีรายชื่อเรียงตามลำดับคุณค่าความสำคัญดังนี้ คือ

๑. วัดชุมแสง	๒. วัดสุวรรณเจดีย์	๓. วัดปราสาท
๔. วัดสะพานเงิน	๕. วัดกระเจี	๖. วัดขอม
๗. วัดทอง		

การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๗ ประกอบ) โบราณสถานกลุ่มนี้กระจายตัว ไม่เกาะกลุ่มกันโดยอยู่ในเกาะเมือง ๖ แห่ง นอกเกาะเมือง ๑ แห่ง คือ วัดขอม

การวิเคราะห์ สิ่งสำคัญของกลุ่มนี้ คือ เหตุใดโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำจึงได้รับการพัฒนา จากการศึกษาพบว่าโบราณสถานเหล่านี้อยู่ในเขตบ้านพักอาศัยและสถานที่ราชการได้รับการเอาใจใส่ดูแล ทำความสะอาด ตลอดจนปลูกต้นไม้ให้เกิดความร่มรื่น ซึ่งสิ่งนี้ควรที่จะเป็นตัวการสำคัญในการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน คือ ให้คนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เพราะการที่จะให้กรมศิลปากรดูแลทั้งหมดเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

๒. กลุ่มที่ ๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาก่อนกลาง

โบราณสถานกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งหมด ๔๐ แห่ง หรือคิดเป็น ๒๑.๒๘ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีก ๒ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๒.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง

(ระดับการพัฒนาก่อนกลาง)

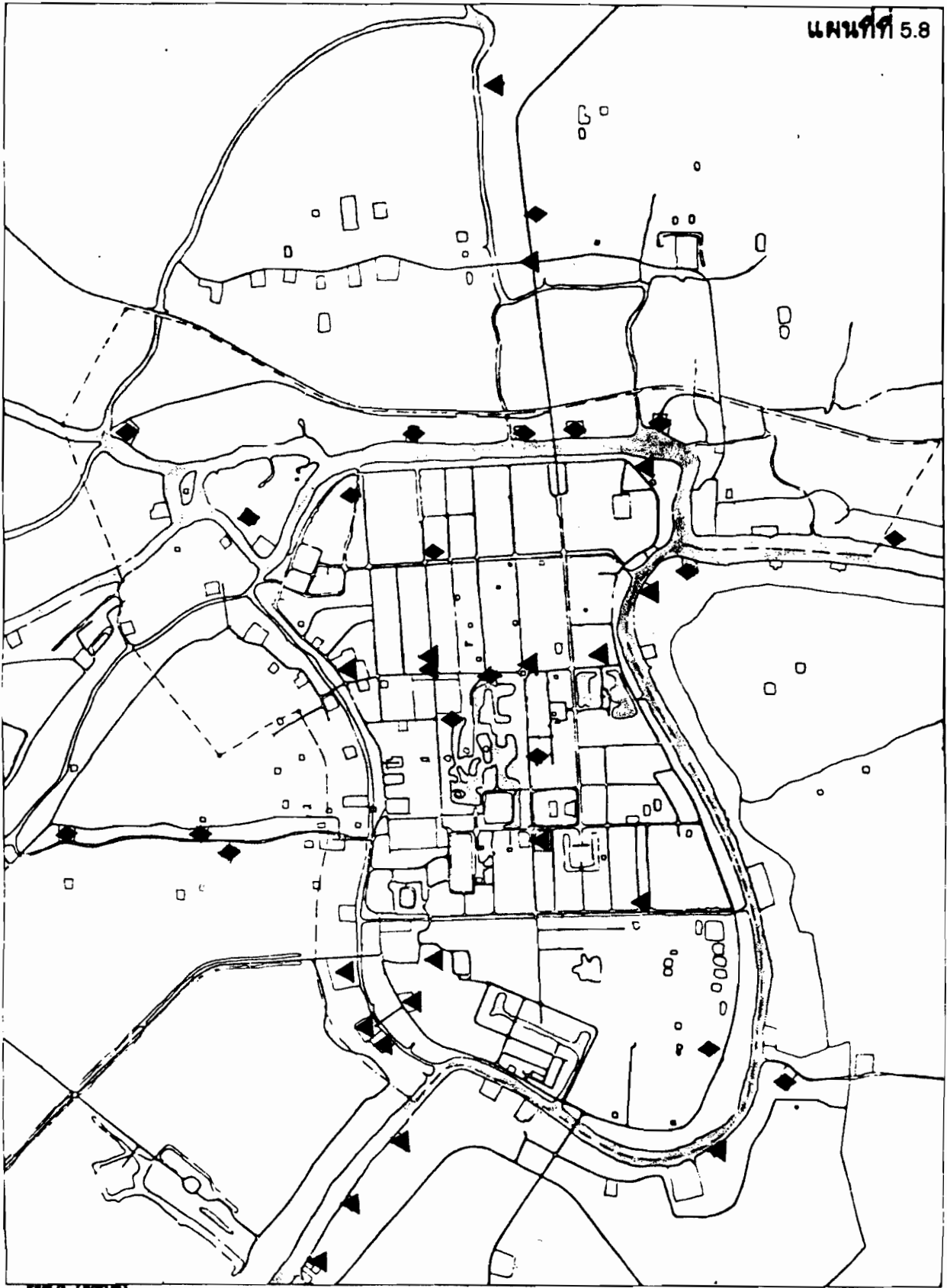
กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถาน ๒๑ แห่ง คิดเป็น ๑๑.๑๗ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๕๒.๕๐ % ของโบราณสถานกลุ่มที่ ๒ มีรายชื่อเรียงตามลำดับคุณค่าความสำคัญดังนี้ คือ

๑. ศาลพระกาฬ	๒. วัดศาลาลาน	๓. วัดวรเชษฐาราม
๔. วัดตึก	๕. วัดสนามไชย	๖. วัดพรหมนิवास
๗. วัดท่าการ้อง	๘. วัดนางกวย	๙. วัดสามปลื้ม
๑๐. วัดลัม	๑๑. เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่	๑๒. วัดราชประดิษฐาราม
๑๓. วัดพระงาม	๑๔. วัดรัตนชัย	๑๕. วัดพนมยงค์
๑๖. วัดขนอน	๑๗. บ้านเจ้าพระยา
วิชาเยนทร์	๑๘. สะพานชีกุน
๑๙. สะพานประตูลิ้น	๒๐. สะพานป่าถ่าน	๒๑. วัดพระญาติการาม

ในจำนวนนี้เป็นวัดมีภิกษุจำนวน ๑๒ แห่ง ที่เหลือเป็นสะพาน ๓ แห่ง ศาลพระกาฬ เจดีย์ และวัดร้าง ๓ แห่ง ได้แก่ วัดวรเชษฐาราม วัดลัม และวัดสามปลื้ม

กลุ่มที่ ๒.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง (ระดับการพัฒนาก่อนกลาง)

กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถาน ๑๙ แห่ง คิดเป็น ๑๐.๑๑ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๔๗.๕๐ % ของโบราณสถานกลุ่มที่ ๒ มีรายชื่อเรียงตามลำดับคุณค่าความสำคัญดังนี้ คือ

**การกระจายตัวโบราณสถาน กลุ่ม 2
ระดับการอนุรักษ์ พัฒนาปานกลาง**

▲ 2.1 ศูนย์ปานกลางค่อนข้างสูง
ความเร่งด่วนปานกลาง

◆ 2.2 ศูนย์ปานกลาง ความเร่งด่วนปานกลาง

ที่มา แผนที่

การศึกษานโยบายโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครราชสีมา

โดย นาย สุวิทย์ สุวรรณ

๑. วัดใหม่บางกะจะ	๒. วัดศรีโพธิ์	๓. วัดปราสาท
๔. วัดครุฑ	๕. วัดสังกา	๖. วัดวังชัย
๗. เทวสถาน	๘. วัดสัตบาป	๙. วัดแค
๑๐. วัดกลาง (คลองสระบัว)	๑๑. วัดกล้วย	๑๒. วัดป่าโค
๑๓. วัดกลาง (ปากกระราน)	๑๔. วัดพิชัยสงคราม	๑๕. วัดเกาะแก้ว
๑๖. วัดธรรมนิยม	๑๗. วัดทรงกุศล	๑๘. วัดสะพานนาคร
๑๙. วัดกุฎีหัก		

กลุ่มนี้ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๒.๑ ส่วนใหญ่เป็นวัดมีภิกษุจำนวน ๑๐ วัด ที่เหลือเป็น
วัดร้าง และเทวสถาน

การกระจายตัวของกลุ่มที่ ๒ (ดูแผนที่ ๕.๘ ประกอบ) โบราณสถาน
กลุ่มนี้ เป็นโบราณสถานในเขตเกาะเมือง ๑๖ แห่ง นอกเกาะเมือง ๒๔ แห่ง กระจายไป
ทั่วบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยมีโบราณสถานที่เรียงรายตามลำน้ำจำนวน ๒๐ แห่ง ดังแสดงใน
แผนที่

การวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาถึงประเภทโบราณสถานของกลุ่มนี้ พบว่าส่วนใหญ่
เป็นประเภท วัดมีภิกษุ โบราณสถานที่เหลือเป็นวัดร้าง และอื่น ๆ เช่น สะพาน ศาลพระกาฬ
และเจดีย์ เป็นต้น ซึ่งเป็นโบราณสถานได้รับการขึ้นทะเบียนไว้แล้ว มีคุณค่าค่อนข้างสูง และ
ได้รับการพัฒนาบ้างพอสมควร

เหตุผลของการที่โบราณสถานกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนามาก็คือ เนื่องจากเป็นวัดมีภิกษุ จึง
ได้รับการดูแลรักษาจากพระภิกษุ คิษย์วัด และประชาชน สิ่งนี้คือ แนวทางที่เหมาะสมสำหรับ
การพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เพียงแต่ทางหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องต้องเข้ามามีส่วนในการให้
ความรู้ แนะนำ และกระทำเป็นตัวอย่าง ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ระดับท้องถิ่นได้เข้าใจ จะ
ทำให้การพัฒนาเป็นไปโดยสะดวก ข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งของการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน
ในกลุ่มนี้ก็คือ จำนวนโบราณสถานซึ่งอยู่ริมน้ำถึง ๒๐ แห่ง และส่วนใหญ่เป็นวัดมีภิกษุนั้นสามารถ

กระจายกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมออกไป จะเป็นผลประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวทางน้ำ และการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม

๓. กลุ่มที่ ๓ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาค่ำ

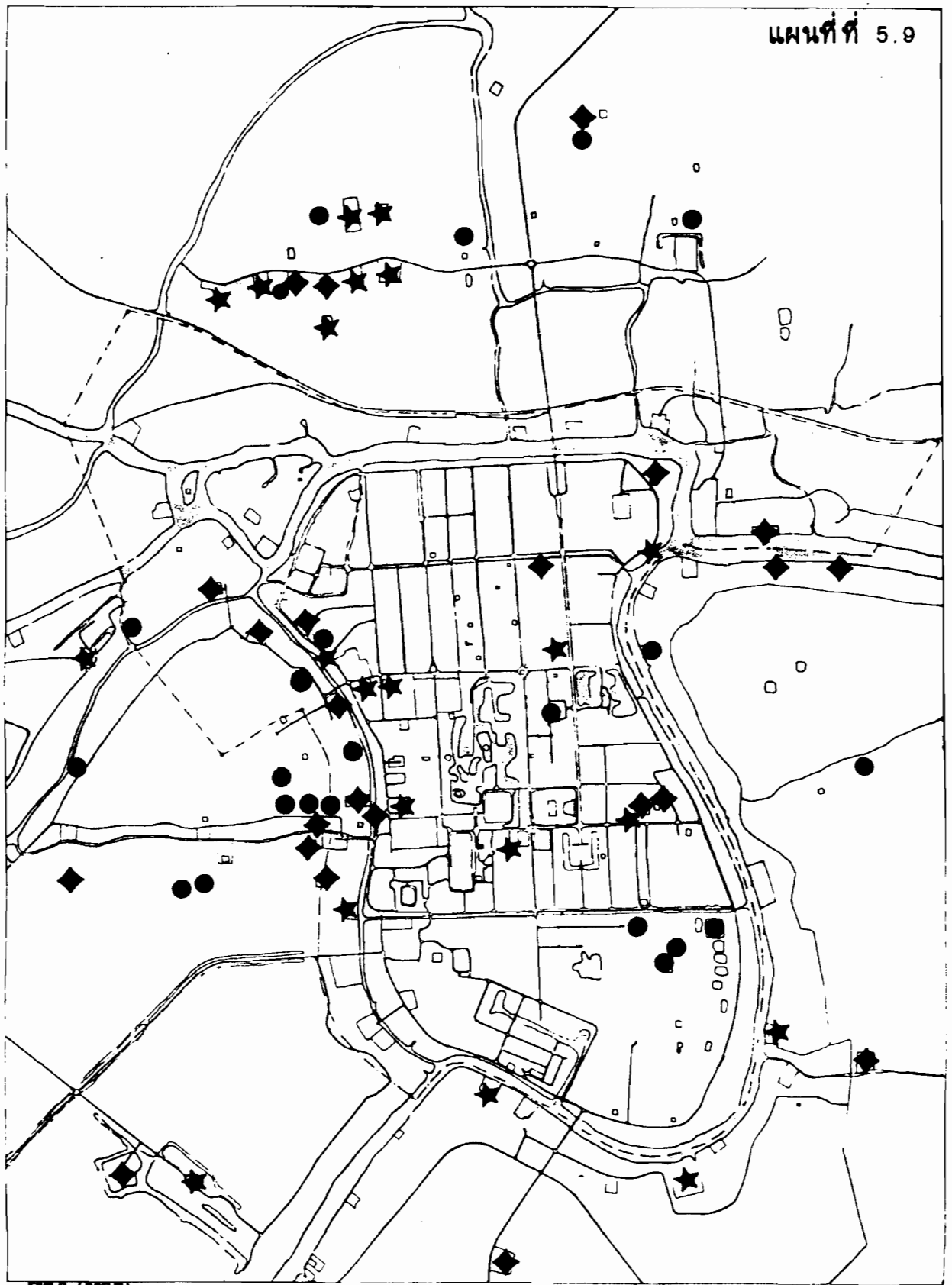
โบราณสถานกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งหมด ๑๑๑ แห่ง หรือคิดเป็น ๕๔.๐๔ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด แบ่งเป็นกลุ่มย่อยอีก ๔ กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ ๓.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าสูง (ระดับการพัฒนาค่ำ)

กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถาน ๒๑ แห่ง คิดเป็น ๑๑.๑๗ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๑๘.๘๒ % ของโบราณสถานกลุ่มที่ ๓ มีรายชื่อเรียงตามลำดับคุณค่าความสำคัญดังนี้ คือ

๑. วัดภูเขาทอง	๒. เหนียดคล้องช้าง	๓. วัดชัยวัฒนาราม
๔. วัดมเหยงค์	๕. วัดกุฎีดาว	๖. วัดสมณโกฏิ
๗. วัดกุสิตาราม	๘. วัดประตู่ทรงธรรม	๙. วัดเชิงท่า
๑๐. วัดช้าง	๑๑. วัดเขนต์โยเซฟ	๑๒. คู่มขุนแผน
๑๓. วัดอโยธยา	๑๔. วัดบรมพุทธาราม	๑๕. วัดธรรมาราม
๑๖. ป้อมเพชร	๑๗. วัดขุนเมืองใจ	๑๘. วัดธรรมิราช
๑๙. วัดสุวรรณาราส	๒๐. วัดพลับพลาชัย	๒๑. ป้อมประตู่ข้าวเปลือก

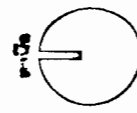
การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๙ ประกอบ) โบราณสถานกลุ่มนี้ ๗ แห่งในบริเวณเกาะเมือง อีก ๑๔ แห่งอยู่นอกเกาะเมือง บริเวณที่มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันมากที่สุด ได้แก่ "บริเวณอโยธยาตอนเหนือ" ซึ่งมีโบราณสถานคุณค่าสูง จำนวน ๗ แห่ง ได้แก่ วัดมเหยงค์ วัดกุฎีดาว วัดสมณโกฏิ วัดกุสิตาราม วัดประตู่ทรงธรรม วัดอโยธยา และ วัดช้าง อีกบริเวณหนึ่งคือ "บริเวณคลองเมือง" มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันอยู่ ๔ แห่ง ได้แก่ วัดเชิงท่า

การกระจายตัวโบราณสถาน กลุ่ม 3
ระดับการอนุรักษ์ พัฒนาต่ำ

★ 3.1 คุณค่าสูง
◆ 3.2 คุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง
● 3.3 คุณค่าปานกลาง

แผนที่ภูมิทัศน์

วัดสุวรรณาวาส วัดพลับพลาชัย และวัดธรรมิกราช โบราณสถานที่เหลือส่วนใหญ่จะเรียงรายไปตามลำน้ำเจ้าพระยา ได้แก่ วัดธรรมาราม วัดชัยพัฒนาราม วัดเขนต์โยเซฟ วัดสำเภาลม และบ่อมเพชร

การวิเคราะห์ โบราณสถานกลุ่มนี้เป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญระดับชาติ "บริเวณอโยธยา" เป็นบริเวณที่เมืองมีแนวโน้มจะขยายตัวมาทางด้านนี้ เป็นบริเวณที่จำเป็นต้องมีการวางแผนการใช้ที่ดินให้สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถานโดยเร่งด่วน โดยหน่วยงานของรัฐต้องเป็นผู้ดำเนินงานทุกขั้นตอน การพัฒนาโบราณสถานให้สัมพันธ์กับลำน้ำเป็นอีกประการหนึ่งซึ่งจะต้องได้รับการพิจารณาโดยด่วนด้วย

กลุ่มที่ ๓.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีความค่อนข้างสูง (ระดับการพัฒนาต่ำ)

โบราณสถานกลุ่มนี้มีจำนวน ๒๒ แห่ง คิดเป็น ๑๑.๗๐ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๑๘.๘๒ % ของโบราณสถานในกลุ่มที่ ๓ มีรายชื่อเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้คือ

๑. วัดกุฎีทอง	๒. วัดสำเภาลม	๓. วัดวรเชษฐ์
๔. วัดแม่นางปลื้ม	๕. ประตูก่ออิฐ	๖. บ้านโปรตุเกส
๗. วัดสิงหาราม	๘. ศิลาระดับน้ำ	๙. วัดหิษฎาวาส
๑๐. วัดสามวิหาร	๑๑. วัดตะไกร	๑๒. วัดสวนหลวงค้างคาว
๑๓. วัดโรงฆ้อง	๑๔. บ้านฮอลันดา	๑๕. รั้วเจ้าฟ้ารัศมี
๑๖. วัดพญาแมน	๑๗. วัดเจ้าย่า	๑๘. วัดจักรวรรดี
๑๙. วัดร้างข้างคลองในไก่	๒๐. วัดขุนแสน	๒๑. วัดไฟไหม้
๒๒. วัดโคกพญา		

การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๙ ประกอบ) เป็นโบราณสถานอยู่ในบริเวณเกาะเมือง ๔ แห่ง คือ วัดสิงหาราม วัดสวนหลวงค้างคาว วัดร้างข้างคลองในไก่ และวัดขุนแสน ที่เหลืออีก ๑๘ แห่งอยู่นอกเกาะเมือง บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานมากที่สุดได้แก่ บริเวณ "คลองเมืองและคลองสระบัว" มีจำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ วัดกุฎีทอง วัดแม่นางปลื้ม ศิลาระดับน้ำ วัดหิษฎาวาส วัดสามวิหาร วัดตะไกร วัดโรงฆ้อง วัดเจ้าย่า และวัดพญาแมน "บริเวณอโยธยา" มี ๒ แห่ง คือ วัดจักรวรรดิ และวังเจ้าฟ้ารัศมี

การวิเคราะห์ โบราณสถานกลุ่มนี้เมื่อนำลงแผนที่แล้ว (ดูแผนที่ที่ ๕.๙ ประกอบ) พบว่ามีบริเวณที่จะต้องพิจารณา คือ บริเวณคลองเมือง และคลองสระบัว เนื่องจากบริเวณนี้เป็นย่านพักอาศัยค่อนข้างหนาแน่น และมีการเกาะกลุ่มของโบราณสถาน ปัจจุบันสภาพชุมชนยังไม่เหมาะสมในทุก ๆ ด้าน สมควรที่จะมีการปรับปรุงและจัดระบบชุมชนใหม่ให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นวัดมีภิกษุอยู่ ปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ โบราณสถานในแถบนี้มักจะอยู่ริมน้ำ แต่ทั้งคลองเมืองและคลองสระบัวปัจจุบันตื้นเขิน น้ำวันจะแคบขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการรुकล้ำของบ้านพักอาศัย จำเป็นต้องมีการขุดลอกคลอง และจัดระเบียบการใช้ที่ดินใหม่ เพื่อการคมนาคมและทัศนียภาพที่ดีกว่านี้

กลุ่มที่ ๓.๓ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง (ระดับการพัฒนาต่ำ)

โบราณสถานกลุ่มนี้มีจำนวนทั้งหมด ๒๓ แห่ง คิดเป็น ๑๒.๒๓ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๒๐.๗๒ % ของจำนวนโบราณสถานในกลุ่มที่ ๓ มีรายชื่อเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ คือ

ระดับ ๑ (คุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง)

๑. วัดเจดีย์แดง	๒. วัดชะราม	๓. วัดสีกาสมุด
๔. วัดเจ้าปราบ	๕. วัดขุนพรหม	๖. วัดจวงกรม
๗. วัดขวิด	๘. วัดเสลียง	๙. วัดแค
๑๐. วัดนางคำ		

ระดับ ๒ (คุณค่าปานกลางค่อนข้างต่ำ)

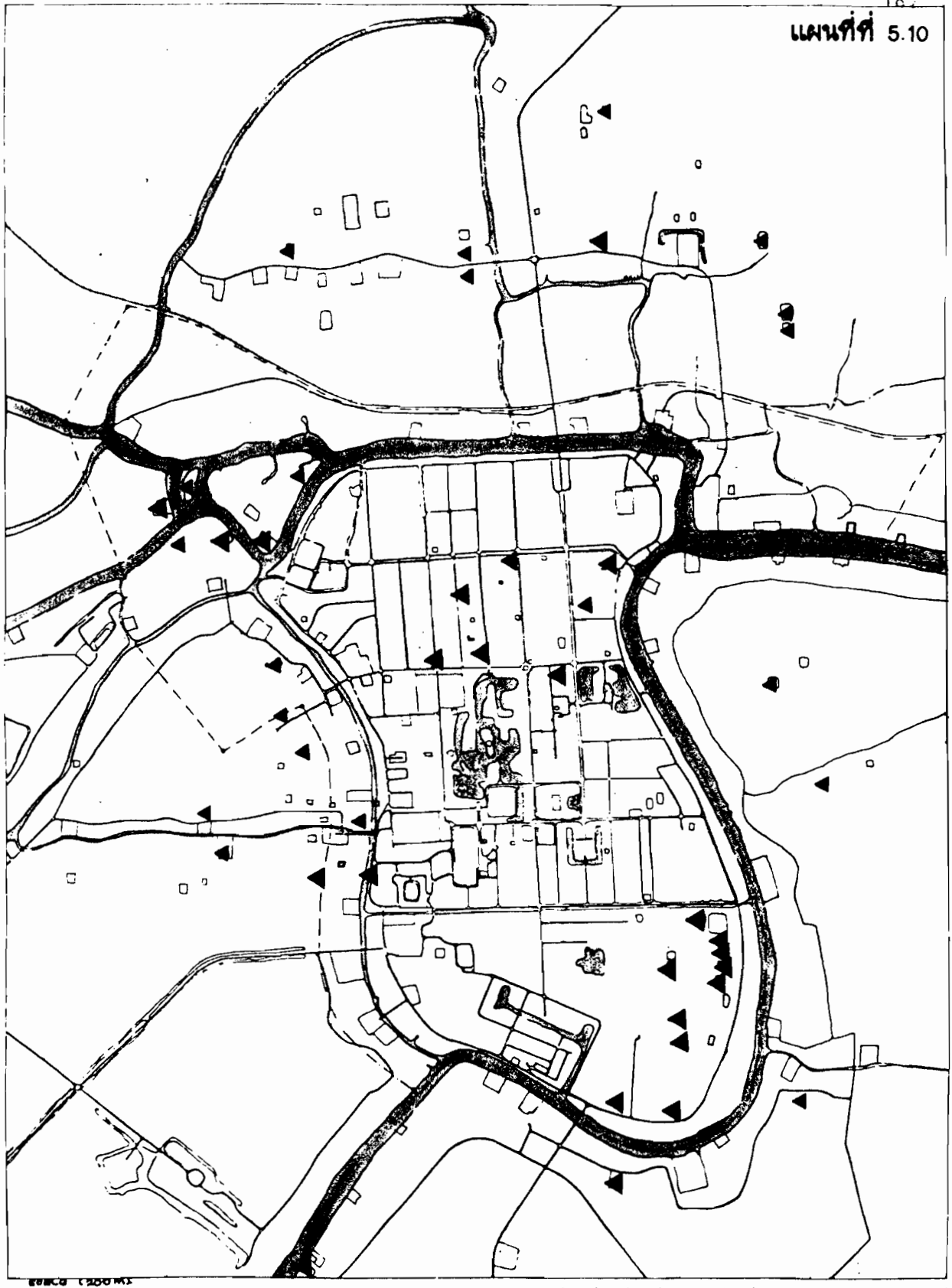
๑๑. วัดอินทราราม	๑๒. วัดเจ้าพรหมณ์	๑๓. วัดโบสถ์ราชเทชะ
๑๔. วัดเจดีย์ใหญ่	๑๕. วัดเขียน	๑๖. วัดโพธิ์
๑๗. วัดป่าสัก	๑๘. วัดสังขทา	๑๙. วัดเจดีย์สามองค์
๒๐. วัดป่าแดง	๒๑. วัดแก้วฟ้า	๒๒. วัดแร้ง
๒๓. วัดโพธิ์เผือก		

การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๗ ประกอบ) โบราณสถานกลุ่มนี้เป็นโบราณสถานภายในเกาะเมือง ๖ แห่ง ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดเจ้าพรหมณ์ วัดสังขทา วัดเจดีย์ใหญ่ วัดป่าสัก และวัดเขียน ที่เหลืออีก ๑๗ แห่งอยู่นอกเกาะเมือง บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานมากที่สุด คือ บริเวณ "คลองเมืองและคลองสระบัว" หรือบริเวณทุ่งแก้ว มีโบราณสถาน ๖ แห่ง รองลงมาได้แก่ บริเวณ "ด้านตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะเมือง" ๔ แห่ง บริเวณ "อโยธยาตอนเหนือ" ๓ แห่ง และ "อโยธยาตอนใต้" ๒ แห่ง

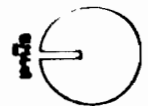
การวิเคราะห์ โบราณสถานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นวัดร้าง และมีลักษณะการเกาะกลุ่มเช่นเดียวกับกลุ่ม ๓.๒ แต่มีบริเวณที่เพิ่มขึ้นได้แก่ "บริเวณอโยธยาตอนใต้" ซึ่งปัจจุบันเมืองกำลังขยายตัวมาในบริเวณนี้ จากการสำรวจพบว่าโบราณสถานส่วนใหญ่จะถูกรื้อทำลายโดยอาคาร และถูกปล่อยให้ผุพัง อีกบริเวณหนึ่งคือ ด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง บริเวณนี้ยังถูกปล่อยให้ผุพังเลยให้เป็นบริเวณโบราณสถานรกร้าง ทั้งที่อยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์

กลุ่มที่ ๓.๔ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำ (ระดับพัฒนาต่ำ)

โบราณสถานกลุ่มนี้มีจำนวน ๔๕ แห่ง คิดเป็น ๒๓.๕๔ % ของจำนวนโบราณสถานทั้งหมด หรือ ๔๐.๕๔ % ของจำนวนโบราณสถานในกลุ่มที่ ๓ แบ่งเป็น ๒ ระดับความการพัฒนา โดยมีรายชื่อต่อไปนี้ คือ

การกระจายตัว ของโบราณสถาน กลุ่ม 3.4
ระดับการพัฒนาต่ำ คุณค่าต่ำ

ที่มา แผนที่ภูมิทัศน์

การศึกษานิวเคลียร์โบราณสถานเพื่อประกอบการศึกษาแนวพัฒนาเมือง เทศบาลเมืองนครราชสีมา

โดย นาย สุวัฒน์ สุวรรณ

ระดับ ๑ การพัฒนาค่อนข้างต่ำ

๑. วัดทองปูลู	๒. วัดสังข์แท้	๓. วัดอุโบสถ
๔. วัดแม่นางमुख	๕. วัดโคกม่วง	๖. วัดมหาโลก
๗. วัดราชบัวขาว	๘. วัดลวดช่อง	๙. วัดมณฑป
๑๐. วัดมหาสมัน	๑๑. วัดโคกพระยา	๑๒. วัดเปิด
๑๓. วัดยักษ์	๑๔. วัดสะพานถ่าน	๑๕. วัดสะแก
๑๖. วัดหอยโข่ง	๑๗. วัดแก้ว	๑๘. วัดหลวงซีกрут
๑๙. วัดสิงทราย	๒๐. วัดนก	๒๑. วัดโคกมะตันเล็ก
๒๒. วัดโคกมะตันใหญ่	๒๓. วัดช้าง	๒๔. วัดท่าม้า
๒๕. วัดใหม่ชัยวิจิตร		

ระดับ ๒ การพัฒนาต่ำ

๒๖. วัดถนนจีน	๒๗. วัดวิหารทอง	๒๘. วัดโบสถ์แดง
๒๙. วัดนมดัวน	๓๐. วัดมะกล่ำ	๓๑. วัดใบลอ
๓๒. วัดพญาาง	๓๓. วัดตะเว็จ	๓๔. วัดกมู้อูสูง
๓๕. วัดกาหลิบ	๓๖. วัดสะพานเกลือ	๓๗. วัดชุมพล
๓๘. วัดพระนอน	๓๙. วัดนาค	๔๐. วัดพรหมกัลยาราม
๔๑. วัดช่องลม	๔๒. วัดสิงนารายณ์	๔๓. วัดโคกมะเกลือ
๔๔. วัดท่าทราย	๔๕. วัดใหม่ (คลองสระบัว)	

การกระจายตัว (ดูแผนที่ที่ ๕.๑๑ ประกอบ) โบราณสถานกลุ่มนี้สามารถแบ่งกลุ่มได้ ๕ กลุ่ม คือ "กลุ่มด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง" มีจำนวน ๑๑ แห่ง บริเวณ "คลองเมือง และคลองสระบัว" จำนวน ๘ แห่ง บริเวณ "เกาะลอย" ๖ แห่ง บริเวณ

"เขตบ้านสวน" ด้านตะวันออก จำนวน ๖ แห่ง และ บริเวณอโยธยาใต้ ๕ แห่ง

การวิเคราะห์ โบราณสถานกลุ่มนี้มีวัดมีลักษณะเพียง ๕ แห่ง คือ วัดทองปู้ วัดราชบัวขาว วัดมหาโลก วัดมณฑป และวัดช่องลม ซึ่งเป็นวัดได้รับการสร้างใหม่ไม่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม โบราณสถานที่เหลืออีก ๔๐ แห่ง เป็นวัดร้าง ส่วนมากจะเหลือสกุ๊ป เจดีย์ หรือพระปรางค์ เพียงองค์เดียว และมีสภาพทรุดโทรม เนื่องจากขาดการดูแล รวมทั้งสภาพบริเวณและสภาพแวดล้อมด้วย

ผลสรุปโดยรวม

บริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษาจำนวนทั้งหมด ๑๔๘ แห่งนั้น เมื่อแบ่งโดยระดับคุณค่าความสำคัญ แบ่งได้เป็น ๔ กลุ่ม โดยมีปริมาณใกล้เคียงกัน คือ

๑. บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าสูง ๔๔ แห่ง ๒๓.๕๐ % (กลุ่มที่ ๑.๑, ๓.๑)
๒. บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง ๔๓ แห่ง ๒๒.๘๗ %
(กลุ่มที่ ๒.๑, ๓.๒)
๓. บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลาง ๔๔ แห่ง ๒๖.๐๗ % (กลุ่ม ๑.๒, ๒.๒, ๓.๓)
๔. บริเวณโบราณสถานคุณค่าต่ำ ๕๒ แห่ง ๒๗.๖๖ % (กลุ่ม ๑.๓, ๓.๔)

เมื่อแบ่งตามระดับการพัฒนา ปรากฏว่าโบราณสถานในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการพัฒนาต่ำ หรือยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ ดูแล ซ่อมแซม และปรับปรุง โดยแบ่งเป็น

๑. บริเวณโบราณสถานระดับการพัฒนาสูง ๓๗ แห่ง ๑๔.๖๔ % (กลุ่ม ๑)
๒. บริเวณโบราณสถานระดับพัฒนาปานกลาง ๔๐ แห่ง ๒๑.๒๘ % (กลุ่ม ๒)
๓. บริเวณโบราณสถานระดับพัฒนาต่ำ ๑๑๑ แห่ง ๕๔.๐๘ % (กลุ่ม ๓)

สถิติทั้งสองด้านนี้แสดงให้เห็นถึงภาพรวมของบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา โดยมีโบราณสถานเป็นจำนวนมากและมีค่าสูง แต่ส่วนใหญ่มีระดับการได้รับการพัฒนาในขั้นต่ำ

บทที่ ๖

สรุปและข้อ เสนอแนะ

การศึกษาบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง สามารถสรุปและ เสนอแนะแนวทาง เพื่อนำไปประกอบการวางแผนพัฒนา เมืองได้ดังต่อไปนี้
นี้คือ

๖.๑ สรุปผลการศึกษา

๖.๑.๑ สภาพพื้นที่ศึกษา

- ระดับจังหวัด

ถ้าหาก เปรียบจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เหมือน เซล (Cell) เซลหนึ่งแล้ว บริเวณเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาก็คือส่วนนิวเคลียส (Nucleus) ของเซลล์นี้ เนื่องจากบริเวณนี้ถือเป็นหัวใจ เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของจังหวัดในทุกด้าน ดังเหตุผลต่อไปนี้คือ

๑. ด้านภูมิประเทศ เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ใจกลางอาณาเขตจังหวัด โดยมีอำเภอต่าง ๆ ล้อมรอบจำนวน ๑๔ อำเภอ และเป็นบริเวณที่มีแม่น้ำสายสำคัญ ๓ สายมาพบกันได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี

๒. ด้านการคมนาคม เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางน้ำและทางบก ได้แก่ แม่น้ำสายต่าง ๆ เส้นทางรถยนต์ซึ่งแยกสู่อำเภอโดยรอบ และ เส้นทางรถไฟ

๓. ด้านประชากร เป็นบริเวณที่มีความหนาแน่นของประชากรสูงที่สุดของจังหวัด

๔. ด้านเศรษฐกิจ สาขาการผลิตของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สูงที่สุดคือ สาขาการค้าและบริการ รองลงมาคือ เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมตามลำดับ เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้นเป็นศูนย์กลางของการค้าและการบริการด้านต่าง ๆ ให้แก่พื้นที่อื่น ๆ

๕. ด้านการท่องเที่ยว แนวทางหลักแนวทางหนึ่งของการพัฒนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุดในภาคกลาง มีจำนวน ๓๐ แห่ง และในจำนวนทั้งหมดนี้ ๒๓ แห่ง อยู่ในเขตเทศบาลพระนครศรีอยุธยาโดยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ๒๒ แห่ง และประเภทธรรมชาติ ๑ แห่ง

ระดับเทศบาลฯ และพื้นที่เกี่ยวเนื่อง

เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยานั้น เนื่องจากเป็นศูนย์กลางในหลาย ๆ ด้านของจังหวัด จึงเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้ง (Conflict) กันระหว่าง "การอนุรักษ์โบราณสถาน ศิลปวัตถุ แห่งประวัติศาสตร์" กับ "การเจริญเติบโต" ของเมือง ดังจะเห็นได้จากการใช้ที่ดิน ๕๐ % เป็น static function ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน แม่น้ำลำคลอง สวนสาธารณะ และอีก ๕๐ % เป็น Dynamic function ได้แก่ บริเวณพักอาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น ด้วยเหตุนี้บริเวณโบราณสถานจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อ เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา เป็นอย่างมาก นสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. ในอดีต ๖๐๐ ปีที่ผ่านมาเป็นบริเวณนี้เป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของชาติไทย จึงทำให้มีโบราณสถานเป็นจำนวนมากมาย ในปัจจุบันโบราณสถานเหล่านี้จึงมีฐานะเป็น "สัญลักษณ์" (Symbole) ของเมืองและมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

๒. เป็นแหล่งศิลปกรรมด้านต่าง ๆ ได้แก่ สถาปัตยกรรม ประติมากรรม จิตรกรรม ที่มีความงดงาม และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

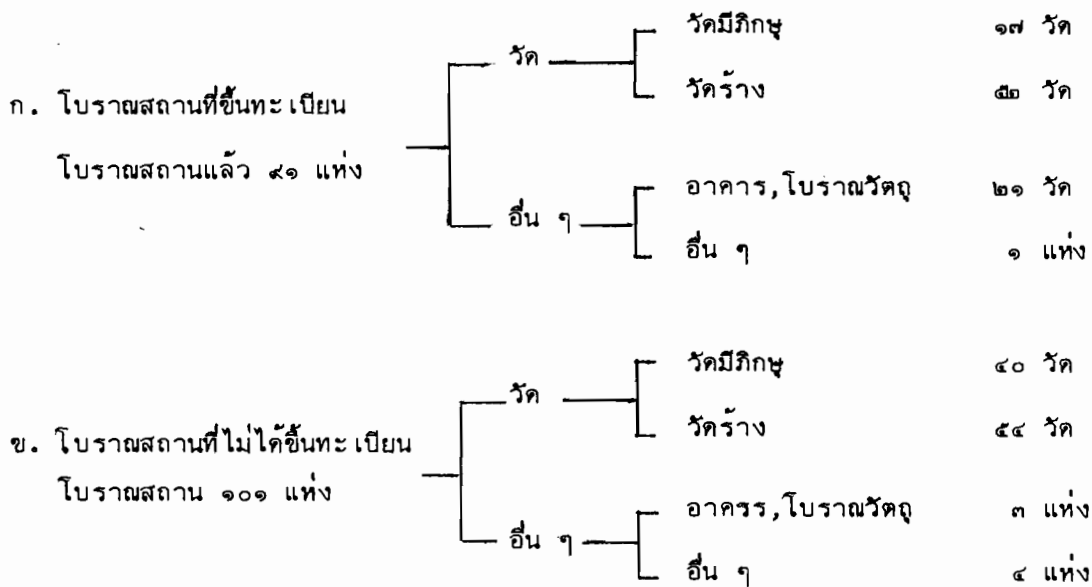
๓. เป็นศูนย์กลางประเพณีวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถานประเภท "วัด" รวมทั้งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและพบปะสังสรรค์ของประชาชน

๔. บทบาทในฐานะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวของเมือง

๖.๑.๒ สภาพบริเวณโบราณสถาน

ในบริเวณเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่องมีพื้นที่

๓๒.๔๕ ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันมีจำนวนโบราณสถานทั้งสิ้น ๑๘๘ แห่ง โดยแบ่งออกเป็นประเภทดังแผนภูมิต่อไปนี้

กลุ่มโบราณสถาน

จำนวนโบราณสถานทั้ง ๑๘๘ แห่งนี้ มีระดับคุณค่าและการพัฒนาแตกต่างกันออกไป ในการอนุรักษ์และพัฒนานั้นไม่สามารถที่จะกระทำไปพร้อมกันทั้งหมดได้ จึงจำเป็นต้องมีการแบ่งกลุ่มโบราณสถาน เกณฑ์พิจารณาบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานี้ ปรับปรุงมาจากเกณฑ์พิจารณาของกรมศิลปากรโดยแบ่งการพิจารณาออกเป็น ๒ ด้านคือ

ก. "คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน" แบ่งเป็น

๑. ด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี พิจารณา

๑.๑ อายุ

๑.๒ ความสำคัญทางประวัติศาสตร์

๒. ด้านสถาปัตยกรรม พิจารณาจาก
 - ๒.๑ ลักษณะพิเศษทางสถาปัตยกรรม
 - ๒.๒ ความงามทางสถาปัตยกรรม
 - ๒.๓ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม
 ๓. ด้านประเพณีวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว
- ข. "ระดับการพัฒนา" พิจารณาจาก
๑. สภาพอาคาร
 ๒. สภาพบริเวณ
 ๓. สภาพแวดล้อม
 ๔. ความพร้อมด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

ผลการพิจารณาสามารถแบ่งกลุ่มโบราณสถานได้ ๔ กลุ่มตามระดับคุณค่าความสำคัญคือ

<u>กลุ่มที่ ๑</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าสูง	จำนวน	๔๔	แห่ง
<u>กลุ่มที่ ๒</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง	จำนวน	๔๓	"
<u>กลุ่มที่ ๓</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง	จำนวน	๔๔	"
<u>กลุ่มที่ ๔</u>	บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำ	จำนวน	๕๒	"

โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญสูง

กลุ่มที่ ๑.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าสูง)

เป็นกลุ่มที่มีคุณค่าความสำคัญสูงระดับชาติ และได้รับการอนุรักษ์ซ่อมแซมดูแลรักษาจากหน่วยงานของรัฐแล้ว จำนวน ๒๓ แห่ง ได้แก่

๑. วัดพนัญเชิง	๒. วัดพุทธไสยาสน์	๓. วิหารมณฑลพิตร
๔. วัดพระศรีสรรเพชญ์	๕. วัดมหาธาตุ	๖. วัดราชบูรณะ

๗. วัดใหญ่ชัยมงคล	๘. วัดหน้าพระเมรุ	๙. วัดสุวรรณาราม
๑๐. พระราชวังจันทน์ เกษม	๑๑. วัดพระราม	๑๒. พระราชวังหลวง
๑๓. วัดกษัตราธิราช	๑๔. วัดสวนหลวงสบสวรรค์	๑๕. บึงพระราม
๑๖. วัดเสนาสนาราม	๑๗. วัดบรมวงศ์อิศราราม	๑๘. พิพิธภัณฑเจ้าสามพระยา
๑๙. บ้านกุ่มปูน	๒๐. วัดวรโพธิ์	๒๑. วัดญาณเสน
๒๒. วัดโลกยสุธา	๒๓. วิหารเกลบ	

กลุ่มที่ ๑.๒ บริเวณโบราณที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าสูง)

กลุ่มที่มีคุณค่าความสำคัญสูงระดับชาติ เช่นเดียวกับกลุ่ม ๑.๑ แต่กลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ดูแลรักษา จากหน่วยงานของรัฐ มีปัญหาด้านสภาพอาคาร สภาพบริเวณ สภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ความเร่งด่วนในการพัฒนาสูง มีโบราณสถาน ๒๑ แห่งได้แก่

๑. วัดภูเขาทอง	๒. เพนียดคล้องช้าง	๓. วัดชัยวัฒนาราม
๔. วัดมเหยงค์	๕. วัดกุฎีดาว	๖. วัดสมณโกฐ์
๗. วัดคูสิดาราม	๘. วัดประดู่ทรงธรรม	๙. วัดเชิงท่า
๑๐. วัดช้าง	๑๑. วัดเขนดโยเซฟ	๑๒. กุ่มขุนแผน
๑๓. วัดอโยธยา	๑๔. วัดบรมพุทธาราม	๑๕. วัดธรรมาราม
๑๖. ป้อมเพชร	๑๗. วัดขุนเมืองใจ	๑๘. วัดธรรมิกราช
๑๙. วัดสุวรรณาวาส	๒๐. วัดพลับพลาไชย	๒๑. ป้อมประตูข้าวเปลือก

กลุ่มที่ ๒ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญปานกลางค่อนข้างสูง

กลุ่มที่ ๒.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าค่อนข้างสูง)

กลุ่มนี้มีคุณค่าสูงรองลงมาจากกลุ่มที่ ๑ และได้รับการพัฒนาบางส่วน แต่ยังคงมีปัญหาอยู่ กลุ่มนี้มีจำนวนโบราณสถาน ๒๑ แห่งได้แก่

๑. ศาลพระกาฬ	๒. วัดศาลาปูน	๓. วัดวรเชษฐาราม
๔. วัดตึก	๕. วัดสนามไชย	๖. วัดพรหมนิवास

๗. วัดท่าการ้อง	๘. วัดนางกวย	๙. วัดสามปลื้ม
๑๐. วัดส้ม	๑๑. เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่	๑๒. วัดราชประดิษฐาราม
๑๓. วัดพระงาม	๑๔. วัดรัตนไชย	๑๕. วัดพนมยงค์
๑๖. วัดขนอน	๑๗. บ้านเจ้าพระยาวิชาเยนทร์	๑๘. สะพานชีกุณ
๑๙. สะพานประตูจีน	๒๐. สะพานป่าถ่าน	๒๑. วัดพระญาติการาม

กลุ่มที่ ๒.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าค่อนข้างสูง)

กลุ่มนี้มีคุณค่าระดับเดียวกับกลุ่มที่ ๒.๑ แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนา มีโบราณสถาน ๒๒ แห่ง ดังนี้คือ

๑. วัดกุฎีทอง	๒. วัดสำเภาล่ม	๓. วัดรรเชษฐ์
๔. วัดแม่นางปลื้ม	๕. ประตู่ช่องกุฎี	๖. บ้านโปรตุเกส
๗. วัดสิงหาราม	๘. ศิลาระดับน้ำ	๙. วัดหิษฎาวาส
๑๐. วัดสามวิหาร	๑๑. วัดตะไกร	๑๒. วัดสวนหลวงคังจาง
๑๓. วัดโรงขัง	๑๔. บ้านฮอลันดา	๑๕. วังเจ้าฟ้ารัศมี
๑๖. วัดพญาแมน	๑๗. วัดเจ้าย่า	๑๘. วัดจักรวรรดิ
๑๙. วัดร้างข้างคลองในไก่	๒๐. วัดขุนแสน	๒๑. วัดไฟไหม้
๒๒. วัดโคกพญา		

กลุ่มที่ ๓ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญปานกลาง

กลุ่มที่ ๓.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าปานกลาง)

โบราณสถานกลุ่มนี้ได้รับการพัฒนาแล้ว โดยมีคุณค่าความสำคัญในตัวอยู่ในระดับปานกลาง มี ๗ แห่ง ได้แก่

๑. ถังน้ำประปาในพระราชวังหลวง	๒. วัดเกษ	๓. วัดจันทร์
๔. วัดหลังคาขาว	๕. วัดหลังคาคำ	๖. วัดสังขปัด
๗. วัดนกก		

กลุ่มที่ ๓.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าปานกลาง)

กลุ่มนี้มีคุณค่าระดับเกี่ยวกับกลุ่มที่ ๓.๑ ได้รับการพัฒนาบ้างแล้ว มีจำนวน ๑๔ แห่ง
ได้แก่

๑. วัดใหม่บางกะจะ	๒. วัดศรีโพธิ์	๓. วัดปราสาท
๔. วัดครุฑ	๕. วัดสิงกา	๖. วัดวังชัย
๗. เทวสถาน	๘. วัดสัตบาป	๙. วัดแค
๑๐. วัดกลาง(คลองสระบัว)	๑๑. วัดกล้วย	๑๒. วัดป่าโค
๑๓. วัดกลาง(ปากกรรณ)	๑๔. วัดพิชัยสงคราม	๑๕. วัดเกาะแก้ว
๑๖. วัดธรรมนิยม	๑๗. วัดทรงกฤษ	๑๘. วัดตะพานนาคร
๑๙. วัดกุฎีหัก		

กลุ่มที่ ๓.๓ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าปานกลาง)

กลุ่มนี้เป็นบริเวณโบราณสถานที่ยังไม่ได้มีการพัฒนา มีความเร่งด่วนในการพัฒนา
รองจากกลุ่ม ๒.๒ มีโบราณสถานจำนวน ๒๓ แห่งได้แก่

๑. วัดเจดีย์แดง	๒. วัดชะราม	๓. วัดสีกาสมุด
๔. วัดเจ้าปราบ	๕. วัดขุนพรหม	๖. วัดจงกรม
๗. วัดขวิด	๘. วัดเสลียง	๙. วัดแค
๑๐. วัดนางคำ		

ระดับที่ ๒ (คุณค่าปานกลางค่อนข้างต่ำ)

๑๑. วัดอินทาราม	๑๒. วัดเจ้าพรหมณ์	๑๓. วัดโบสถ์ราชเคชะ
๑๔. วัดเจดีย์ใหญ่	๑๕. วัดเขียน	๑๖. วัดโพธิ์
๑๗. วัดป่าสัก	๑๘. วัดสังขทา	๑๙. วัดเจดีย์สามองค์
๒๐. วัดป่าแดง	๒๑. วัดแก้วฟ้า	๒๒. วัดร้าง
๒๓. วัดโพธิ์เผือก		

กลุ่มที่ ๔ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญต่ำ

กลุ่มที่ ๔.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าต่ำ)

กลุ่มนี้เป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าในตัวเองต่ำ แต่ได้รับการพัฒนาแล้ว มีจำนวน ๗ แห่ง ได้แก่

๑. วัดชุมแสง	๒. วัดสุวรรณเจดีย์	๓. วัดปราสาท
๔. วัดสะพานเงิน	๕. วัดกระเจี	๖. วัดขอม
๗. วัดทอง		

กลุ่มที่ ๔.๒ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าต่ำ)

กลุ่มนี้ได้แก่โบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและการท่องเที่ยว วัฒนธรรมต่ำ ขณะเดียวกันสภาพอาคารสภาพบริเวณ สภาพแวดล้อมก็ยังไม่ได้รับการพัฒนา มีโบราณสถาน ๔๕ แห่ง ได้แก่

ระดับที่ ๑ (การพัฒนาค่อนข้างต่ำ)

๑. วัดตองปุ	๒. วัดสังข์แท้	๓. วัดอุโบสถ
๔. วัดแม่นางมุข	๕. วัดโคกม่วง	๖. วัดมหาโลก
๗. วัดราชบัวขาว	๘. วัดลอดช่อง	๙. วัดมณฑป
๑๐. วัดมหาสมัน	๑๑. วัดโคกพระยา	๑๒. วัดเปิด
๑๓. วัดยักษ์	๑๔. วัดสะพานถ่าน	๑๕. วัดสระแก
๑๖. วัดหอยโข่ง	๑๗. วัดแก้ว	๑๘. วัดหลวงซีกรุค
๑๙. วัดสิงทราย	๒๐. วัดนก	๒๑. วัดโคกมะดันเล็ก
๒๒. วัดโคกมะดันใหญ่	๒๓. วัดช้าง	๒๔. วัดท่าม้า
๒๕. วัดใหม่ชัยวิจิตร		

ระดับที่ ๒ (การพัฒนาต่ำ)

๒๖. วัดถนนจีน	๒๗. วัดวิหารทอง	๒๘. วัดโบสถ์แดง
๒๙. วัดนมด้วน	๓๐. วัดมะกล่ำ	๓๑. วัดใบล่อ

๓๒. วัดพญาาง	๓๓. วัดตะเว็จ	๓๔. วัดกุฎีสูง
๓๕. วัดกาหลิบ	๓๖. วัดสะพานเกลือ	๓๗. วัดชุมพล
๓๘. วัดพระนอน	๓๘. วัดนาค	๔๐. วัดพรหมกัลยาราม
๔๑. วัดช่องลม	๔๒. วัดสิงนรรายณ์	๔๓. วัดโคกมะเกลือ
๔๔. วัดท่าทราย	๔๕. วัดใหม่ (คลองสระบัว)	

๖.๑.๓ ความสัมพันธ์ของบริเวณโบราณสถานกับพื้นที่ศึกษา

โบราณสถานจำนวน ๑๘๘ แห่งนี้กระจายตัวอยู่ทุกแห่งของเทศบาล เมือง นครศรีอยุธยา และมีบางบริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของบริเวณโบราณสถาน บริเวณเหล่านี้ได้แก่

บริเวณที่ ๑ บริเวณบึงพระราม มีโบราณสถาน เกาะกลุ่มกันจำนวน ๒๖ แห่ง บริเวณนี้มีการเกาะกลุ่มของโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญสูง และระดับการพัฒนาสูง เป็นส่วนใหญ่ โดยแบ่งออกเป็น

บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาสูง จำนวน ๑๐ แห่ง

บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง	ระดับการพัฒนาปานกลาง	จำนวน	๗	แห่ง
"	"	ระดับการพัฒนาต่ำ	"	๒ "
"	คุณค่าปานกลาง	ระดับพัฒนาปานกลาง	"	๒ "
"	คุณค่าต่ำ	ระดับการพัฒนาสูง	"	๔ "
"	"	ระดับการพัฒนาปานกลาง	"	๑ "
"	"	ระดับการพัฒนาต่ำ	"	๑ "

ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ได้แก่ วิหารพระมงคลบพิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ พระราชวังหลวง วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ วัดพระราม วัดสุวรรณาวาส วัดพลับพลายชัย ฯลฯ เป็นต้น

บริเวณที่ ๒ บริเวณอโยธยา อยู่ด้านทิศตะวันออกของตัวเมือง แบ่งเป็น
อโยธยาตอนเหนือ และอโยธยาตอนใต้ เป็นบริเวณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณ
สถาน

- อโยธยาตอนเหนือ

บริเวณนี้มีโบราณสถานเกาะกลุ่มจำนวน ๑๔ แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานที่มี
คุณค่าสูง แต่มีระดับการได้รับการพัฒนาต่ำ รายละเอียดได้แก่

- บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๗ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูงระดับการพัฒนาต่ำจำนวน ๒ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๓ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าต่ำ ระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๓ แห่ง

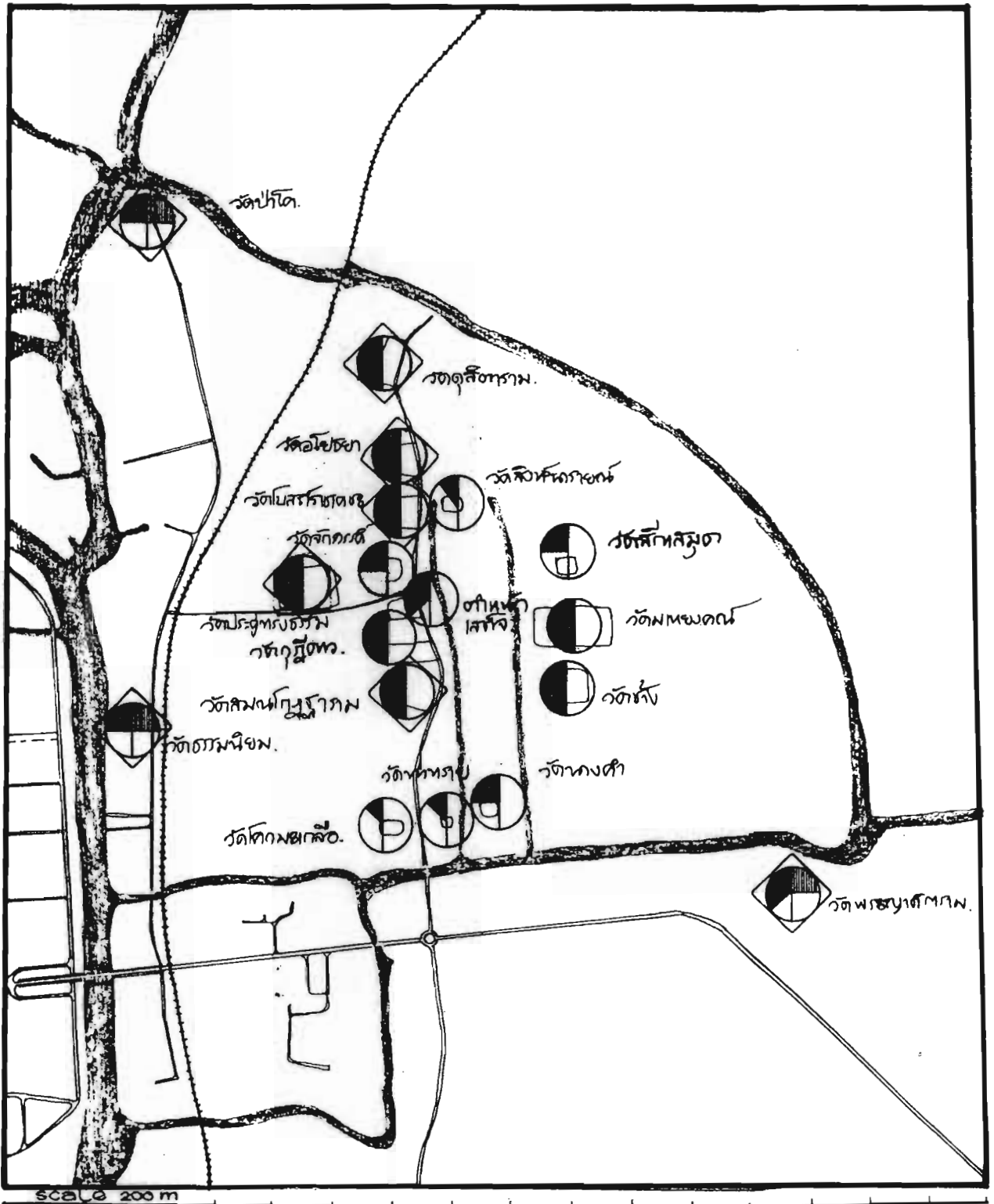
ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ได้แก่ วัดมเหยงค์ วัดอโยธยา วัดกุฎีดาว วัดช้าง
วัดสมณโกฏิ วัดดุสิตาราม วัดประดู่ทรงธรรม ฯลฯ เป็นต้น

อโยธยาตอนใต้

บริเวณนี้มีโบราณสถานสูญหายไปเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันมีโบราณสถานจำนวน ๑๑
แห่ง ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานมีคุณค่าต่ำ เนื่องจากมีสภาพสถาปัตยกรรมไม่ครบองค์ประกอบ แต่
บริเวณนี้มีความสำคัญทางด้านโบราณคดีในการศึกษาประวัติศาสตร์สมัยอโยธยาบริเวณโบราณสถาน
ได้แก่

- บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง ระดับการพัฒนาสูง จำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าค่อนข้างสูงระดับพัฒนาปานกลางจำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าค่อนข้างสูงระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางระดับพัฒนาปานกลาง จำนวน ๑ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๒ แห่ง
- บริเวณโบราณสถานคุณค่าต่ำ ระดับการพัฒนาต่ำ จำนวน ๕ แห่ง

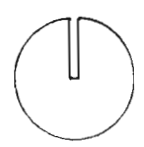
ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ ได้แก่ วัดใหญ่ชัยมงคล วัดสามปลื้ม วัดไฟไหม้
วัดกุฎีหัก วัดเจดีย์สามองค์ วัดโบสถ์แดง ฯลฯ เป็นต้น

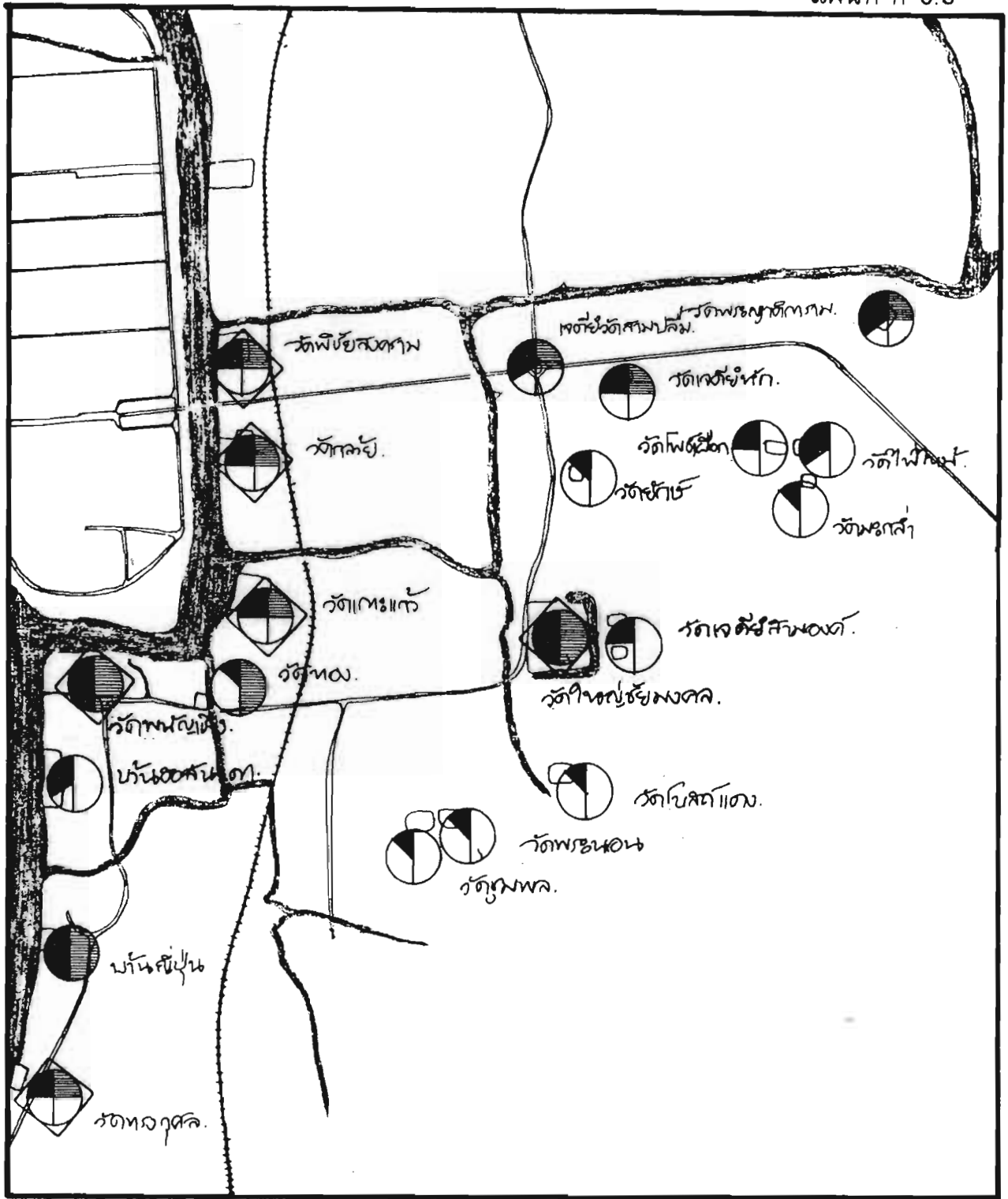

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์ พัฒนา โบราณสถาน
บริเวณอโยธยา ตอน

ที่มา : การวิเคราะห์แปลงภูมิโบราณสถาน บทที่ 5

วัดมณีเกษ

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการพัฒนา
โบราณสถานบริเวณ อโยธยาตอนใต้

ที่มา : การวิเคราะห์แหล่งกลุ่มโบราณวัตถุที่ 5

บริเวณที่ ๓ บริเวณคลองเมืองและคลองสระบัว หรือบริเวณทุ่งแก้ว อยู่ด้านทิศเหนือของตัวเมือง มีโบราณสถานหลายระดับคุณค่าและการพัฒนา จำนวนทั้งหมด ๒๔ แห่ง โดยแบ่งออกเป็น

บริเวณเหนือคลองเมือง

บริเวณนี้มีโบราณสถานส่วนมากยังไม่ได้รับการพัฒนา มีคุณค่าความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง มีจำนวนทั้งหมด ๑๔ แห่ง ได้แก่

-บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง	ระดับการพัฒนาสูง	จำนวน ๑ แห่ง	
- "	"	ระดับพัฒนาต่ำ	" ๑ "
- "	คุณค่าปานกลาง	ค่อนข้างสูงระดับพัฒนาต่ำ	" ๖ "
- "	คุณค่าปานกลาง	ระดับพัฒนาต่ำ	" ๖ "
- "	คุณค่าต่ำ	"	" ๔ "

บริเวณคลองสระบัว

บริเวณนี้เช่นเดียวกับบริเวณเหนือคลองเมือง มีโบราณสถานจำนวน ๑๐ แห่ง ได้แก่

-บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลางสูง	ระดับพัฒนาต่ำ	จำนวน ๑ แห่ง	
- "	คุณค่าปานกลาง	"	" ๓ "
- "	"	ระดับการพัฒนาปานกลาง	" ๓ "
- "	คุณค่าต่ำ	ระดับพัฒนาต่ำ	" ๓ "

ตัวอย่างโบราณสถานทั้งสองบริเวณนี้ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดแม่นางปลื้ม วัดจงกรม วัดตะไกร วัดเชิงท่า วัดหิษฎาวาส วัดเจ้าย่า วัดกุฎีทอง วัดชีวิต วัดเสลียง ฯลฯ เป็นต้น

บริเวณที่ ๔ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง เป็นกลุ่มโบราณสถานอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ มีโบราณสถานทั้งหมด ๑๖ แห่ง เป็นโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำถึง ๑๔ แห่ง อีก ๑ แห่งอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าบริเวณนี้ยังไม่มีการพัฒนา

ใด ๆ ทั้งสิ้น เพียงแต่ประกาศเป็นเขตอุทยานประวัติศาสตร์เท่านั้น รายละเอียดได้แก่

-	บริเวณโบราณสถานคุณค่าปานกลาง	ระดับพัฒนาปานกลาง	จำนวน	๑	แห่ง
-	"	"	"	๔	"
-	"	คุณค่าต่ำ	"	๑๑	"

ตัวอย่างโบราณสถานในบริเวณนี้ได้แก่ วัดเจ้าปราบ วัดวังชัย วัดเจดีย์ใหญ่ วัดอุโบสถ วัดสังข์แท้ วัดสังข์ททา ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งเป็นโบราณสถานประเภทวัดร้างทั้งหมด

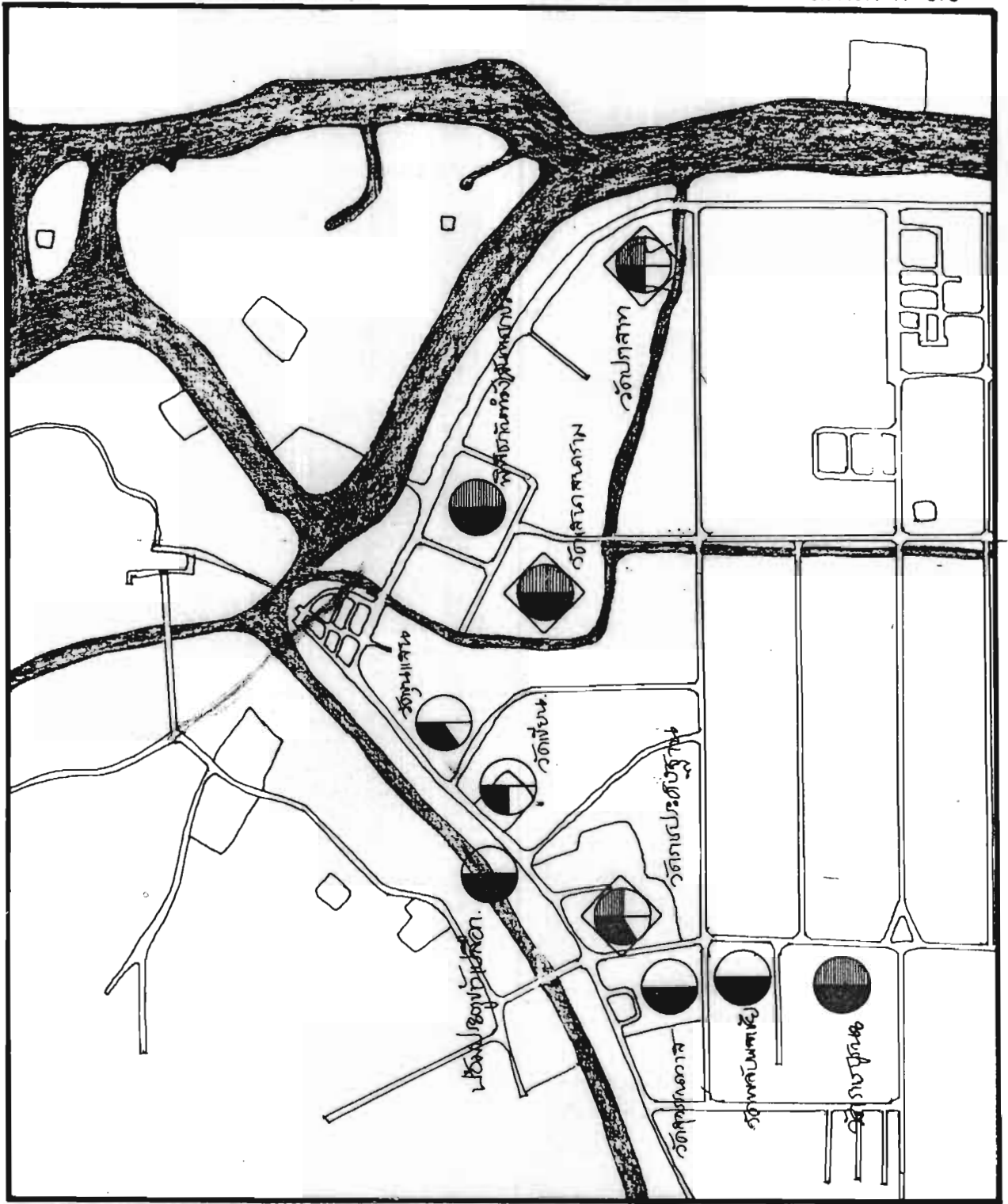
บริเวณที่ ๕ บริเวณย่านพาณิชย์กรรมหัวรอ เป็นกลุ่มโบราณสถานที่อยู่ในบริเวณที่มี Existing Building Coverage สูงที่สุดของเมือง มีจำนวน ๗ แห่ง มีทุกระดับคุณค่าและการพัฒนา ได้แก่

บริเวณโบราณสถานคุณค่าสูง	ระดับพัฒนาสูง	จำนวน	๑	แห่ง
"	"	"	๑	"
"	คุณค่าปานกลางสูง	"	๑	"
"	"	"	๑	"
"	"	"	๑	"
"	"	"	๑	"

โบราณสถานเหล่านี้ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยา วัดเสนาสนาราม ป้อมประตูข้าวเปลือก วัดขุนแสน วัดราชประดิษฐฐาน วัดเขียน และวัดปราสาท

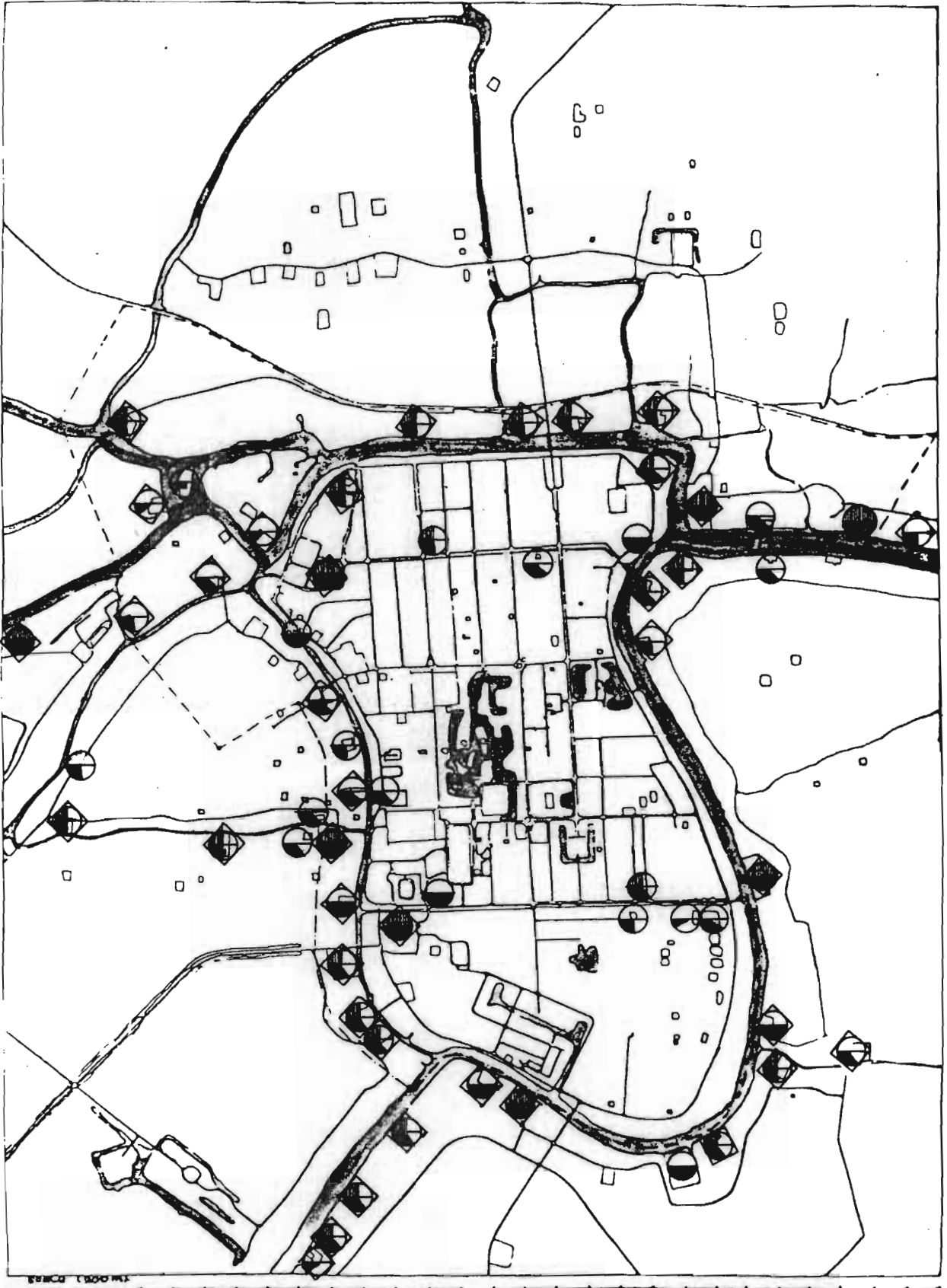
บริเวณที่ ๖ โบราณสถานที่กระจายตามลำน้ำ โบราณสถานซึ่งตั้งอยู่ริมลำน้ำสายต่าง ๆ มีเป็นจำนวนมาก ได้แก่

- แม่น้ำเจ้าพระยา มีโบราณสถานกระจายตามลำน้ำ ๑๔ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๑๓ แห่ง วัดร้าง ๓ แห่ง และอื่น ๆ ๓ แห่ง ตัวอย่างเช่น วัดกษัตราธิราช วัดธรรมาราม วัดพุทธไศศวรรย์ วัดเขนต์โยเซฟ บ้านญี่ปุ่น บ้านโปรตุเกส บ้านฮอลันดา ฯลฯ เป็นต้น
- แม่น้ำป่าสัก มีโบราณสถานกระจายตามลำน้ำ ๖ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุทั้งหมด ได้แก่ วัดพนัญเชิง วัดเกาะแก้ว วัดกล้วย วัดพิชัย วัดธรรมนิมม และวัดป่าโค

แสดงคุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์พัฒนา
โบราณสถาน บริเวณพวนชัยกรรมห้วยรอ

ที่มา การวิเคราะห์ แบ่งกลุ่มโบราณสถานบพที่ 5

แสดง คุณค่าความสำคัญ และ ระดับการอนุรักษ์ พัฒนา
โบราณสถาน ตามลำน้ำสายต่างๆ

ที่มา การวิเคราะห์แบ่งกลุ่ม บทที่ 5

การศึกษาริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบความแพร่พัฒนาเมือง : เทศบาลเมืองนครไชยยา

โดย นาย สุวิทย์ สุขวงศ์

- แม่น้ำลพบุรี มีโบราณสถาน ๖ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๔ แห่ง และวัดร้าง ๒ แห่ง ได้แก่ วัดบรมวงศัศวราราม วัดตองปุ วัดช่องลม วัดมณฑป และวัดมหาโลก วัดกุฎีสูง

- คลองเมือง มีโบราณสถาน ๘ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๕ แห่ง วัดร้าง ๒ แห่ง และอื่น ๆ ๑ แห่ง ตัวอย่างเช่น วัดศาลาปูน วัดพรหมนิवास ศิลาระดับน้ำ เป็นต้น

- คลองสระบัว มีโบราณสถาน ๕ แห่ง เป็นวัดมีภิกษุ ๓ แห่ง วัดร้าง ๒ แห่ง ได้แก่ วัดหน้าพระเมรุ วัดกลาง วัดศรีโพธิ์ และวัดเจ้าย่า วัดพรหมกัลยาราม

โบราณสถานที่กระจายตามลำน้ำนี้ ส่วนใหญ่มีคุณค่าความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ปานกลางค่อนข้างสูง และระดับสูง การพัฒนามีทุกระดับ ทั้งระดับพัฒนาสูง ปานกลาง และระดับพัฒนาต่ำ แต่การพัฒนาส่วนใหญ่พัฒนาเฉพาะภายในบริเวณโบราณสถาน ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับลำน้ำ และกิจกรรมทางลำน้ำ

๖.๑.๔ ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา

จากการวิเคราะห์สามารถสรุปถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาต่อบริเวณโบราณสถานได้ ๓ ลักษณะ คือ

ประการที่ ๑ กาลเวลา เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาต่อสภาพอาคาร ทั้งนี้เนื่องจากโบราณสถานส่วนใหญ่มียุคอยู่ในช่วง ๒๐๐-๖๐๐ ปี ย่อมทำให้เกิดการทรุดโทรม ผุพังของอาคาร

ประการที่ ๒ การไม่รู้คุณค่าของโบราณสถาน ทำให้เกิดการซุกค้นหาสิ่งมีค่าการลักลอบทำลายโบราณสถาน

ประการที่ ๓ การเติบโตของเมือง หรือการขยายตัวของเมืองพระนครศรีอยุธยา ในอดีตที่ผ่านมาเกิดการขัดแย้งระหว่างบริเวณโบราณสถานกับการใช้ที่ดินประเภทอื่น มีผลทำให้บริเวณโบราณสถานต้องเสื่อมสภาพ ถูกทำลาย บุกรุกหรือประชิดโบราณสถาน รวมทั้งมีผลกระทบกระเทือนทาง

ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ปัญหามลภาวะและทัศนียภาพของบริเวณโบราณสถาน และในอนาคตชุมชนเมืองพระนครศรีอยุธยามีแนวโน้มในการขยายตัวออกอีกหลายบริเวณ บริเวณที่จะมีผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถานได้แก่

๑. บริเวณโอบยาดอนเหนือ
๒. บริเวณโอบยาดอนใต้
๓. บริเวณคลองเมือง คลองสระบัว
๔. บริเวณตามลำน้ำสายต่าง ๆ

ปัญหาของบริเวณโบราณสถาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่อง จากการวิเคราะห์สรุปเป็นปัญหาหลักได้ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้ คือ

๑. ปัญหาสภาพโบราณสถาน

- สภาพสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบสถาปัตยกรรมที่ทรุดโทรมตามกาลเวลา
- ถูกทำลายโดยฝีมือมนุษย์
- สภาพโบราณสถานที่ถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับกานอนุรักษ์ ซ่อมแซมดูแลรักษา ทั้ง ๓ ลักษณะนี้เกิดขึ้นกับโบราณสถานประมาณ ๘๐ % ของโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา
- โบราณสถานสูญหาย โดยสูญหาย เป็นที่พิกอาศัย ๔๔ แห่งหรือ ๓๒.๒๔% ปานาสวน ๔๑ แห่ง หรือ ๒๙.๖๐ % ที่สาธารณะถนน ๒๐ แห่งหรือ ๑๓.๑๖ % สถานที่ราชการ ๑๔ แห่งหรือ ๑๒.๕๐ % อุศุสาหกรรม ๔ แห่งหรือ ๔.๙๒ % พาณิชยกรรม ๗ แห่งหรือ ๕.๖๑ % รวมกับวัดอื่น ๓ แห่งหรือ ๑.๘๗ %

๒. ปัญหาสภาพบริเวณโบราณสถาน

- ถูกรื้อทำลายโดยอาคารประเภทอื่น จำนวน ๕๔ แห่ง หรือ ๓๐.๘๕ % ของโบราณสถานทั้งหมด ๑๘๔ แห่ง เป็นการรื้อทำลายโดยที่พิกอาศัย ๔๐ แห่ง สถานที่ราชการและสถานการศึกษา ๑๐ แห่ง อาคารพาณิชย์ ๒ แห่ง อาคารอุตสาหกรรม ๖ แห่ง รวมทั้งการปล่อยสัตว์เลี้ยง เข้าไปในบริเวณโบราณสถาน

- ขาดการจัดแลนด์สเคปที่ถูกต้องตามหลักวิชา

๓. ปัญหาสภาพแวดล้อม

- ปัญหาการปลูกสร้างอาคารประชิดโบราณสถาน ทำให้บดบังมุมมองของบริเวณโบราณสถาน
- ขาดการ Approach บริเวณโบราณสถาน
- ขาดการเชื่อมโยงแต่ละโบราณสถาน
- ปัญหามลภาวะเป็นพิษของน้ำ อากาศ เสียง และความสั่นสะเทือน

๔. ปัญหาจากประชาชน ปัญหานี้แยกได้ ๒ ประเด็น คือ

- ปัญหาการไม่รู้คุณค่าของโบราณสถาน เป็นผลทำให้เกิดปัญหาในข้อที่ ๑ และ ๒ ได้แก่การบุกรุก รุกล้ำ หรือ สร้างอาคารประชิดโบราณสถานจนเกินไป
- ปัญหาทางเศรษฐกิจของประชาชน มีผลให้เกิดการลักลอบขโมยสิ่งมีค่าของโบราณสถาน หรือทำลายโบราณสถาน ทำให้โบราณสถานสูญหาย

๕. ปัญหาด้านหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงได้แก่ กรม

ศิลปากร และกรมการศาสนา ปัญหาที่เกิดขึ้นจากหน่วยงานได้แก่

- งบประมาณไม่เพียงพอทำให้พัฒนาอนุรักษ์ ดูแลรักษาบริเวณโบราณสถานไม่ทั่วถึง
- ขาดการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนหน่วยงานเอกชน และหน่วยงานของรัฐ ด้วยกันเอง ทราบดีและเข้าใจในคุณค่าของโบราณสถานและแนวทางในการพัฒนา เป็นผลทำให้ไม่มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานกับประชาชน และหน่วยงานกับหน่วยงาน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐ ไม่พยายามสร้างตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาบริเวณโบราณสถานต่อประชาชน

๖. ปัญหาด้านการท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวทั้งหมดในพื้นที่ศึกษา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวประเภทโบราณสถาน ปัญหาเกิดขึ้นในด้านนี้ได้แก่

- ปัญหารายได้ไม่ตกสู่ท้องถิ่น เนื่องจากพ่อค้าคนกลางคือ บริษัทนำเที่ยว เป็นผู้ดำเนินการทั้งหมด พ่อค้าผู้รับสินค้าพื้นเมืองมาขายแก่นักท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเป็นประเภท เข้าไป-เย็นกลับ พื้นที่ขาดการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักแรม
- ปัญหาด้านการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว มีโบราณสถานบางแห่งเหมาะแก่การท่องเที่ยว แต่ยังไม่มียางเข้าถึง
- ปัญหาด้านความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

๗. ปัญหาด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่มีผลต่อบริเวณโบราณสถานได้แก่

- ปัญหาน้ำใช้และการระบายน้ำ ซึ่งในพื้นที่ศึกษายังบริการให้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะระบบการระบายน้ำทิ้ง ยังไม่มีเลย
- ปัญหาการเข้าถึงโบราณสถาน ทั้งทางบกและทางน้ำ ทางบกที่เป็นปัญหาคือ ยังขาดถนนสู่โบราณสถานบางแห่ง และบางแห่งทำให้เกิดมลภาวะแก่โบราณสถาน ทางน้ำบางแห่งสะดวกแก่การเดินทาง

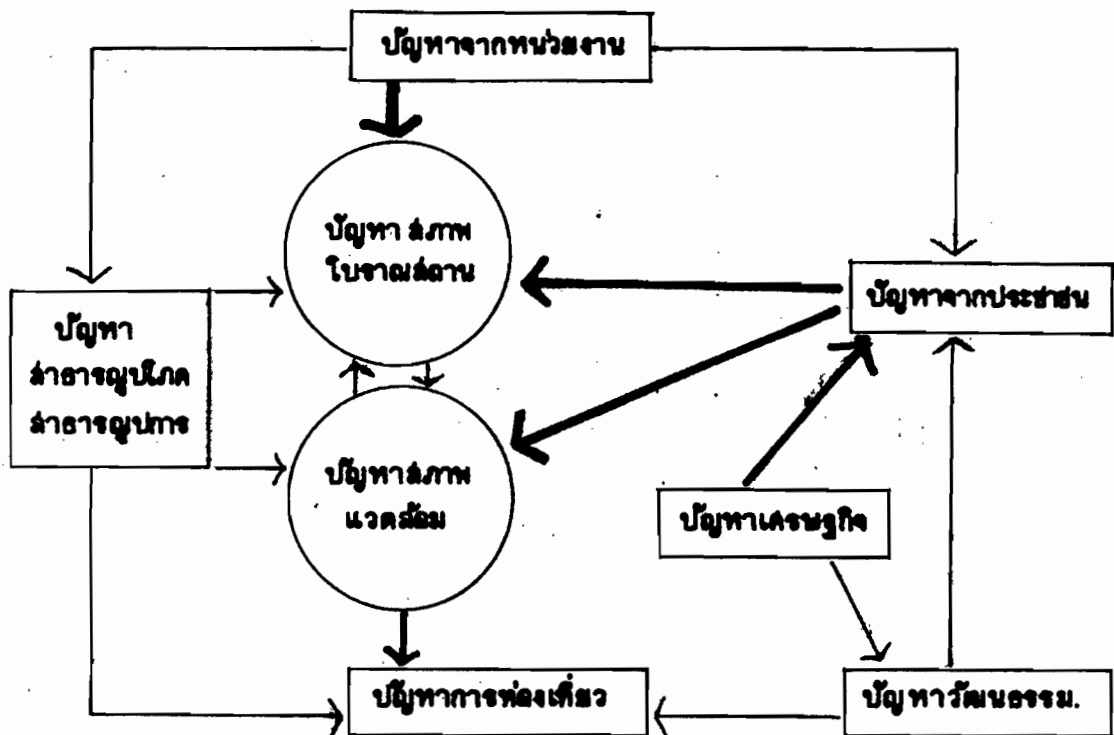
๘. ปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรมประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัด

ได้ว่ามีสภาพเศรษฐกิจที่ค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเป็นชุมชนเกษตรกรรม ที่ไม่สามารถขยายพื้นที่การทำกินออกไปได้อีก ปัญหานี้มีผลทำให้วัฒนธรรมประเพณีบางอย่างสูญหายไป เพราะประชาชนต้องเอาเวลาไปทำมาหากินหมด เมื่อประเพณีต่าง ๆ หดไป โบราณสถานจึงเป็นศูนย์กลาง วัฒนธรรมก็ถูกลดบทบาทลงไป ผู้คนไม่เห็นคุณค่าและเกิดปัญหาอื่น ๆ ต่อโบราณสถานตามมาอีก

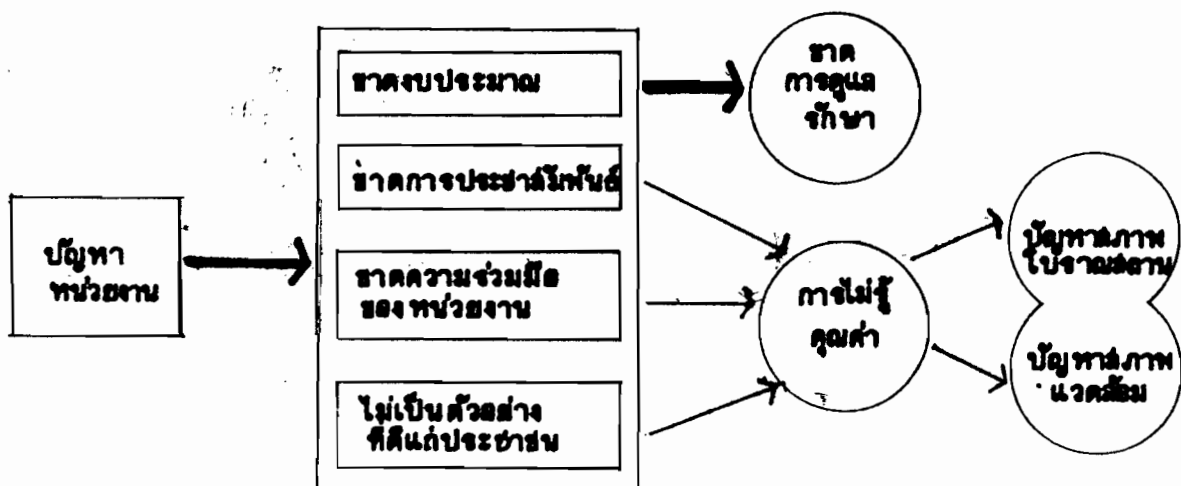
โครงสร้างความสัมพันธ์ของปัญหา

ปัญหาทั้ง ๘ ประการ นำมาเขียนแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ได้ดังต่อไปนี้

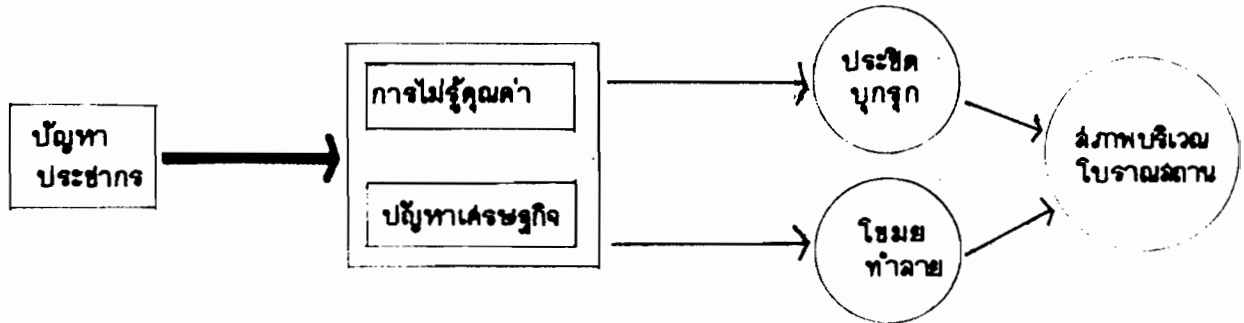
แผนภูมิที่ ๖.๑ แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัญหาโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา

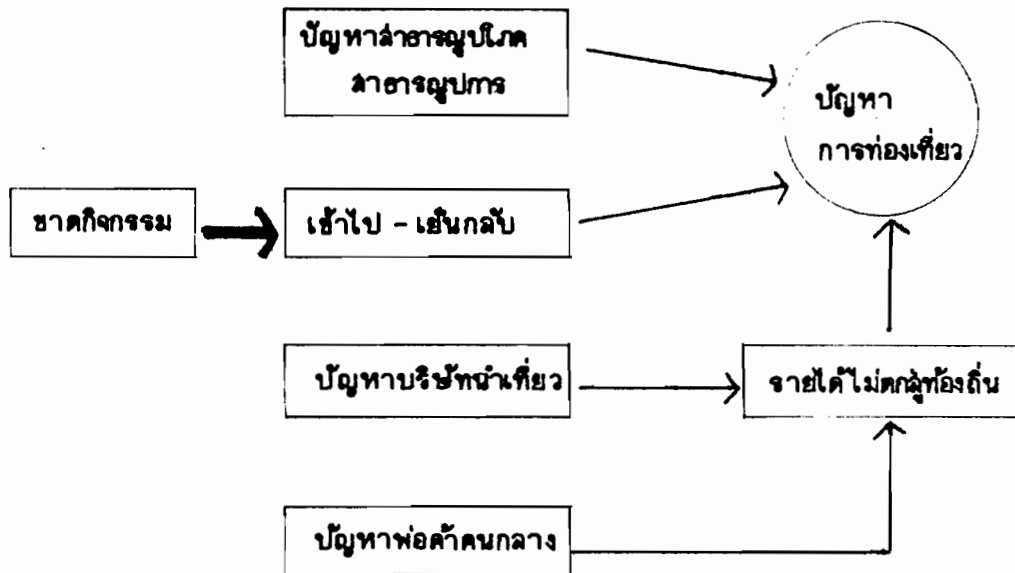
แผนภูมิที่ ๖.๒ แสดงโครงสร้างปัญหาของหน่วยงาน

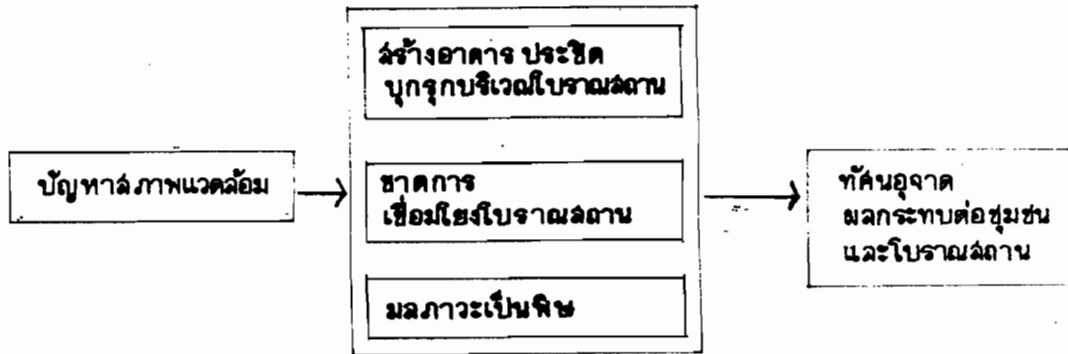
แผนภูมิที่ ๖.๔ แสดงโครงสร้างปัญหาจากประชากร

แผนภูมิที่ ๖.๕ แสดงโครงสร้างปัญหาการท่องเที่ยว

แผนภูมิที่ ๖.๖ โครงสร้างปัญหาสภาพแวดล้อม

จะพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาต่อบริเวณโบราณสถานคือ จำนวนโบราณสถานมีจำนวนมากทำให้หน่วยงานของรัฐไม่มีงบประมาณพอที่จะดำเนินการ ทั้งการดูแลรักษาและการปลูกฝังค่านิยมที่ดีแก่ประชาชน ในขณะที่เดียวกันปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจและวัฒนธรรมก็บีบบังคับให้ประชาชนไม่สนใจในโบราณสถาน ซึ่งผลเหล่านี้จะกระทบไปถึงการท่องเที่ยวซึ่งขึ้นอยู่กับบริเวณโบราณสถาน

ชุมชน เมืองพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนทางประวัติศาสตร์เพื่อการท่องเที่ยว ฉะนั้นแนวทางการแก้ไขจึงควรสอดคล้องกันในด้านโบราณสถาน หน่วยงาน ประชาชน การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจ โดยปัญหาแรกการขาดงบประมาณของหน่วยงานควรแก้ไขปัญหาโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนา โดยมีสถาบันการศึกษาเป็นส่วนส่งเสริมและช่วยเหลือ ปัญหาทางด้าน เศรษฐกิจควรพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นตัวดึงดูดรายได้สู่ท้องถิ่น โดยรื้อฟื้นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโบราณสถานขึ้น ให้นักท่องเที่ยวมาพักค้างแรม รวมทั้งการส่งเสริมหัตถกรรมพื้นเมืองขึ้นในพื้นที่ ทั้งนี้ต้องให้สัมพันธ์สอดคล้องกับการพัฒนาทางกายภาพของเมืองด้วย เช่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ดังเช่น การขุดลอกคลอง และปรับปรุงชุมชนริมน้ำให้สอดคล้องกับโบราณสถาน และรื้อฟื้นกิจกรรมทางน้ำขึ้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนี้ เป็นต้น

๖.๒ แนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และบริเวณเกี่ยวเนื่อง

๖.๒.๑ วัตถุประสงค์ของการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน

การกำหนดนโยบายของการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้นพิจารณาจากวัตถุประสงค์หลักดังนี้คือ

๑. เพื่ออนุรักษ์บริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา และบริเวณเกี่ยวเนื่อง ซึ่งมีเอกลักษณ์และคุณค่าความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศิลปวัฒนธรรม

๒. เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณโบราณสถาน ได้แก่ ปัญหาสภาพบริเวณโบราณสถาน ปัญหาจากหน่วยงานของรัฐ ปัญหาสังคม เศรษฐกิจวัฒนธรรม ปัญหาด้านประชาชน ปัญหาการท่องเที่ยว ปัญหาสภาพแวดล้อม และ ปัญหาสาธารณูปโภค สาธารณูปการ

๓. เพื่อพัฒนาโบราณสถานให้มีความสัมพันธ์มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน

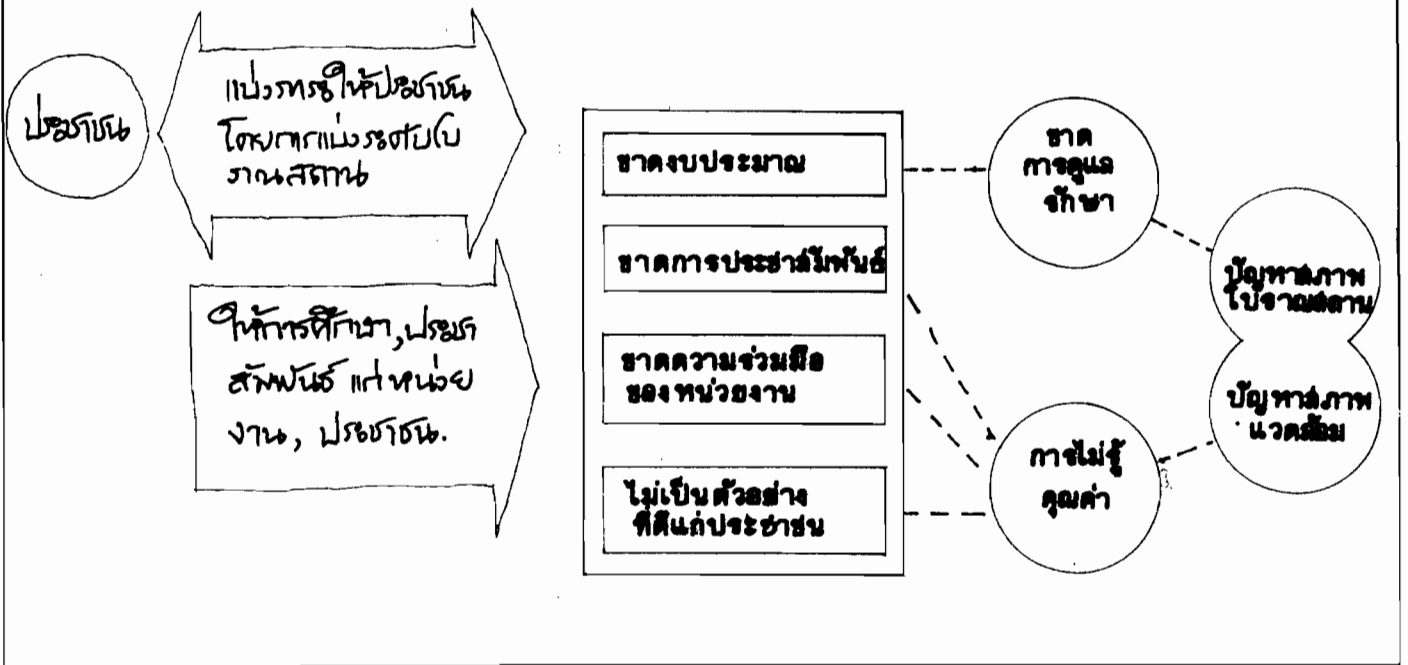
ทั้งนี้โดยมีความสอดคล้องกับแผนการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมวัฒนธรรมในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ ๕ ซึ่งมีนโยบายที่จะแก้ปัญหาในเรื่องวัฒนธรรม ศิลป ศาสนา จริยธรรม จารีตประเพณี และการอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและมรดกทางศิลปกรรมของชาติ โดยมีเป้าหมายให้ประชากรโดยเฉพาะในเขตเมืองทั่วประเทศประมาณ ๔ ล้านคน มีความสำนึกในการอนุรักษ์ ทำนุบำรุง คุ้มครอง รักษาและหวงแหนมรดกทางศิลปวัฒนธรรม

๖.๒.๒ เป้าหมายการพัฒนา

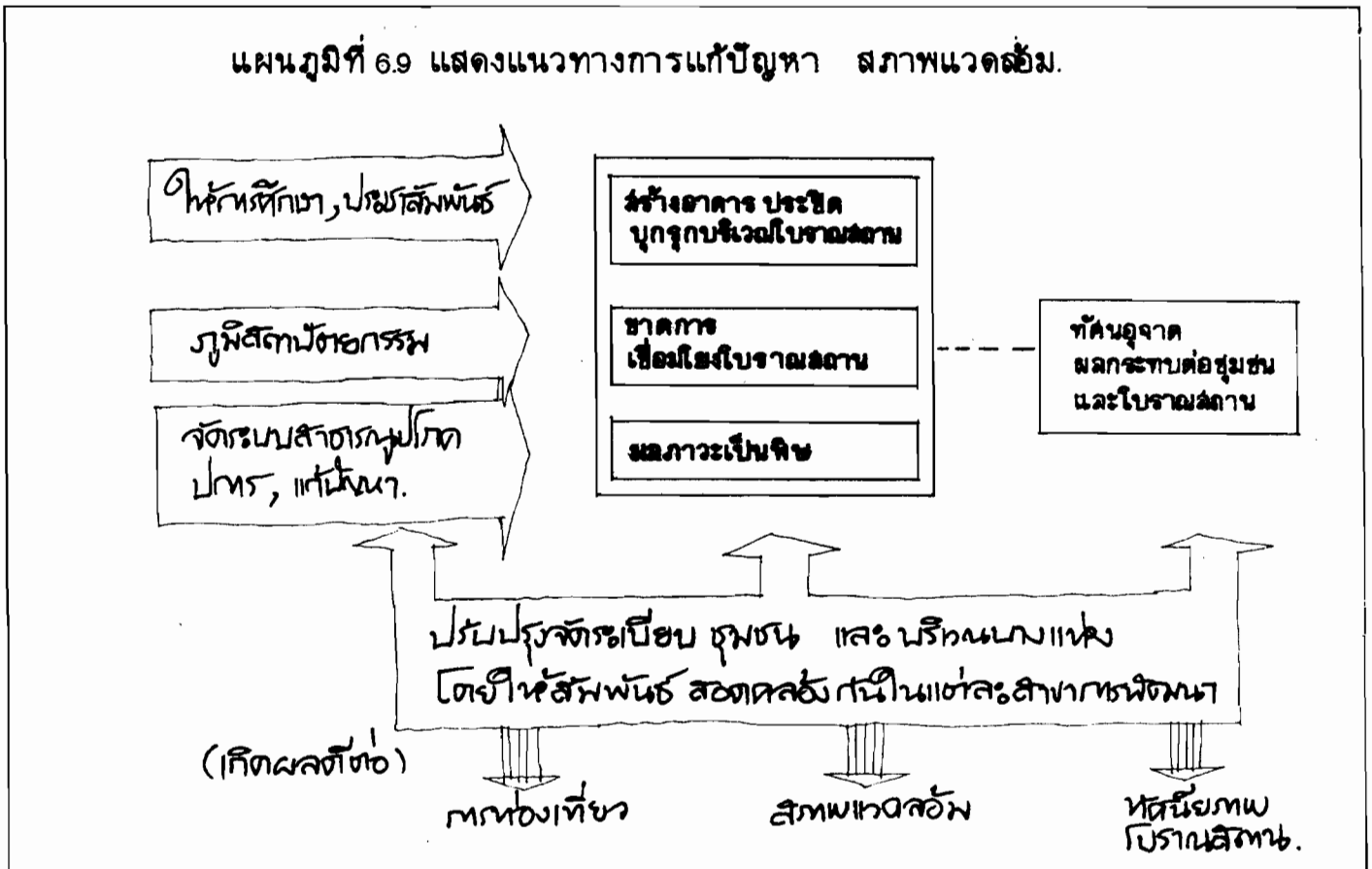
๑. เป้าหมายทางพื้นที่ เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน และสภาพแวดล้อมในพื้นที่เขตเทศบาลและบริเวณเกี่ยวเนื่องรวมพื้นที่ ๓๒.๔๔ ตารางกิโลเมตร

๒. เป้าหมายทางโบราณสถาน เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถานจำนวน ๑๔๘ แห่ง ให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการพัฒนาเมือง

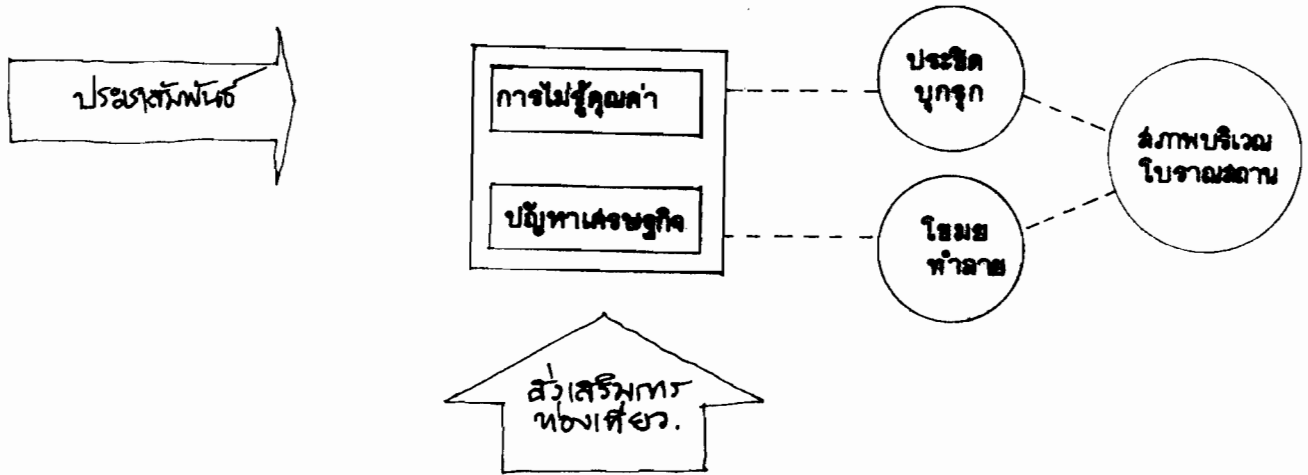
แผนภูมิ 6.8 แสดงแนวทางการแก้ปัญหาหน่วยงาน

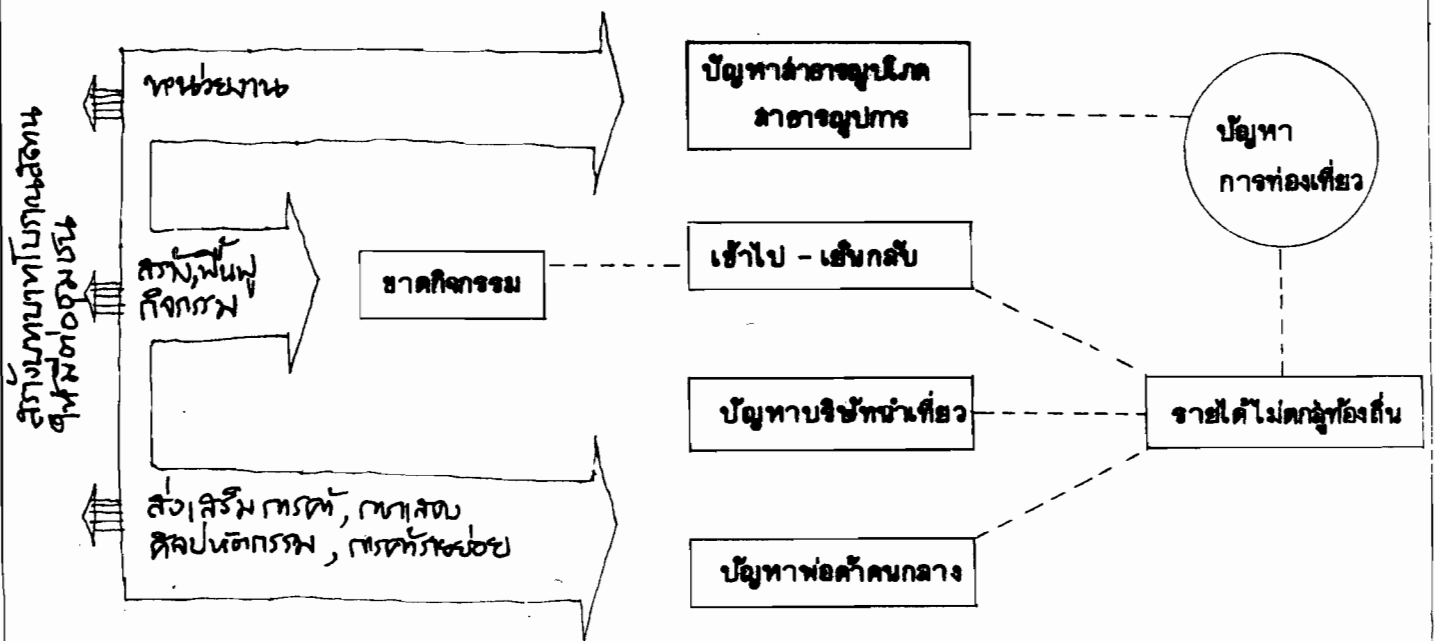
แผนภูมิที่ 6.9 แสดงแนวทางการแก้ปัญหา สภาพแวดล้อม.

แผนภูมิที่ 6.10 แสดงแนวทางการแก้ปัญหา ประชาชน

แผนภูมิที่ 6.11 แสดง แนวทางการแก้ปัญหาการท่องเที่ยว

๖.๒.๓ นโยบายการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและ
บริเวณเกี่ยวเนื่อง

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้ นโยบายการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จึงต้องทำการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถาน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมและแบ่งภาระการอนุรักษ์และพัฒนาบริเวณโบราณสถานจากหน่วยงานของรัฐ เป็นการพัฒนาเพื่อคุณค่าและผลประโยชน์ทางด้าน ประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยว ตามลำดับ โดยให้สัมพันธ์และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเมืองในปัจจุบัน

๖.๒.๔ แนวทางหลักการพัฒนาเพื่อเป็นไปตามนโยบาย

จากนโยบายสามารถแยกแนวทางการพัฒนาออกเป็น ๗ แนวทางดังนี้
คือ

๑. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้การศึกษา ด้านการอนุรักษ์ การพัฒนาบริเวณโบราณสถาน เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงคุณค่าและเกิดความสำนึกในการร่วมมือ ทำนุบำรุงรักษา สืบทอดบริเวณโบราณสถาน ซึ่งเป็นสิ่งมีค่าให้คงอยู่แก่ชนรุ่นหลัง โดยอาศัยหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และสถานศาสนาที่มีอยู่ในพื้นที่ เป็นเครื่องมือเผยแพร่
๒. จัดแบ่งกลุ่ม บริเวณโบราณสถานออกตาม ระดับคุณค่าความสำคัญที่มีอยู่ในตัวเอง และ ระดับการได้รับการพัฒนา เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนสำคัญในการอนุรักษ์ พัฒนาบริเวณโบราณสถาน
๓. จัดระเบียบการใช้ที่ดิน โดยกำหนดแบ่งย่านและแนวทางพัฒนาให้เหมาะสม ตามความสำคัญและลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบริเวณโดยพิจารณาถึงคุณค่าความสำคัญของกลุ่มโบราณสถานในบริเวณนั้น ประเภทการใช้ที่ดิน กิจกรรม และ สภาพแวดล้อม
๔. ส่งเสริม พื้นฟู ศิลปกรรม ประเพณีวัฒนธรรม หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบริเวณโบราณสถาน ให้สอดคล้องกับสภาพเป็นจริงในปัจจุบัน ให้เกิดผลประโยชน์

ในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว แก่บริเวณโบราณสถานและชุมชน

๕. จัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้เหมาะสมกับสภาพกายภาพ และกิจกรรมที่เกิดขึ้น โดยไม่เกิดปัญหาต่อบริเวณโบราณสถาน

๖. จัดระบบการท่องเที่ยว บริเวณโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาแล้ว

๖.๒.๔ ข้อเสนอนโยบายและมาตรการการพัฒนาบริเวณโบราณสถาน

ก. การให้การศึกษา ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ การอนุรักษ์โบราณสถาน แนวทางนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหา การไม่รู้คุณค่าความสำคัญของโบราณสถาน ทั้งหน่วยงานของรัฐ หน่วยงานเอกชน และประชาชนในท้องถิ่น นอกจากนั้นยังเป็นการให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนซึ่งจะเติบโตใหญ่ในภายภาคหน้าให้ ตระหนักในคุณค่า เข้าใจในลักษณะและขั้นตอนการบูรณะ และทำนุบำรุง รักษาบริเวณโบราณสถานให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และของชาติสืบไป แนวทางการให้การศึกษาและประชาสัมพันธ์ควรกระทำเป็น ๒ ขั้นตอน คือ (ดูแผนภูมิที่ ๖.๑๒ ประกอบ)

ขั้นตอนที่ ๑ การให้การศึกษาประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรงแก่ ตัวแทนของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งในที่นี้ หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ ได้แก่ กรมศิลปากร กรมศาสนา สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสิ่งแวดลอม ฯลฯ เป็นต้น ให้การศึกษาแก่ตัวแทนประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา สำนักงานจังหวัด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มชาวบ้านต่าง ๆ เช่น กลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ครูอาจารย์ ภิภุ และคณะกรรมการวัด ให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะขั้นตอนการอนุรักษ์และคุณค่าของโบราณสถาน

ขั้นตอนที่ ๒ หลังจากให้การศึกษาในขั้นตอนที่ ๑ แล้ว จึงให้กลุ่มตัวแทนประชาชนกระจายการศึกษา เผยแพร่ไปสู่ประชาชนอีกต่อหนึ่ง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้าน การประหยัดงบประมาณ ประหยัดกำลังแรงงาน แล้วยังมีผลต่อการยอมรับของประชาชนเพราะ ผู้ที่มานำเสนอคือบุคคลที่ใกล้ชิด เช่น ครูอาจารย์ ภิภุ เป็นต้น

ข. การจัดแบ่งกลุ่มโบราณสถาน บริเวณโบราณสถานในเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา มีจำนวนถึง ๑๔๔ แห่ง กรมศิลปากรและกรมการศาสนาไม่สามารถที่จะอนุรักษ์พัฒนาโดยทั้งหมดได้ เนื่องจากต้องอาศัยกำลังงานและงบประมาณเป็นจำนวนมาก นโยบายการอนุรักษ์พัฒนาจึงแบ่งเบาภาระนี้โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนา ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีการจัดแบ่งกลุ่มโบราณสถานออกตามระดับคุณค่าความสำคัญ และระดับการพัฒนาเพื่อวางหลักเกณฑ์ในการอนุรักษ์และพัฒนา จากการศึกษาวิเคราะห์สามารถแบ่งกลุ่มบริเวณโบราณสถานในเขตเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาและบริเวณเกี่ยวเนื่องได้ ๔ กลุ่ม ตามระดับคุณค่าความสำคัญ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีแนวทางในการอนุรักษ์พัฒนาให้เป็นไปตามนโยบายดังนี้ คือ

กลุ่มที่ ๑ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าความสำคัญสูงระดับชาติ และบริเวณโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว การอนุรักษ์พัฒนาจะต้องดำเนินงานโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ในกลุ่มนี้มีแนวทางการพัฒนากลุ่มย่อยอีก ๒ กลุ่มได้แก่

กลุ่มที่ ๑.๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าสูง) เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ และได้รับการอนุรักษ์ซ่อมแซมดูแลรักษาค่อนข้างสมบูรณ์แนวทางการพัฒนาควรทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ให้สมบูรณ์ จากนั้นจึงพัฒนาในด้านกิจกรรม (Activities) ที่สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน อาทิ เช่น การบรรยายการแสดงประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ประกอบ Light and Sound ในบริเวณโบราณสถานการส่งเสริมศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง

กลุ่มที่ ๑.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าสูง) เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ เช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๑.๑ แต่กลุ่มนี้จึงยังไม่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนา มีปัญหาในด้านสภาพอาคาร สภาพบริเวณ สภาพแวดล้อม และสาธารณูปโภค สาธารณูปการ กลุ่มนี้จึงมีความเร่งด่วนสูงที่สุดที่จะต้องมีการอนุรักษ์บูรณะ ปฏิสังขรณ์ ซ่อมแซมดูแลรักษา ต่อจากนั้นจึงพัฒนา เช่นเดียวกับกลุ่มแรก

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของ
โบราณสถานกลุ่มนี้ คือ บริเวณพระราชวังหลวง บริเวณโอบอียดตอนเหนือ ที่เหลือส่วนใหญ่จะกระจายไปตามลำน้ำ

กลุ่มที่ ๒ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง การอนุรักษ์และพัฒนากระทำโดยหน่วยงานของรัฐออกแบบจัดทำโครงการ และให้หน่วยงานเอกชนที่มีความสามารถเป็นที่ยอมรับ หรือมีคุณสมบัติเหมาะสมกับโครงการ เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์พัฒนา แบ่งเป็น ๒ กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มที่ ๒.๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง) เป็นโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาบ้างแล้ว หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบควร ศึกษารายละเอียดและออกแบบจัดทำโครงการ แล้วมอบให้หน่วยงานเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีผู้ควบคุมอย่างใกล้ชิด ในด้านการดูแลรักษาควรให้หน่วยงานรัฐระดับท้องถิ่น หรือกลุ่มประชาชน หรือ พระภิกษุในโบราณสถานประเภทวัด เป็นผู้ดูแลและรายงานให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทราบ

กลุ่มที่ ๒.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาต่ำ (คุณค่าปานกลางค่อนข้างสูง) บริเวณนี้มีความเร่งด่วนในการอนุรักษ์เป็นอันดับ ๒ รองลงมาจากกลุ่มที่ ๑.๒ แนวทางการพัฒนาเช่นเดียวกับกลุ่มที่ ๒.๑

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของ
โบราณสถานกลุ่มนี้ ได้แก่ บริเวณเหนือคลองเมือง บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก และตามลำน้ำ

กลุ่มที่ ๓ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง กานอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถานในระดับนี้ ควรให้หน่วยงานและประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนา ดูแลรักษา บริเวณโบราณสถาน ได้แก่ เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา สุขาภิบาลอโยธยา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา กลุ่มประชาชน มูลนิธิ ฯลฯ เป็นต้น โดยมีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบควบคุมและเป็นที่ปรึกษา แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มย่อย คือ

กลุ่มที่ ๓.๑ บริเวณโบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าปานกลาง) การดูแลรักษา ประชาสัมพันธ์ โบราณสถานในกลุ่มนี้ ควรเป็นหน้าที่ของเทศบาลสถาบันการศึกษา เช่น วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มประชาชน เช่น ลูกเสือชาวบ้าน เป็นต้น

กลุ่มที่ ๓.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาปานกลาง (คุณค่าปานกลาง)

กลุ่มที่ ๓.๓ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาค่ำ (คุณค่าปานกลาง)

โบราณสถานทั้ง ๒ กลุ่มนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์และให้การศึกษาแก่เยาวชน ประชาชน ศึกษ และกรรมการวัด เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจในการดูแลรักษาบริเวณโบราณสถาน การบูรณะซ่อมแซมอาจเป็นหน่วยงานเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบเป็นผู้ควบคุม กิจกรรมทางวัฒนธรรมควรมีการกระจายไปตามโบราณสถานเหล่านี้ เพื่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว เนื่องจากโบราณสถานกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นโบราณสถานประเภทวัดมีภิกษุ

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของ
โบราณสถานกลุ่มนี้ ได้แก่ บริเวณคลองสระบัว บริเวณบึงพระราม และบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง

กลุ่มที่ ๔ บริเวณโบราณสถานที่มีคุณค่าต่ำ ควรให้ประชาชนมีบทบาทและเป็นหลักในการอนุรักษ์พัฒนาบริเวณโบราณสถาน มีแนวทางในการพัฒนาเป็น ๒ กลุ่มย่อยได้แก่

กลุ่มที่ ๔.๑ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาสูง (คุณค่าต่ำ) ให้ประชาชนในชุมชนใกล้เคียงกับโบราณสถานมีส่วนในการดูแลรักษา มีการประชาสัมพันธ์ จัดโครงการอนุรักษ์โบราณสถานในแต่ละชุมชน มีการแข่งขันและให้รางวัลแก่ประชาชนในการอนุรักษ์ โบราณสถานกลุ่มนี้ควรพัฒนาให้เป็นบริเวณพักผ่อนหย่อนใจ พบปะของคนในหมู่บ้าน

กลุ่มที่ ๔.๒ โบราณสถานที่มีระดับการพัฒนาค่ำ (คุณค่าต่ำ) ควรจัดให้มีการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนดูแลสภาพบริเวณโบราณสถาน ส่วนสภาพอาคารหากมีปัญหาเร่งด่วนให้หน่วยงานรัฐดำเนินการ

การกระจายตัว บริเวณที่มีการเกาะกลุ่มของ
โบราณสถานกลุ่มนี้ คือ บริเวณคลองสระบัว บริเวณเกาะลอย บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก บริเวณอโยธยาตอนใต้และบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง

เงื่อนไขในการพัฒนาการอนุรักษ์พัฒนา

ในการอนุรักษ์พัฒนาบริเวณโบราณสถานควรแบ่งระดับโดย

ขั้นศึกษา วิเคราะห์ และปัญหา ควรเป็นการร่วมมือจากทุกฝ่าย โดยมีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบ คือ กรมศิลปากรกับกรมศาสนาเป็นแกนนำ และให้สถาบันการศึกษาผู้มีความเชี่ยวชาญศึกษาศึกษาวิเคราะห์บริเวณโบราณสถาน โดยมีหน่วยงานท้องถิ่นได้แก่ เทศบาล สุขาภิบาล สถาปนิกศาสนา และอื่น ๆ รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นกับบริเวณโบราณสถาน

ขั้นการบูรณะซ่อมแซมอาคาร เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร โดยอาจจัดโครงการให้หน่วยงานเอกชนรับไปดำเนินการอีกทอดหนึ่ง

ขั้นการดูแลรักษาสภาพบริเวณ ให้หน่วยงานท้องถิ่นและให้ประชาชนเข้ามาปฏิบัติโครงการนี้โดยตรง และในการกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับโบราณสถานต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ และ กฎบัตรสากลแห่งเมืองเวนิส

ลำดับการอนุรักษ์พัฒนา

โบราณสถานจำนวน ๔ กลุ่มใหญ่ ๆ ๔ กลุ่มย่อยนั้น ควรมีลำดับการพัฒนาดังนี้คือ

ลำดับที่ ๑ ควรบูรณะพัฒนากลุ่มที่ ๑ และกลุ่มที่ ๓ เป็นการอนุรักษ์พัฒนาต่างระดับกันจึงพัฒนาพร้อมกันได้ ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นตัวอย่างแก่กลุ่มอื่น และเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว โดยในกลุ่มที่ ๑ ควรอนุรักษ์พัฒนา ๑.๒ โดยเร่งด่วน กลุ่มที่ ๓ อนุรักษ์พัฒนา ๓.๓ ก่อนแล้วจึงบูรณะพัฒนา ๓.๒ และ ๓.๑ ตามลำดับความเร่งด่วน

ลำดับที่ ๒ บูรณะพัฒนา ๒ และกลุ่มที่ ๔ โดยในกลุ่มที่ ๒ พัฒนา ๒.๒ ก่อนเนื่องจากมีความเร่งด่วนในการพัฒนาสูงกว่ากลุ่ม ๒.๑ และในกลุ่มที่ ๔ อนุรักษ์พัฒนา ๔.๒ ส่วนกลุ่มที่ ๔.๑ ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาแล้วควรดำเนินการดูแลรักษาตามแนวทางที่วางไว้

ทั้งนี้หากบริเวณโบราณสถานแห่งใหม่มีปัญหาอย่างรุนแรงควรรีบดำเนินการก่อน เช่น เกิดปัญหาโครงสร้างอาคารอยู่ในอันตราย เป็นต้น บริเวณโบราณสถานที่อยู่ในลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ วัดสุวรรณาวาส วัดสวนหลวงคางคาว และวัดสิงหารามในบริเวณวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ประชูป้องภูมิ บ่อมเพชร วัดธรรมาราม วัดเจ้าย่า วัดตะไกร วัดหิษฎาวาส วัดอโยธยา วัดกุฎีดาว วัดมเหยงคณ์ วัดสมณโกฏ์ วัดชินพรหม ฯลฯ เป็นต้น

ค. การจัดระเบียบการใช้ที่ดินและสภาพแวดล้อม

การจัดระเบียบการใช้ที่ดินนั้นต้องมีการวางแผนและควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อความเหมาะสมทางเศรษฐกิจสังคม รวมทั้งทำให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีแก่เมือง โดยจำแนกประเภทการใช้ที่ดินเพื่อแยกกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นสัดส่วน ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน สถานที่ราชการ ย่านพักอาศัย อุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความเป็นระเบียบแก่ชุมชน ทำให้เกิดผลดีแก่บริเวณโบราณสถาน

แนวโน้มการใช้ที่ดินของเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้น จากการศึกษาในบทที่ ๓ เป็นชุมชนเพื่อการพักอาศัย และบริการแก่ชุมชนโดยรอบ แนวทางหลักของการพัฒนาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาควรเป็นชุมชนที่มีความสำคัญและหน้าที่ทางประวัติศาสตร์ศิลปวัฒนธรรม^๑ ซึ่งจะต้องมีความสัมพันธ์กับการพักอาศัยของประชาชนในท้องถิ่น และเกิดผลทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมกิจกรรมและการใช้ที่ดินต่าง ๆ มิให้รุกราน ก้าวถล้ำ ท้าลายต่อบริเวณโบราณสถาน ดังที่เกิดปัญหาขึ้นในปัจจุบัน แนวทางการจัดระเบียบการใช้ที่ดินเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยานั้นมีเงื่อนไขในการพิจารณาดังนี้ ได้แก่

๑. พิจารณาการใช้ที่ดินและกิจกรรมในปัจจุบัน ให้คงอยู่หรือไม่ให้คงอยู่เพื่อให้เป็นไปตามแนวทางหลักของการพัฒนา โดยพิจารณาว่ากิจกรรมนั้น ๆ สอดคล้องหรือทำลายโบราณสถานทั้งทางตรงหรือทางอ้อมหรือไม่

^๑ M. AUROUSSEAN

การแบ่งชนิดและหน้าที่ของเมืองออกเป็น ๖ ประเภท

๒. บริเวณโบราณสถานซึ่งต้องคำนึงถึงคือบริเวณโบราณสถานทั้ง ๑๘๘ แห่ง โดยมีบริเวณที่ต้องคำนึงถึงเป็นพิเศษได้แก่ บริเวณพระราชวังหลวงหรือปิงพระราม บริเวณอโยธยา ตอนเหนือ บริเวณคลองสระบัว บริเวณอโยธยาตอนใต้ บริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของ เกาะเมือง บริเวณย่านพาณิชย์กรรมหัวรอ และบริเวณโบราณสถานตามลำน้ำ

๓. พิจารณาจากแนวโน้มการขยายตัวของเมือง และ ปัญหาที่จะเกิดขึ้นต่อโบราณสถาน

๔. พิจารณาจากมุมมองของโบราณสถาน ทั้งทางบกและทางน้ำ

๕. การใช้ที่ดินริมน้ำ ควรมีกิจกรรมเท่าที่จำเป็น เช่น โบราณสถานและบ้านพักอาศัย ที่มีอยู่เดิม และควรเปิดเป็นที่โล่ง ที่ว่าง เป็นที่สาธารณะให้มากที่สุด

๖. คำนึงถึงผลการใช้ที่ดินที่ส่งผลไปถึงสภาพเศรษฐกิจ เช่น ผลต่อรายได้ของ ประชาชนทางการท่องเที่ยว และผลต่อสภาพสังคม เช่น กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นต้น

๗. ควบคุมความหนาแน่นและความสูงอาคาร ตลอดจนการปรับปรุงชุมชน

การพิจารณากิจกรรมและการใช้ที่ดินให้คงอยู่และไม่ให้คงอยู่นั้น กิจกรรมที่ให้ คงอยู่ได้แก่ บริเวณโบราณสถาน สถาบันการศึกษาที่จำเป็น ที่พักอาศัย และพาณิชย์กรรมบางส่วน บริเวณสถานที่ราชการควรมีการรวมกันอยู่ในบริเวณหนึ่งบริเวณใดโดยเฉพาะ ส่วนอุตสาหกรรม เป็นการใช้ที่ดินที่ควรให้อยู่นอกเมือง เพราะมีผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถานมาก การพิจารณาดังกล่าวนี้ มีรายละเอียดในการพิจารณากำหนดการใช้ที่ดินแต่ละประเภทดังนี้คือ

บริเวณพักอาศัย (ดูแผนที่ที่ ๖.๗ ประกอบ) เทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเพื่อกรรพักอาศัย การกระจายตัวของบริเวณพักอาศัยควรมีการกระจายตัวดังนี้คือ

- บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ บ้านเรือนในเขตนี้ควรให้ย้ายออกไปในบริเวณอื่น เช่น บริเวณบ้านสวน บริเวณคลองสระบัว บริเวณอโยธยา เป็นต้น

- บริเวณบ้านสวน แบ่งเป็น ๒ บริเวณ คือ บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออกและ ด้านทิศตะวันตกของอุทยานประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นย่านพักอาศัยเดิมให้คงอยู่ต่อไป แต่ต้องมีการปรับปรุงชุมชนให้สัมพันธ์กับบริเวณโบราณสถาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณสลัม ๒ แห่ง ได้แก่ สลัมข้างโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา และสลัมตอนเหนือของบริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก

- บริเวณตามลำน้ำ เป็นย่านพักอาศัยเดิม ควรมียู่ต่อไป แต่ควรจะให้มืดเปิดโล่ง และที่สาธารณะให้มากที่สุด และต้องมีการจัดระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการที่ดี

- บริเวณคลองสระบัว และบริเวณอโยธยา เป็นบริเวณที่มีแนวโน้มในการขยายตัวของบริเวณพักอาศัย ควรมีการจัดทำผังชุมชนให้สอดคล้องกับบริเวณโบราณสถาน

สถานที่ราชการ สถาบันราชการควรมีการรวมกลุ่มเป็นบริเวณสถานที่ราชการ เพื่อประโยชน์ในการติดต่อ และการให้บริการแก่ประชาชน รวมทั้งการประสานงานระหว่างหน่วยราชการด้วยกัน ดังนั้นนโยบายในระยะยาวจึงควรให้สถานที่ราชการมารวมกัน (ดูแผนที่ที่ ๖.๗ ประกอบ) ซึ่งได้มีการกำหนดไว้ในแผนประกอบประกาศเขตอุทยานประวัติศาสตร์ สถานที่ราชการที่ต้องย้าย ได้แก่ ศาลากลางจังหวัด กรมทหารสรรพาวุธ ชุมสาย โทรศัพทน์ สถานอบรมและฝึกอาชีพหัตถสถานวัยหนุ่ม เรือนจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

สถาบันการศึกษา ให้คงอยู่ดั้งเดิม โดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพราะจำเป็นแก่ประชาชน สถาบันการศึกษาใหญ่ ๆ นั้น วิทยาลัยเกษตรกรรมควรให้ย้ายออกไปนอกเมือง วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยาควรให้คงอยู่เพราะสามารถเป็นสถาบันที่จะอนุรักษ์และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานให้ประชาชนในท้องถิ่น แนวทางการพัฒนาแนวหนึ่งของพระนครศรีอยุธยา คือ เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา ฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับการฟื้นฟูกิจกรรมประเพณีขนบธรรมเนียม ควรที่จะให้มีการจัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ขึ้นเพื่อให้เป็นสถาบันที่รักษาและส่งเสริมกิจกรรมวัฒนธรรมของพระนครศรีอยุธยา

พาณิชย์กรรม บริเวณย่านพาณิชย์กรรมเดิม ได้แก่ บริเวณตลาดหัวรอ และตลาดเจ้าพรหมคงให้อยู่คงเดิม แต่บริเวณที่อยู่ติดแม่น้ำป่าสักควรกำหนดให้เป็นที่เปิดโล่ง หรือมีการค้าที่ส่งเสริมกิจกรรมท้องถิ่นกระจาย เป็นจุดริมน้ำ เป็นนโยบายระยะยาวซึ่งควรเป็นหน้าที่ของเทศบาล ฯ (ที่ดินบริเวณนี้เป็นที่ของกรมธนารักษ์) อีกบริเวณ ได้แก่ บริเวณหัวแหลม ซึ่งมีการค้าขายหัตถกรรมพื้นเมืองเป็นหลักให้คงอยู่ไว้ เพื่อบริการทางด้านตะวันตก แต่ควรมีการกำหนดบริเวณอย่างแน่นอน และต้องไม่ขยายตัวไปมากกว่านั้น บริเวณที่บริเวณพาณิชย์กรรมมีแนวโน้มขยายตัวคือ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้ม ไม่ควรสนับสนุนให้มีการขยายตัวสูงในบริเวณนี้

เนื่องจากจะมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม สภาพภูมิทัศน์ แก่โบราณสถานบริเวณโดยรอบ ซึ่งบริเวณนี้เปรียบเสมือนหน้าบ้านของเทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา นั่นเอง

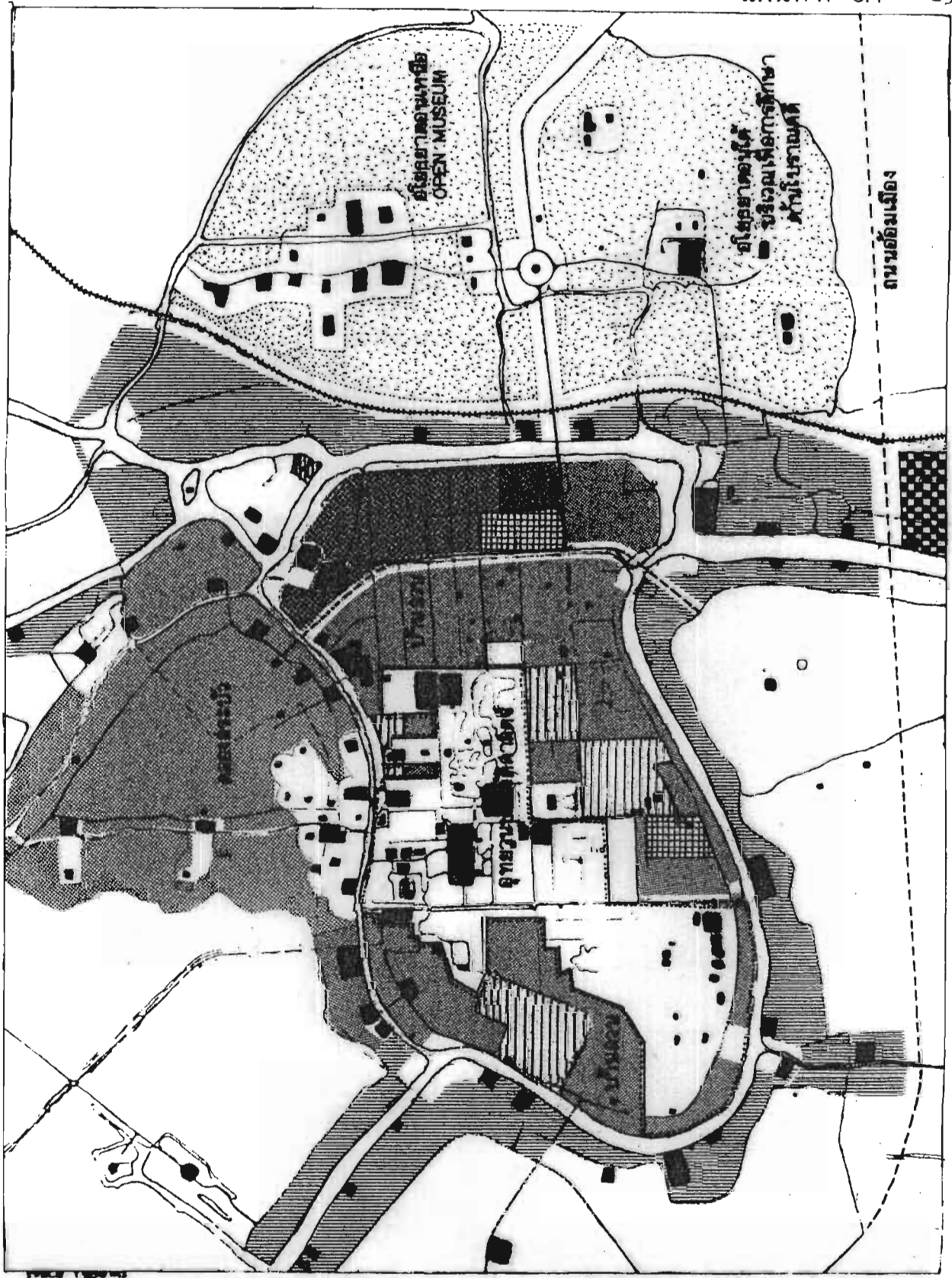
พายุขยกรมในบริเวณอื่นควรสนับสนุนสำหรับในลักษณะการค้ารายย่อย กระจายไปตามการใช้ที่ดินทั่วไป เช่น ในย่านพักอาศัย ตามความจำเป็นของประชากร โดยเฉพาะการค้าของชุมชนเดิม ซึ่งค้าขายทางน้ำ ได้แก่ เรือแพ เรือขายสินค้า หากดำรงไว้จะส่งเสริมกิจกรรม และการท่องเที่ยวทางน้ำ ตลอดจนลักษณะการพักยารายย่อยไม่เกิดผลกระทบต่อบริเวณโบราณสถาน และทัศนียภาพชุมชน

อุตสาหกรรม ในบริเวณพื้นที่ศึกษาอุตสาหกรรมที่มีอยู่ได้ ได้แก่ อุตสาหกรรมในครอบครัว ขนาดเล็ก ที่ไม่มีผลต่อสภาพแวดล้อมเท่านั้น เช่น หัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น เพราะเป็นสิ่งดึงดูดทางด้านการท่องเที่ยวและสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม การใช้ที่ดินของบริเวณอุตสาหกรรมควรส่งเสริม และสนับสนุนให้ย้ายไปอยู่ทางตอนไกลของเมือง ซึ่งมีแม่น้ำเจ้าพระยา และทางรถไฟ เป็นเส้นทางการขนส่ง

ที่โล่งที่ว่างสวนสาธารณะ มีประโยชน์ต่อการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นอันมาก เนื่องจาก

- ที่ว่างจะรักษาบริเวณโดยรอบโบราณสถานให้มีถูกรบกวนทำลาย และช่วยส่งเสริมความสง่างามของโบราณสถานโดยทำให้เกิดมุมมองที่ดี
- ที่โล่ง ที่ว่างริมแม่น้ำลำคลองจะช่วยรักษาสภาพแวดล้อมของแม่น้ำนั้น
- เป็นสวนสาธารณะเพื่อการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจแก่ประชาชนในท้องถิ่น
- เป็นส่งเสริมกิจกรรมประเพณีไทย และการละเล่นต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ว่างริมลำน้ำ ได้แก่ ประเพณีลอยกระทง แข่งเรือ เล่นเพลงเรือ เป็นต้น ตลอดจนกิจกรรมอื่น ๆ เช่น เป็นที่จอดรถ เป็นต้น

บริเวณที่จัดให้เป็นที่ว่าง ที่โล่งของพื้นที่ศึกษา ได้แก่ บริเวณโบราณสถานที่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนาแล้ว บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ และ บริเวณริมแม่น้ำลำคลองสายต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ
การใช้ที่ดิน

	พักอาศัย		อุตสาหกรรม
	พักอาศัยเบาบาง		สถานที่ราชการ
	พักอาศัยริมน้ำ		สถาบันการศึกษา
	พาณิชยกรรม		ที่ว่าง

4:1

การศึกษานี้จัดทำขึ้นโดยกรมการผังเมือง กรุงเทพมหานคร เพื่อเสนอแนะการใช้ที่ดิน

1:50,000 (ส่วน)

มาตรการควบคุมการใช้ที่ดิน การใช้ที่ดินทุกประเภทที่กล่าวมาทั้งหมด มีลักษณะดังแผนที่ที่ โดยมีมาตรการที่ใช้ควบคุมการใช้ที่ดิน และอื่น ๆ ได้แก่

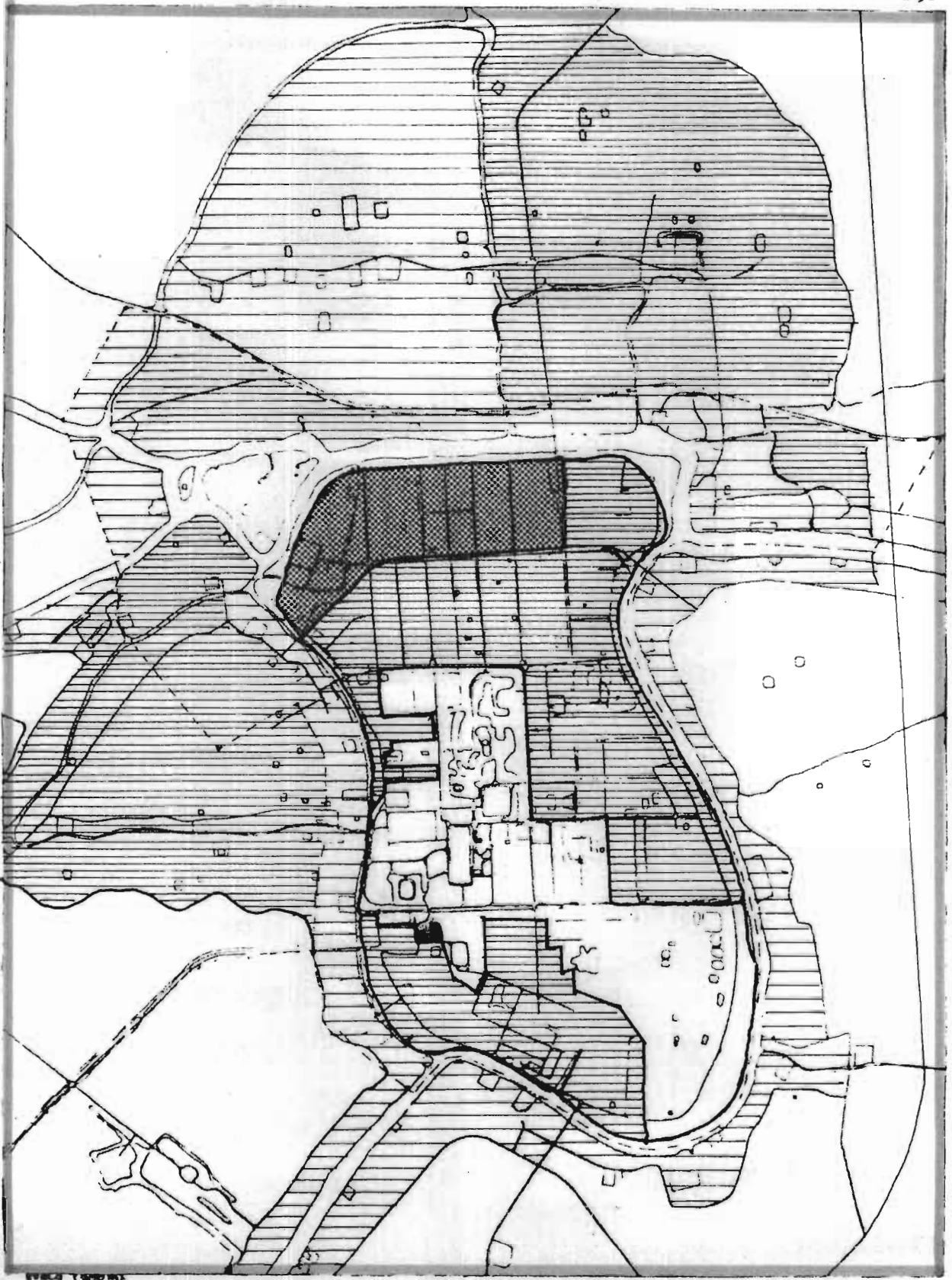
๑. พระราชบัญญัติโบราณ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ขึ้นทะเบียนและกำหนดบริเวณโบราณสถานเพื่อการอนุรักษ์

๒. พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. ๒๕๑๘ กำหนดผังเฉพาะเพื่อการควบคุมกิจกรรมการใช้ การดูแลรักษาอาคาร ความสูงอาคาร และรูปลักษณะอาคาร

การควบคุมอาคารในพื้นที่ศึกษานั้น เพื่อให้บรรลุตามนโยบายการพัฒนาโบราณสถานและการใช้ที่ดิน เสนอแนะการควบคุมอาคารได้ดังนี้ คือ

เปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) (ดูแผนที่ที่ ๖.๕ ประกอบ) สภาพปัจจุบันของชุมชนเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาที่มีเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินโดยเฉลี่ย ๓๐-๔๐ % มีเพียงบริเวณย่านพาณิชย์กรรมห้วยรอเท่านั้นที่มีเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินค่อนข้างสูง (๖๐ - ๗๐ %) บริเวณพักอาศัย สภาพที่เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมจากสภาพปัจจุบันของอยุธยา คือ ๓๐ - ๔๐ % บริเวณพักอาศัยในบริเวณอโยธยาตอนใต้และบริเวณคลองสระบัวจึงกำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์เท่านี้ ส่วนบริเวณอโยธยาตอนเหนือควรมีเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินน้อยกว่า เนื่องจากบริเวณนี้เป็นกลุ่มโบราณสถานมีคุณค่าสูงระดับชาติ มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว จึงควรมีสภาพแวดล้อมที่ดี มีที่โล่งที่ว่างเพื่อมุมมองทัศนียภาพโบราณสถาน

ความสูงอาคาร (Building Height) อาคารโดยทั่วไปควรกำหนดให้มีความสูงไม่เกิน ๒ ชั้น บริเวณที่ต้องพิจารณาเป็นสำคัญได้แก่ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้ม และบริเวณพาณิชย์กรรมห้วยรอ บริเวณเจดีย์วัดสามปลื้มนั้น เป็นจุดสำคัญต่อมุมมองโบราณสถาน ๓ ทางคือ มุมมองไปยังโบราณสถานกลุ่มอโยธยาเหนือ อโยธยาใต้ และมุมมองเข้าสู่ตัวเมือง จึงไม่สมควรให้มีอาคารสูงเกิน ๒ ชั้น ส่วนบริเวณผ่านพาณิชย์กรรมห้วยรอในปัจจุบันมีอาคารสูงที่สุดจำนวน ๔ ชั้น ในอนาคตบริเวณนี้ความสูงอาคารไม่ควรสูงเกิน ๔ ชั้น และต้องมีมาตรการการถอยร่นอาคาร ที่ว่าง และการกำหนดความสูงอาคารในบริเวณใกล้เคียงกับโบราณสถาน อาทิเช่น พระราชวังจันทร์เกษม วัดเสนาสนาราม ประกอบด้วย

ข้อเสนอแนะ พื้นที่อาคารคลุมดิน

	20 - 30 %
	30 - 40 %
	60 - 70 %

ระยะถอยร่นอาคารจากแนวถนน จากโบราณสถาน การควบคุมวัสดุและสีอาคาร ควรให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับลักษณะของโบราณสถาน ซึ่งควรมีการศึกษาในรายละเอียดในการศึกษาโดยสำนักผังเมืองและกรมศิลปากร

ง. การส่งเสริมกิจกรรมประเพณีและศิลปวัฒนธรรม เพื่อเป็นการสร้างชีวิตให้กับโบราณสถาน โดยให้มีบทบาทต่อชุมชน เพื่อผลให้ด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยว แนวทางการส่งเสริมกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมในพื้นที่ศึกษาจึงได้แก่

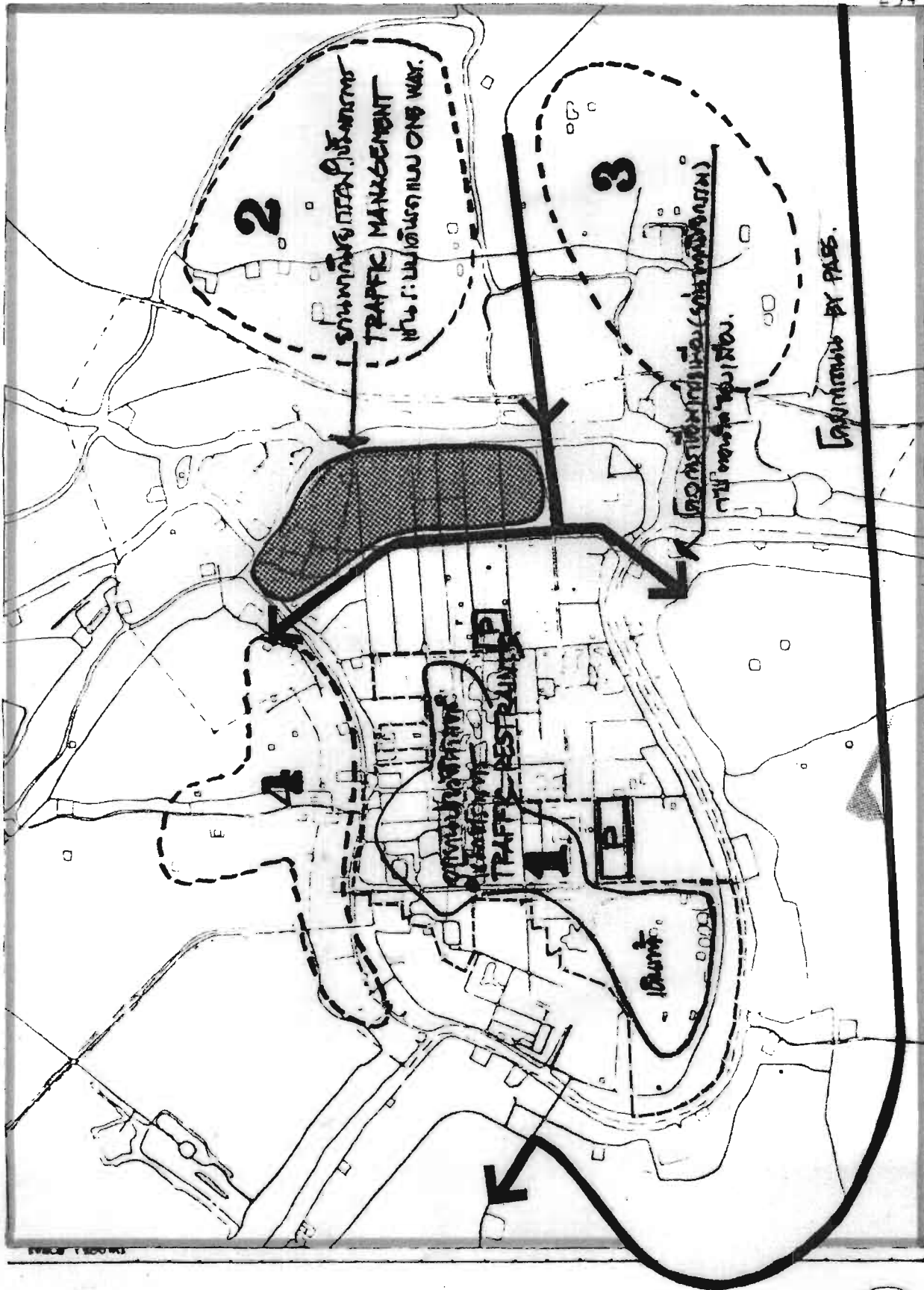
๑. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีลอยกระทง สงกรานต์ การแข่งเรือ การแสดงศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง โดยใช้บริเวณโบราณสถานเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรม และพยายามกระจายกิจกรรมไปตามบริเวณโบราณสถานต่าง ๆ

๒. รื้อฟื้น กิจกรรม พระราชพิธี ประเพณีดั้งเดิมให้มีขึ้น ได้แก่ ประเพณีการเล่นเพลงเรือ พิธีของเปรียบตามประทีป (ชักโคม) ในเดือนสิบสองประเพณีคล้องช้าง ฯลฯ เป็นต้น

จ. การจัดระบบสาธารณูปโภค, สาธารณูปการ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่เป็นปัญหา และ ที่มีผลประโยชน์ต่อบริเวณโบราณสถานได้แก่

ระบบการจราจร เทศบาลเมืองนคร ยังมีการจัดระบบจราจรที่ไม่เหมาะสมกับบริเวณโบราณสถาน ข้อเสนอการจัดระบบจราจรในพื้นที่ศึกษาควรมีแนวทางดังนี้

- โครงการระยะยาว ถนน By Pass เพื่อลดปริมาณการจราจรที่เข้าสู่เกาะเมือง โดยเฉพาะรถบรรทุกขนาดใหญ่
- จัดระบบจราจร (Traffic Managment) และมีข้อจำกัดในการจราจร (Traffic Restraints) ได้แก่ การจำกัดรถบางชนิดบางบริเวณ การควบคุมการจอดรถ ได้แก่ การจัดบริเวณจอดรถ การย้ายสถานีรถ บขส. ไว้นอกเกาะเมือง

ข้อเสนอแนะ ระบบการจราจร

บริเวณโบราณสถาน ที่ควรมีข้อจำกัดด้านจราจร

แม่น้ำลำคลอง คลองที่มีปัญหาการตื่น เชนและมีผลต่อการคมนาคมการท่องเที่ยว และการระบายน้ำป้องกันน้ำท่วม ควรมีโครงการขุดลอกโดยเร่งด่วน ได้แก่ คลองเมือง คลองสระบัว คลองท่อ คลองมะขามเรียง คลองเสนาสนะ เป็นต้น ประกอบกับต้องมีการศึกษาระบบคลองทั้งในอดีตและปัจจุบันอย่างละเอียดเพื่อพัฒนาให้มีบทบาทในด้านการท่องเที่ยวชมโบราณสถาน การระบายน้ำป้องกันน้ำท่วมและเป็นทีโล่งของชุมชน

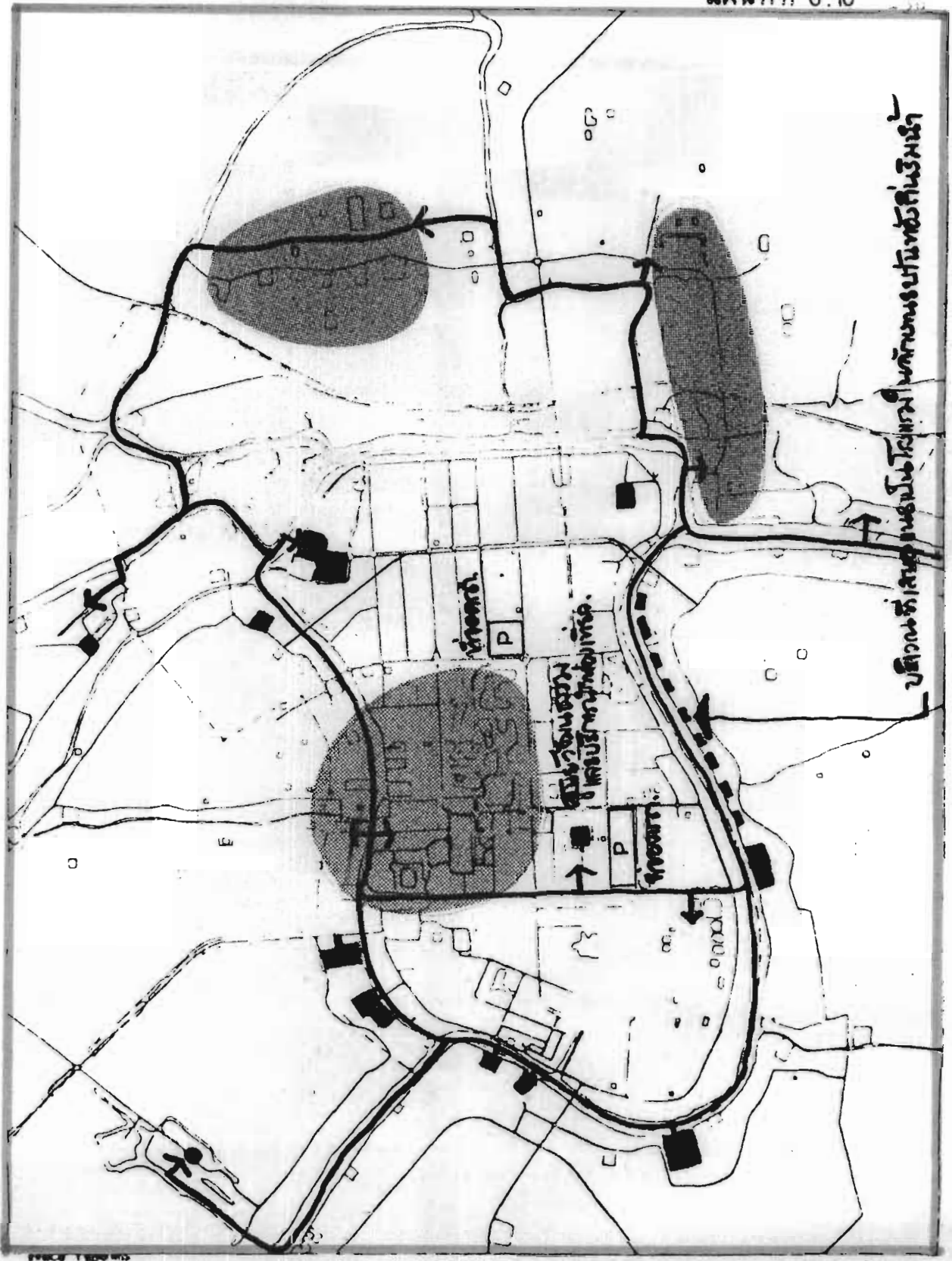
การรักษาความปลอดภัย ควรจัดให้มีตำรวจรักษาการในบริเวณอุทยานตอนเหนือ และบริเวณคลองสระบัว เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีคดีชิงทรัพย์นักท่องเที่ยวบ่อยครั้ง

จ. การจัดระบบการท่องเที่ยว เพื่อให้สอดคล้องกับตำแหน่งที่ตั้งของบริเวณโบราณสถาน กิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม สภาพกายภาพของเมือง และการใช้ที่ดิน จึงเสนอแนะให้ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว เที่ยวชมโบราณสถานในอุทยานโดยทางน้ำให้มากขึ้น เนื่องจากการเดินทางด้วยทางบกมีปัญหาการจราจร และปัญหามลภาวะมากกว่าทางน้ำ และพยายามดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนในพื้นที่ เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

การจัดการท่องเที่ยวบริเวณโบราณสถานในพื้นที่ศึกษา สามารถจัดออกเป็นกลุ่มตามลักษณะการเกาะกลุ่ม และคุณค่าความสำคัญได้ ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑. กลุ่มพระราชวังหลวง หรือบริเวณบึงพระราม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดในพื้นที่ศึกษา
๒. กลุ่มอุทยานตอนเหนือ ปัจจุบันยังมีนักท่องเที่ยวไปชมน้อย แต่ในอนาคตมีแนวโน้ม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้สูง
๓. กลุ่มโบราณสถานตามลำน้ำ มีโบราณสถานจำนวนมากมาย โดยส่วนใหญ่เป็นวัดที่มีวิภค
๔. กลุ่มอุทยานตอนใต้ เป็นบริเวณที่นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมกันมาก บริเวณโบราณสถานที่น่าสนใจได้แก่ วัดพนัญเชิง วัดใหญ่ชัยมงคล บ้านญี่ปุ่น เป็นต้น
๕. โบราณสถานที่อยู่นอกเมือง ๒ แห่ง ได้แก่ เจดีย์ภูเขาทอง และเพนียดคล้อง

ช้าง

ข้อเสนอแนะ การท่องเที่ยวชมโบราณสถาน

← เส้นทางท่องเที่ยวทางน้ำ

นโยบายให้นักท่องเที่ยวพักค้างคืนในพื้นที่ต้องมีสิ่งสนับสนุน ได้แก่ ที่พัก ควรสนับสนุนที่พักหรือโรงแรมในรูปแบบบ้านลักษณะท้องถิ่น เรือนแพหรือบังกาโล โดยอาจปลูกเรียงรายไปตามลำน้ำบางสาย เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และควรรออยู่นอกเกาะเมือง การพัฒนาการท่องเที่ยวนี้ควรกระทำควบคู่ไปกับการส่งเสริมหรือฟื้นฟูกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรม

ข. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาย่านโบราณสถาน

แนวทางการพัฒนาบริเวณโบราณสถานที่มีการเกาะกลุ่มกันได้ ๗ บริเวณ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. บริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ โบราณสถานกลุ่มพระราชวังหลวง และ โบราณสถานกลุ่มด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะเมือง

ก. โบราณสถานกลุ่มพระราชวังหลวง หรือ กลุ่มสวนสาธารณะปึงพระราม สภาพปัจจุบันเป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงในระดับชาติ และส่วนใหญ่มีระดับการพัฒนาสูง เป็นบริเวณที่มีความสำคัญที่สุดของเมือง ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ บริเวณโบราณสถานบางแห่งยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ ซ่อมแซม ได้แก่ วัดพลับพลาชัย วัดสุวรรณवास ศิลาระดับน้ำ วัดธรรมิกราช และ คู่มขุนแผน อีกปัญหาหนึ่งที่เป็นปัญหาสำคัญคือ ยังไม่มีการ Approach ที่ดีเข้าสู่บริเวณนี้ รวมทั้งขาดการเชื่อมต่อระหว่างโบราณสถานแต่ละแห่ง

แนวนโยบายการพัฒนา จัดการอนุรักษ์ซ่อมแซมโบราณสถานที่ยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ให้สมบูรณ์พร้อมกับการจัด landscape เพื่อให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน จากนั้นจึงสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้นในบริเวณโบราณสถานกลุ่มนี้

แนวทางและมาตรการ ควรจัดให้ landscape ต่อเนื่องจากการ Approach เมืองระยะที่ ๒ คือจากถนนโรจนะ ชึ่งมุ่งตรงสู่ศาลาแดง ซึ่งควรให้ย้ายออกไปรวมอยู่ในบริเวณศูนย์ราชการ ในพื้นที่ศาลากลางนี้ควรจัดให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เช่น การประชาสัมพันธ์ ที่จอดรถ จากนั้นจึงเน้นการ Approach จากบริเวณศาลากลางเข้าสู่กลุ่มโบราณสถาน

ศูนย์กลางของบริเวณโบราณสถานกลุ่มนี้ให้บริเวณพระราชวังหลวงเป็นศูนย์กลางของนักท่องเที่ยว โดยใช้บริเวณสนามฟุตบอลในปัจจุบันเป็นสถานที่แสดงกิจกรรม อาทิเช่น การแสดงต่าง ๆ ประกอบบริเวณโบราณสถาน ทั้งนี้โดยใช้ให้มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวทางนี้ โดยควรมีทำขึ้นลงเรือสำหรับนักท่องเที่ยวในบริเวณนี้ ส่วนบริเวณวัดพระมงคลบพิตรนั้นเป็นศูนย์กลางร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น และให้บริเวณสวนสาธารณะบึงพระราม เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมชุมชน เทศบาล เมืองนครศรีอยุธยา

ข. บริเวณโบราณสถานด้านตะวันตกเฉียงใต้ สภาพปัจจุบันเป็นบริเวณนี้เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีระดับการอนุรักษ์และพัฒนาต่ำ ทั้งสภาพอาคาร สภาพบริเวณยังไม่ได้มีการดูแลรักษา

แนวนโยบายการพัฒนา บริเวณนี้ควรจัดเป็นสวนสาธารณะอีกแห่งหนึ่ง เพื่อบริการแก่ประชาชนในแถบนี้

แนวทางและมาตรการ ควรอนุรักษ์ซ่อมแซมและจัด landscape ให้เป็นที่พักผ่อนของประชาชน โดยบริเวณวิทยาลัยเกษตรกรรมพระนครศรีอยุธยาควรให้ย้ายไปอยู่นอกเมือง

สรุปรวมบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ มีแนวทางโดยสรุปดังนี้

การอนุรักษ์ซ่อมแซมส่วนใหญ่ต้องกระทำโดยกรมศิลปากรโดยตรง (ตามข้อเสนอแนะการแบ่งระดับการอนุรักษ์พัฒนา) โบราณสถานที่มีคุณค่าปานกลาง ได้แก่ บริเวณบึงพระรามและบริเวณด้านตะวันตกเฉียงใต้ ควรให้เทศบาลพระนครศรีอยุธยา วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา และหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษา การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรม

การจราจรภายในอุทยานควรมีมาตรการ โดยบริเวณถนนรอบเมืองควรห้ามรถบางชนิดผ่าน อาทิเช่น รถโดยสาร รถบรรทุกสินค้า และ บริเวณภายในเขตอุทยาน ควรเป็นการเดินเท้า หรือทางจักรยาน ห้ามรถยนต์เข้ามาโดยควรมีบริเวณจอดรถ ๒ บริเวณ คือ บริเวณศาลากลางเป็นที่จอดรถนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และ บริเวณบ้านสวนตึกบึงพระราม

สำหรับคนท้องถิ่น

การท่องเที่ยวชมโบราณสถานโดยการคมนาคมทางน้ำ ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ คุวจัด landscape โดยนำระบบคลองมาใช้เพื่อการชมโบราณสถานให้ได้บรรยากาศในอดีต และเพื่อผลประโยชน์ต่อการระบายน้ำการป้องกันน้ำท่วมในปัจจุบันด้วย

๒. บริเวณบ้านสวน แบ่งเป็น ๒ บริเวณ คือ บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก และบริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันตกของอุทยานประวัติศาสตร์

ก. บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันออก เป็นย่านพักอาศัยเดิม ปัญหาของบริเวณนี้ คือ บริเวณพักอาศัยไม่มีความสัมพันธ์กับโบราณสถาน โดยโบราณสถานส่วนใหญ่เป็นวัดร้าง จึงถูกปล่อยปละละเลย ตลอดจนปลูกสร้างอาคารประชิดและบุกรุก

แนวนโยบายการพัฒนา โบราณส่วนใหญ่มีคุณค่าต่ำ และยังไม่ได้รับการอนุรักษ์พัฒนา นโยบายจึงควรให้อนุรักษ์พัฒนาให้เป็นบริเวณพักผ่อนเล็ก ๆ ของหมู่บ้าน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พัฒนามากที่สุด

แนวทางและมาตรการ วางผังจัดระเบียบชุมชนโดยให้มีศูนย์กลางที่บริเวณโบราณสถานจัดเป็นที่เปิดโล่ง (open space) ของหมู่บ้าน และให้มีความเชื่อมโยงในแต่ละโบราณสถาน การทำกิจกรรมทางศาสนา ตอนเหนือให้ขึ้นกับวัดราชประดิษฐฐาน เป็นศูนย์กลางกิจกรรมวัฒนธรรม ส่วนตอนล่างไม่มีวัดที่มีภิกษุ ควรส่งเสริมให้ประชาชนร่วมกิจกรรมกับวัดฝั่งตรงข้าม คือ วัดขุนพรหม และวัดนางกุย โดยการเปิด Open space บริเวณนั้น ในการดูแลรักษาโบราณสถานศูนย์กลางของหมู่บ้านนั้น ควรใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ จัดทำโครงการตัวอย่างและจัดประกวดให้รางวัลการอนุรักษ์ดูแลโบราณสถาน (ดังที่กล่าวมาแล้วในแนวทางการอนุรักษ์พัฒนาแต่ละกลุ่มโบราณสถาน)

โครงการที่จะเป็นตัวอย่างได้ดีในบริเวณบ้านสวนนี้ ได้แก่ โครงการอนุรักษ์พัฒนาโบราณสถาน ๓ แห่งซึ่งอยู่ภายในเขตวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดบรมพุทธาราม วัดสิงหาราม และวัดสวนหลวงค้างคาว โดยให้ทางวิทยาลัยครูเป็นผู้ปฏิบัติโครงการ โดยมีกรมศิลปากรเป็นที่ปรึกษา (เช่นเดียวกับโบราณสถาน ๒ แห่ง ในโรงเรียนอนุชยาวิทยาลัย)

ข. บริเวณบ้านสวนด้านทิศตะวันตก สภาพปัจจุบันมีการใช้ที่ดินปะปนกัน ได้แก่ พักอาศัย พาณิชยกรรมบริเวณตลาดหัวแหลม อุตสาหกรรมได้แก่ โรงงานสุรา โรงงานปุ๋ย สถานที่ราชการ คือ กรมทหารสรรพาวุธ และ บริเวณโบราณสถาน การใช้ที่ดินที่มีปัญหาต่อบริเวณโบราณสถานและชุมชนมากที่สุด คือ โรงงานสุรา ขององค์การสุรา

แนวนโยบายการพัฒนา จัดเป็นย่านพักอาศัย เช่นเดียวกับด้านตะวันออก
แนวทางและมาตรการ พิจารณาจากการใช้ที่ดินที่เป็นปัญหาต่อชุมชนได้แก่ โรงงานสุรา โรงงานปุ๋ย ให้ย้ายออกนอกเมือง กรมทหารสรรพาวุธในระยะยาว ควรให้ย้ายออกด้วยเช่นกัน เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องตั้งอยู่บริเวณนี้ บริเวณตลาดหัวรอซึ่งเป็นย่านการค้าให้คงไว้ เพราะเป็นสินค้าหัตถกรรม และเพื่อบริการประชาชนในค่านี้นี้ บริเวณโรงงานสุราเมื่อย้ายออกไปควรจัดตั้งวิทยาลัยนาฏศิลป์ขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาแห่งหนึ่งของภาคกลาง และเพื่อเป็นสถานที่ที่สนับสนุนกิจกรรมที่จะส่งเสริมในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ และบริเวณอื่น ๆ

การจัดชุมชนให้มีศูนย์กลางอยู่ที่วัดตึกเป็นศูนย์กลางหลัก วัดวรโพธิ์ เป็นศูนย์กลางรอง และควร Approach วัดโลกยสุธา (วัดพระนอน) ซึ่งปัจจุบันอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ แต่การเข้าถึงและการ Approach ไม่ดี

สรุปโดยรวมบริเวณบ้านสวน บริเวณบ้านสวนควรเป็นย่านพักอาศัยเพื่อเป็นบริเวณส่งเสริมสภาพแวดล้อมของบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ให้ดีขึ้น จึงจำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมอาคาร ซึ่งเดิมเพียงแต่กำหนดว่าเป็นอาคารทรงไทย มาตรการควบคุมอาคารได้แก่

- เปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) 30 - 40 %
- อาคารทุกประเภทไม่ควรสูงเกิน ๒ ชั้น
- ลักษณะ วัสดุ สี ควรมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโบราณสถาน
- ฯลฯ

๓. บริเวณอโยธยาตอนเหนือ

สภาพปัจจุบัน เป็นกลุ่มโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ และยังไม่ได้รับการอนุรักษ์ บูรณะ ซ่อมแซม และพัฒนา บริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีแนวโน้มการขยายตัวมาบริเวณนี้ ปัจจุบันการใช้ที่ดินเป็นย่านพักอาศัยเบาบาง และที่น่าจึงสมควรมีการวางแผนการใช้ที่ดินไว้เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้น

แนวนโยบายการพัฒนา จากแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงระดับชาติ ต้องกระทำโดยหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโดยตรง ประกอบกับบริเวณนี้มีสภาพที่เหมาะสม มีคลองกะบังไหลล้อมรอบกันเป็นอาณาเขตโดยเฉพาะ จึงควรกำหนดบริเวณนี้ให้เป็นบริเวณพิเศษ คือเป็น Historic Center ในลักษณะของ open Museum

แนวทางและมาตรการ ต้องมีการกันเขตโบราณสถานโดยพิจารณาจากทัศนียภาพและมุมมองประกอบกับความสูงของโบราณสถาน และใช้พื้นที่ open space ร่วมของแต่ละโบราณสถาน เป็นศูนย์กลางกิจกรรม เพื่อจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว พื้นที่นี้ได้แก่บริเวณระหว่างวัดมเหยงคณ์กับกุฎีขาว บริเวณโดยรอบจัดให้เป็นย่านพักอาศัยเบาบาง และการใช้ที่ดินในการเกษตร เช่น ทำนา สวน หรือไร่ ศูนย์กลางของชุมชนพักอาศัยควรจัดเป็น ๒ ศูนย์กลาง ได้แก่ วัดประตู่ทรงธรรมซึ่งมีโรงเรียนอยู่ด้วยสำหรับชุมชนทางด้านตะวันออก ส่วนชุมชนทางด้านตะวันตกให้มีศูนย์กลางกิจกรรมอยู่ที่วัดพระญาติการาม

บริเวณด้านตะวันออกติดแม่น้ำป่าสัก ตอนบนจัดชุมชนให้สัมพันธ์กับวัดป่าโคตอนล่างให้วัดธรรมนิมเป็นศูนย์กลาง

มาตรการ ควรมีการควบคุมอาคารดังนี้

- เพอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) กำหนดให้อยู่ในระหว่าง ๒๐ - ๓๐ %
- ความสูงของอาคารไม่เกิน ๒ ชั้น
- ลักษณะอื่น ๆ เช่นเดียวกับบริเวณบ้านสวน

๔. บริเวณอโยธยาตอนใต้ บริเวณนี้มีแนวโน้มการขยายตัวของเมืองสูงที่สุด การใช้ที่ดินทุกประเภทเริ่มมีขึ้นในบริเวณนี้ โบราณสถานในบริเวณนี้ โบราณสถานในบริเวณนี้ มีทั้ง ๔ ระดับในการอนุรักษ์และพัฒนา และยังมีซากโบราณสถาน เป็นเนินดินของโบราณสถาน อีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ทราบประวัติ หากไม่มีการควบคุมที่ดีการขยายตัวเมืองจะทำลายโบราณสถานตามผลการศึกษาที่แล้มาแล้ว

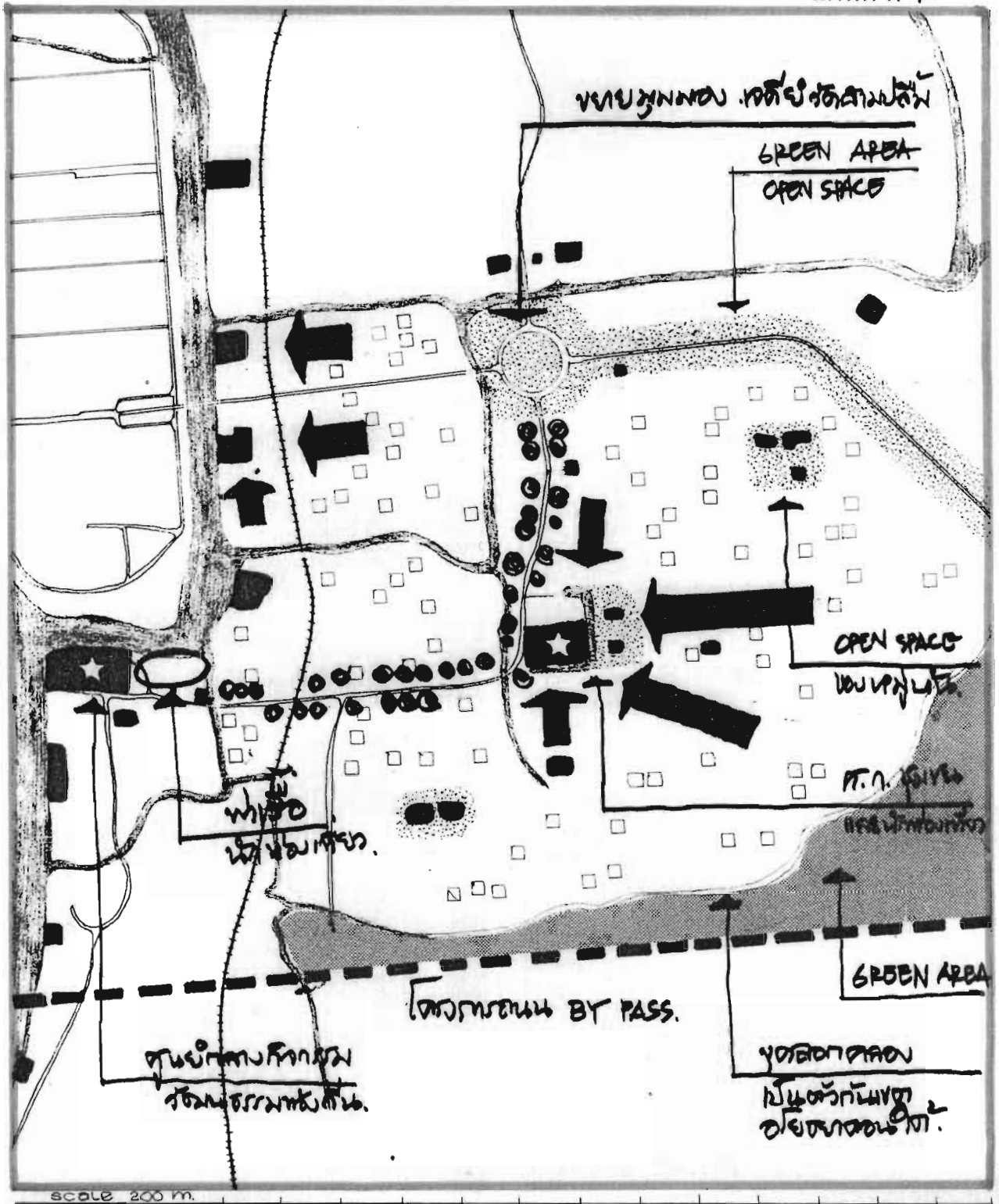
แนวนโยบายการพัฒนา บริเวณควรมีการกันเขตเพื่อการขุดค้นศึกษาทางด้าน โบราณคดี และควบคุมอาคาร เนื่องจากเป็นบริเวณที่เปรียบเสมือนหน้าบ้านของอยุธยา

แนวทางและมาตรการ ควรให้กรมศิลปากรกันเขตแต่ละโบราณสถานเพื่อทำการศึกษาขุดค้นทางโบราณคดีโดยเร่งด่วน จากนั้นเมื่ออนุรักษ์แล้วจัดโบราณสถานที่มีคุณค่าค่อนข้างต่ำ เช่น โบราณสถานกลุ่มวัดไฟไหม้ เป็นศูนย์กลางชุมชนย่อย โดยศูนย์กลางชุมชนใหญ่ในบริเวณนี้กำหนดให้อยู่ที่วัดใหญ่ชัยมงคลทางด้านตะวันออกและ วัดพนัญเชิงทางด้านตะวันตก เป็นศูนย์กลางกิจกรรมวัฒนธรรมทั้งของท้องถิ่นและเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

เจดีย์วัดใหญ่ชัยมงคลนั้น เป็นสัญลักษณ์ (Symbol) ของอยุธยา ซึ่งเห็นได้ตั้งแต่ถนนสายเอเชีย ในการ Approach ระยะที่ ๒ คือ ถนนโรจนะ ซึ่งตรงลู่วิ่งเวียนเจดีย์วัดสามปลื้ม แล้วแตกแนวแกน (Aas) ไป ๒ ด้าน คือ อโยธยาเหนือและใต้ ดังนั้นจึงต้องมีการควบคุมลักษณะและความสูงอาคารในบริเวณนี้ และในบริเวณวงเวียนเจดีย์วัดสามปลื้ม ต้องขยาย open space ให้มากกว่าในปัจจุบัน

มาตรการ การใช้ที่ดินที่ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีต่อทัศนียภาพชุมชนควรให้อยู่บริเวณอื่น โดยมีแนวทางดังนี้ได้แก่

- เพอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินอยู่ในระหว่าง ๓๐ - ๔๐ %
- ความสูงของอาคารไม่เกิน ๒ ชั้น
- ควบคุมลักษณะ วัสดุ สี อาคาร โดยพยายามไม่สนับสนุนให้เกิดอาคารในลักษณะห้องแถวชั้นในบริเวณนี้
- จำกัดประเภทกิจกรรมที่จะมีได้ในบริเวณนี้

แสดง แนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา โบราณสถาน และ การใช้ที่ดิน บริเวณอโยธยา ตอนใต้

๕. บริเวณย่านพาณิชย์กรรมหัวรอ สภาพปัจจุบันเป็นศูนย์กลางทางการค้า การบริการของเมือง บริเวณโบราณจึงถูกทำลาย ที่เหลืออยู่ในปัจจุบันจึงอยู่ในลักษณะมีกำแพงล้อมรอบทุกด้าน

แนวนโยบาย การพัฒนาโบราณสถานควรมีการจัด Site Planning ของโบราณสถาน โดยเชื้อเชิญและเปิดโอกาสให้ประชาชนในบริเวณนั้นได้เข้ามาทำกิจกรรมในบริเวณโบราณสถาน

แนวทางและมาตรการ จัดระเบียบการใช้ที่ดินภายในบริเวณสถานให้เป็นหมวดหมู่และจัดบริเวณที่ใช้กิจกรรมทางวัฒนธรรม เป็นที่ให้ประชาชนเข้ามาพักผ่อน เป็นการลดความแออัดในใจกลางเมือง ได้แก่ วัดเสนาสนาราม วัดปราสาท และ วัดราชประดิษฐฐาน ในขณะที่เดียวกันก็ควรมีการควบคุมอาคารในบริเวณนี้ด้วย ได้แก่

- กำหนดเปอร์เซ็นต์อาคารคลุมดินไม่ให้มากกว่าในปัจจุบัน คือ ประมาณ ๖๐-๗๐ % บริเวณพาณิชย์กรรม ควรให้มีการขยายตัวนอกเกาะเมืองในบริเวณที่ไม่มีโบราณสถานเกาะกลุ่มกันอยู่
- ความสูงของอาคารไม่ควรเกิน ๔ ชั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาถึงระยะห่างกับบริเวณโบราณสถานด้วย
- กำหนดระยะถอยร่นของอาคาร
- อาคารพาณิชย์ที่เช่าที่ของราชพัสดุ กรมธนารักษ์ เมื่อหมดสัญญาควรให้เทศบาลเข้ามาดำเนินการเอง ซึ่งจะสามารถควบคุมลักษณะอาคารได้
- กิจกรรมที่ไม่ควรอยู่ในบริเวณนี้ ได้แก่ คุกประจำจังหวัด โรงพยาบาลปัญจมาธรรมาธิศ และสถานที่ราชการต่าง ๆ

๖. บริเวณคลองสระบัว (ทุ่งแก้ว)

สภาพปัจจุบัน เป็นย่านพักอาศัย และเป็นบริเวณที่เมืองจะขยายตัวมาในบริเวณนี้ ปัจจุบันบริเวณโบราณสถานอยู่ปะปนกับบ้านเรือนของประชาชน ซึ่งเกิดขึ้นอย่างขาดระเบียบ

แนวนโยบายการพัฒนา บริเวณนี้ควรจัดระเบียบชุมชนเดิมและวางแผนชุมชนในอนาคตให้สัมพันธ์กับบริเวณโบราณสถาน

แนวทางและมาตรการ ให้ศูนย์กลางของชุมชนในบริเวณแบ่งเป็น ๔ แห่ง คือ วัดหน้าพระเมรุ วัดกลาง วัดครุฑาราม วัดโรงฆ้อง และ วัดแม่นางปลื้ม โดยมีศูนย์กลางกิจกรรมใหญ่ที่วัดหน้าพระเมรุ ซึ่งมีความสำคัญทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และด้านการท่องเที่ยว ศูนย์กลางนี้จัดเป็น open space โดยมีโบราณสถานประเภทวัดร้างเป็นองค์ประกอบเชื่อมเข้าด้วยกัน เช่นเดียวกับบริเวณวัดกลาง ด้านตะวันออกของทุ่งแก้ว คือ เหนือคคลองข้าง ควรเปิด open space โดยรอบและจัดประเพณีคลองข้างเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งนี้ต้องปรับปรุงการคมนาคมทั้งทางบกและเสนอแนะการคมนาคมทางน้ำให้เข้าถึงบริเวณเหนือคคลองข้างด้วย

มาตรการควบคุมในบริเวณนี้ควรมีแนวทางดังนี้

- เพอร์เซ็นต์อาคารคลุมดิน (Building Coverage) 30-40 %
- ความสูงอาคาร ไม่ควรเกิน ๒ ชั้น
- การค้าและอุตสาหกรรมส่งเสริมแบบรายย่อย ที่ไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม

๗. บริเวณโบราณสถานตามลำน้ำ

โบราณสถานที่อยู่ติดแม่น้ำลำคลองของเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยาเป็นจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นวัดมีภิกษุ ปัญหาในปัจจุบันคือ คลองบางคลองอยู่ในสภาพตื้นเขิน ไม่สะดวกแก่การเดินทาง ปัญหาการขาดกิจกรรมที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยว และการจัดบริเวณโบราณสถานยังไม่ตอบรับกับการท่องเที่ยวทางเรือ เช่น ขาดท่าเรือ เป็นต้น

แนวนโยบายการพัฒนา รักษาสภาพแวดล้อมริมลำน้ำไว้เพื่อผลประโยชน์ทางด้านสภาพแวดล้อม และการท่องเที่ยว

แนวทางและมาตรการ บริเวณโบราณสถานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวควรจัด landscape โดยการเปิดมุมมองทางลำน้ำ และจัด open space ริมลำน้ำเพื่อจัดกิจกรรมวัฒนธรรมต่าง ๆ การใช้ที่ดินริมน้ำกำหนดให้เป็นย่านพักอาศัย โดยมีเพอร์เซ็นต์อาคาร

คลุมดิน ๒๐ - ๓๐ % ความสูงไม่ควรเกิน ๒ ชั้น และพยายามให้มี open space ริม
น้ำให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

บริเวณที่ควรเป็นที่เปิดโล่งได้แก่

- บริเวณสองฟากคลองภายในเกาะเมือง
- บริเวณที่แม่น้ำลำคลองสายต่าง ๆ มาบรรจบกัน ตัวอย่างเช่น บริเวณป้อมเพชร
- บริเวณริมแม่น้ำ เช่น บริเวณย่านพาณิชยกรรมหัวรอและเจ้าพรหมติดกับแม่น้ำป่าสัก

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๕ (พ.ศ.๒๕๒๕-๒๕๒๙). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๒๕.

น. ฅ ปากน้ำ, พลุลวง. รอยอดีต. พระนคร: ไทยสัมพันธ์, ๒๕๑๐.

_____, ห้าเดือนกลางซากอิฐปูนที่อยู่ชยา. พิมพ์ครั้งแรก. พระนคร: สำนักพิมพ์ศึกษิตสยาม, ๒๕๑๐.

เนตรนภิศ นาควิษระ, ปิยนาด บุนนาค และจุลทัศน์ พยายามันท์. วัตในกรุงเทพ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕. (รายงานผลการวิจัยเงินทุนเพื่อเพิ่มพูนและพัฒนาประสิทธิภาพทางวิชาการ เนื่องในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ ๒๐๐ ปี).

ปราโมทย์ ทัศนาศูวรรณ. โฉมหน้ากรุงศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หนังสือพิมพ์เสียงไทย, ๒๕๒๒.

ผังเมือง, สำนักงาน. ผังเมืองพระนครศรีอยุธยา ๒๕๓๓. กระทรวงมหาดไทย.

_____. กองวิจัย. รายงานวิจัยเมืองอยุธยา, ๒๕๒๑.

วิจัยทางสังคมศาสตร์, สถาบัน. "รายงานเบื้องต้นการวิจัยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา" วารสารสังคมศาสตร์ ฉบับพิเศษ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๔.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. ๕ นาทีกับศิลปไทย. พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ปณยา, ๒๕๒๒.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ.,ศ.จ. ศิลปินในประเทศไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๔.

สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา. "เรื่องเมืองอยุธยา". ข่าวสารสำนักผังเมือง. ๔ (กรกฎาคม ๒๕๐๔) :

ภาคผนวก

๑. วัดวรโพธิ์ สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น เดิมชื่อว่า "วัดระฆัง" มาเปลี่ยนเป็นวัดวรโพธิ์ ในสมัยสมเด็จพระเจ้าบรมโกศ คราวคณะสงฆ์ไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ลังกา เมื่อเดินทางกลับมาได้ตั้งพระศรีมหาโพธิ์เข้ามาถวายและโปรดให้ปลูกไว้ที่วัดระฆัง ซึ่งเป็นวัดที่อยู่ในใกล้ที่ประทับ สิ่งที่สำคัญได้แก่ รอยพระบาท ศิลาสีเขียว และวิหาร ๒ หลัง
๒. วัดโลกยสุธา (วัดพระนอน) มีพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ยาว ๔๒ เมตร สูง ๔ เมตร สิ่งอื่น ๆ ได้แก่ วิหาร ปรากฏ อุโบสถ เหลือเพียงซากฐาน เป็นแบบสมัยอยุธยาตอนต้น สถานที่โดยรอบเป็นสวนพุทธา แต่มีปัญหาคือบางเวลาได้กลิ่นจากโรงงานสุรา
๓. วัดสวนหลวงสพสวรรค์ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิทรงสร้างในที่สวนหลวงติดกับวัดสพสวรรค์ของเดิมจริง เรียกชื่อรวมกันว่า วัดสวนหลวงสพสวรรค์ สร้างวัดนี้บริเวณพระเมรุพระราชทานเพลิงศพสมเด็จพระศรีสุริโยทัย ปัจจุบันเหลือแต่เจดีย์ศรีสุริโยทัยอยู่ในบริเวณโรงงานสุรา
๔. วัดมหาสมัน สิ่งสำคัญคือ เจดีย์ และรากฐานอุโบสถชั้นบันไดโขโบราณสถาน
๕. วัดวังชัย สมเด็จพระมหาจักรพรรดิโปรดให้สถาปนาศาสนาที่พระตำหนักวังเป็นพระอุโบสถและวิหารอารามให้นามชื่อวัดวังชัย สิ่งสำคัญ ได้แก่ รากฐานพระเจดีย์ และพระวิหาร
๖. วัดสังฆแท สิ่งที่สำคัญ คือ รากฐานพระอุโบสถและเจดีย์
๗. วัดสังฆทา สิ่งที่สำคัญ คือ รากฐานพระอุโบสถและฐานเจดีย์
๘. วัดเจดีย์ใหญ่ สิ่งที่สำคัญ คือ พระเจดีย์สมัยอยุธยาตอนต้น
๙. วัดอุโบสถ สิ่งที่สำคัญคือ เจดีย์ม่อมุมสิบสองสมัยอยุธยาตอนกลาง
๑๐. วัดเจ้าปราบ สิ่งสำคัญ คือ รากฐานคลังตีบุก พระเจดีย์ และรากฐานพระอุโบสถ อยู่ในสภาพทรุดโทรม สมควรริบดำเนินการบูรณะ และในบริเวณมีบ้านรูกกล้าของโบราณสถาน
๑๑. วัดวรเชษฐาราม สมเด็จพระเอกาทศรถทรงสร้างเมื่อ พ.ศ.๒๑๓๖ และเมื่อสมเด็จพระนเรศวรมหาราชได้ยกทัพไปตีเมืองตองอู เมื่อเสด็จถึงตำบลทุ่งแก้ว เมืองหางหลวง (ปัจจุบันอยู่ในเขตพม่า ทรงประชวรหนักและเสด็จสวรรคต สมเด็จพระเอกาทศรถโปรดให้ัญเชิญศพมายังกรุงศรีอยุธยา แต่งพระเมรุสูงเส้น ๑๗ วา นิมนต์สงฆ์มาร่วมในพิธี ๑,๐๐๐ รูป ถวายพระเพลิงศพที่วัดนี้สิ่งสำคัญได้แก่ พระเจดีย์ และพระวิหาร

๑๒. วัดเจ้าพรหมณ์ สิ่งที่สำคัญ คือ พระปรางค์
๑๓. วัดตึก มีมือข้างสมัยพระนารายณ์มหาราช เข้าใจว่าพระเจ้าเสือคงผนวชที่วัดนี้ เพราะมีตำหนักที่ประทับปรากฏอยู่ เมื่อสมเด็จพระเพทราชาเสวยราชสมบัตินั้น สมเด็จพระเจ้าเสือเสด็จมาประทับที่พระนครศรีอยุธยา ประทับที่พระราชวังจันทร์เกษม และบางคราวจะเสด็จไปประทับ ณ พระตำหนักซึ่งอยู่ในบริเวณวัดนี้ วัดนี้เป็นกุญแจไขถึงศิลปกรรมอยุธยาวัดหนึ่ง สิ่งที่สำคัญ ได้แก่ เจดีย์ และพระอุโบสถ
๒๗. วัดสะแก เหลือเพียงเศษอิฐ และเนินดินขนาด ๔๐ / ๔๐ เมตร
๓๗. วัดหอยโข่ง เหลือเพียงเศษอิฐ และเนินดินขนาด ๔๐ / ๔๐ เมตร
๓๘. วัดแก้ว เหลือเพียงเศษอิฐและเนินดินขนาด ๔๐ / ๔๐ เมตร
๓๙. วัดหลวงซีกกรุด เหลือเพียงเศษอิฐ และเนินดินขนาด ๔๐ / ๔๐ เมตร
๔๐. วัดสังทราย เหลือเพียงเศษอิฐ และเนินดินขนาด ๔๐ / ๔๐ เมตร
๔๑. วัดนก เหลือเพียงเศษอิฐ และเนินดินขนาด ๕๐ / ๖๐ เมตร
๔๒. วัดโคกมะดันเล็ก (ไฉ่ยา) เหลือเพียงเศษอิฐและเนินดินขนาด ๕๐ / ๖๐ เมตร
๔๓. วัดโคกมะดันใหญ่ เหลือเพียงเศษอิฐและเนินดินขนาด ๕๐ / ๕๐ เมตร
๔๔. วัดช้าง เหลือเพียงเศษอิฐและเนินดิน ขนาด ๒๐ / ๓๐ เมตร
๔๗. วัดสุวรรณาวาส สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนกลาง กล่าวคือ เจดีย์เป็นทรงลังกา และพระพุทธรูปมีอิทธิพลสุโขทัย เจือปนอยู่ประมาณว่ามีอายุตั้งแต่ พ.ศ. ๒๐๐๖ ถึง พ.ศ. ๒๑๔๖ วัดนี้น่าจะเป็นพระอารามราษฎร์ พิจารณาจากบริเวณที่ตั้งในสมัยโบราณเป็นบริเวณบ้านของผู้ที่มีตระกูล ปัจจุบันควรจะมีบูรณะมาก
๔๘. วัดพลับพลาชัย มีเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์หลายครั้ง เมื่อสิ้นรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระราชโอรส ๒ พระองค์ คือ เจ้าอ้ายพระยาและเจ้ายี่พระยาภักดีพิชัยสงคราม สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระยาดำรงหน้าวัดพลับพลาชัย เจ้ายี่พระยาดำรงอยู่ตรงวัดสะพานถ่าน ทิศทั้ง ๒ ปะทะกันที่เชิงสะพานป่าถ่าน ต่างพระองค์ทรงพระแสงของ้าวต้องพระศอกขาดลงด้วยกันทั้งคู่ สิ่งสำคัญในวัดนี้ได้แก่ พระเจดีย์และพระวิหาร

๔๙. วัดญาณเสน สมัยอยุธยาตอนกลาง เดิมชื่อวัดยานุเสน ตามตำนานกล่าวว่า มีรางน้ำอยู่ ถัดหน้าวัดญาณเสน ชาวบ้านเรียกคลองน้ำเขียว เป็นคลองถ่ายน้ำให้ปึงพระรามสะอาด สิ่งสำคัญ ได้แก่ เจดีย์ย่อมุมสิบสอง ลักษณะงดงามมาก
๕๐. วัดธรรมิกราช พระยาธรรมิกราชพระราชบุตรพระเจ้าสายน้ำผึ้ง สร้างวัดมุขราช ต่อมา เปลี่ยนเป็นวัดธรรมิกราช ล้วนสถาปัตยกรรมที่เหลือในปัจจุบันเป็นสมัยอยุธยาตอนต้น มีความงดงามมาก แต่ถูกปล่อยปละละเลยสมควรมีการบูรณะโดยด่วน
๕๑. วัดชุมแสง สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ทรงลังกา มีสภาพแวดล้อมดี มีประชาชนดูแลรักษา
๕๒. วัดสุวรรณเจดีย์ สิ่งสำคัญ ได้แก่ เจดีย์ทรงลังกาสมัยอยุธยาตอนกลาง
๕๓. วัดราชบูรณะ เจ้าสามพระยาทราบข่าวว่าพระเชษฐาทั้ง ๒ พระองค์สวรรคตในการชิงราชสมบัติ กัน พระองค์จึงเสด็จจากเมืองชัยนาทมาเสวยราชสมบัติแทนพระราชบิดาต่อไป โปรดให้จัด ถวายพระเพลิงพระศพขึ้น และสร้างพระศรีรัตนมหาธาตุและพระวิหารขึ้นถวายเป็นพุทธาวาส ขนานพระนามว่า "วัดราชบูรณะ" สิ่งสำคัญได้แก่ พระมหาธาตุหรือพระปราสาท พระอุโบสถ วิหาร และเจดีย์ใหญ่น้อย
๕๔. วัดมหาธาตุ เริ่มสร้างแต่ครั้งสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ (ขุนหลวงพะงั่ว) ต่อมาจนถึง สมเด็จพระรามาเมศวร "พระสารีริกธาตุเสด็จปาฎิหารย์" ให้สมเด็จพระรามาเมศวรทอดพระเนตร เห็นจึงทรงสร้างเพิ่มเติมให้เสร็จสมบูรณ์ สิ่งสำคัญได้แก่ ฐานพระมหาธาตุ พระอุโบสถ พระ วิหาร พระปราสาทต่าง ๆ
๕๕. วัดลัตบาป อยู่ติดบริเวณปึงพระราม สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์
๕๖. วัดพระราม สมเด็จพระรามาเมศวรทรงสร้างตรงที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระเจ้า อู่ทอง พระราชบิดา แต่ทรงครองราชย์ได้ปีเดียว สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ คงสร้างต่อ หรือมีฉะนั้นคงสร้างเมื่อพระรามาเมศวรเสวยราชย์ครั้งที่ ๒ ก็ได้ สิ่งสำคัญได้แก่ พระปราสาท พระอุโบสถและวิหาร
๕๗. วัดจันทร์ อยู่ในบริเวณปึงพระราม สิ่งสำคัญ คือ พระเจดีย์
๕๘. วัดหลังคาขาว อยู่ในบริเวณปึงพระราม สิ่งสำคัญคือ พระเจดีย์

๕๘. วัดหลังคาดำ อยู่ในบริเวณปิงพระราม สิ่งที่สำคัญคือพระเจดีย์
๖๐. วัดสังขปัด อยู่ในบริเวณปิงพระราม สิ่งที่สำคัญ คือ พระเจดีย์
๖๑. วัดเกษ อยู่ติดกับคุ้มขุนแผน สิ่งที่สำคัญ คือ พระเจดีย์ และรากฐานอุโบสถ สันนิษฐานสร้างในสมัยอยุธยาตอนปลาย (สมัยพระนารายณ์มหาราช)
๖๒. วิหารพระมงคลปิตร พระมงคลปิตรเป็นพระพุทธรูปหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ ลงรักปิดทอง ก่ออิฐเป็นแกน หน้าตักกว้าง ๔ วาเศษ และเป็นพระพุทธรูปหล่อใหญ่องค์เดียวในประเทศไทย ประดิษฐานในบริเวณพระราชวังโบราณด้านทิศตะวันตก สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้น ราวแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
๖๓. วัดพระศรีสรรเพชญ์ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงยกที่พระราชมณเฑียร ซึ่งพระเจ้าอู่ทองทรงสร้างขึ้นเป็นที่ประทับ เป็นที่พุทธาวาส เป็นวัดในพระราชวังมีความสำคัญเช่นเดียวกับวัดพระศรีรัตนมหาธาตุในปัจจุบัน สิ่งก่อสร้างสำคัญมีอยู่อย่างมากมาย
๖๖. วัดนก สร้างสมัยอยุธยา ก่อน พ.ศ.๒๑๑๗ ตามพงศาวดารกล่าวว่า เป็นบริเวณที่อยู่ของพระมหาเถรคันฉ่อง ซึ่งเป็นผู้กราบทูลพระนเรศวรมหาราชว่า พระเจ้าหงสาวดีให้พระยาเกียรติ พระยารามจับพระนเรศวรมหาราชประหารชีวิต ณ เมืองแครง สิ่งสำคัญได้แก่ วิหาร พระปรางค์
๗๔. วิหารกลาง เป็นวิหารย่อม ๆ ตั้งอยู่หน้าพระวิหารมงคลปิตรออกไปทางด้านตะวันออก วิหารหลังนี้สันนิษฐานว่าอาจใช้เป็นที่สำหรับทรงศีลและทรงธรรมในเวลาเสด็จออกงานพระเมรุของพระเจ้าแผ่นดินหรือพระบรมวงศานุวงศ์ก็ได้
๗๕. ปิงพระราม เดิมเรียกว่า "หนองโสน" สมเด็จพระเจ้าอู่ทองให้สร้างพระนครขึ้นใหม่ที่ตำบลหนองโสนนี้ หนองเดิมเห็นจะเล็กกว่าปัจจุบัน ต่อมาเมื่อสร้างกรุง ฯ คงจะขุดเอาดินในหนองนี้ขึ้นไปถมพื้นที่วังตลอดจนพื้นที่วัดมหาธาตุ วัดราชบูรณะ และวัดพระรามจึงกลายเป็นปิงใหญ่โต

๗๘. วัดป่าสัก สิ่งที่สำคัญ คือ พระปรางค์อยู่ในบริเวณโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย
๗๙. วัดลัม เป็นวัดมีมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น มีชื่อข้างปฏิสังขรณ์พระปรางค์ สมัยอยุธยาตอนกลาง มีมอลายูปูนปั้นงามมาก รองจากวัดภูเขาทองลงมา
๘๐. วัดบรมพุทธาราม สร้างขึ้นในสมัยพระเพทราชา ชาวบ้านเรียกว่าวัดกระเบื้องเคลือบ มีความสำคัญในทางสถาปัตยกรรมมากในฐานะเป็นตัวอย่างศิลปกรรมสมัยอยุธยา ปัจจุบันอยู่ในเขตวิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา สิ่งสำคัญได้แก่ วิหาร พระเจดีย์
๘๑. วัดสวนหลวงค่างคาว เดิมเป็นสวนหลวงที่มีค่างคาวมาก ซึ่งอยู่ในเขตนิवासสถานของสมเด็จพระเพทราชา สิ่งสำคัญได้แก่ พระเจดีย์ พระวิหาร
๘๒. วัดสิงหาราม เป็นวัดสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น สิ่งที่สำคัญได้แก่ พระวิหารและเจดีย์ทรงลังกา
๘๓. วัดปราสาท เหลือเจดีย์ทรงลังกาอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลพระนครศรีอยุธยา
๘๔. วัดตะพานนาค สิ่งสำคัญได้แก่ พระเจดีย์ทรงลังกา และซากวิหารอยู่ในบริเวณหมู่บ้านพักข้าราชการ
๘๕. วัดทอง เหลือพระพุทธรูปเพียงองค์เดียว อยู่ในบริเวณศาลสถาน
๘๘. วัดแม่นางมุข เหลือพระปรางค์อยู่ในบริเวณโรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ปัญหาคือมีอาคารสมาคมศิษย์เก่าสร้างประชิดโบราณสถาน
๑๐๔. ศาลพระกาฬ อยู่ในบริเวณ "ตะแลงแกง" ตรงกึ่งกลางพระนคร คือมีถนนริ ถนนขวาง สองสายผ่านกัน เป็นทางสี่แพร่ง ปัจจุบันจะเป็นสถานที่สร้างศาลหลักเมือง ให้เหมือนกับในอดีต
๑๐๖. พิพิธภัณฑ์เจ้าสามพระยา กรมศิลปากรสร้างจากเงินบริจาค เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๑๓ แสดงศิลปโบราณวัตถุต่าง ๆ
๑๐๗. วัดขุนแสน เจดีย์ใหญ่พอกหีบองค์เดิม เป็นแบบลังการเหมือนกัน เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่มาก

๑๐๘. วัดเบ็ญ สิ่งสำคัญได้แก่ซากฐานโบสถ์
๑๐๙. วัดเสนาสนาราม เป็นพระอารามหลวง เดิมชื่อวัดเสื่อ เป็นวัดมีพระสงฆ์จำพรรษามาตลอด กรุงศรีอยุธยาในสมัยรัตนโกสินทร์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างขึ้นใหม่ ทั้งพระอาราม ขนานนามว่า "วัดเสนาสนาราม" ต่อมารัชกาลที่ ๕ ทรงปฏิสังขรณ์อีกครั้งหนึ่ง สิ่งสำคัญได้แก่ พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ พระพุทธรูปต่าง ๆ
๑๑๐. วัดสะพานเก่า (วัดชัยภูมิ) สิ่งที่สำคัญได้แก่ ซากเจดีย์อยู่บริเวณเดียวกับสะพานป่าถ่าน
๑๑๑. วัดโคกม่วง สิ่งที่สำคัญ พระมณฑปอยู่ในบริเวณสลัม
๑๑๔. วัดเขียน สิ่งที่สำคัญได้แก่ พระพุทธรูป วิหารและเจดีย์ย่อมุมอยู่ติดถนนอุโมง
๑๑๖. วัดราชประดิษฐาน วัดนี้ถูกซ่อมปฏิสังขรณ์ใหม่หมดเหลือร่องรอยของเก่าตรงใบเสมา สันนิษฐานว่ามีมาก่อนสมัยพระมหาจักรพรรดิ ซึ่งสมัยที่ท่านเป็นพระเชษฐภคินีเคยบวชที่นี่
๑๒๔. วัดกระเจี เหลือเจดีย์ทรงลังกาอยู่ในบริเวณกองกำกับการตำรวจ
๑๒๕. วัดสะพานเงิน เหลืออยู่เพียงหลวงพ่อก้าว (พระพุทธรักษา) อยู่ในวิหารบริเวณกองกำกับการตำรวจ
๑๒๖. พระราชวังจันทร์เกษม สมเด็จพระนเรศวรมหาราชสร้างเมื่อ พ.ศ.๒๑๒๐ ขณะเมื่อดำรงตำแหน่งพระยุพราช เดิมมีนามว่า "วังจันทร์" แต่เหตุที่ตั้งอยู่ด้านหน้าของพระราชวังหลวง จึงเรียกกันว่า "วังหน้า" เคยเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดินและพระมหากษัตริย์รวม ๘ พระองค์ สิ่งที่สำคัญได้แก่ กำแพง ประตูราชวัง พลับพลาจตุรมุข พระที่นั่งพิมานรัตยา หอพิสัยสลัลักษณะ (หอส่งกลอง) สโมสรมเสื่อป่า ดึกข้าราชการบริพาร
๑๒๗. ป้อมประตูข้าวเปลือก สร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง ปัจจุบันเหลือซากฐานป้อม บริเวณหัวรอ ใกล้กับวัดราชประดิษฐาน เดิมลักษณะป้อมก่อโย เป็นรูปพิบสมุด มีช่องสำหรับยิงปืนซึ่งยังปรากฏอยู่
๑๒๘. เจดีย์เจ้าอ้ายเจ้ายี่ สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) โปรดให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงพระเชษฐาทั้ง ๒ พระองค์ ซึ่งสู้รบชิงราชสมบัติกันจนต้องสิ้นพระชนม์ ณ ที่นี้ ปัจจุบันเหลือให้เห็นเพียงซากฐานเจดีย์ และแนวอิฐที่ก่อสร้างรอบเจดีย์
๑๒๙. สะพานป่าถ่าน เป็นสะพานข้ามคลองประตูจีนในสมัยกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันเหลือซากฐานอิฐ คอสะพานขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๒ เมตร
๑๓๓. วัดขุนเมืองใจ เป็นวัดโบราณ ศิลปสมัยอยุธยา เคยเป็นวัดที่ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาในสมัยกรุงศรีอยุธยา สิ่งสำคัญได้แก่ พระเจดีย์และพระวิหาร

๑๓๔. วัดถนนจีน สิ่งสำคัญได้แก่ พระปรารค์ อยู่ในบริเวณที่พักอาศัยหนาแน่น มีบ้านรูกล้า
๑๓๕. วัดร้างข้างในไก่ สิ่งสำคัญได้แก่ หอระฆัง
๑๓๖. วัดท่าม้า เหลือเพียงพระพุทธรูป ๑ องค์อยู่ในบริเวณบ้านคน
๑๓๗. สะพานชุกุน เป็นสะพานข้ามคลองประตูลิ้น ปัจจุบันเหลือซากฐานสะพาน
๑๓๘. บ้านเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ สมัยพระนารายณ์มหาราช เป็นเสนาบดีชาวกรีก สิ่งสำคัญได้แก่ รากฐานตึก
๑๓๙. สะพานประตูลิ้น เป็นสะพานข้ามคลองประตูลิ้น ปัจจุบันเหลือรากฐานสะพาน
๑๔๐. วัดลังกา สิ่งสำคัญได้แก่ พระปรารค์
๑๔๑. วัดปราสาท เป็นวัดสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น หอไตรลายหน้าบันสลักไม้ ฝีมือช่างสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ งดงามมาก
๑๔๒. วัดสุวรรณดาราราม เป็นพระอารามหลวง สมัยอยุธยาตอนปลาย พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้เสวยราชสมบัติแล้วโปรดทำการปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้างในวัดนี้ทั้งหมด เดิมชื่อว่า "วัดทอง" พระอุโบสถภายนอกเป็นรูปทรงคล้ายเรือสำเภา งดงามมาก
๑๔๓. วัดจีน (รัตนชัย) เป็นวัดสมัยอยุธยาตอนปลาย แต่ถูกปฏิสังขรณ์ใหม่หมดทั้งวัด พระเจดีย์กลมทรงระฆังยี่ด ฝีมือช่างสมัยพระเจ้าบรมโกศ ถูกช่างสมัยรัชกาลที่ ๔ ปฏิสังขรณ์ใหม่หมด
๑๔๔. ประตูช่องกุฎิ สิ่งสำคัญได้แก่ ชุมประตูซึ่งเหลืออยู่เพียงประตูเดียว อยู่ในบริเวณโรงเรียนเทศบาลวัดรัตนชัย ถูกปล่อยปละละเลยไม่เห็นคุณค่าความสำคัญ เป็นบริเวณล้างสิ่งของ อยู่ตั้งแตงน้ำ
๑๔๕. บ่อนเพชร เป็นบ่อนใหญ่รูปรี ก่อด้วยอิฐสลัปลาดวงยื่นออกไปจากกำแพงพระนคร มีช่องอุหาก่อเป็นรูปโค้ง เป็นที่ตั้งบ่อนใหญ่ เป็นบ่อนที่แข็งแรงที่สุดของอยุธยา

โบราณสถานนอกเกาะเมือง

๑๖๗. วัดชัยวัฒนาราม พระเจ้าปราสาททองโปรดให้สร้างขึ้นในบริเวณที่ดินซึ่งเดิมเป็นนิวาสดานของพระราชชนนี เมื่อปี พ.ศ.๒๑๗๓ สิ่งสำคัญได้แก่ พระปรางค์องค์ใหญ่ มณฑปทิศและพระระเบียง เป็นวัดที่มีความสำคัญทางสถาปัตยกรรมในสมัยพระเจ้าปราสาททอง
๑๖๘. วัดวรเชษฐ เมื่อพระเอกาทศรถได้ครองราชสมบัติแล้ว ให้ทำเมรุถวายพระเพลิงพระเชษฐาธิราชแล้วทรงสร้างวัดอุทิศพระราชกุศลถวายพระเชษฐาธิราชวัดหนึ่ง พระราชทานนามว่า "วัดวรเชษฐ" วัดนี้เคยเป็นที่ตั้งค่ายของพม่าในคราวยกมาตีกรุงศรีอยุธยา
๑๖๙. วัดখনอน สร้างในสมัยก่อนอยุธยา สันนิษฐานจากใบเสมาแบบขอมผสมทวารวดี ขนาด ๑๓๓ / ๘๒.๕ / ๑๙ เซนติเมตร ซึ่งเป็นขนาดใหญ่มาก
๑๗๐. วัดท่าการ้อง สร้างในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เป็นวัดที่พม่าใช้เป็นบ่อนปืนใหญ่ยิงเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา สิ่งสำคัญได้แก่ หอระฆัง เจดีย์ย่อมุมสิบสอง
๑๗๑. วัดธรรมาราม สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น ปฏิสังขรณ์ในสมัยพระนารายณ์มหาราช และในสมัยรัชกาลที่ ๕ มีลวดลายสลักไม้หน้าบันงดงาม เคยเป็นที่พำนักของพระอุบาสีผู้ตั้งนิคมสยามวงศ์
๑๗๒. วัดกษัตราธิราช เป็นพระอารามหลวง เดิมชื่อวัดกษัตรา หรือ วัดกษัตราราม ปฏิสังขรณ์ในสมัยรัชกาลที่ ๑ และ รัชกาลที่ ๕ รัชกาลที่ ๔ เสด็จประทับวัดนี้เมื่อทรงผนวช สิ่งสำคัญได้แก่ อุโบสถ วิหาร เจดีย์ พระปรางค์ และพระพุทธรูป
๑๗๓. วัดสนามไชย เป็นวัดสมัยอยุธยาตอนปลาย สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ใหญ่ทรงซ้อนเป็นชั้น ๆ คล้ายเจดีย์ในเมืองละโว้
๑๗๔. วัดพระงาม สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สิ่งสำคัญได้แก่ พระอุโบสถแบบเดี่ยว ๆ ใบเสมางามมาก เจดีย์ย่อมุมสิบสองหน้าพระอุโบสถ
๑๗๕. วัดราชบัวขาว เป็นวัดสมัยรัตนโกสินทร์ ติดกับวัดখনอน
๑๗๖. วัดลุดช่อง เป็นวัดสมัยรัตนโกสินทร์ อยู่ใกล้กับวัดชัยวัฒนาราม

๑๘๐. วัดภูเขาทอง หลักฐานจากพงศาวดารฉบับต่าง ๆ เชื่อว่า สมเด็จพระรามาธิบดีทรงสถาปนาขึ้นเมื่อ พ.ศ.๑๕๓๐ ต่อมาพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองมีชัยชนะเหนือกรุงศรีอยุธยาเมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒ โปรดให้สร้างเจดีย์ทับหรือครอบเจดีย์เก่าอีกชั้นหนึ่ง ต่อมาภายหลังจึงได้มีการบูรณะอีกในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศเป็นสถาปัตยกรรมยุคอยุธยาตอนปลาย มีความใหญ่โตมาก
๑๘๑. วัดศาลาปูน สมัยพระเจ้าปราสาททอง เดิมลุดลายในวัดนี้งามมาก แต่ถูกปฏิสังขรณ์โดยผู้ไม่มีความรู้ สำคัญได้แก่ รูปพระธรรมราชาอนุวัตร วัดนี้เป็นพระอารามหลวง
๑๘๒. วัดพนมยงค์ สำคัญได้แก่ วิหารพระนอน
๑๘๓. วัดโคกขาม เป็นวัดสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นที่สำเร็จโทษพระเจ้าแผ่นดิน หรือพระราชวงศ์ เมื่อมีการล้มพระราชบัลลังก์ เมื่อเปลี่ยนแปลงแผ่นดินใหม่ การสำเร็จโทษเรียกว่าสำเร็จโทษด้วยท่อนจันทน์ คือนำคนมาใส่ในกระสอบแล้วตีด้วยท่อนจันทน์จนตาย วัดนี้มีคูน้ำล้อมรอบ เหลือซากอิฐ
๑๘๔. วัดพรหมนิवास เป็นวัดมีภิกษุสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น มีปัญหาเช่นเดียวกับวัดศาลาปูน สำคัญได้แก่ โบสถ์และใบเสมาสมัยอยุธยาตอนต้น วัดนี้เป็นพระอารามหลวง
๑๘๕. วัดจตุรรม สำคัญได้แก่ เจดีย์ ซึ่งปัจจุบันถูกปล่อยปละละเลย
๑๘๖. วัดหน้าพระเมรุ พระองค์อินทร์ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ สร้างเมื่อ พ.ศ.๒๐๔๗ ประทานนามว่า "วัดพระเมรุราชิกอาราม" วัดนี้ปรากฏในพงศาวดารว่า ในสงครามข้างเฝือก สมเด็จพระมหาจักรพรรดิยอมทำไมตรีกับพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนอง โดยทำสัญญาสงบศึกบริเวณระหว่างวัดหน้าพระเมรุและวัดหัสตาวาส
๑๘๗. วัดกุฎีทอง เป็นวัดสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น พระอุโบสถสวยงามแต่ทรุดโทรมมาก ความแปลกอยู่ที่พระประธานในอุโบสถ ซึ่งเป็นประติมากรรมที่ไม่ได้พะวงจะปั้นให้เหมือนธรรมชาติ แต่ก็มีความงาม
๑๘๘. วัดเจ้าย่า สิ่งก่อสร้างแสดงให้เห็นว่าเป็นวัดที่สร้างขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลาย และได้รับการบูรณะต่อมาในตอนต้นรัตนโกสินทร์ สำคัญได้แก่ พระเจดีย์ วิหาร หอระฆังและซุ้มประตู
๑๘๙. วัดตะไกร วัดนี้เป็นวัดใหญ่และมีความสำคัญต่อท้องถิ่นมากเท่า ๆ กับวัดหน้าพระเมรุ วัดนี้มีเอ่ยถึงในเรื่องขุนช้างขุนแผน และจากโบราณวัตถุที่เหลืออยู่เป็นวัดสร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง

๑๙๓. วัดพญาแมน สร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น แต่ได้รับการปฏิสังขรณ์จากพระเพทราชา ศิลปส่วนใหญ่เป็นแบบอยุธยาตอนปลาย สิ่งสำคัญได้แก่ พระเจดีย์ และรากฐานอุโบสถ
๑๙๔. วัดชะราม มีลาคู่สี่เหลี่ยมล้อมรอบพระเจดีย์ ๔ เหลี่ยม ทรงลังกาสูงใหญ่
๒๐๐. วัดครุฑ สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ระฆังทรงกลม องค์ ๔ เหลี่ยม เข้าใจว่าเป็นเจดีย์สมัยพระเจ้าบรมโกศ
๒๐๑. วัดพรหมกัลยาราม เหลือแต่ซากอยู่ในป่าโปร่ง
๒๐๒. วัดกลาง วัดมีภิกษุ หอระฆังฐานเตี้ยเหมือนวัดเจ้าย่า ยอดเจดีย์ย่อมุมสิบสอง วิหารทั้งหมดพระอุโบสถเป็นของใหม่
๒๐๓. วัดใบล่อ เหลือซากเจดีย์อยู่กลางป่าโปร่ง
๒๐๔. วัดศรีโพธิ์ วัดในปัจจุบันได้รับการพัฒนาแล้ว พระอุโบสถเดิมในสมัยอยุธยาถูกทำลายลงหมดแล้ว วัดนี้สร้างในสมัยพระเจ้าบรมโกศ พ.ศ.๒๒๕๒ โดยชาวบ้านขอความกรุณาสร้างขึ้น
๒๐๗. วัดโคกพระยา เหลือเพียงเจดีย์แบบลังกาทรงสูง ย่อมุมสิบสองเป็นสมัยอยุธยาตอนปลาย วัดนี้ยังอยู่ในบริเวณป่าโปร่ง ไม่ได้รับการดูแลรักษา
๒๐๘. วัดเชิงท่า วัดสมัยอยุธยาตอนต้น เล่ากันว่า ลูกสาวเศรษฐีหนีตามชายหนุ่มไป ฝ่ายเศรษฐีคอยบุตรปลุกเรือหนอไว้คอยหากกลับมาขอขมาภักจะให้อภัย แต่ลูกสาวก็ไม่กลับจึงสร้างวัดและถวายเรือหนอให้วัด เรียกกันว่า "วัดคอยท่า" พระเจ้าตากสินได้ศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่วัดนี้ถูกจับมัดมือคล้องบันไดทำน้ำ เพราะเป็นเจ้ามือการพนัน มัดแขนไว้แต่พระอาจารย์ไปสวดพุทธมนต์จนลืมประมาดยามเศษพบพระเจ้าตากสินมือยังผูกกลับบันไดแต่บันไดหลุดออกมาได้
๒๐๙. วัดห้วยท้าว หรือวัดช้าง สร้างก่อน พ.ศ.๒๐๕๒ สิ่งสำคัญได้แก่ พระวิหาร เจดีย์เป็นจำนวนมาก บริเวณวัดเป็นป่ารก ไม่มีทางเข้าสู่ตัววัด
๒๑๐. วัดใหม่ เหลือซากฐานเจดีย์อยู่ท่ามกลางป่ารก วัดอยู่ในบริเวณบ้านเรือนผู้คนและต้นไม้รก ไม่ได้รับการดูแลรักษา

๒๑๑. วัดโพธิ์ มีมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น ปฏิสังขรณ์ในสมัยพระนารายณ์ วัดนี้อยู่บนเนิน เป็นป่ารก สิ่งสำคัญได้แก่ พระอุโบสถ พระวิหาร เจดีย์ บริเวณวัดเป็นป่าและบ้านเรือน
๒๑๒. วัดป่าแดง อยู่บนโคก ยังมีโบราณสถานเหลือเป็นซากพระเจดีย์ พระวิหาร ซึ่งเก๋ากว่าเจดีย์วัดพระศรีสรรเพชญ์และเจดีย์บนตัวเกาะทุกองค์ บริเวณวัดเป็นป่า ไม่ได้รับการดูแลรักษา
๒๑๓. วัดขวิด ถัดวัดป่าแดงเยื้องไปทางทิศเหนือ มีโคกอยู่เป็นวัดคู่กัน เหลือเพียงซากวิหาร ตัววัดมีคูล้อมรอบ บริเวณวัดเป็นป่าไม่ได้รับการดูแลรักษา
๒๑๔. วัดแจ้ง ห่างจากวัดเจ้าย่าไปทางใต้ ๔๘ เมตร เมื่อ พ.ศ.๒๐๕๑ ขุนอินทรเทพและขุนพิเรนทรเทพได้จับขุนวรวงศาธิราชกับเจ้าแม่อยู่หัวศรีสุดาจันทร์และบุตรประหารชีวิตแล้วนำศพไปเสียบประจานที่วัดแจ้ง แล้วอัญเชิญพระเทียรราชาขึ้นครองราชทรงพระนามว่า สมเด็จพระมหาจักรพรรดิราชาธิราชเจ้า วัดนี้สิ่งสำคัญได้แก่ ซากฐานเจดีย์
๒๑๕. วัดเสลียง เป็นเนินสิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ทรงลังกาแท้ สมัยอโยธยา และมีการบูรณะปฏิสังขรณ์ครั้งใหญ่ในสมัยอยุธยาตอนต้นโดยสังเกตจากลักษณะใบเสมา วัดนี้อยู่กลางทุ่งแก้ว ไม่ได้รับการดูแลรักษา
๒๑๖. วัดนมตัน ตั้งอยู่บนโคกสูงมาก มีเจดีย์ ๘ เหลี่ยมแบบลังกาองค์เดียว ไม่ได้รับการดูแลรักษา
๒๑๗. ศิลาระดับน้ำ หลักศิลาระดับน้ำครึ่งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เป็นเสาศิลาสลักลวดลายจีน ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ยังเข้าใจผิดคิดว่าเป็นหลักเมืองในบริเวณมีการตั้งศาลไว้ด้วยอยู่ริมคลองเมือง
๒๑๘. วัดแค วัดนี้อยู่ในบริเวณป่ารกและบ้านคน สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ ๓ องค์ ไม่ได้รับการดูแล
๒๑๙. วัดแม่ปางปลื้ม เป็นวัดเก่าที่มีมาแต่สมัยอยุธยาตอนต้น แต่ตัวพระอุโบสถและพระวิหารถูกปฏิสังขรณ์ใหม่ ของเก่าเหลือพระเจดีย์ทรงลังกาขนาดใหญ่ มีรูปสิงห์ปูนปั้นรายรอบ ๓๖ ตัว สวยงามมาก แต่ถูกปล่อยปละละเลย ต้นไม้ขึ้นรกเต็มไปหมด
๒๒๐. วัดกาหลิบ อยู่ใกล้กับบ้านชาวอิสลาม เป็นวัดสมัยอยุธยาตอนต้น สิ่งสำคัญที่เหลือคือ ซากฐานพระอุโบสถ

๒๒๕. วัดวิหารทอง เป็นวัดร้าง เหลือพระปรางค์ และซากฐานพระอุโบสถ อยู่ในบริเวณบ้านคน ซึ่งปล่อยปละละเลยทรุดโทรมมาก
๒๒๖. วัดอินทาราม สร้างในสมัยอยุธยาตอนกลางแต่ถูกทำลายลงหมดแล้ว ปัจจุบันได้สร้างโบสถ์วิหารขึ้นใหม่หมด อยู่ในย่านพักอาศัย
๒๒๗. วัดโรงฆ้อง อยู่ในบริเวณที่พักอาศัยค่อนข้างแออัด สิ่งสำคัญได้แก่ พระวิหารและเจดีย์ทรงลังกา สภาพค่อนข้างดีแต่ไม่ได้รับการดูแลรักษา รวมทั้งบริเวณวัดด้วย
๒๒๘. วัดสามวิหาร เป็นวัดมีภิกษุ ปัจจุบันสร้างใหม่เกือบหมด เหลือของเก่า คือ เจดีย์สมัยอยุธยาตอนปลายทรงลังกาองค์ใหญ่ และมีพระพุทธรูปไสยาสน์ในวิหาร
๒๒๙. วัดบรมวงศ์อิศวรารามวรวิหาร เป็นพระอารามหลวง ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลพบุรี เดิมชื่อวัดทะเลหญ้า เป็นวัดโบราณ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ ทรงสถาปนาหังทั้งพระอารามในสมัยรัชกาลที่ ๕ สิ่งสำคัญได้แก่ วิหารพระอุโบสถ เจดีย์ กำแพงแก้ว ประกอบด้วยซุ้มประตูหินอ่อน
๒๓๐. วัดเจดีย์แดง ฝีมือช่างอยุธยาตอนปลายสุด สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ใหญ่ ขนาดเหมือนวัดสามวิหาร
๒๓๑. วัดกุฎีสูง เหลือซากวิหารอยู่ในบริเวณโรงสีข้าว ซึ่งปลูกอาคารล้อมรอบวิหาร ซ้ำยังปล่อยให้ต้นไม้ขึ้นรกรุงรัง
๒๓๒. วัดมหาโลก อยู่หลังวัดสามวิหาร แต่เดิมเรียก "วัดม้าโลก" อยู่ในบริเวณบ้านเรือนแออัดและมีสภาพไม่ดี
๒๓๓. เพนียดคล้องช้าง อยู่ที่ตำบลสวนพริก เพนียดเดิมอยู่บริเวณวัดของ หัวรอ ในสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ย้ายไปตั้งที่ปัจจุบันนี้ มีการแสดงการคล้องช้างครั้งสุดท้ายเมื่อ ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๕ และไม่ได้มีการคล้องช้างอีกเลย ปัจจุบันถูกปล่อยปละละเลยไม่ได้รับการดูแล สมควรอย่างยิ่งซึ่งที่จะบูรณะใหม่ และจัดการแสดงการคล้องช้างขึ้น
๒๓๔. วัดทองป อยู่ปากแม่น้ำลพบุรี เป็นวัดในสมัยอยุธยา แต่ถูกซ่อมใหม่หมด พระอุโบสถใหม่สร้างล้อมหีบบนซากพระอุโบสถเดิม

๒๓๖. วัดช่องลม ปัจจุบันเหลือเพียงพระพุทธรูปสูงประมาณ ๒ เมตร มีโรงแสดงละครลิเกอยู่ อยู่บนเกาะเหนือเกาะลอยมีบ้านคนประมาณ ๑๕ หลังคาเรือน
๒๓๗. วัดมณฑป เป็นวัดอยู่บนเกาะลอย ปัจจุบันสถาปัตยกรรมเป็นสถาปัตยกรรมในสมัยปัจจุบัน ไม่มีความสำคัญในทางประวัติศาสตร์ สภาพทั่วไปพอใช้
๒๓๘. วัดแค มีมือข้างสมัยพระนารายณ์ สิ่งสำคัญได้แก่ กุฏิสงฆ์ปลูกแบบตึก ๒ ชั้น หอระฆังทรงไม่สูงก่อสองชั้นข้างบนเจดีย์ย่อมุมสิบสอง สภาพทั่วไปพอใช้
๒๓๙. วัดสะพานเกลือ เหลือเจดีย์ย่อมุม อยู่ในสภาพชำรุดมาก เพียง ๑ องค์อยู่ในบริเวณโรงเรียนต่อเรือ
๒๔๐. วัดป่าโค เป็นวัดที่ไม่เหลือของเก่าอยู่ สร้างเป็นของใหม่หมด อยู่ใกล้กับบริเวณโรงเรียนซึ่งมีปัญหาด้านทัศนียภาพ และควรวางไฟจากโรงเรียน
๒๔๑. วัดธรรมนิม เดิมชื่อ "วัดยม" เป็นวัดที่สร้างบูรณะจากของเก่าหมด โดยปล่อยให้หญ้าโตเต็มทุ่งไป เป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย สมัยพระนารายณ์ วัดนี้อยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยา มีบ้านเรือนผู้คนอยู่ล้อมรอบ
๒๔๒. วัดอโยธยา หรือ "วัดเดิม" สันนิษฐานว่าเป็นวัดสร้างในสมัยอยุธยาตอนต้น เป็นวัดที่กรมขุนพรพินิตเสด็จมาทรงผนวช สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ และวิหาร เจดีย์นั้นเป็นเจดีย์ทรงลังการฐาน ๘ เหลี่ยม ซ้อนกัน ๒ ชั้น องค์ระฆังปั้นปูนเป็นกลีบบัวซ้อนเป็นชั้น ๆ คล้ายบัวหัวเสา มีแห่งเดียวในอยุธยา
๒๔๓. วัดกุฎีขาว เป็นวัดที่สำคัญและยังมีอาคารที่เหลือสมบูรณ์กว่าวัดอื่น ๆ ในแถบนี้ มีปรากฏในพงศาวดารว่า พระเจ้าบรมโกศทรงปฏิสังขรณ์เมื่อครั้งยังเป็นกรมพระราชวังบวร มีมือประติมากรรมที่สวยที่สุด สิ่งสำคัญในวัดนี้ได้แก่ กำแพงวัด หักมุมเป็น ๓ หยักสวยงามมาก วิหาร เจดีย์ และพระอุโบสถ สิ่งเหล่านี้สมควรได้รับการศึกษาและบูรณะไว้โดยด่วนที่สุด
๒๔๔. วัดมเหยงค์ สิ่งที่เหลืออยู่คล้ายกับวัดพระรามและวัดราชบูรณะ วัดนี้สร้างในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ มีฐานะเป็นพระอารามหลวงฝ่ายคามวาสี เมื่อคราวพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองยกทัพมาก็ได้ตั้งทัพหลวงที่วัดมเหยงค์นี้ สิ่งสำคัญได้แก่ เจดีย์ทรงลังการ วัดนี้ไม่มีทางเข้า อยู่กลางทุ่ง บัดนี้ไม่ขึ้นเป็นป่ารก

๒๕๕. วัดช้าง ติดกับวัดมเหยงค์ เจดีย์แบบลังการุ่นแรกไม่ติดกับวัดมเหยงค์ แต่ใหญ่กว่า ถูกปล่อยปลະละเลย น่าจะบูรณะโดยด่วน
๒๕๖. วัดสมณโกฏี สันนิษฐานว่าเป็นวัดสมัยอยุธยาตอนต้นหรือเก่ากว่านั้น สิ่งสำคัญได้แก่ พระปรางค์ พระอุโบสถ และพระวิหาร ปัจจุบันมีผู้สร้างพระพุทธรูปไว้หน้าวัด ทำให้ต้อยคุณค่าลงไป
๒๕๗. วัดตุลิตาราม มีเจดีย์ใหญ่สง่างาม แปรเหลี่ยม เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยาตอนต้น สภาพยังดีอยู่มาก โบสถมาเป็นโบสถสมัยพระธรรมาธิบดี วัดนี้หากบูรณะจะสมบูรณ์มาก
๒๕๘. วัดโบสถ์ราชเดชะ เหลือซากฐานเจดีย์แบบแปรเหลี่ยม ขนาดใหญ่มากเท่าวัดอโยธยา วัดนี้ปัจจุบันขึ้นทะเบียนรวมกับวัดอโยธยา ในบริเวณที่มีพิกอาศัยของพระ ๑ รูป
๒๕๙. วัดสิงหนารายณ์ เหลือเพียงเนินดิน และเศษอิฐซากเจดีย์ ตรงข้ามกับวัดโบสถ์ราชเดชะ
๒๖๑. วัดประตูทรงธรรม วัดสำคัญในอดีต เพราะกรมขุนพิณิตรถจําพรรษาอยู่ที่นี่ หลังจากเสียกรุงศรีอยุธยาแล้ว พม่าจับตัวท่านไปและบังคับให้การถึงเรื่องเกี่ยวกับกรุงศรีอยุธยา คำให้การนั้นคือ คำให้การขุนหลวงหาวัด สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็นสถาปัตยกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย แต่สันนิษฐานจากโบสถ์พบว่า เป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนต้นหรือก่อนนั้น วัดนี้สภาพองค์ประกอบของวัดดีพอใช้ สภาพ สภาพบริเวณมีน้ำล้อมรอบ
๒๖๒. วัดจักรวรรดิ (หรือวัดเจ้ามอญ) มีเจดีย์ทรงลังการุ่นใหญ่ สันนิษฐานว่าสร้างในสมัยก่อนอยุธยาหรือสมัยอโยธยา
๒๖๓. วัดลีกาสมุต เจดีย์วัดนี้เป็นเจดีย์ทรงลังการุ่นแรก เป็นสมัยอโยธยา วัดนี้ติดกับวัดมเหยงค์ อยู่ในปากกลางทุ่ง
๒๗๐. วัดโคกมะเกลือ วัดนี้เหลือเนินดิน มีต้นไม้ขึ้นปกคลุม มีถนนล้อมรอบ เป็นบริเวณสัคส่วนดี แต่ไม่มีรูปเคารพสถาปัตยกรรมอยู่เลย
๒๗๑. วัดท่าทราย วัดนี้เหมือนกับวัดโคกมะเกลือ เหลือเนินดินและเศษอิฐ อยู่กลางหมู่บ้าน บริเวณถูกปล่อยปลະละเลย

๒๗๒. วัดนางคำ มีเจดีย์ทรงลังกาขนาดใหญ่ เป็นฝีมือช่างสมัยอยุธยาตอนต้น อยู่ในสภาพทรุดโทรม มีบ้านคนรูก้ำ
๒๗๓. วัดพระญาติการาม สถาปัตยกรรมส่วนใหญ่ได้รับการสร้างบูรณะใหม่ที่เหลือของเก่าเป็นเจดีย์ทรงลังกา สร้างในสมัยอยุธยาตอนกลาง โบราณวัตถุด้วยหินชนวน เป็นแบบอยุธยาตอนต้น วัดอยู่ท่ามกลางบ้านเรือนประชาชนซึ่งค่อนข้างแออัด
๒๗๔. วังเจ้าฟ้ารัศมี สิ่งสำคัญได้แก่ บริเวณรากฐานวังเก่า
๒๗๕. วัดใหญ่ชัยมงคล สร้างโดยพระเจ้าอู่ทองพระราชทานนามว่า "วัดป่าแก้ว" และตั้งเป็นสำนักสงฆ์ ซึ่งไปขอขมาเรียนมาแต่สำนักวันรัตนมหาเถรในลังกาทวีป คณะสงฆ์นี้เรียกว่า "คณะป่าแก้ว" เป็นที่สถิตของสมเด็จพระวันรัตน์ต่อมาจึงได้นามว่า "วัดเจ้าพระยาไทย" หมายความว่า เป็นวัดของสังฆราช วัดนี้เป็นพระอารามหลวงในสมัยอยุธยา สิ่งสำคัญได้แก่ พระเจดีย์องค์ใหญ่ พระอุโบสถ และพระวิหาร พระเจดีย์องค์ใหญ่จะเห็นได้แต่ไกลก่อนเข้าเมืองอยุธยา เป็นสัญลักษณ์อันแรกของเมือง
๒๗๖. วัดสามปลื้ม เจดีย์วัดสามปลื้มเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คือ ก่อนจะเข้าสู่เกาะเมืองจะต้องผ่านเจดีย์วัดสามปลื้ม ซึ่งเป็นเสมือนอนุสาวรีย์เสียก่อน
๒๗๗. วัดกุฎีหัก เหลือเจดีย์ทรงลังกา ยอดตัวอยู่ในอุโมงค์มรดย่นคือภิชัยการช่าง ได้รับการดูแลค่อนข้างดี แต่การจัดบริเวณไม่ดี ประชิดโบราณสถานมากเกินไป
๒๗๘. วัดยักษ์ เหลือเจดีย์ทรงลังกา สภาพทรุดโทรม อยู่ในบริเวณบ้านคน ไม่ได้มีการดูแล มีต้นไม้ขึ้นรก
๒๗๙. วัดเจดีย์สามองค์ วัดนี้สูญหายเหลือเนินดินอยู่กลางทุ่งนา แต่ติดกับวัดมีเจดีย์ ๒ องค์ ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นเจดีย์ของวัดใด อีกฟากหนึ่งติดกับคูน้ำวัดชัยมงคล เป็นเจดีย์ทรงลังกาอยู่กลางทุ่ง
๒๘๐. วัดโพธิ์เผือก เหลือพระอุโบสถมีผนัง ๔ ด้าน เป็นพระอุโบสถสมัยอยุธยาตอนกลาง เนื่องจากมีหน้าต่างสี่เหลี่ยมผืนเดียว และฐานอุโบสถหย่อนท้องช้าง อยู่กลางทุ่งนา บริเวณโดยรอบกำลังจะกลายเป็นหมู่บ้านจัดสรร

๒๘๘. วัดไฟไหม้ เป็นวัดมีอาณาบริเวณกว้างขวาง ปัจจุบันเหลือเนินดินและซากฐาน เศษอิฐ สันนิษฐานว่าอาจจะ เป็นวัดเก่าก่อนสมัยอยุธยา จากใบเสมารูปร่างเหมือนวัดประดู่ทรงธรรม ตระมประวัตินี้กล่าวว่า พระพุทธยอดฟ้าทรงผนวชอยู่ที่วัดนี้
๒๘๙. วัดมะกล่ำ อยู่ด้านใต้ของวัดไฟไหม้ ปัจจุบันเหลือเจดีย์ทรงลังกา สภาพไม่ดีอยู่กลางแจ้ง
๒๙๐. วัดโบสถ์แดง อยู่ด้านใต้ของวัดใหญ่ชัยมงคล เหลือเจดีย์ทรงลังกาขนาดใหญ่อยู่กลางแจ้ง
๒๙๒. วัดพระนอน เป็นเนินมีต้นไม้ขึ้นเต็มเนินอยู่กลางแจ้ง สิ่งที่เหลือคือเศษอิฐ และพระพุทธรูปปางสมาธิ ๑ องค์ พระนอนพังทลายลงหมดแล้ว
๒๙๓. วัดชุมพล เหมือนกับวัดพระนอน เหลือเจดีย์สภาพไม่ดี ๑ องค์
๒๙๔. วัดเกาะแก้ว ไม่มีของเก่าเหลือ เป็นของใหม่หมด อยู่บริเวณปากคลองข้าวสารตอนใต้ หน้าวัดติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา
๒๙๖. วัดพิชัยสงคราม สร้างพระอุโบสถใหม่ใหญ่มาก ของเก่าถูกทำลายหมด วัดนี้อยู่ทางกลาง บ้านประชาชน ซึ่งค่อนข้างแออัด และมีสภาพไม่ดี
๒๙๘. วัดกล้วย อยู่ใกล้กับสะพานปรีดี พระอุโบสถถูกสร้างใหม่หมด วัดนี้อยู่ติดกับโรงเสื่อ ทำให้สภาพแวดล้อมไม่ดี
๒๙๙. วัดพินิจเชิง ตามประวัติสร้างเมื่อ พ.ศ.๑๘๘๗ ก่อนพระเจ้าอู่ทองสถาปนากรุงศรีอยุธยา ๒๖ ปี มีพระพุทธรูปพระนามว่า "พระพุทธไตรรัตนายา" หรือ "หลวงพ่อดโต" เป็นพระพุทธรูปนั่งขัดสมาธิขนาดใหญ่มาก วัดนี้ได้รับการบูรณะพัฒนาแล้ว และเป็นที่น่าสนใจของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและจังหวัดใกล้เคียง
๓๐๓. วัดขอม เหลือเพียงบริเวณมีศาลาทำเป็นที่พักอาศัย มีแม่ชีและคนจนพักอยู่
๓๐๔. บ้านฮอลันดา อยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันเป็นอยู่เรือศรีเจริญ สิ่งสำคัญได้แก่ รากฐาน ตึกก่อด้วยอิฐ บ่อน้ำกรตด้วยอิฐ

๓๐๗. วัดทรงกษัตริย์ พระอุโบสถถูกปฏิสังขรณ์แบบหรือสร้างใหม่ ส่วนอื่น ๆ ก็พลอยถูกปฏิสังขรณ์พร้อมกันไปด้วย
๓๐๘. บ้านญี่ปุ่น เป็นสถานที่ท่องเที่ยวของชาวญี่ปุ่น ญี่ปุ่นเข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง ปัจจุบันเหลือเพียงบริเวณและไม้สัญลักษณ์ญี่ปุ่นอยู่ พื้นที่อยู่ใกล้กับโรงสีข้าว
๓๐๙. วัดพุทธไสยาสน์ สร้างในสมัยพระเจ้าอู่ทอง มีความสำคัญมาก มีฐานะเป็นพระอารามหลวงในสมัยนั้น วัดนี้มีสภาพที่ตีพอสมควรสิ่งสำคัญ ได้แก่ พระปรางค์ ศิลปะแบบขอม พระอุโบสถ พระวิหารต่าง ๆ ตำหนักสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์และภาพเขียน ซึ่งกำลังถูกทำลายโดยน้ำฝนจากหลังคา
๓๑๐. วัดนางกุย เป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย สิ่งสำคัญได้แก่ พระพุทธรูปศิลา พระอุโบสถและใบเสมาอยู่ วัดนี้ติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา รอบ ๆ บริเวณเป็นบ้านเรือนปลูกต้นไม้ค่อนข้างหนาแน่น และโรงงาน ๑ โรงงาน
๓๑๑. วัดตะเว็จ วัดในกลุ่มนี้ ได้แก่ วัดไผ่ล้อมเล็ก วัดนาค วัดตะบะ วัดตะเว็จได้สูญหายไปเหลือเพียงซากฐานอุโบสถและเศษอิฐ โดยไม่รู้ว่า เป็นวัดอะไร บริเวณยังเป็นป่ามีต้นไม้ขึ้นรก ไม่มีทางเข้าไปสู่โบราณสถาน
๓๑๒. วัดแก้วฟ้า วัดนี้ทรุดโทรมมาก เหลือแต่เสาพระอุโบสถแปดเหลี่ยม บัวหัวเสาเป็นบัวกลุ่มแบบเดียวกับวัดพุทธไสยาสน์ มีบ้านปลูกอยู่บนบริเวณโบราณสถาน สถานที่ถูกปล่อยปละละเลย ผู้รู้บางท่านสันนิษฐานว่าวัดนี้คือวัดป่าแก้ว ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักสงฆ์ฝ่ายอรัญญวาสี
๓๑๓. วัดพญาทอง เป็นเนินดินมีต้นไม้ปกคลุมอยู่กลางทุ่ง เหลือซากฐานพระเจดีย์และเศษอิฐสันนิษฐานว่าเป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนต้น
๓๑๔. วัดขุนพรหม เป็นวัดในสมัยอยุธยาตอนปลาย ติดแม่น้ำเจ้าพระยา สิ่งสำคัญได้แก่ พระอุโบสถ ซึ่งกำลังทรุดโทรม ผนังเพิงจะพังลงมาด้านหนึ่งไม่มีอะไร ๆ นี้ หลวงพ่อขาวเป็นพระพุทธรูปแบบสมัยทวารวดี นั่งห้อยพระบาทขนาดเท่ากัน ๒ องค์ เป็นของรุ่นใหม่ และเจดีย์ทรงลังกาแบบลานนาผสมอยุธยา ซึ่งวัดในแถบนี้เช่น วัดนางกุย วัดใหม่บางกะจะ เป็นแบบนี้หมด

๓๓๕. วัดใหม่บางกะจะ อยู่ฝั่งตรงข้ามกับวัดพนัญเชิง เป็นวัดสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น มีเจดีย์แบบลังกาทรงกลม คล้ายกับเจดีย์ทางเชียงใหม่ วัดนี้สภาพแวดล้อมไม่ดีนัก เนื่องจากอยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรม
๓๓๖. บ้านโปรตุเกส ในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ได้ทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับฝรั่งเป็นครั้งแรก คือ ชาติโปรตุเกสใน พ.ศ. ๒๐๖๑ (ค.ศ. ๑๕๑๘) และต่อมาพระเจ้าแผ่นดินสยามได้พระราชทานที่ดินริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามบ้านญี่ปุ่นให้เป็นที่อยู่อาศัยของชาวโปรตุเกสอีกด้วย ปัจจุบันแถบนี้เป็นที่พักอาศัยของผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์ บ้านโปรตุเกสเหลือซากฐานวัดโรมันคาทอลิก ถูกปล่อยปละละเลย แต่ทางสถานทูตโปรตุเกสกำลังเตรียมการบูรณะปรับปรุง
๓๓๗. วัดกลางปากกราน ปัจจุบันวัดนี้ถูกบูรณะแบบสร้างใหม่ไม่มีของเก่าเหลืออยู่ เป็นวัดของชุมชนตำบลปากกราน สภาพดีพอใช้
๓๓๘. วัดนาค เหลือเพียงเจดีย์สภาพไม่สมบูรณ์ อยู่ในสวนผักของชาวบ้าน
๓๓๙. วัดใหม่และวัดสำเภาล่ม วัดนี้อยู่ติดกันรวมเป็นวัดเดียว มีพระอุโบสถใหญ่ มีปัญหาเรื่องความทรุดโทรม จำเป็นต้องรีบบูรณะ พระอุโบสถฐานหย่อนท้องช้าง ก่อผนังทึบ ใบเสมาแบบอยุธยาตอนปลายในสมัยพระนารายณ์
๓๔๑. วัดเขนตโยเซฟ

ราชวงศ์สมัยอยุธยา

๑. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง ตั้งราชวงศ์ใหม่)	พ.ศ. ๑๘๙๓-๑๙๑๒
๒. สมเด็จพระรามศวร (โอรส)	๑๙๑๒-๑๙๑๓
๓. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๑ (ขุนหลวงพะงั่ว) (เชษฐาของมเหสีเลขที่ ๑ ตั้งราชวงศ์ใหม่)	๑๙๑๓-๑๙๓๑
๔. สมเด็จพระเจ้าทองสัน (โอรส)	๑๙๓๑
สมเด็จพระรามศวร (ครั้งที่ ๒)	๑๙๓๑-๑๙๓๘
๕. สมเด็จพระรามราชาธิราช (โอรส)	๑๙๓๘-๑๙๕๒
๖. สมเด็จพระนครินทราชาธิราช (นัดดาเลขที่ ๓)	๑๙๕๒-๑๙๖๗
๗. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) (โอรส)	๑๙๖๗-๑๙๙๑
๘. สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ (โอรส)	๑๙๙๑-๒๐๓๑
๙. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๓ (โอรส)	๒๐๓๑-๒๐๓๔
๑๐. สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ (อนุชา)	๒๐๓๔-๒๐๗๒
๑๑. สมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๔ (โอรส)	๒๐๗๒-๒๐๗๖
๑๒. สมเด็จพระรัชฎาธิราช (โอรส)	๒๐๗๖-๒๐๗๗
๑๓. สมเด็จพระชัยราชาธิราช (อนุชาเลขที่ ๑๑)	๒๐๗๗-๒๐๘๙
๑๔. สมเด็จพระยอดฟ้า (โอรส)	๒๐๘๙-๒๐๙๑
๑๕. สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (อนุชาเลขที่ ๑๓)	๒๐๙๑-๒๑๑๑
๑๖. สมเด็จพระมหินทราชาธิราช (โอรส)	๒๑๑๑-๒๑๑๒
เสียดพระนครศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ เมื่อ พ.ศ. ๒๑๑๒	
๑๗. สมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช (ตั้งราชวงศ์ใหม่ อาจเกี่ยวข้องกับราชวงศ์สุโขทัย)	๒๑๑๒-๒๑๓๓
๑๘. สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (โอรส)	๒๑๓๓-๒๑๔๘
๑๙. สมเด็จพระเอกาทศรถ (อนุชา)	๒๑๔๘-๒๑๕๓

๒๐. สมเด็จพระศรีเสาวภาค (โอรส)	พ.ศ. ๒๑๕๓
๒๑. สมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (เชษฐา)	๒๑๕๓-๒๑๗๑
๒๒. สมเด็จพระเชษฐาธิราช (โอรส)	๒๑๗๑
๒๓. สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์ (อนุชา)	๒๑๗๒
๒๔. สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง (ตั้งราชวงศ์ใหม่)	๒๑๗๒-๒๑๙๙
๒๕. สมเด็จพระเจ้าฟ้าไชย (โอรส)	๒๑๙๙
๒๖. สมเด็จพระศรีสุธรรมราชา (อนุชาเลขที่ ๒๔)	๒๑๙๙
๒๗. สมเด็จพระนารายณ์ (โอรสเลขที่ ๒๔)	๒๑๙๙-๒๒๓๑
๒๘. สมเด็จพระเพทราชา (ตั้งราชวงศ์ใหม่)	๒๒๓๑-๒๒๔๕
๒๙. สมเด็จพระเจ้าเสือ (โอรส?)	๒๒๔๕-๒๒๕๑
๓๐. สมเด็จพระเจ้าท้ายสระ (โอรส)	๒๒๕๑-๒๒๗๕
๓๑. สมเด็จพระเจ้าบรมโกศ (อนุชา)	๒๒๗๕-๒๓๐๑
๓๒. สมเด็จพระเจ้าอุทุมพร (โอรส)	๒๓๐๑
๓๓. สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ (เชษฐา)	๒๓๐๑-๒๓๑๐

เสียพระนครศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เมื่อ พ.ศ.๒๓๑๐

โครงการ การศึกษาบริเวณโบราณสถานเพื่อประกอบการวางแผนพัฒนาเมือง : เทศบาล
พระนครศรีอยุธยา

โดย นายสุวัฒน์ คุ้มวงษ์ ภาควิชาผังเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ๐-๑๕ ปี ๑๖-๒๕ ปี ๒๖-๔๕ ปี
๔๖-๖๐ ปี ๖๐ ปีขึ้นไป
๓. อาชีพ.....
๔. ที่อยู่ ตำบล.....
๕. ท่านทราบหรือไม่ว่าอยุธยาเป็นเขตอุทยานประวัติศาสตร์
ทราบ ไม่ทราบ
๖. ถ้าทราบ เห็นด้วยหรือไม่กับการห้ามก่อสร้างอาคารในเขตอุทยานประวัติศาสตร์
เห็นด้วย เพราะ.....
ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
๗. ถ้าทราบ เห็นด้วยหรือไม่กับการสร้างอาคารในเขตบ้านสวนต้องเป็นอาคารทรงไทย
เห็นด้วย เพราะ.....
ไม่เห็นด้วย เพราะ.....
๘. ความคิดเห็นของท่านที่มีต่อโบราณสถาน
เป็นที่เคารพสักการะ รลึกถึงประวัติศาสตร์
เป็นสิ่งเชิดหน้าชูตาเมือง ไม่มีความคิดเห็น
อื่น ๆ
๙. ปัญหาของโบราณสถานที่ท่านพบเห็น
มีอาคารรูกำ การปล่อยปละละเลยบริเวณ
การไม่เห็นคุณค่า เลี้ยงสัตว์ในบริเวณ
อื่น ๆ
๑๐. จากปัญหาในข้อ ๘ ท่านคิดว่าการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาโบราณสถานเป็นหน้าที่ของ
กรมศิลปากร เทศบาลพระนครศรีอยุธยา
ชาวบ้านในบริเวณนั้น

๑๑. ถ้ามีโบรณสถานใกล้บ้านท่าน แต่ยังไม่ได้รับการดูแลจากใครเลยท่านคิดว่าเป็นเพราะ
ปล่อย เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร	ท่านอยากดูแลแต่เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร
ท่านอยากดูแลแต่ไม่มีเวลาและทุน	อื่น ๆ.....
๑๒. ท่านเคยได้ไปวัด โบรณสถาน
บ่อย	ปานกลาง
น้อย	ไม่เคย
๑๓. ท่านทราบความเป็นมาของวัด, โบรณสถานที่ไปหรือไม่
ทราบ	ไม่ทราบ
๑๔. เวลาไปทำบุญที่วัด ท่านไปที่
วัดที่ใกล้บ้านที่สุด	วัดที่มีชื่อเสียง
วัดที่คุ้นเคย	อื่น ๆ.....
๑๕. ข้อเสนอแนะของท่านในการบูรณะ, พัฒนา, ปรับปรุงวัดและโบรณสถานในอยุธยา
-
-

ประวัติ

นายสุวัฒน์ คุ่มวงษ์ เกิดวันที่ ๑๘ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๐๐ ที่จังหวัดนครนายก จบการศึกษาปริญญาตรีสถาปัตยกรรมศาสตร์บัณฑิต จากสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า (วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง) เมื่อปี ๒๕๒๒ และในปีเดียวกันได้เข้าศึกษาต่อ ณ ภาควิชาผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันมีอาชีพเป็นสถาปนิก

